

Programmabegroting 2024- 2027

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	4
Aanbieding	5
Leeswijzer	7
Het programmaplan	9
Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is	15
Programma 2: Een leefbare gemeente	29
Programma 3: De werkende gemeente	40
Programma 4: De dienstverlenende gemeente	57
Programma 5: Bedrijfsvoering / overhead	63
Algemene dekkingsmiddelen	77
Onvoorzien	81
Vennootschapsbelasting	82
Paragrafen	83
Paragraaf Financiering	84
Paragraaf Verbonden partijen	89
Paragraaf Lokale heffingen	99
Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen	105
Paragraaf Grondbeleid	113
Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing	118
Financiële positie	124
Meerjarenraming	125
Overzicht van baten en lasten	128
Overzicht van incidentele baten en lasten	129
Financiële uitgangspunten	131
Geprognostiseerde balans	134
Bijlagen	140
Bijlage A: Kerngegevens	141
Bijlage B: Investeringslijst (investeringen 2024-2027)	143
Bijlage C: Reserves en voorzieningen 2024-2027	147
Bijlage D: Overzicht in beeld	150
Bijlage E: Staat van personeelslasten	151
Bijlage F: Indicatoren	153
Bijlage G: Overzicht geraamde baten en lasten taakvelden	156
Bijlage H: Verdeling taakvelden over de programma's	160
Bijlage I: Afschrijvingstabel	162

Aanbieding

Voor u ligt de programmabegroting 2024-2027: “Koers houden maakt sterk!”

In ons coalitieakkoord en de vorige programmabegroting hebben wij onze ambitie uitgesproken om samen op weg te gaan naar een sterker Oude IJsselstreek. En die ambitie hebben wij onverminderd. De plannen die we de afgelopen jaren met elkaar hebben gemaakt, worden breed gedragen. Deze plannen gaan we uitvoeren en realiseren. Wij houden vast aan onze koers die we ruim een jaar geleden hebben ingezet.

Onze ambities

Onze ambities rond wonen, mobiliteit, vergroenen en verduurzamen, en een vitaal buitengebied zetten we door. We houden het tempo in de woningbouw hoog. De voorbereidingen voor de woningbouwlocaties de Tuit, Varsseveld-Noord, Biezenakker en Lenteleven vorderen gestaag. Naast de reguliere woningbouw is er ruimte nodig voor het huisvesten van aandachtsgroepen; internationale werknemers, statushouders en vluchtelingen. We werken door aan de energietransitie, maar moeten tegelijkertijd ons aanpassen aan het veranderende klimaat. De economie, bedrijvigheid, cultuur en onderwijs versterken we verder. Binnen onze mogelijkheden en verantwoordelijkheden geven we ruimte aan, en helpen we ondernemers om zo goed mogelijk dat te doen waar ze voor zijn: ondernemen en werk geven. De komende jaren investeren we in onderwijshuisvesting. Samen met scholen en kinderopvangorganisaties zetten we ons in voor inclusief onderwijs, gelijke kansen en onderwijs dichtbij huis.

We maken ons hard om een leefbare gemeente te zijn en te blijven. Het herstellen van bestaanszekerheid, het vergroten van kansengelijkheid en het makkelijker maken van gezond leven, zijn voor ons de belangrijkste maatschappelijke opgaven. We verlagen bijvoorbeeld stapsgewijs de drempel voor aanvragen voor minimaregelingen en vereenvoudigen de regels. Het is onze ambitie dat iedere inwoner zich kan blijven ontwikkelen, regie kan blijven voeren op het eigen leven en mee kan doen in de samenleving. We werken aan het verder verbeteren van onze dienstverlening en het versterken van de gemeentelijke organisatie. We investeren op verschillende manieren in grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland. En we gaan voor een krachtige aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit.

Onze omgeving

We sluiten onze ogen niet voor wat er om ons heen gebeurt. We leven in een onrustige en onzekere tijd. Stijgende prijzen, de oorlog in Oekraïne, daling van koopkracht, onzekerheid rond klimaatontwikkeling en stikstof en toenemende spanningen in de samenleving. Wij begrijpen goed dat mensen zich zorgen maken. Om zichzelf, om hun kinderen, om hun toekomst. De val van het kabinet deze zomer maakt dat veel dingen in het land voorlopig stilliggen. Dat terwijl we niet kunnen stilstaan, niet nu. Juist vanwege die context houden we vast aan onze ambities, en aan onze koers, om op lokaal niveau waar we dat kunnen een verschil te maken voor onze inwoners.

Bestaanszekerheid is misschien wel het belangrijkste thema in de komende Tweede Kamerverkiezingen. Daarbij gaat het om meer dan alleen het niet meer kunnen rondkomen. Het gaat ook om het hebben of kunnen vinden van een goede en betaalbare woning, om kansen en mogelijkheden op de arbeidsmarkt, in de maatschappij, om mee te kunnen doen, om je goed, gezond en geliefd te voelen. Alleen als die basis wordt geborgd, kunnen mensen groeien en zich verder ontplooiën. Wij blijven ons hiervoor inspannen en hopen en verwachten dat het Rijk ons hier de komende jaren in zal steunen.

Financieel beeld

Financieel staat we er momenteel goed voor. De jaren 2024 en 2025 zijn positief en 2024 is structureel sluitend. Op de wat langere termijn zien we wel uitdagingen. De jaren 2026 en 2027 zijn fors negatief. Het kabinet heeft enige tijd geleden de financiering richting gemeenten zeer ingrijpend verlaagd. Niet alleen wij, maar elke gemeente in Nederland heeft daar last van. Dat is ook de reden dat op de VNG ledenvergadering de resolutie “Naar een rechtvaardig, duurzaam en solide meerjarig financieel perspectief” met grote meerderheid is aangenomen, met als doel om het kabinet te bewegen met een oplossing te komen. Het advies van de VNG is:

- Presenteer voor 2024 en 2025 van de meerjarenraming 2025-2027 een sluitende begroting.
- Breng de lasten in de meerjarenramingen voor 2026 en 2027 in beeld, in de vorm van een realistische begroting. Baseer deze op het huidige takenpakket, de noodzakelijke investeringen, de inflatie, de stijgende rente, de ambities uit uw coalitieakkoord en geschatte mee- en tegenvallers. Naar verwachting zullen de meerjarenramingen 2026 en 2027 dan duidelijk tekorten aangeven.

Wij geven in deze begroting aan dat advies gehoor.

Woonlasten

De loon-, prijs- en rentestijgingen zijn flink hoog. Door de gestegen rente nemen de rioleringskosten fors toe. Bij de afvalstoffen zien we dat marktontwikkelingen ook leiden tot hogere tarieven. Dit maakt dat, met een bescheiden verhoging van de OZB met 1,5%, de totale woonlasten gemiddeld stijgen met 9,8%. We vinden dit gezien de omstandigheden aanvaardbaar, ook omdat we de woonlasten de afgelopen jaren maar zeer beperkt hebben laten stijgen.

Meerjarenraming 2024- 2027 (x1000)		2024	2025	2026	2027
Resultaat programmabegroting 2023-2026		3.607	6.703	265	265
Autonome ontwikkelingen					
1	De gemeente waar het goed wonen is	-911	-1.175	-1.671	-1.432
2	Een leefbare gemeente	-4.266	-4.343	-4.473	-4.460
3	De werkende gemeente	-441	-688	-356	-469
4	Dienstverlening	-318	-324	-331	-396
5	Bedrijfsvoering	-2.415	-2.483	-2.899	-3.113
99	Algemene dekkingsmiddelen	5.061	3.448	3.340	2.362
Totaal autonome ontwikkelingen		-3.291	-5.566	-6.391	-7.507
Beleidsmatige ontwikkelingen					
1	De gemeente waar het goed wonen is	-32	84	84	84
2	Een leefbare gemeente	-142	-155	-155	-155
3	De werkende gemeente	-17	-17	-17	-17
4	Dienstverlening	-8	-8	-8	-8
5	Bedrijfsvoering	124	-193	-105	-105
99	Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen		-74	-289	-201	-201
Totaal resultaat 2024-2027		241	849	-6.326	-7.443
Incidenteel begrotingssaldo		-640	-273	591	-63
Structureel begrotingssaldo		881	1.122	-6.917	-7.380

* Saldo resultaat wordt voor 2024 en 2025 toegevoegd aan de algemene reserve en 2026 en 2027 wordt onttrokken.

Leeswijzer

De basis van onze begroting bestaat uit de volgende vijf programma's, die elk een verschillend domein vertegenwoordigen:

1. De gemeente waar het goed wonen is (fysiek)
2. Een leefbare gemeente (sociaal)
3. De werkende gemeente (economie, onderwijs en samenwerking)
4. De dienstverlenende gemeente (dienstverlening, veilig en schoon)
5. Bedrijfsvoering

De vier beleidsprogramma's dragen elk vanuit hun eigen domein bij aan één of meer opgaven uit het coalitieprogramma.

De doelen in het programmaplan van deze begroting zijn uitgewerkt in verschillende onderwerpen, die hieronder kort worden toegelicht:

Onderwerp	Toelichting
Nummer en titel doel	Het doel samengevat in enkele woorden
Doelomschrijving	Een beknopte omschrijving van het doel dat we nastreven (horend bij de vraag " <u>wat willen we bereiken?</u> ")
Termijn	De termijn waarop we streven naar realisatie van het doel. Daarbij onderscheiden we: <ul style="list-style-type: none"> - Korte termijn (= 2024, deze begroting) - Middellange termijn (= 2026, einde collegeperiode) - Lange termijn (=2027 of later)
Primair SDG doel	De SDG die het meest van toepassing is

Secundair SDG doel	Eventuele andere SDG's waar het doel invloed op heeft
Portefeuillehouder(s)	De betrokken portefeuillehouder(s)
Taakveld	Het taakveld (financieel) waar het doel bij hoort en waar de relevante middelen op begroot staan (horend bij de vraag " <u>wat mag het kosten?</u> ")
Context	Een toelichting op de aanleiding van het doel, waarom we het belangrijk vinden, welke ontwikkelingen er zijn e.d.
Uitvoering	Welke activiteiten gaan we doen in 2024 om het doel te bereiken (horend bij de vraag " <u>wat gaan we daarvoor doen?</u> ")
Monitoring	Uitleg hoe we de voortgang meten, hoe we vaststellen of we het doel bereiken

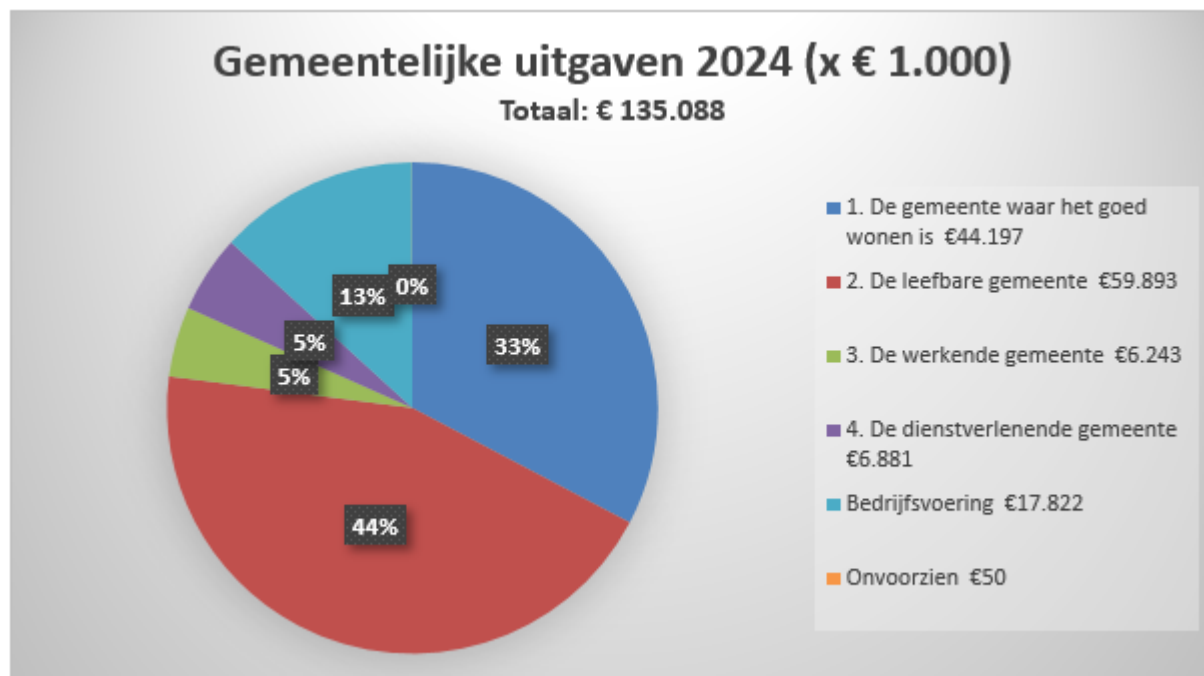
Het programmaplan

Een belangrijk onderdeel van de begroting zijn de programma's met de programmaplannen. Deze plannen zijn de uitwerking van de richting die in de voorjaarsnota is gegeven. Ze bestaan dan ook vooral uit de nieuwe ontwikkelingen (impulsen), doelen en acties waar we (extra) focus op leggen en middelen voor vragen.

In de programma's 1, 2 en 3 geven we aan hóe we inhoudelijk bijdragen aan de dimensies van de brede welvaart en de inhoudelijke stappen die we daarvoor zetten. De manier waaróp we dit doen, is terug te vinden in programma 4; dienstverlening. Tot slot hebben we ook een rol als werkgever. Dit is terug te vinden in programma 5; bedrijfsvoering.

De programmaplannen vertellen echter maar een klein deel van wat wij vanuit onze gemeentelijke organisatie aan taken uitvoeren. Het grootste deel (ruim 80%) is going concern; denk aan het verstrekken van de paspoorten, onderhouden van groen, innen van OZB, verstrekken van subsidies, het afhandelen van meldingen openbare ruimte, etc. De going concern taken zijn uiteraard financieel wel verwerkt, maar vindt u inhoudelijk in de programmabegroting niet uitgebreid terug. Zo is ook het meerjarenperspectief vooral gericht op de financiële wijzigingen.

In onderstaand cirkeldiagram is te zien hoe we het totaal van al onze middelen (ongeveer € 135 mln) uitgeven:

Werken aan brede welvaart

In de gemeente Oude IJsselstreek streven we naar brede welvaart. In de huidige samenleving is het economisch perspectief één van de belangrijkste pijlers. Maar welvaart en welzijn bestaan uit meer dan alleen werk en inkomen. De coronacrisis heeft ons nog meer duidelijk gemaakt dat het belang van brede welvaart groot is. Wij willen met brede welvaart streven naar evenwicht waarin ruimte is voor milieu, gezondheid en welbevinden van onze inwoners en economisch perspectief voor bedrijven. Gelijkwaardigheid en vertrouwen hebben in de overheid zijn daarbij belangrijke randvoorwaarden. Daarnaast kijken we niet alleen naar het hier en nu, maar ook naar de brede welvaart voor toekomstige generaties. We gebruiken bij de afweging van belangen en keuzes het kader van de 17 duurzame ontwikkelingsdoelen (SDG's). Dit kader helpt ons de ingezette lijn van brede welvaart verder vorm te geven.

In alles wat wij doen proberen wij een positieve bijdrage te leveren aan één of meer van deze 17 SDG's. We erkennen dat inzet op één SDG effecten (positief of negatief) heeft op de andere SDG's. Door hier rekening mee te houden, en onze activiteiten te toetsen aan alle SDG's, streven we naar de meest efficiënte en effectieve manieren om te werken aan onze brede welvaart. Zo kijken we niet enkel naar financiën, duurzaamheid of economische groei. We proberen integrale keuzes te maken die een bijdrage leveren aan het levensgeluk van al onze inwoners en de economische ontwikkeling van onze bedrijven. En dit alles met respect voor de aarde, zodat er een mooie toekomst is voor volgende generaties.

De onderliggende beginselen en uitdagingen van de SDG's sluiten op deze manier goed aan bij de brede welvaartsinslag. De basisgedachte van de SDG-agenda en onderliggende targets is dat economische groei gestoeld moet zijn op een gezonde biosfeer, het welzijn van de mens en rekening moet houden met toekomstige generaties. Waar brede welvaart een abstract begrip is, zijn de SDG's juist geschikt om onze brede welvaartsinslag verder te concretiseren, verdiepen en meetbaar te maken. De SDG's geven ons sturing om doelgericht en integraal verder te werken aan het versterken van onze biosfeer, economie en maatschappij. Je kan dus zeggen dat als we goed scoren op de SDG's we werken aan een toekomstbestendige brede welvaart. Dit doen we overigens niet alleen, maar in gezamenlijkheid met onze inwoners, bedrijven en maatschappelijke partners.

De SDG's in de begroting

Willen we concrete impact maken op de brede welvaart aan de hand van de SDG's, dan zullen we allereerst inzichtelijk moeten hebben wat we nu doen en waarom we dat doen. De begroting is een mooi moment om daarbij stil te staan. In de begroting benoemen we onze bestuurlijke doelen voor 2024 en de kosten die daarbij horen. We maken een afweging over welke acties we uitvoeren gebaseerd op effectiviteit en efficiëntie. Daarbij vragen we ons telkens af of de acties die we doen bijdragen aan het maatschappelijke effect dat we willen bereiken.

Om dit beter inzichtelijk te maken, zijn de onderwerpen in de begroting dit jaar anders opgeschreven dan vorig jaar. We maken onze bestuurlijke speerpunten concreter door deze te verwoorden in een duidelijk doel. We richten ons hierbij op de vraag: waarom doen we de dingen die we doen? Daarnaast kijken we naar de acties die we uitvoeren om dit doel te behalen en binnen welke termijn we dit doel willen behalen. Hierbij streven we ernaar om zo efficiënt en effectief mogelijke acties te gebruiken om ons doel te bereiken. Tot slot besteden we aandacht aan de monitoring van onze doelen. Centraal hierbij staat de vraag: hoe weten (en meten) we of we ons doel bereiken?

De SDG's vormen hierbij een kapstok die ons helpen om onze doelen te concretiseren en te toetsen. Via de SDG's krijgen we inzichtelijk waar het zwaartepunt van onze inzet ligt en kunnen we hier op sturen. We kijken daarbij niet alleen naar de primaire SDG waar een doel op bijdraagt. We kijken ook naar secundaire SDG's waar het doel effect op heeft. Dit kan positief zijn, maar ook negatief. Dit helpt ons om te werken aan een zo groot mogelijke effectiviteit en efficiëntie van ons beleid. We gaan meerdere kansen zien en kunnen daardoor meerdere uitdagingen tegelijkertijd aanpakken. Kunnen we bijvoorbeeld bij de bouw van een woonwijk bijdragen aan gezondheid door voldoende groen, of aan duurzame energie door zonnepanelen te stimuleren? Aan de andere kant houdt het ons scherp op potentiële negatieve effecten van het beleid. Wat doet de bouw van een woonwijk bijvoorbeeld met de biodiversiteit?

In deze begroting zetten we hiervoor een eerste stap. We koppelen onze bestuurlijke doelen aan de 17 SDG's. Zo maken we inzichtelijk welke bestuurlijke acties we inzetten bij welke SDG. Het geeft ons een beeld van de bredere maatschappelijke effecten waar onze doelen aan bijdragen.

In deze eerste stap zijn onze bestuurlijke doelen enkel gekoppeld aan de algemene doelen zoals deze omschreven zijn in de nationale doorvertaling van de SDG's.

Hoe straks verder?

In samenwerking met u als gemeenteraad gaan we werken aan een lokale doorvertaling van de SDG's.

Na het vaststellen van deze begroting gaan we stapsgewijs aan de slag met deze lokale doorvertaling. Een volgende stap is om deze doelen te koppelen aan de concrete "targets" die onder elke SDG geformuleerd zijn. Dit is de basis om te gaan werken aan een lokale doorvertaling van de SDG's. Door onze doelen langs de meetlat van de SDG's te leggen, maken we inzichtelijk waar wij de afgelopen periode als Oude IJsselstreek op hebben ingezet. Hoe verhoudt die inzet zich tot de SDG's? Waar sluiten de SDG's al mooi aan op datgene wat er speelt in Oude IJsselstreek? En waar hebben de SDG's een lokale aanvulling nodig? Met deze input kunnen we de nationale SDG's doorvertalen naar lokale SDG's. Zo geven we invulling aan de SDG's, zodat ze voor de komende jaren een kapstok kunnen vormen voor ons beleid. Het komen tot een lokale doorvertaling doen we stap voor stap en in samenwerking met u als gemeenteraad.

Onze doelen van 2024

In de tabel hieronder vindt u de doelen terug waar u later in de begroting meer over zult lezen, onderverdeeld naar type SDG. Elk van deze doelen draagt primair bij aan één van de SDG's, maar heeft ook effect op de andere SDG's. De nummers corresponderen met de nummering van de doelen in de verschillende programma's.

Type SDG		Biosfeer
Naam SDG	Primair doel	Secundair doel
		1.4 Een vitaal buitengebied 1.5 Klimaatadaptieve groene kernen 3.3 Versterken van de agrarische sector 3.9 Vluchtelingen opvangen
		1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken 1.5 Klimaatadaptieve kernen 3.4 Versterken van de (toekomstbestendigheid van de) industrie
		1.5 Klimaatadaptieve groene kernen
	1.4 Een vitaal buitengebied	1.5 Klimaatadaptieve groene kernen 3.3 Versterken van de agrarische sector 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod
Type SDG's		Maatschappij

Naam SDG	Primair doel	Secundair doel
 <p>1 GEEN ARMOEDE</p>	2.4 Groter bereik minimabeleid	1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken 2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.3 Wonen doe je thuis 2.5 Participeren voor iedereen 3.7 Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige
 <p>2 GEEN HONGER</p>	3.3 Versterken van de agrarische sector	1.4 Een vitaal buitengebied 2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.4 Groter bereik minimabeleid 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod
 <p>3 GOEDE GEZONDHEID EN WELZIJN</p>	2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.3 Wonen doe je thuis 3.10 De gezondheid en het welzijn van inwoners bevorderen	1.3 Een thuis voor iedereen 1.5 Klimaatadaptieve groene kernen 2.2 Integrale aanpak Zorg en Veiligheid 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod 3.6 Cultuureducatie bevorderen in het primair en voortgezet onderwijs 3.7 Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting 3.9 Vluchtelingen opvangen 5.6. Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis
 <p>4 KWALITEITS-ONDERWIJS</p>	3.6 Cultuureducatie bevorderen in het primair en voortgezet onderwijs 3.7 Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting	2.4 Groter bereik minimabeleid 2.5 Participeren voor iedereen 3.9 Vluchtelingen opvangen
 <p>5 GENDER-GELIJKHEID</p>		2.5 Participeren voor iedereen 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting 3.9 Vluchtelingen opvangen
 <p>7 BETAALBARE EN DUURZAME ENERGIE</p>	1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken	

	<p>1.3 Een thuis voor iedereen 1.5 Klimaatadaptieve groene kernen 5.6. Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis</p>	<p>1.1 Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid 1.2 Een afvalvrije gemeente 1.4 Een vitaal buitengebied 1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken 2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 3.2 Versterken van compacte, toegankelijke en groene winkelcentra 3.4 Versterken van de (toekomstbestendigheid van de) industrie 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting</p>
	<p>2.2 Integrale aanpak Zorg en Veiligheid 4.1 Bereikbaarheid en persoonlijke dienstverlening 4.2 Aanpak ondermijning 5.2. Vergroten (cyber-)bewustzijn en weerbaarheid van inwoners, organisatie en de gemeente 5.3. Een betrouwbare gemeente 5.4. Versterken interne beheersing? 5.5. Datagedreven werken om beter onderbouwd keuzes te maken 5.7. Publiceren Woo informatie?</p>	<p>2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.3 Wonen doe je thuis 3.11 Samenwerken met Duitsland</p>

Type SDG's		Economie
Naam SDG	Primair doel	Secundair doel
	<p>3.1 Versterken van duurzame economische ontwikkeling 3.2 Versterken van compacte, toegankelijke en groene winkelcentra 3.11 Samenwerken met Duitsland 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod</p>	<p>1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken 2.5 Participeren voor iedereen 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting 3.4 Versterken van de (toekomstbestendigheid van de) industrie 3.9 Vluchtelingen opvangen</p>

	<p>1.1 Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid 3.4 Versterken van de (toekomstbestendigheid van de) industrie</p>	<p>3.6 Cultuureducatie bevorderen in het primair en voortgezet onderwijs 3.1 Versterken van duurzame economische ontwikkeling 3.2 Versterken van compacte, toegankelijke en groene winkelcentra 5.6. Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis</p>
	<p>2.5 Participeren voor iedereen 3.9 Vluchtelingen opvangen 5.1. Wij zijn een inclusieve werkgever</p>	<p>2.4 Groter bereik minimabeleid 2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.3 Wonen doe je thuis 3.10 De gezondheid en het welzijn van inwoners bevorderen 3.7 Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige 3.6 Cultuureducatie bevorderen in het primair en voortgezet onderwijs 5.6. Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis</p>
	<p>1.2 Een afvalvrije gemeente</p>	<p>1.4 Een vitaal buitengebied 1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken 3.3 Versterken van de agrarische sector 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod 5.6. Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis</p>

Type SDG	-	alles overstijgend
SDG doel	Primair doel	Secundair doel
	-	<p>2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid 2.2 Integrale aanpak Zorg en Veiligheid 3.9 Vluchtelingen opvangen 3.10 De gezondheid en het welzijn van inwoners bevorderen 3.11 Samenwerken met Duitsland 5.2. Vergroten (cyber-)bewustzijn en weerbaarheid van inwoners, organisatie en de gemeente 5.5. Datagedreven werken om beter onderbouwde keuzes te maken</p>

Programma 1: De gemeente waar het goed wonen is

Inleiding

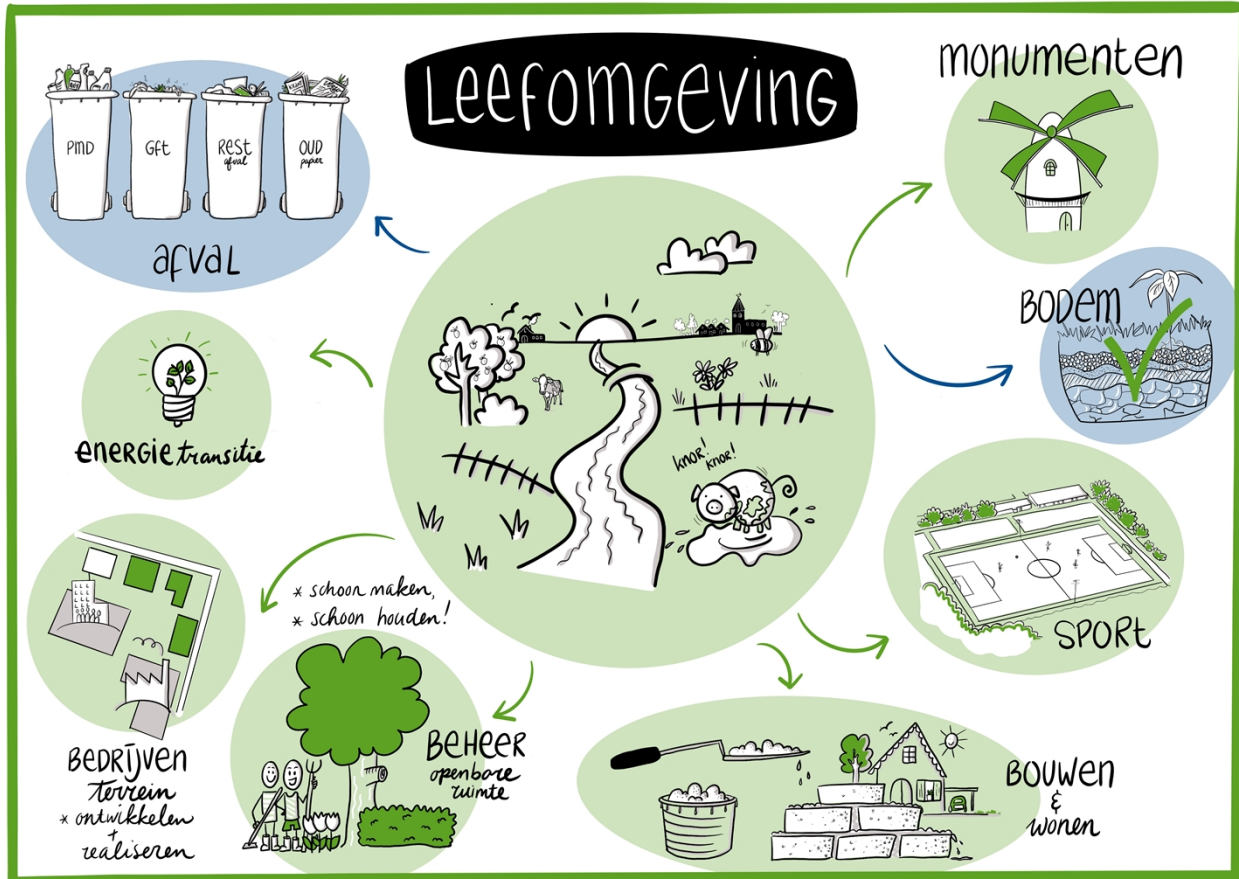
In de gemeente waar het goed wonen is gaat het om een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving. Nu en later. In onze Toekomstvisie zijn daarom een aantal opgaven voor onze gemeente geformuleerd, waaronder Vitaal Platteland en De Allernieuwste Energie. Ook de visie Landschapspark Oude IJssel geeft richting aan ons handelen. Deze (deels wettelijke) opgaven, waar onze gemeente verantwoordelijk voor is, zijn omvangrijk en divers. Om die goed uit te voeren zijn concrete en waar mogelijk meetbare doelen geformuleerd, die rekening houden met zowel de lange als de korte termijn. Door opgaven te combineren worden beschikbare middelen efficiënt ingezet zonder kwaliteit of ambitie in te leveren.

In de woonkernen wordt ingezet op een thuis voor iedereen in een groene omgeving die bestand is tegen weersextremen. De woningbouwopgave vergt de komende jaren structurele gemeentelijke inzet. Zowel bij de uitbreiding van het woningbestand als bij het zorgvuldig beheer van het bestaande woningbestand en in met name de openbare ruimte gaat vergroening van de kernen hand in hand met klimaatadaptatie. De realiteit is dat overlast niet altijd kan worden voorkomen, maar de ruimte die beschikbaar is om ernstige schade door wateroverlast of extreme hitte tegen te gaan wordt daarvoor gebruikt.

De energie behoefte, met name voor elektriciteit blijven stijgen door de toename van het aantal huishoudens en de bedrijvigheid en het feit dat we meer elektrisch gaan rijden en van het aardgas afgaan en de vervanging grotendeels all-electric zal zijn. Meer ruimte voor de opwek van duurzame energie is nodig, maar gaat samen met blijvende aandacht voor slimme bespaaroplossingen.

Groei betekent ook nadrukkelijk aandacht voor mobiliteit. Zowel verduurzaming van vervoer als diversificatie van vervoersvormen zijn noodzakelijk om te voorzien in de behoefte van zowel utilitair als recreatief verkeer. De ingeslagen weg van afval naar grondstof (VANG) wordt vervolgd. De ambitie om een gemeente zonder afval te worden, wordt meetbaar gemaakt door kwantificeerbare doelen te formuleren.

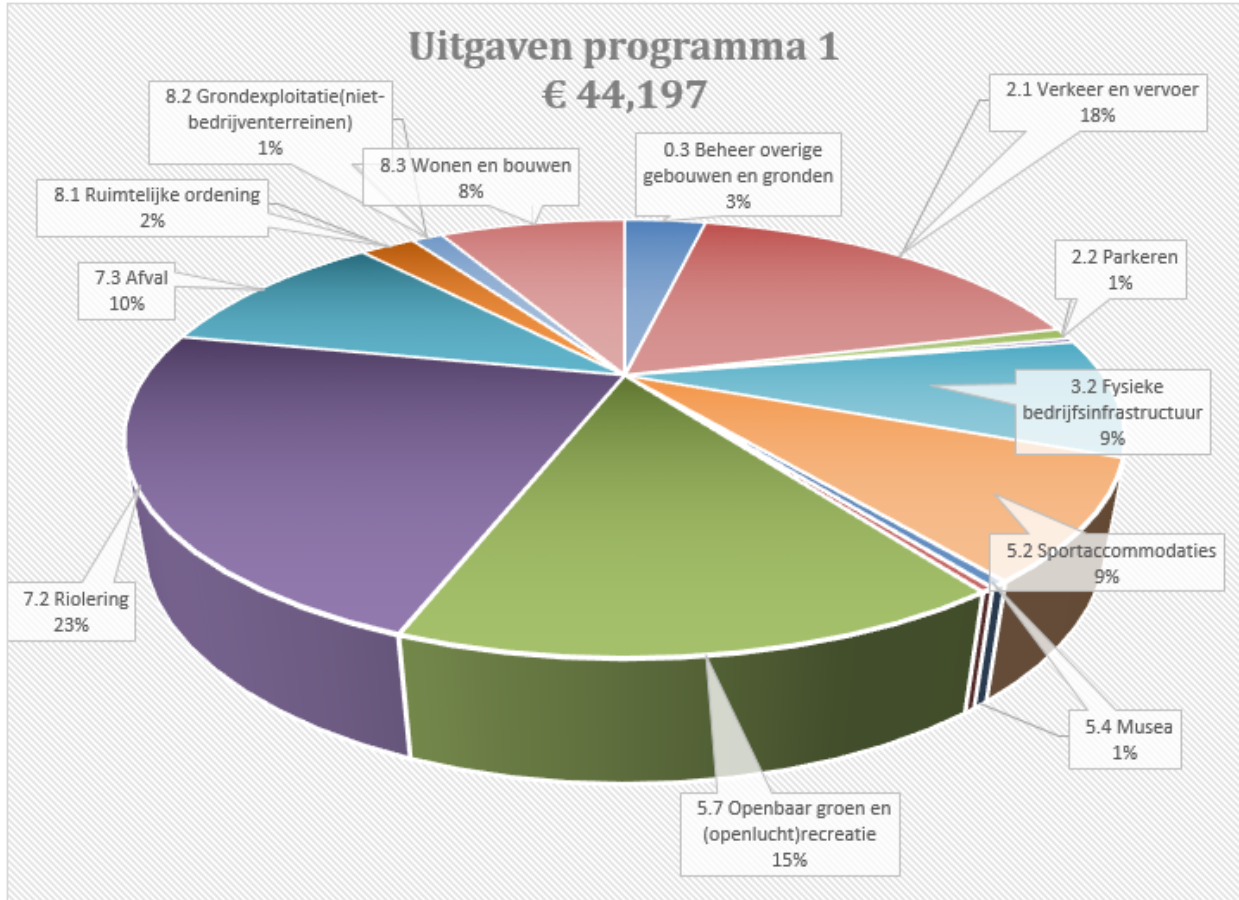
In het buitengebied liggen grote complexe (verduurzamings-)opgaven waarbij de regie veelal bij de provincie en/of het Rijk ligt en de gemeente voornamelijk voor de uitvoering aan de lat staat. Op dit moment wordt het beleid vooral door mede-overheden ontwikkeld. Duidelijk is wel dat de uitvoering van de - deels nog te maken keuzes - moet plaatsvinden binnen gebiedsprocessen. Welke inzet van de gemeente wordt verwacht moet blijken als het provinciale programma klaar is. De nationale en provinciale ontwikkelingen voor het landelijk gebied worden nauwlettend gevolgd en waar mogelijk levert de gemeente - gevraagd en ongevraagd - input.

Wat geven we eraan uit?

In totaal geven we binnen programma 1 ongeveer € 44 miljoen uit. In onderstaand overzicht is te zien waar het geld naar toe gaat.

Doelen en acties

* 1.1 Duurzame mobiliteit en bereikbaarheid

Doelomschrijving

Goede aansluiting op (boven)regionale netwerken en goede bereikbaarheid van woongebieden, werklocatie en voorzieningen voor alle gebruikers.

Verduurzamen van het vervoersaanbod binnen onze gemeente en regio.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ria Ankersmit
Taakveld	2.1 Verkeer en vervoer

Context

Voor de leefbaarheid en economische vitaliteit van onze regio is een goede, veilige en duurzame bereikbaarheid van woonlocaties, werklocaties en voorzieningen een essentiële randvoorwaarde. In ons collegeprogramma, de Achterhoekvisie 2030 en ook in het in ontwikkeling zijnde Regio-arrangement voor de Achterhoek is duurzame mobiliteit en bereikbaarheid een belangrijke opgave.

De financiële omvang van deze opgaven die in het tijdvak 2024-2030 e.v. spelen is zeer aanzienlijk. Uitvoering hiervan vraagt om inzet van financiële middelen vanuit EU, RIJK, provincie, Regio en ook van de gemeente Oude IJsselstreek en daarnaast ook om een tijdsinvestering.

Uitvoering 2024

Het nieuwe Mobiliteitsplan Oude IJsselstreek wordt in het voorjaar van 2024 vastgesteld. Uit dit mobiliteitsplan volgen de uitvoeringstaken. In 2024 wordt in elk geval gewerkt aan:

- Aanpassingen aan de N18 ten behoeve van verkeersveiligheid, doorstroming en OV-gebruik, op basis van de N18-scenariostudie;
- Verbeteren fietsmobiliteit;
- De doorontwikkeling van station Varsseveld tot een OV-Hub alsmede de ontwikkeling van een transferium nabij rotonde Silvolde;
- Een verkeersveilige oplossing voor de oversteek over de N317 t.h.v. de Oude-IJsselweg;
- Uitbreiding van de laadinfrastructuur voor elektrisch rijden.

Monitoring

Door bovengenoemde opgaven in een uitvoeringsagenda met een planning te plaatsen kan per onderdeel worden bepaald welke ontwikkelingen wanneer en door wie worden opgepakt en wat de voortgang qua doelrealisatie en financiële inzet is. In deze uitvoeringsagenda monitoren we ook of onze activiteiten een positieve bijdrage leveren aan ons doel.

* 1.2 Een afvalvrije gemeente

Doelomschrijving

In 2050 hebben wij de transitie Van Afval Naar Grondstof (VANG) succesvol doorlopen en is de gemeente afvalvrij. Dat doen we door in te zetten op de driehoek milieu, kosten en service:

- Milieu - We verminderen de hoeveelheid grof en fijn restafval van 116 kilogram per inwoner nu naar 50 kilogram in 2025. In 2030 willen we deze verder verlagen tot 25 kilogram en in 2050 bestaat er geen restafval meer (circulaire economie).
- Kosten - We streven naar beheersbare en marktconforme kosten voor het afvalbeheer en we behouden het principe 'de vervuiler betaalt'.
- Service - We verhogen onze dienstverlening voor de schone grondstoffen en beperken onze dienstverlening voor het restafval. We vinden het belangrijk dat de meeste inwoners (zeer) tevreden blijven over de manier waarop de grondstoffen worden ingezameld. Waar nodig passen we maatwerk toe om onze inwoners te ontzorgen.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Janine Kock
Taakveld	7.3 Afval

Context

We werken aan de transitie naar een circulaire economie, een samenleving zonder afval. We gaan voor een duurzame samenleving, die we kunnen doorgeven aan de generaties na ons. We willen ervoor zorgen dat mensen nu en in de toekomst gezond en veilig kunnen leven. We willen stoppen met rooibouw plegen op de leefomgeving en met het halen van grondstoffen uit de aarde. Wij zijn ervan overtuigd dat grondstoffen waardevol zijn en dat afval in de nabije toekomst niet meer bestaat. Wel zijn we voor een afvalloze gemeente afhankelijk van het Rijk, die voorwaarden moet stellen aan leveranciers, zodanig dat zij geen (toekomstig) restafval meer produceren.

Voor het behalen van deze ambities is een wezenlijk nieuwe strategie nodig. In het beleidsdocument VANG (Van Afval Naar Grondstof) 2022-2030 hebben we een samenhangend en integraal maatregelenpakket uitgewerkt.

Uitvoering 2024

We gaan de volgende zaken doen:

1. Invoeren tarief voor per keer aanbieden van restafval;
2. Tijdelijk uitbreiden handhaving capaciteit rondom invoering tarief;
3. Verbieden ongeadresseerde folders met o.a. invoeren van de Ja sticker;
4. Invoeren brengmogelijkheid snoeiafval naar gemeentewerf in voor- en najaar;
5. Uitgebreide voorlichtingscampagnes;
6. Het goede voorbeeld geven als gemeente;
7. Promoten gebruik wasbare luiers, door middel van een starterspakket bij aangifte kind bij de gemeente.

Monitoring

We monitoren de voortgang op ons doel door bij te houden hoeveel restafval we verwerkt hebben. Ook voeren we een afvalsorteeranalyse uit. Hiermee zien we hoeveel grondstoffen er nog in het restafval zitten, zodat we weten waarop we kunnen bijsturen.

Dit bijsturen doen we door constant te kijken naar de driehoek: milieu, kosten, service. Op deze driehoek meten we concreet:

Milieu:

- In 2025 ontstaat max. 50 kilogram per inwoner per jaar;
- In 2030 ontstaat max. 25 kilogram restafval per inwoner per jaar;
- In 2050 ontstaat 0 kilogram restafval per inwoner per jaar (circulaire economie).

Kosten:

- De kosten voor het afvalbeheer houden we, voor waar we als gemeente invloed op hebben, beheersbaar en marktconform;
- Maatregelen uit het gemeentelijk VANG-beleid proberen we, waar mogelijk, te dekken uit de besparing van het verbranden van restafval en de hogere opbrengsten voor de recycling van grondstoffen;

Service:

- We verhogen onze dienstverlening voor de schone grondstoffen;
- Daarbij vinden we het belangrijk dat de meeste inwoners (zeer) tevreden blijven over de manier waarop de grondstoffen worden ingezameld.

* 1.3 Een thuis voor iedereen

Doelomschrijving

Een passende woning realiseren voor de verschillende doelgroepen in onze gemeente.

Daarom bouwen we t/m 2030 1500 nieuwe woningen. Hiervan is een derde sociale huur, een derde 'betaalbare huur en koop' en een derde 'dure huur en koop'.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	

Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ben Hiddinga
Taakveld	8.3 Wonen en bouwen

Context

Er zijn op dit moment te weinig woningen. Het gemeentelijke woningbouwprogramma is vastgesteld op 1500 woningen onder de Woondeal. De ambitie om meer te bouwen, 2250 woningen t/m 2030, blijft gehandhaafd. In het woningbouwprogramma houden we rekening met de autonome behoefte, de instroom van arbeidskrachten én van woningzoekenden die vanwege het groene karakter van de Achterhoek hier willen komen wonen.

Naast de reguliere woningbouw is er ruimte nodig voor het huisvesten van aandachtsgroepen; internationale werknemers, statushouders en vluchtelingen. We gaan voor een 'Thuis voor Iedereen'. Een 'thuis' is veel meer dan alleen een dak boven het hoofd. Het gaat bijvoorbeeld ook om de directe (leef)omgeving van de woning. Bij woningbouwplannen houden wij daarom onder andere rekening met de 3-30-300 regel die ervoor zorgt dat er voldoende groen is.

Uitvoering 2024

De woningbouwopgave vraagt om een structurele en consistente inzet van de gemeente. Deze loopt al en hiermee gaan wij de komende jaren verder. De voortgang van de uitleglocaties; de Tuit, Varsseveld-Noord, Biezenakker en Lenteleven verloopt gestaag. De Tuit is de locatie waarmee als eerste gestart is en welke het verst in het proces is. Nog voor het einde van 2023 willen wij het ontwerpbestemmingsplan in procedure brengen, om zo in 2024 het bestemmingsplan te kunnen vaststellen. De vijfde uitleglocatie Voorbroek-Terborg wordt vanaf 2025 opgepakt.

Ook gaan we aan de slag met onze eigen panden en grondposities. Twee grotere voorbeelden daarvan zijn de Keurkamer en Wesenthorst in Ulft, hier pakken wij zelf het voortouw.

Daarnaast werken we aan passende woningen voor specifieke doelgroepen. Speciale aandacht houden wij daarbij voor:

- Betaalbare woningen, waaronder flexwoningen
- Wonen en Zorg
- Huisvesting voor internationale werknemers, vluchtelingen en statushouders

Voor de uitwerking van de Visie Landschapspark Oude IJssel maken we in 2023 en 2024 een afwegingskader. Zo kunnen we individuele verzoeken en plannen binnen deze zone beoordelen en begeleiden. Dit geldt voor zowel woningbouw, maar ook andere functies.

Op 1 januari 2024 treedt de Omgevingswet in werking. Als onderdeel daarvan wordt het voor gemeente verplicht een Huisvestingsverordening te hebben. Zo'n verordening heeft Oude IJsselstreek op dit moment niet. Het opstellen van deze verordening pakken wij in regionaal verband op. Wij verwachten dat in de eerste helft van 2024 hierover besluitvorming kan plaatsvinden.

Monitoring

Oude IJsselstreek doet mee aan de Achterhoekse Woon- en Vastgoedmonitor. Daarnaast ontvangt de raad jaarlijks een rapportage met daarin de voortgang van de woningbouw. Op basis daarvan kan, indien noodzakelijk bijsturing plaatsvinden.

* 1.4 Een vitaal buitengebied

Doelomschrijving

De nationale en provinciale ontwikkelingen voor het landelijk gebied monitoren we structureel en we leveren gevraagd en ongevraagd input. Daarnaast werken we aan inzicht in onze lokale situatie van het buitengebied en haar inwoners. Op basis van deze twee sporen wordt duidelijk welke activiteiten nu al door onszelf of andere overheden worden uitgevoerd die bijdragen aan een vitaal buitengebied en welke activiteiten nog missen. Dit verwerken we in het Lokaal Programma Vitaal Buitengebied dat in 2024 wordt gemaakt en structureel wordt uitgevoerd.

Termijn	Lang
---------	------

Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ria Ankersmit
Taakveld	8.1 Ruimte en leefomgeving

Context

Het buitengebied (buiten de bebouwde kom) heeft te maken met grote complexe (verduurzamings-)opgaven op het gebied van natuur, klimaat en water. Deze opgaven hebben grote invloed op de agrarische sector. De aanpak van de opgaven in het buitengebied verschilt van de aanpak binnen de bebouwde kom, maar raakt wel dezelfde thema's. Denk aan het sociaal- economisch perspectief van de bewoners en (agrarische) bedrijven, de energietransitie, woningbouw en mobiliteit.

Een integrale aanpak voor deze opgaven is van belang als wij ons karakteristieke landschap willen behouden en verder versterken. Daarom zijn slimme keuzes voor de korte én lange termijn nodig. Dat kunnen we niet alleen, het is een gezamenlijke verantwoordelijkheid van alle betrokken overheden. De regie voor veel opgaven ligt vaak niet bij de lokale overheid, maar bij het Rijk of de provincie.

Dit geldt onder meer voor het gebiedsprogramma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland onder regie van de provincie Gelderland, dat op zijn beurt weer een uitwerking is van het Nationaal Programma Landelijk Gebied van de rijksoverheid. Afhankelijk van de keuze van gebieden, de opgaven en maatregelen daarin en bijdragen van derden voortkomend uit dit provinciale proces wordt ook inzichtelijk welke bijdrage van ons wordt verwacht. Daaruit volgt ook welke eigen lokale bijdrage wij nog kunnen en willen leveren aan een leefbaar en vitaal buitengebied, bijvoorbeeld in het kader van de uitvoering van de gemeentelijke Klimaatagenda.

Uitvoering 2024

In 2024 wordt het Lokaal Programma Vitaal Buitengebied afgerond daarin gaan we in ieder geval:

- Inzichtelijk maken wat we al doen en welke instrumenten wij daarvoor inzetten;
- Inzichtelijk maken waar wij wel en geen invloed op hebben;
- Monitoren van nationale en provinciale ontwikkelingen voor het landelijk gebied in 2024 en op basis daarvan onze (aanvullende) bijdrage aan een vitaal buitengebied bepalen.

In 2024 werken wij:

- Verder in gesprekken met inwoners en ondernemers van het buitengebied over hun vragen en gewenste toekomstige (sociaaleconomische) ontwikkelingen (WATEA, zie ook programma 3: doelstelling 3)
- Verder aan het ecologisch beheren van gemeentelijk areaal van bermen en watergangen volgens het vastgestelde berm- en watergangenbeheerplan;
- Aan de uitvoering van de structurele Subsidierегeling aanleg landschap en biodiversiteit;
- Via het regionale proces mee aan de totstandkoming van het provinciale gebiedsprogramma Vitaal Landelijk Gebied Gelderland;
- Via het regionale proces mee om tot een Aanpak droogte Achterhoek te komen (o.a. bepalend voor binnenhalen van geldstromen);

Monitoring

- Vaststellen van het Lokaal Programma Vitaal Buitengebied, dit kan ervoor zorgen dat de doelstelling concreter wordt;

- Periodiek inzichtelijk maken van onze lokale situatie met behulp van data, zoals het aantal en soort agrarische bedrijven en indien nodig ons Lokaal Programma Vitaal Buitengebied hierop aanpassen;
- Naar aanleiding van gesprekken met de inwoners en gebruikers van het buitengebied indien nodig ons Lokaal Programma Vitaal Buitengebied hierop aanpassen.

* 1.5 Klimaatadaptieve groene kernen

Doelomschrijving

We werken voor onze inwoners aan een gezonde, veilige en aantrekkelijke leefomgeving in de kernen, door te zorgen dat klimaateffecten van hitte en wateroverlast binnen streefwaarden blijven.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ria Ankersmit
Taakveld	5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie

Context

In de Klimaatagenda en de Visie op Landschap, Natuur en Groene Kernen is afgesproken dat de leefbaarheid in de kernen voor onze inwoners gewaarborgd is. Door het veranderende klimaat met meer hete dagen, hevige buien en langere periodes van droogte kan de kwaliteit van de leefomgeving onder druk komen te staan. Om te weten of en waar dat voor onze inwoners aan de orde is willen we inzicht in de klimaateffecten van hitte en wateroverlast op wijkniveau. Dit geeft de mogelijkheid om op wijkniveau plannen te maken om de openbare ruimte (her) in te richten om de klimaateffecten op te vangen.

Als bekend is op welke locaties ingrepen in de openbare ruimte nodig zijn om klimaateffecten te dempen kunnen deze ingrepen worden ontworpen en uitgevoerd in combinatie met bijvoorbeeld het reguliere groot onderhoud aan weg of riolering. Daarnaast is samenwerking mogelijk met partners zoals Wonion, die een verduurzamingsopgave heeft in de bestaande woningvoorraad. Deze samenwerkingsmogelijkheden zorgen voor een efficiëntere inzet van gemeenschappelijke middelen voor zo min mogelijk overlast voor onze inwoners.

Uitvoering 2024

In kwartaal 1 van 2024 wordt het Meerjarenplan Klimaatadaptieve Groene Kernen afgerond. In dit plan krijgen de volgende stappen een plek:

1. Streefwaarden van hitte en wateroverlast onderbouwen en vaststellen met beschikbare data en de Klimaatatlas Oude IJsselstreek. Dan is helder wanneer het effect van hitte en/of wateroverlast op de leefomgeving onacceptabel is en een investering nodig is in de openbare ruimte.
2. Met behulp van de streefwaarden alle kernen analyseren en aandachtsgebieden definiëren en prioriteren.
3. Per aandachtsgebied globaal maatregelen formuleren om effecten van hitte en wateroverlast binnen de streefwaarden te brengen. Zo is globaal de benodigde investering bekend.
4. Het zoeken van koppelkansen met benodigd groot onderhoud en/of andere samenwerkingen met partners zoals Wonion.

DataLabGO ondersteunt het maken van dit plan met beschikbare (landelijke) data. Door dit plan is, na het bestuurlijke proces met besluitvorming, bekend welke wijken klimaatadaptief zijn en in welke wijken maatregelen nodig zijn. Deze maatregelen kunnen op projectbasis ingepland en uitgevoerd worden als middelen beschikbaar worden gesteld. Na deze activiteit kan het hoofdoel ook verder concreet worden.

In 2024 wordt het eerste pilotproject, het klimaatadaptief herinrichten van de omgeving van het appartementencomplex De Bongerd, samen met Wonion uitgevoerd.

In 2024 is Natuur- en milieueducatie een structureel aanbod aan de basisscholen met als doel: iedere basisschoolleerling in groep 5 tot en met 8 kan elk schooljaar meedoen aan een NME-les. Deze lessen richten zich op kennis van natuur zoals dieren die leven in een bos of in een sloot. Kennis en inzicht in klimaat door met de klimaattafel te oefenen en te zien wat verstening in de tuin voor effect heeft. Ook kunnen de leerlingen een boerderij bezoeken en zo leren over de koe en melk, boter en kaas. Hier ligt ook een link naar het doel van een Vitaal Buitengebied.

In 2024 wordt de samenwerking met stichting Steenbreek en met Weet van Water gecontinueerd. In samenwerking met Steenbreek, het waterschap en Wonion zijn inmiddels 4 actiedagen 'tegel eruit, plant erin' gehouden. De acties worden door de inwoners enthousiast ontvangen en dragen bij aan de betrokkenheid van de inwoners bij hun eigen leefomgeving (hoofdstuk 7 uit de Klimaatagenda). Door deelname aan de samenwerking tussen het waterschap en de Achterhoekse gemeenten, Weet van Water, is voor alle inwoners een website met informatie over klimaatverandering en wat zij zelf kunnen doen beschikbaar. Voor het afkoppelen van de eigen woning kunnen inwoners gebruik maken van gemeentelijke subsidie. Weet van Water verzorgt naast de website ook seizoensgebonden en thematische content die via de gemeentelijke communicatiekanalen wordt verspreid.

Monitoring

De data in de Klimaatatlas is de basis voor het vaststellen van streefwaarden en het analyseren van de aandachtsgebieden. De Klimaatatlas wordt iedere 5 jaar herzien. Het samenwerkingsverband DataLabGO ondersteunt en vult de klimaateffecten data aan, op zowel regionale als lokale schaal. Met de Klimaatatlas en data van DatalabGO worden vanaf 2024 iedere twee jaar al onze kernen gemonitord op het voldoen aan de streefwaarden.

Indien streefwaarden op landelijk niveau worden gewijzigd door veranderende inzichten in klimaatverandering dan volgen wij deze landelijke aanpassingen. Zo kan uit de statistische analyses van het KNMI bijvoorbeeld blijken dat de intensiteit van de referentiebuï die gemiddeld eens per 100 jaar valt toeneemt. In dat geval nemen we de nieuwe referentiebuï mee in de analyse van de effecten op onze kernen.

Na realisatie van herinrichten omgeving De Bongerd wordt het proces geëvalueerd samen met Wonion.

De uitvoerende partij van de NME-lessen geeft ieder jaar inzicht in deelname van de scholen, klassen en aantal leerlingen per les.

* 1.6 Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken

Doelomschrijving

Om klimaatverandering tegen te gaan (te verminderen) dragen we actief bij aan de uitvoering van het nationaal Klimaatakkoord. Nationaal is het doel gesteld om in 2030 55% minder broeikasgassen uit te stoten dan in 1990 en om in 2050 de energietransitie van fossiele energie naar hernieuwbare energie te hebben voltooid.

De gemeentelijke speerpunten liggen in het verduurzamen van de bestaande bouw en het opwekken van duurzame energie als vervanging van fossiele energie.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	

Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Janine Kock
Taakveld	8.3 Wonen en bouwen

Context

In 2023 is het derde Akkoord van Groenlo vastgesteld. De ambitie is om regionaal uiterlijk in 2050 energieneutraal te zijn. In een regionale uitvoeringsagenda zijn de doelen gekwantificeerd. De regionale uitvoeringsagenda loopt tot 2030. Hierin wordt het nationale doel uit het Klimaatakkoord van 55% CO2 reductie vertaald voor de Achterhoek.

De doelen vanuit de Regionale Energiestrategie (RES) voor de opwek van duurzame energie worden meegenomen, evenals de gemeentelijke Transitievisie warmte (TVW).

Uitvoering 2024

Speerpunten voor huishoudens:

- Warmtevraag beperken bij huishoudens (isolatie)
- Aanvangen met verduurzaming van de warmtebron van huishoudens (m.n. warmtepompen)
- Verduurzaming elektriciteit bij huishoudens (m.n. zonnepanelen)
- Verminderen van energiearmoede (voor mensen met een laag inkomen)

Huishoudens in de gemeente worden geholpen met de verduurzaming van hun woning. Wonion neemt de huursector grotendeels voor haar rekening. De gemeente richt zich op de particuliere woningeigenaren in de hele gemeente met een focus in de dorpen Varsseveld en Silvolde. Het gaat dan om betere isolatie, het plaatsen van een (hybride) warmtepomp en zonnepanelen. We gaan hiervoor actief inwoners benaderen, en we helpen hen proactief met technisch en financiële vragen. Er zijn subsidies en leningen beschikbaar.

Er zijn specifieke subsidies beschikbaar voor woningeigenaren met energielabel D of slechter en voor mensen met een lager inkomen. We werken hierbij intensief samen met het Achterhoek Energieloket.

Ook in 2024 zullen inwoners met lager inkomens ondersteund worden door o.a. energie coaching, kleine energiebesparende maatregelen (fix-brigade), een witgoedregeling en isolatiesubsidie. Ook wordt verder gewerkt aan een regionale structurele aanpak voor deze doelgroep.

We gaan samen met WRIJ en gemeente Doetinchem in 2024 een haalbaarheidsstudie doen (er is al een quickscan gedaan) en onderzoeken of bij de RWZI in Etten een warmtenet mogelijk is.

Speerpunten voor bedrijven, gemeentelijke gebouwen en maatschappelijk vastgoed:

- Verduurzaming (andere) gebouwen (isolatie, warmtepompen e.d.)/ Bedrijven, maatschappelijk vastgoed en gemeentelijke gebouwen

Naast woningen is de verduurzaming van andere gebouwen belangrijk. Het gaat dan om maatschappelijk vastgoed en bedrijven. Ook eigen gemeentelijke gebouwen vallen hieronder.

De verduurzaming van gemeentelijke gebouwen, scholen, sportaccommodaties, bedrijven e.d. heeft al langer onze aandacht. Er worden elk jaar stappen gezet. Er lopen landelijke of regionale programma's voor scholen, sportaccommodaties, en bedrijven. Neemt niet weg dat er bij de verduurzaming van gebouwen (geen woningen) nog veel winst te behalen is. We gaan onze inzet hierop verhogen. Eigen energieverbruik van de gemeente wordt verduurzaamd via de AGE B.V.

Bedrijven kunnen terecht bij het Duurzaam Ondernemerscentrum Achterhoek en bij Agem voor vragen en advies.

Speerpunten voor energie opwekken:

- Invulling geven aan de RES-doelstelling
- Opwek van duurzame elektriciteit door m.n. grootschalig zon op dak
- Opwek van duurzame elektriciteit met zonnevelden en wind

- Waterstof (opslag lokaal duurzaam geproduceerde elektriciteit)

De RES-doelstelling is een regionale doelstelling. De gemeente zet zich actief in het RES-doel te halen, buiten of binnen onze gemeente. We staan open voor initiatieven en zullen elk initiatief apart beoordelen. In 2023 is de eerste RES-voortgangsrapportage gemaakt, in 2024 vindt een herijking van de RES Achterhoek plaats.

Belangrijk hierin is dat een deel van het RES bod nog niet gealloceerd is.

De opwek van elektriciteit door grootschalig zon op dak is een belangrijk doel in de RES. We streven naar meer dan een verdubbeling van zon op dak. In 2024 gaan we verder met het promoten van zon op dak door het programma ZBA (zonnige bedrijven Achterhoek). Door netcongestie is het aanleggen van een zonnedak niet altijd mogelijk.

Er zijn vier zonnevelden met een omgevingsvergunning. Twee velden zijn in aanbouw. Er komt in 2024 een voorstel voor het aanscherpen van het gemeentelijke beleid rond zonnevelden. Tot die tijd worden aanvragen als maatwerk behandeld waarbij de voorgenomen aangescherpte voorwaarden meegenomen worden.

De mogelijkheden van waterstof, waarin energie kan worden opgeslagen, houdt onze aandacht. Er wordt onderzocht of er mogelijkheden zijn om waterstof lokaal te produceren (met lokale duurzame elektriciteit) en lokaal af te zetten.

Generiek speerpunt:

- Burgerparticipatie, lokale energie coöperaties en communicatie

Het betrekken van onze inwoners bij de energietransitie is en blijft een speerpunt. In 2024 wordt dit geïntensiveerd. Naast de reguliere communicatie gaan we meer inzetten op persoonlijk contact. Er zijn twee inwonersadviseurs verduurzaming actief, die actief met inwoners in gesprek gaan over het verduurzamen van hun woning. De inwonersadviseurs kunnen inwoners voorlichten, enthousiasmeren, helpen bij technische en financiële vragen. Ook kunnen ze assisteren bij het aanvragen van subsidies en leningen. Er is een nauwe samenwerking met het Achterhoek Energieloket.

Er zijn een aantal lokale energie coöperaties. De belangrijkste hiervan is het burgerinitiatief (BEOIJ) met de coöperatie "Doe gewoon Watt". BEOIJ gaat ook in 2024 een energiefestival organiseren. De gemeente blijft deze coöperatie ondersteunen.

Monitoring

In 2023 wordt de Regionale Uitvoeringsagenda 2023 vastgesteld. Deze agenda loopt tot 2030. Op basis van deze agenda wordt een gemeentelijke vertaling gemaakt. Hierin worden indicatoren voor de acties vastgesteld om ons doel te behalen. De monitoring wordt in samenwerking met DatalabGO en het energieloket opgezet. Energieopwekking wordt gemonitord via de RES monitor, die iedere twee jaar gemeten wordt.

Raadsplanning

Onderwerp	Kwartaal	Horend bij doel
Stedenbouwkundig plan Wesenthorst e.o.	Q1	Een Thuis voor Iedereen
Meerjarenplan Klimaatadaptieve Groene Kernen	Q1	Klimaatadaptieve Groene Kernen
Varsseveld De Tuit - bestemmingsplan en grondexploitatie	Q2	Een Thuis voor Iedereen
De RES 2.0 (herijking)	Q1	Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken
Afwegingskader zonnevelden	Q1/Q2	Minder energie verbruiken, meer duurzame energie opwekken
Huisvestingsverordening	Q2	Een Thuis voor Iedereen
Mobiliteitsplan	Q2	Duurzame Mobiliteit en Bereikbaarheid
Lokaal Programma Vitaal Buitengebied	Q3	Een Vitaal Buitengebied

Wat kost het?

Programma 1 (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	43.039	40.303	39.109	39.395	38.822
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	723	613	613	613
Autonome ontwikkelingen	-	3.171	3.161	3.536	3.451
Totaal lasten	43.039	44.197	42.883	43.544	42.887
Baten					
Bestaand beleid	25.529	21.182	20.170	20.410	20.410
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	691	697	697	697
Autonome ontwikkelingen	-	2.260	1.986	1.866	2.020
Totaal baten	25.529	24.133	22.853	22.973	23.127
Totaal programma 1	17.510-	20.065-	20.030-	20.572-	19.760-
inclusief:					
Afschrijvingen/Rente	7.279	8.162	8.788	8.947	9.033
Verdeling interne kosten	9.187	10.639	10.617	10.853	10.281
Totaal	16.465	18.800	19.405	19.800	19.314

Beleidsmatige ontwikkelingen.

Lasten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Mobiliteitsaanpak kleine verkeersmaatregelen	100.000	N Voorjaarsnota 2024.
Opstellen Mobiliteitsplan	15.000	N Voorjaarsnota 2024.
Natuur en Milieu educatie	18.000	N Voorjaarsnota 2024.
Subsidie Landschap en Biodiversiteit	25.000	N Voorjaarsnota 2024.
Cofinanciering Leaderprojecten	56.700	V Het in de programmabegroting geraamde bedrag aan cofinanciering is in de inhoudelijke programmaliijn van de Lokale Ontwikkelings Strategie (LOS) van Leader 2023-2027 verlaagd.
Energietransitie	69.000	V Voordeel op de kosten uitvoering van energietransitie door ontvangen middelen.
Uitvoeringskosten Klimaat en Energie CDOKE	691.000	N Er is de komende jaren extra geld vanuit het Rijk voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid, beschikbaar tot en met 2030. Het is een specifieke uitkering, getiteld capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE). Voor 2024 en 2025 zijn de bedragen bekend, voor 2026 en 2027 zijn we uitgegaan van het niveau van 2025. Het budget is bedoeld voor de bemensing, de capaciteit (ambtenaren, inhuur, beleidsonderzoek, e.d.).

723.300 N

Baten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Rijksbijdrage uitvoeringskosten Klimaat en Energie CDOKE	691.000	V Er is de komende jaren extra geld vanuit het Rijk voor de uitvoering van het klimaat- en energiebeleid, beschikbaar tot en met 2030. Het is een specifieke uitkering, getiteld capaciteit decentrale overheden voor klimaat-en energiebeleid (CDOKE). Voor 2024 en 2025 zijn de bedragen bekend, voor 2026 en 2027 zijn we uitgegaan van het niveau van 2025. Het budget is bedoeld voor de bemensing, de capaciteit (ambtenaren, inhuur, beleidsonderzoek, e.d.).

691.000 V

Autonome ontwikkelingen.

Lasten autonoom	afwijking	toelichting
MJOP onderhoud	132.316	V De totale bijstelling van de meerjarenonderhoudsplanning accommodaties resulteert in een lagere onttrekking. Alle budgettaire aanpassingen binnen het MJOP verlopen via de reserve (programma 5) en geven in totaliteit geen saldo voor de begroting.
Indexering diverse budgetten	704.744	N Loon en prijsindexatie diverse budgetten. In programma 1 gaat het voornamelijk om gebouwen, wegen en sportaccommodaties deels opgenomen in de Voorjaarsnota 2024.
Civiel technische kunstwerken	42.000	N Voorjaarsnota 2024.
Ecologisch bermenbeheer	35.000	N Voorjaarsnota 2024.
Doorontwikkeling DRU	50.000	N Voorjaarsnota 2024.
Wet Kwaliteitsborging bouwen (Wkb)	24.368	N De Wkb heeft als doel de bouwkwaliteit en het bouwtoezicht te verbeteren door inschakeling van private kwaliteitsborgers. Onder deze wet zullen kwaliteitsborgers zorgdragen voor het voldoen aan de bouwtechnische regels. Deze taken vervallen hiermee bij gemeenten die overigens wel het bevoegd gezag blijven houden.
Erfgoedcentrum Achterhoek Liemers (ECAL)	25.000	N Structureel effect van het tekort op de begroting van de ECAL door onder andere loon- en prijsstijgingen.
Nationaal Isolatie Programma	315.360	N We verwachten voorsnog dat de kosten voor de uitvoering passen binnen de rijksmiddelen en hebben dit daarom budgettair neutraal opgenomen. We zetten belangrijke stappen in de warmtetransitie. De dorpsuitvoeringsplannen (DUP's) voor Silvolde en Varsseveld zijn gereed en in uitvoering. Er zijn verschillende subsidies beschikbaar voor woningeigenaren.
Riolering	1.343.165	N De kosten ontwikkeling van het Water en Rioleringsplan. Kosten worden opgevangen door een hogere rioolheffing. Bestaande uit 220.000 prijsstijgingen exploitatie, 310.000 extra kapitaallasten voornamelijk veroorzaakt door hogere rentelasten en resterend is de inhaalslag naar kostendekkendheid. Omdat onttrekking en toevoeging bufferfonds riolering hierin worden verwerkt, geeft de totale afwijking een vertekend beeld en is deze ca. de helft van het bedrag dat hier staat.
Afval	334.126	N De kostenontwikkeling van het Vangbeleid. Kosten worden opgevangen door een hogere afvalstoffenheffing. Voornamelijk veroorzaakt door prijsstijgingen en extra inzet personeel vanuit het VANG beleid. Het nieuwe VANG beleid moet leiden tot minder restafval. De verwerkingskosten dalen hiermee.
Kapitaallasten	409.194	N Verwerking van de kapitaallasten. De nieuwe investeringen zijn hierin meegenomen net als de rente-ontwikkeling.
Kleine bedragen	19.999	N Afwijking van kleine bedragen in de doorbelasting.
	3.170.640	N
Baten autonoom	afwijking	toelichting
Huur accommodaties	226.600	V Indexering van huuropbrengsten (sport)accommodaties.
Pachten en huren	36.750	V Stijgende opbrengsten pachten en huren.
Rijksbijdrage Nationaal Isolatie Programma	315.360	V Er is de komende jaren extra geld vanuit het Rijk voor woningisolatie (Nationaal Isolatie Programma (NIP) voor het verduurzamen van woningen van label D en hoger t/m 2026. Het zijn SPUK gelden die in drie tranches aangevraagd kunnen worden. Elke tranche wordt in meerdere jaren uitgekeerd. In 2024 komt het laatste deel uit de eerste tranche.
Riolering	1.347.236	V Stijging van de rioolheffing als dekking voor de gestegen rioolkosten. Verschil met de afwijking bij de uitgaven is een correctie van afgelopen jaren van 4.000. Omdat onttrekking en toevoeging bufferfonds riolering hierin worden verwerkt, geeft de totale afwijking een vertekend beeld en is deze ca. de helft van het bedrag dat hier staat.
Afval	334.126	V Ontwikkeling van de opbrengsten Afval. Grootste deel bestaat uit stijging van de afvalstoffenheffing. Daarnaast de ontwikkeling van de opbrengsten uit Papier en PBD.
	2.260.072	V

Wat zijn onze reguliere taken in dit programma.

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000) Programma 1	2024	
	lasten	baten
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.535	1.274
<i>Aan-en verkoop onroerende zaken, pachten en huren en accommodaties.</i>		
2.1 Verkeer en vervoer	7.771	159
<i>Verkeersbeleid, verkeersveiligheid, beheer en onderhoud wegen, gladheidsbestrijding, openbare verlichtingen en civieltechnische kunstwerken.</i>		
2.2 Parkeren	371	-
<i>Uren.</i>		
2.5 Openbaar vervoer	149	-
<i>Basismobiliteit.</i>		
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	3.872	3.897
<i>Grondexploitatie bedrijventerreinen bijdrage zand- en grindwinning.</i>		
5.2 Sportaccommodaties	3.776	1.259
<i>Beheer, exploitatie en onderhoud sportaccommodaties voor sportbeoefening.</i>		
5.4 Musea	213	-
<i>Bijdrage oudheidkundige verenigingen.</i>		
5.5 Cultureel erfgoed	155	11
<i>Historische gebouwen, beschermde stads-en dorpsgezichten en overige objecten met historische waarde in de publieke ruimte.</i>		
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	6.717	37
<i>Bossen en natuurterreinen, groenvoorzieningen, speelplaatsen en landschapsbeleid.</i>		
7.2 Riolering	10.016	10.491
<i>Beheer en onderhoud, vervanging en uitbreiding riolering. O.b.v. GRP (Gemeentelijk Riolering Plan). Opbrengsten rioolheffing.</i>		
7.3 Afval	4.494	5.069
<i>Inzameling en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Opbrengsten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.</i>		
8.1 Ruimtelijke ordening	1.030	23
<i>Bestemmingsplannen, Omgevingsvergunningen, plattelandsontwikkeling en Basisregistratie Grootchalige topografie.</i>		
8.2 Grondexploitatie(niet-bedrijventerreinen)	584	499
<i>Grondverwerving, bouw en woonrijp maken, verkoop van bouwrijpe gronden van niet-bedrijventerreinen (zie hiervoor 3.2).</i>		
8.3 Wonen en bouwen	3.512	1.414
<i>Omgevingswet, bouwvergunningen, volkshuisvesting, duurzaamheidsagenda en circulaire economie.</i>		
Totaal Programma 1	44.197	24.133

Programma 2: Een leefbare gemeente

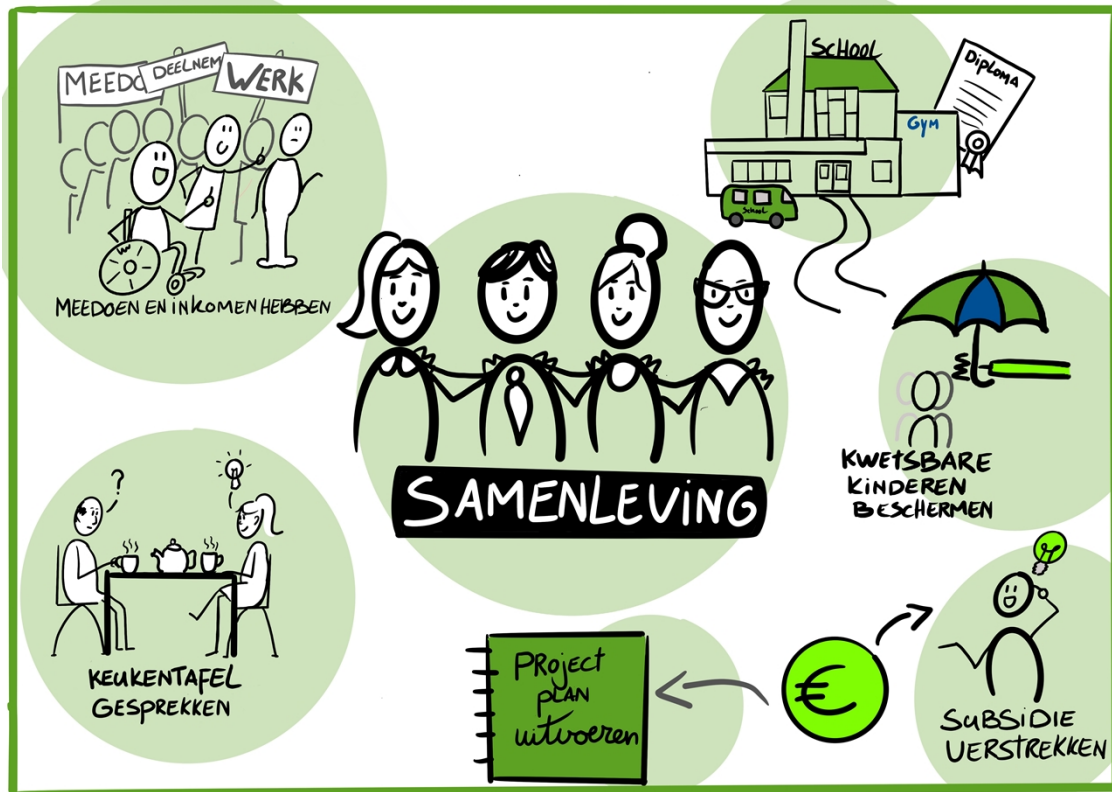
Inleiding

Een leefbare gemeente zijn en blijven in de toekomst dat is waar wij ons hard voor maken. Dit is een uitdaging die wij samen met onze inwoners en maatschappelijke partners aan moeten en willen gaan. De druk op de zorg neemt toe, dat zien we doordat de arbeidsmarkt vergrijsd en daarmee ook direct meer inwoners die ondersteuning hebben. De complexiteit van problematiek neemt toe. We zien in onze cijfers dat meer inwoners een beroep doen op inkomensondersteuning en schuldhulpverlening.

De oorzaak van deze ontwikkelingen is vooral aan te pakken door het herstellen van bestaanszekerheid, het vergroten van kansengelijkheid en het makkelijker maken van gezond leven. Dat zijn de belangrijkste maatschappelijke opgaven die we op dit moment voor ons zien. Vanuit het Rijk zijn er verschillende acties uitgezet om deze opgaven het hoofd te gaan bieden. Denk daarbij aan de afspraken in het Integraal Zorg Akkoord, het Gezond en Actief Leven Akkoord, de Hervormingsagenda Jeugd, het toekomstscenario Kind en gezinsbescherming en het Breed Offensief.

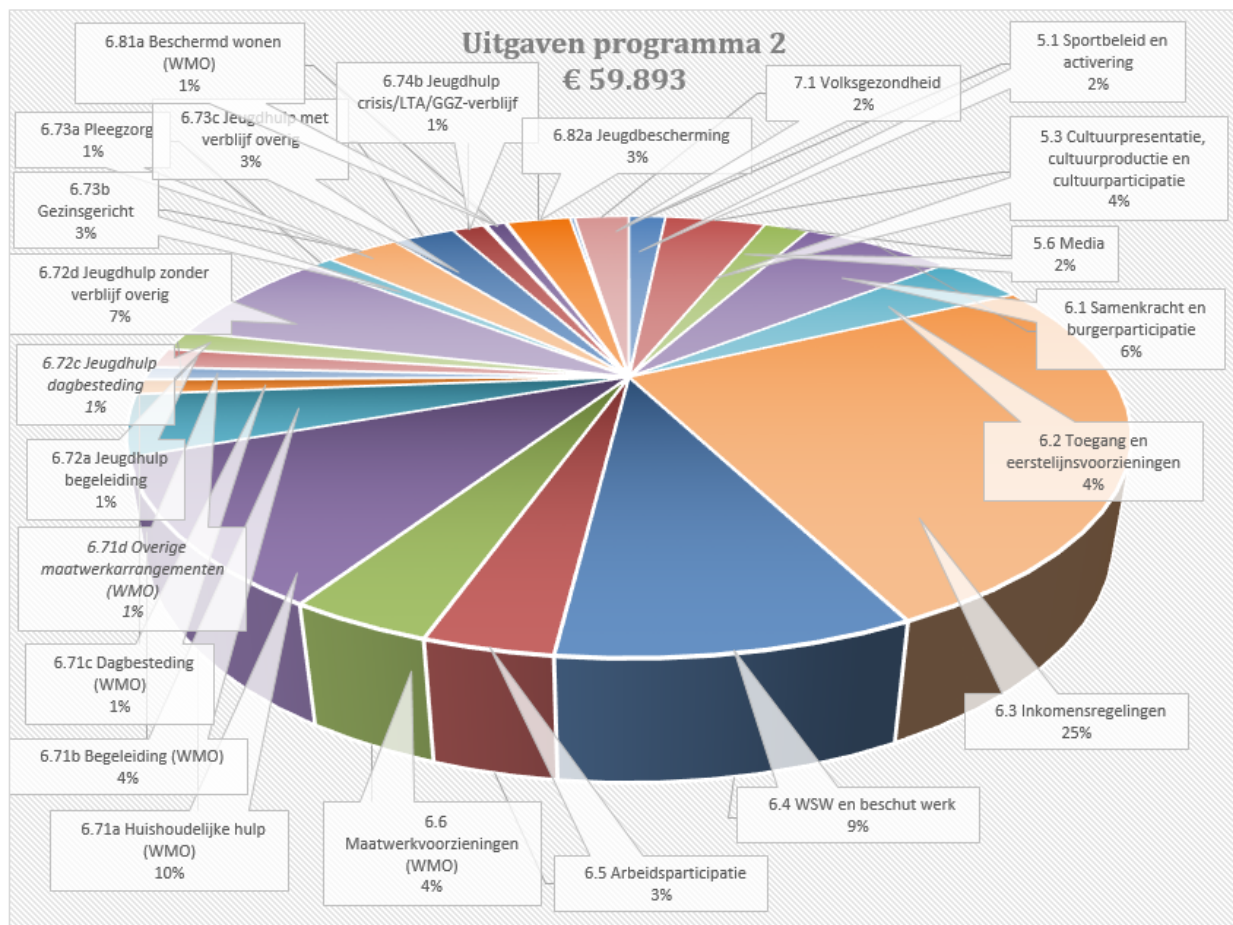
Deze bewegingen zien allemaal toe op meer gezondheid en betrokkenheid van inwoners en een integrale aanpak waarbij achterliggende problematiek, die vaak op verschillende leefgebieden (en verschillende wetten) ligt, adequaat wordt opgepakt. Hierdoor zal op termijn minder zorg en ondersteuning nodig zijn. Dit vraagt van ons allemaal (inwoners, zorgaanbieder en onszelf) een andere manier van kijken naar verantwoordelijkheden en rollen. We gaan hiermee aan de slag door de dialoog met onze inwoners en onze samenwerkingspartner te (blijven) voeren.

We leren door te doen en we vinden het belangrijk om ook inzichtelijk te maken wat we leren en hoe we dit vertalen naar beleid en de praktijk. We doen dit door middel van reflexieve monitoring in combinatie met data-gedreven werken. Reflexieve monitoring richt zich op interactief leren en bijsturen, getoetst aan lange termijn ambities voor systeemverandering. In dit soort fundamentele veranderingen zijn er te veel factoren die invloed hebben op data waardoor data alleen geen goed inzicht geeft of de gewenste verandering wordt bereikt. De combinatie met reflexieve monitoring helpt om deze invloeden en veranderingen te herkennen en inzichtelijk te maken.

Wat geven we eraan uit?

In totaal geven we binnen programma 2 bijna € 60 miljoen uit. In onderstaand overzicht is te zien waar het geld naar toe gaat.

Doelen en acties

* 2.1 Inwoners ervaren een positieve gezondheid

Doelomschrijving

De door inwoners ervaren (zeer) goede gezondheid stabiel houden. Ondanks de uitdagingen, zoals vergrijzing en tekort aan zorgpersoneel, die op ons afkomen.

Het is onze ambitie dat iedere inwoner, jong en oud, zich kan blijven ontplooiën, gezond kan blijven leven en regie kan blijven voeren op het eigen leven en/of dat van zijn/haar gezin.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	

Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Janine Kock, Marco Bennink, Ria Ankersmit
Taakveld	Meerdere

Context

De komende decennia neemt de zorgvraag verder toe, met name door de vergrijzing. Door een groeiend tekort aan zorgpersoneel wordt het steeds moeilijker om aan deze groeiende zorgvraag te voldoen.

We vinden dat iedereen ertoe doet en mee moet kunnen doen naar eigen mogelijkheden. We vinden het belangrijk dat inwoners verantwoordelijkheid nemen voor hun eigen gezondheid door bewuster en gezonder te leven. Positieve gezondheid (preventie) en herstelvermogen (weerbaarheid) staan daarbij centraal. Wij geloven er in dat positieve gezondheid en herstelvermogen bijdragen aan het zo lang mogelijk onafhankelijk en zelfstandig blijven van inwoners en dat dit bijdraagt aan het vergroten van hun levensgeluk. Daarbij organiseren we het zo dat inwoners en professionals niet belast zijn met de verschillende wetgevingen en hun financieringsstromen. De professional heeft de ruimte en het mandaat om echt te doen wat nodig is.

Uitvoering 2024

- We voeren de Lokale Gezondheidsagenda 2021-2024: 'Gezonde Kansen in Oude IJsselstreek' uit. Daarbij zetten we extra in op het speerpunt 'Mentale gezondheid' en dan specifiek op het versterken van de weerbaarheid en veerkracht van de jeugd;
- We voeren het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) uit in een lokaal plan van aanpak om de beweging te maken van ziekte en zorg naar gezondheid en gedrag.
- Met onze inwoners en onze partners voeren we een maatschappelijk dialoog over normaliseren en het versterken van het gewone leven (zie ook Hervormingsagenda Jeugd).
- Onze visie en die van het Integraal Zorg Akkoord (IZA) zijn vertaald in de opdrachten aan onze partners in het voorliggend veld. Vanaf 2024 geven zij daar uitvoering aan.
- Samen met het bouwteam waarin zowel aanbieders uit het voorliggend veld als specialistische aanbieders vertegenwoordigd zijn ontwikkelen we alternatieven voor de inzet van maatwerkvoorzieningen. 2024 is het tweede volledige jaar voor het team jongerenwerk waarin zijn hun inzet bestendigen en aansluiten op de behoefte van de jeugd.
- In 2024 evalueren wij de inzet van Buurtzorg Jong.
- Via 'Samen Sterker Thuis' ondersteunen we inwoners met een hulpvraag om op een veilige en prettige manier, langer zelfstandig te wonen;
- Via 'Heerlijk Thuis in Huis' helpen we inwoners van 55 jaar en ouder om hun woning klaar te maken voor de toekomst;
- We werken toe naar een integrale toegang zoals beschreven in de visie 'Naar het hart van de beweging'. Daarbij zijn inwoners altijd op de juiste plek met hun vraag.
- In 2024 starten we een bouwteam om de transformatie in de huishoudelijke hulp vorm te geven. Deze sluit aan bij de al in gang gezette beweging bij de andere transformaties (jeugd en Wmo)
- We leveren onze bijdrage aan een regionaal actieplan 'Dakloosheid'. Het plan stelt de ambitie om dakloosheid in Nederland fors en structureel terug te dringen met als ambitie om dakloosheid in 2030 te beëindigen.
- We zetten Reflexieve Monitoring in om te volgen of we werken volgens de bedoeling.
- Vanuit het gedachtegoed 'Health in all policies' zoeken we actief de verbinding met andere beleidsterreinen. Zo voeren we onder meer het uitvoeringsprogramma 'Wonen en Zorg 55+' uit.

Monitoring

Op dit moment ervaart 72% van de inwoners een (zeer) goede gezondheid. Het CBS, RIVM en de GGDén meten één keer per vier jaar de (zeer) goed ervaren gezondheid via de Gezondheidsmonitor Volwassenen en Ouderen. In 2022 heeft de laatste meting plaatsgevonden. Bij de volgende meting in 2026 streven we naar 72% of meer inwoners die een (zeer) goede gezondheid ervaren. Naast bovenstaande (landelijke) databronnen gaan we gebruik maken van onze eigen monitoringsinstrumenten. Door middel van Reflexieve Monitoring zetten we een nieuwe wijze van monitoren in waarbij voortdurend reflecteren en leren vanuit samenwerking en gelijkwaardigheid centraal staat.

* 2.2 Integrale aanpak Zorg en Veiligheid

Doelomschrijving

In Oude IJsselstreek willen we kindermishandeling en huiselijk geweld zo veel mogelijk voorkomen. Gebeurt het toch, dan werken we actief aan het stoppen ervan en aan duurzaam herstel van de veiligheid. Inwoners voelen zich gehoord, weten waar ze aan toe zijn (navolgbaarheid) en voelen zich gesteund. Zo streven we ernaar het huidige percentage beschermingsmaatregelen van 1,7% te verlagen naar het landelijke percentage van 1,2%.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Marco Bennink, Janine Kock
Taakveld	Meerdere

Context

Al jaren zijn er verschillende rapporten met daarin zorgen over en verbetermogelijkheden van de aanpak van geweld in Nederland. Denk aan “geweld hoort nergens thuis”, “kwestie van een lange adem” en het Toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. Oude IJsselstreek wil hiermee aan de slag. In Oude IJsselstreek hebben we meer dan gemiddeld aantal beschermingsmaatregelen (1,7% ten opzichte van het landelijk percentage van 1,2%). We zien kansen met de integrale aanpak zorg en veiligheid om escalatie (en daarmee beschermingsmaatregelen) te voorkomen, dit hebben we ook opgenomen in het Integraal Veiligheidsbeleid dat is vastgesteld door de raad.

Uitvoering 2024

- We onderzoeken wat we met bestaande partners kunnen doen in het voorkomen van escalatie (denk daarbij ook aan het reduceren van stress rondom bestaanszekerheid).
- We versterken het Lokaal Team Jeugd, Wijkfunctionarissen/Wmo-consulenten, Stoer en we versterken de samenwerking met de partners uit de veiligheidsketens.
- Doorontwikkeling van de uitvoering van het convenant ‘ketenaanpak zorg en veiligheid jeugd en gezin Oude IJsselstreek 2023’.
- We ontwikkelen en implementeren een nieuwe ketenaanpak zorg en veiligheid voor volwassenen.
- We zetten stap om invulling te geven aan het toekomstscenario kind- en gezinsbescherming. (0-100).

Monitoring

We meten de voortgang op deze doelstelling onder andere aan de hand van de volgende indicatoren:

- Aantal unieke jeugdigen met een jeugdbeschermingsmaatregel.
- Aantal huisverboden in de gemeente.
- Aantal meldingen Veilig Thuis

- Aantal veiligheidsplannen door Buurtzorg Jong in relatie tot het aantal verzoeken tot bespreking op de jeugdbeschermingstafel en het aantal onderzoeken door de Raad voor de Kinderbescherming en het aantal jeugdbeschermingsmaatregelen.

* 2.3 Wonen doe je thuis

Doelomschrijving

Jeugdigen groeien zo thuis mogelijk op: minder instroom in verblijfsvoorzieningen omdat ouders in staat zijn om jeugdigen thuis op te voeden. Jeugdigen die toch een verblijfsvoorziening nodig hebben kunnen zo snel als mogelijk naar huis.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Marco Bennink
Taakveld	Meerdere

Context

In 2019 is in Oude IJsselstreek met de bestuursopdracht 'transformatie in de hulp voor jeugd en gezin' een impuls gegeven aan de transformatie van de jeugdhulp. In het coalitieprogramma 'Oude IJsselstreek maakt samen sterk' is vastgelegd dat we deze transformatie voortzetten met de visie 'naar het hart van de beweging' als basis. Landelijk is met de Hervormingagenda Jeugd deze richting ook bekrachtigd.

Uitvoering 2024

- Met het bouwteam bouwen we verder aan het vormgeven van hulp rondom het gezin.
- Intensiveren van de samenwerking tussen het Lokaal Team (Buurtzorg Jong) en de jeugdbescherming (GI's).
- We sturen op versterken van de thuissituatie naast de inzet van een verblijfsvoorziening.
- We maken afspraken met zorgaanbieders over de inzet op in-, door-, en uitstroom.
- We bekijken alle dossiers van jeugdigen in een verblijfsvoorziening en onderzoeken - out of the box - mogelijkheden om thuis te wonen.

Monitoring

We monitoren de volgende indicatoren:

- Het aantal jeugdigen in een verblijfsvoorziening.
- Het aantal jeugdigen dat gedurende het jaar naar een minder zware verblijfsvoorziening.
- Het aantal jeugdigen dat instroomt in verblijfsvoorzieningen.
- Het aantal jeugdigen dat teruggaat naar het gezin van herkomst.

* 2.4 Groter bereik minimabeleid

Doelomschrijving

Alle inwoners krijgen de ondersteuning en vergoeding die zij nodig hebben en waar zij recht op hebben. Door de beleidsregels en uitvoeringsregels te vereenvoudigen zijn de minimaregelingen makkelijker te begrijpen voor inwoners die daar recht op hebben. De drempel voor het aanvragen wordt verlaagd, aanvragen kunnen worden gecombineerd en vergoedingen zijn passend. Dit maakt het gebruik groter.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	John Haverdil
Taakveld	6.3 Inkomensregelingen

Context

Het huidige minimabeleid is voor onze inwoners onnodig complex. Voor iedere regeling moet de inwoner een aparte aanvraag indienen. Daar komt bij dat de regelingen vaak niet toereikend zijn voor het doel waarvoor ze toegekend worden. Hierdoor zien we dat vergoedingen niet worden aangevraagd en/of dat inwoners moeite hebben met een aanvraag voor de minimaregelingen.

Uitvoering 2024

We verlagen stapsgewijs de drempel voor aanvragen. We vereenvoudigen de beleidsregels en uitvoeringsregels, waardoor de minimaregelingen makkelijker te begrijpen zijn. Bij een aanvraag kijken we niet meer uitsluitend naar het gevraagde, maar gaan we direct beoordelen of de inwoner ook voor andere (jaarlijkse) vergoedingen/tegemoetkomingen in aanmerking komt. Verder gaan we voor volgende jaren ambtshalve beoordelen of de inwoner nog steeds in aanmerking komt. Bij een ongewijzigde situatie kennen we dan zonder aanvraag toe. We gaan uit van vertrouwen en beperken met het aantal aanvragen ook het aantal gevraagde bewijsstukken.

De tijd die we hiermee besparen investeren we in gesprekken met onze inwoners. Wie zijn zij en wat hebben ze nodig, lukt het om de ontvangen regelingen goed te besteden, worden de juiste prioriteiten gesteld. Zo kunnen we tijdig de juiste hulp inschakelen die nodig is.

Tenslotte willen we de tegemoetkomingen zo vaststellen dat het zelf te betalen aandeel voor de inwoner geen aanleiding hoeft te zijn om af te zien van de wenselijke actie.

In 2024 beginnen we met het aanpassen van de tegemoetkomingen. Verder starten we met het gelijktijdig beoordelen van het recht op jaarlijkse tegemoetkomingen.

Monitoring

We voeren een klanttevredenheidsonderzoek uit. Daarbij stellen we specifiek de vragen:

- Is de regeling beter te begrijpen voor de inwoner?
- Zijn de vergoedingen passend bij de behoefte van de inwoner?

* 2.5 Participeren voor iedereen

Doelomschrijving

Elke inwoner met inkomensondersteuning of een ondersteuningsvraag rondom participatie in de maatschappij ontvangt ondersteuning en begeleiding om zo op het hoogst haalbare niveau te participeren in de samenleving.

Termijn	Kort
---------	------

Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	John Haverdil
Taakveld	6.5 Arbeidsparticipatie

Context

Stoer is opgericht om iedereen mee te laten doen in de maatschappij. Hierbij staan de mogelijkheden, competenties en wensen van de inwoner centraal. Stoer is laagdrempelig benaderbaar en biedt ondersteuning aan inwoners passend bij de behoefte van de inwoner.

Bij het bieden van ondersteuning wordt gekeken naar de hele situatie van de inwoner en wordt, indien nodig, geschakeld met andere in- en externe partijen. Denk aan WMO, schuldhulpverlening en sociaal werk.

Het doel is om de inwoners te ondersteunen in hun ontwikkeling om zo te kunnen participeren op het voor hun hoogst mogelijke niveau. Dit varieert van deelname aan sociale activiteiten, mantelzorg, vrijwilligerswerk, betaald werk met ondersteuning of regulier betaald werk.

Uitvoering 2024

- Loopbaanbegeleiding;
- Het goed in beeld hebben van de inwoners;
- Bieden van passende trajecten aan de inwoner, denk aan coaching, scholing, werkervaringsplaatsen, etc.
- Stoer sluit aan bij regionale projecten vanuit de arbeidsmarktregio om een brede dienstverlening aan te kunnen bieden, passend bij de visie van Stoer;
- Stoer en het lokale bedrijfsleven gaan we verder aan elkaar verbinden om kansen voor inwoners te creëren.

Monitoring

- In een Klanttevredenheidsonderzoek vragen we inwoners of onze inzet laagdrempelig en passend bij de inwoner is;
- Iedere inwoner met inkomensondersteuning heeft een traject en een activiteit;
- Iedere inwoner met een ondersteuningsvraag heeft een activiteitenplan.

Raadsplanning

Onderwerp	Kwartaal	Horend bij doel
Reflexieve monitoring	Q1	Inwoners ervaren een positieve gezondheid
Onderwerpen uit IZA en GALA	Q1	Inwoners ervaren een positieve gezondheid
Samen Sterker Thuis	Q3	Inwoners ervaren een positieve gezondheid
Leerlingenvervoer	Q2	Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige.
Lokale bouwteams en regionale inkoop Jeugd/wmo	Q2/Q3	Integrale aanpak zorg en veiligheid en Wonen doe je thuis
STOER	Q2	Groter bereik minimabeleid en re-integratie doelen
Verordening Sociaal Domein	Q2	Groter bereik minimabeleid en re-integratie doelen
GGD begroting	Q3/Q4	Inwoners ervaren een positieve gezondheid
Stadsbank Oost Nederland begroting	Q3/Q4	Groter bereik minimabeleid

Wat kost het?

Programma 2 (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	52.767	53.876	53.602	53.331	53.331
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	142	155	155	155
Autonome ontwikkelingen	-	5.875	5.950	5.921	5.291
Totaal lasten	52.767	59.893	59.707	59.407	58.777
Baten					
Bestaand beleid	10.872	10.735	10.665	10.680	10.680
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	1.609	1.608	1.447	831
Totaal baten	10.872	12.344	12.273	12.128	11.511
Totaal programma 2	41.895-	47.549-	47.435-	47.280-	47.266-
inclusief:					
Afschrijvingen/Rente	186	203	198	191	178
Verdeling interne kosten	2.057	6.450	6.450	6.450	6.450
Totaal	2.243	6.653	6.648	6.641	6.628

Beleidsmatige ontwikkelingen.

Lasten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Sportverkiezing	13.000	N Vanaf 2023 wordt er weer een sportverkiezing gehouden. De organisatiekosten zijn hier de afgelopen jaren van gestegen.
Sportstimulering regionaal	10.000	N Jaarlijkse bijdrage aan Achterhoek in Beweging vanuit het Sociaal Domein Achterhoek voor gezondheidsdoelstellingen.
Minimaregelingen	208.000	N Voorjaarsnota 2024.
Doorontwikkeling Schuldhulpverlening	78.000	N Voorjaarsnota 2024.
Lokale Toekomsttuin	100.000	N Voorjaarsnota 2024.
Inzet stelpost risico's	267.220	V In de meerjarenbegroting is rekening gehouden met een risicostelpost vanuit de kwaliteitsslag, deze wordt ingaande 2024 volledig ingezet.
	141.780	N

Autonome ontwikkelingen.

Lasten autonoom	afwijking	toelichting
Brede SPUK vanuit Gezond en Actief Leven akkoord	777.275	N Uitgaven vanuit de brede SPUK die bestemd is voor sport, gezondheid en sociale basis voor uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
Buurtsportcoaches	139.000	V De bestaande regeling buurtsportcoaches is vervallen en ondergebracht in de Brede Spuk.
Onvermijdelijke ontwikkelingen Voorjaarsnota 2024	292.000	N Voorjaarsnota 2024.
Samen sterker thuis	50.000	N Voorjaarsnota 2024.
Hulp bij huishouden	941.900	N De kostenstijgingen voor aanbieders van Hulp bij het Huishouden zijn momenteel aanzienlijk, dit maakt dat onder de huidige marktomstandigheden de gemeente te maken krijgt met een substantieel hoger uurtarief en daardoor een aanzienlijke kostenstijging. Samen met de stijging in volume veroorzaakt dit een hogere uitgaven ingaande 2024.
Individuele / groepsondersteuning WMO	294.192	N Op basis van de huidige toekenningen zien we een afwijking ontstaan op de subsidie 2023 tov de raming 2023, dit omdat meer inwoners een beroep op ondersteuning doen. Daarnaast speelt mee dat de tarieven zijn gestegen door stijgende CAO's. Vanuit de kwartaalgesprekken met de aanbieders zal de inzet goed gevolgd blijven worden om te kijken met de consultants aan welke knoppen we kunnen draaien. Ook zal er een impuls op de ontwikkelteams gegeven moeten worden om een versnelling te geven in het anders denken/anders doen en de verschuiving naar het voorliggend veld en versterken van de sociale basis.
Jeugdhulp in de buurt	585.695	N De afwijking op dit budget komt voort uit de stijging van de tarieven door CAO aanpassingen. Daarnaast is de zorg die wordt doorzeten naar de jeugdhulp meer complex en vraagt daarom om meer inzet.
Toegang tot jeugdhulp	150.000	N Indexering Buurtzorg Jong Oude IJsselstreek.
Gezins- en woonvormen	770.000	N Door de (regionale) herijking van de tarieven stijgen de structurele kosten, deze stijging komt voort uit indexatie en de correcties van fouten bij de eerdere inschrijving van de aanbesteding.
Bijdrage GGD	65.948	N Bijdrage gemeente Oude IJsselstreek op basis van de begroting GGD 2024-2027. De stijging zit hem vooral in de stijgende lonen en prijzen.
Asiel en inburgering	73.429	N Uitgaven Asiel 2022-2024 om de inburgeraars goed op te vangen. Betreft een rijksbijdrage vanuit de algemene uitkering.
Uitvoeringskosten Sociale kaart	20.000	N Uitvoering van de sociale kaart.
Leefvoorzieningen	106.000	N Op basis van de laatste ontwikkelingen zien wij vooral bij fietsen, trapliften en overige vervoersvoorzieningen een toename in de kosten.
Uitkeringen BUIG	1.425.273	N Een bijstelling van de raming voor uitkeringen BUIG het betreft met name de doorverwerking van de stijging WML (wet minimumloon) dat doorwerkt in de uitkeringen daar tegenover staat aan de batenkant een hogere rijksbijdrage BUIG. Per saldo ontstaat er over 2024 een tekort van 250.000.
WSW reiskosten	23.000	N De verwachte reiskosten bedragen per maand 5.000. Bedrag bijgeraamd naar 60.000.
Maatschappelijke banen	150.000	V De maatschappelijke banen zijn de afgelopen periode geëvalueerd, om te zien hoe het loopt. Op basis van de evaluatie wordt een voorstel uitgewerkt voor de toekomst, met als doel om meer inwoners te bereiken. Uit de eerste evaluatie blijkt dat de budget verlaagd kan worden.
Indexering diverse budgetten	515.317	N Loon en prijsindexatie diverse budgetten. In programma 2 gaat het voornamelijk om index op contracten en overeenkomsten van onder andere muziekonderwijs, bibliotheek en uitvoeringskosten Stoer. Het bedrag is de index naast hierboven genoemde diverse indexering.
Kwijtschelding	53.000	N Toename van het kwijtscheldingsbudget. Wordt gedekt uit de afvalstoffenheffing. Aanpassing op basis van werkelijke aantallen 2022, inclusief een kleine index.
Kapitaallasten	20.943	N Verwerking van de kapitaallasten. De nieuwe investeringen zijn hierin meegenomen net als de rente-ontwikkeling.
	5.874.972	N

Baten autonoom	afwijking	toelichting
Brede SPUK vanuit Gezond en Actief Leven akkoord	777.275	V Inkomsten vanuit de brede SPUK die bestemd is voor sport, gezondheid en sociale basis voor uitvoering van het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA).
Rijksbijdrage BUIG	1.174.853	V Betreft een verhoogde rijksbijdrage (BUIG) ivm gestegen minimumloon zie ook de verhoogde uitgavenraming per saldo is er voor 2024 een tekort van 250.000.
Afvalstoffenheffing door kwijtschelding	53.000	V Toename van het kwijtscheldingsbudget. Wordt gedekt uit de afvalstoffenheffing. Aanpassing op basis van werkelijke aantallen 2022, inclusief een kleine index.
Onderwijskansenbeleid	396.623	N Uit de voorjaarsnota betreft bijstelling toerekening, bedrag is iets bijgesteld.
	1.608.505	V

Wat zijn onze reguliere taken in dit programma.

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000) Programma 2	2024	
	lasten	baten
5.1 Sportbeleid en activering	920	269
<i>Ondersteunen en stimuleren van recreatieve sportbeoefening. Oa subsidies sportverenigingen, Achterhoek in beweging en buurtsportcoaches.</i>		
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.512	358
<i>Activiteiten ter bevordering van beeldende kunst, muziek, dans en toneel. Oa. Culturele subsidies oa Dru en bijdrage muziekschool.</i>		
5.6 Media	1.132	-
<i>Bibliotheken, Regionaal Media Centrum.</i>		
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.735	333
<i>Statushouders, subsidiering maatschappelijke stichtingen, buurtcentra, samenlevingsinitiatieven, vrijwilligerswerk, preventie jeugd, senioren, maatschappelijk werk, toezicht kinderopvang, gezond in de stad antidiscriminatievoorziening en schoolmaatschappelijk werk.</i>		
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.202	-
<i>Alle loketvoorzieningen gericht op het identificeren van eigen kracht en het geleiden naar de juiste vorm van individuele ondersteuning.</i>		
6.3 Inkomensregelingen	15.153	10.316
<i>Inkomens- en bijstandsvoorzieningen oa bijzondere bijstand en kwijtschelding gemeentelijke belastingen. Rijksbijdrage BUIG.</i>		
6.4 WSW en beschut werk	5.374	60
<i>Voorzieningen ter bevordering van maatschappelijke participatie oa beschut werk en werkverbanden sociale werkvoorziening.</i>		
6.5 Arbeidsparticipatie	1.969	85
<i>Op arbeidgerichte participatie- en re-integratievoorzieningen.</i>		
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.188	382
<i>Materiële voorzieningen verstrekt om zelfstandig te kunnen (blijven) functioneren, onder meer leef- en woonvoorzieningen.</i>		
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	6.264	-
<i>Dienstverlening aan individuele cliënten met een beperking, oa. Hulp in het huishouden</i>		
6.71b Begeleiding (WMO)	2.685	-
<i>Begeleiding, persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf overige ondersteuning gericht op het individu of huishouden/gezin</i>		
6.71c Dagbesteding (WMO)	665	-
<i>Dagbesteding, overige groepsgerichte ondersteuning</i>		
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	581	-
<i>Baten en lasten van maatwerkarrangementen</i>		
6.72a Jeugdhulp begeleiding	898	-
<i>Begeleiding gericht op het oefenen en structureren van dagelijkse vaardigheden</i>		
6.72c Jeugdhulp dagbesteding	889	-
<i>Dagbehandeling, vervoersdiensten jeugdhulp ambulante</i>		
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	4.355	-
<i>Maatwerkarrangementen jeugdhulp</i>		
6.73a Pleegzorg	540	-
<i>Vorm van jeugdhulp waarbij een jongere (tijdelijk) wordt opgenomen in een pleeggezin</i>		
6.73b Gezinsgericht	1.808	-
<i>Jeugdhulp met verblijf gezinsgericht</i>		
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	1.553	-
<i>Jeugdhulp waarbij de jongere verblijft op een accommodatie van de jeugdaanbieder</i>		
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	798	-
<i>Jeugdhulp dat vanwege een crisissituatie verleend wordt thuis of bij een aanbieder, alle jeugdhulp die valt onder het Landelijk Transitiearrangement (LTA) en GGZ- handeling waarbij sprake is van opname.</i>		
6.74c Gesloten plaatsing	80	-

Programma 3: De werkende gemeente

Inleiding

Waarom

Na de uitdagingen als gevolg van de coronacrisis en oorlog in Oekraïne inclusief de gestegen energieprijzen zien we dat de grote ontwikkelingen en transitie effect hebben op de samenleving, de economie, de arbeidsmarkt en het onderwijs. Denk hierbij aan de klimaatveranderingen, vraagstukken rondom energie en verduurzaming, de stikstofcrisis en transitie in de landbouw, het tekort op de arbeidsmarkt en de vergrijzing van de bevolking.

Hoewel we ons als gemeente de afgelopen periode vooral hebben gericht op het verlenen van (acute) ondersteuning, ligt de focus voor de komende periode vooral op het realiseren van plannen en faciliteren van ondernemers. Daarbij dienen de SDG's als leidraad.

Als gemeente willen we al onze inwoners zo goed en waar maar mogelijk ondersteunen en helpen, maar we kunnen dat niet alleen en zijn afhankelijk van andere partijen. We gaan bijvoorbeeld niet over de inhoud van het onderwijs, maar zetten wel in op adequate onderwijshuisvesting en ondersteunen allerlei projecten die sterk aan het onderwijs gerelateerd zijn, van lokale projecten als Technobasis en laaggeletterdheid tot (Eu)regionale projecten met bijvoorbeeld thematafels en Duitse partners. Dat geldt ook voor onze inzet voor ondernemers waar we met de individuele agrarische ondernemer, toeristische ondernemer of winkelier kijken naar oplossingen. Op bedrijventerreinen ten slotte kijken we naar revitalisering en uitbreiding zodat bedrijven zich op kwalitatief goede locaties kunnen blijven ontwikkelen. Dit komt uiteindelijk de werkgelegenheid ten goede.

Waarmee

De beperkte, maar niet geringe invloed van de gemeente is al beschreven. Wat we hier vooral in willen benadrukken is dat de samenwerking met onze partners essentieel is om onze doelen te bereiken. We benoemen hieronder de belangrijkste, in willekeurige volgorde:

- De ondernemers. Er zijn meerdere keren per jaar bestuurlijke overleggen met de industriekringen, STROIJ, de winkeliersverenigingen en marktcommissie. In open dialoog praten we over wat er nodig is, wat de gemeente hier wel of niet in kan betekenen of kan faciliteren, maar ook wat ondernemers zelf kunnen bewerkstelligen als ze zich verenigen. Niet alleen voor zichzelf maar ook voor hun medeondernemers, de leefbaarheid en de economische dynamiek. Goed voorbeeld hiervan is de netwerkplaats waarbij wij als gemeente de kennis van Saxion inschakelen zodat de toeristische ondernemers er hun voordeel mee kunnen doen of het door ons ingehuurd expertisebureau Firan waarmee industriële ondernemers in Varsseveld mogelijkheden geboden worden om te verduurzamen en hun energiehuishouding beter af te stemmen op hetgeen het net aankan.

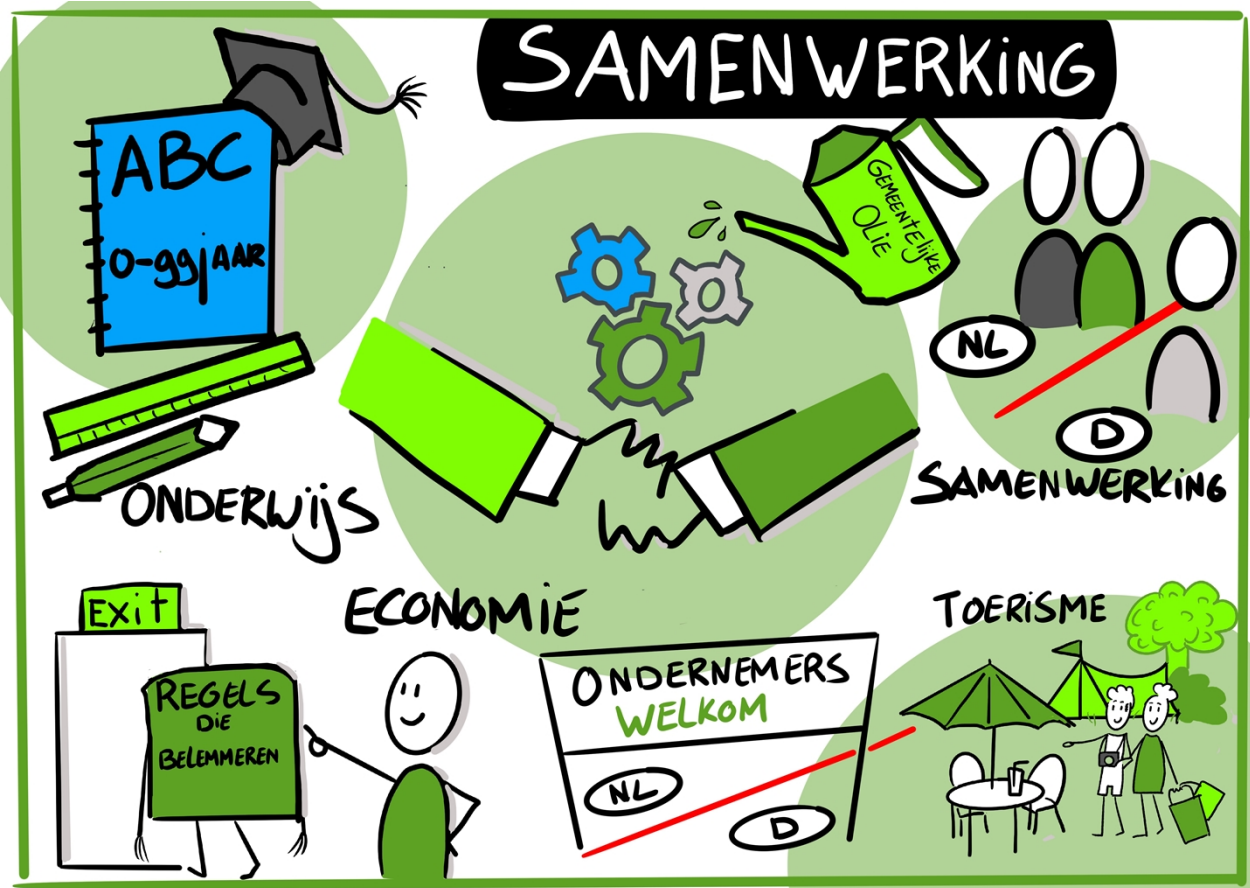
- Het onderwijs. We kiezen hier voor twee rollen, waarbij onderwijshuisvesting een wettelijke taak is. Hiervoor gebruiken we het IHP. Daarnaast werken we samen met onderwijsinstellingen en andere partners om kansengelijkheid te bevorderen. Een voorbeeld hiervan is LEA (Lokaal Educatieve Agenda) waar alle onderwijsinstellingen, kinderopvangorganisaties, jeugdzorgorganisaties en de GGD aansluiten om ontwikkelingen rondom kinderen en jeugd te signalen en gezamenlijk verantwoordelijkheid te nemen voor interventies. Samen met deze partners maken we afspraken over waar we ons in 2024 op willen focussen en inzetten.

- De regio met de thematafels, Euregio's, andere gemeenten. Deze samenwerkingsverbanden bieden ons de mogelijkheden om, vaak in triple helixverband, lobby te voeren en zaken op te pakken die de hele regio raken. Veel onderwerpen spelen lokaal, maar zijn regionaal op te lossen. We proberen hier kansen te pakken en synergie te organiseren. Een voorbeeld hiervan is het EMOIJ-project.

Hoe

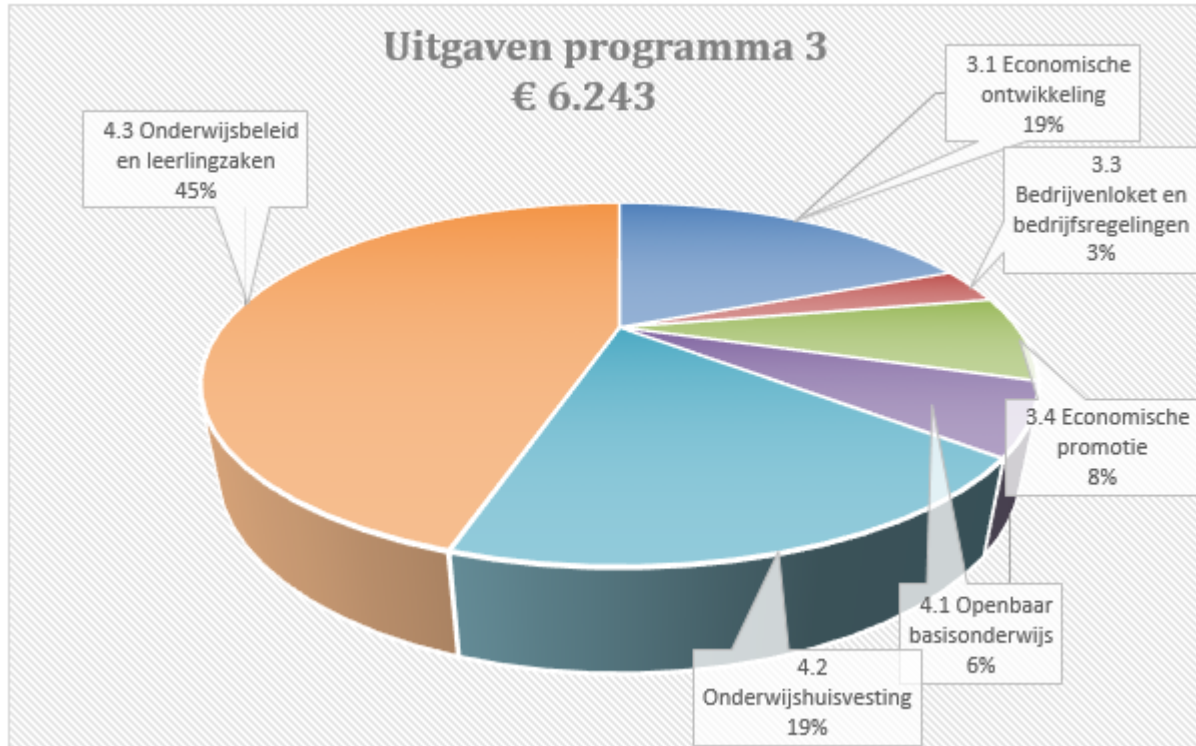
Hoe we onze doelen concreet willen bereiken, is per doel uitgeschreven. De toekomstvisie geeft daarbij mede richting aan ons handelen en voor programma 3 gaat dit dan specifiek om recreatie en toerisme en florierende industrie. Daarbij is het niet zo dat als we alles gedaan hebben zonder meer het doel ook bereikt is. We proberen zaken in gang te zetten, inwoners, ondernemers, scholen en kinderen zodanig te faciliteren zodat we in de richting van de doelen bewegen. Alle acties en maatregelen dragen daaraan bij. De effectiviteit daarvan valt of staat met de samenwerking en inzet van alle partners, niet alleen bij die van de gemeente. Binnen onze financiële en personele middelen dragen wij bij aan de economie en het onderwijs in onze gemeente.

Wat geven we eraan uit?

In totaal geven we binnen programma 3 ongeveer € 6 miljoen uit. In onderstaand overzicht is zichtbaar waar het geld naar toe gaat.

Doelen en acties

* 3.1 Versterken van duurzame economische ontwikkeling

Doelomschrijving

Duurzame economische groei faciliteren in alle sectoren, met specifieke aandacht voor de thema's energie en onderwijs en arbeidsmarkt.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ben Hiddinga
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling

Context

In de geactualiseerde economische beleidsvisie is al ingegaan op de rol van de gemeente, en op de lopende grote ontwikkelingen in de wereld. Wat die rol betreft, zien we dat waar we als gemeente op heel veel domeinen een sturende en/ of wettelijke rol hebben, we op het economische domein vooral een faciliterende rol hebben. Dat betekent dat het de ondernemers zijn, die aan zet zijn. Ook nu er veel ontwikkelingen op het gebied van onder andere energie, technologie, milieu, arbeidsmarkt, export en grondstoffen, prijzen en lonen gaande zijn en dat om aanpassingsvermogen van ondernemers vraagt om wereldwijd mee te kunnen in de concurrentieslag, zijn wij als gemeente faciliterend, ondersteunend en voorwaardenscheppend. Want hoewel we als gemeente allerlei ambities hebben, gaan zij uiteindelijk over bijvoorbeeld het aantrekken van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt of het leggen van zonnepalen op hun bedrijfsdaken. Als gemeente kunnen we hierbij wel helpen door het bedrijfsleven te informeren en faciliteren door de randvoorwaarden op orde te hebben.

Dat geldt voor alle economische sectoren. Van de agrarische sector en toerisme tot industrie en detailhandel. Deze sectoren zijn van belang voor de werkgelegenheid, sociaaleconomische structuur en voorzieningen in onze gemeente en dat maakt dat het noodzakelijk is om deze periode met allerlei ontwikkelingen goed door te komen. Om ondernemers in staat te stellen dat te doen, zetten we als gemeente in op het verbeteren van de aanwezige randvoorwaarden en vestigingsplaatsfactoren.

Uitvoering 2024

Eén van de belangrijkste randvoorwaarden voor het versterken van economische dynamiek en het verduurzamen van de economie betreft de aanwezige energie infrastructuur. Tenna en Liander gaan over de energie infrastructuur. We gaan daarom in 2024 in nauwe samenwerking met hen zorgen dat er extra kabels gelegd worden voor de verdere ontwikkeling van woonwijken en bedrijventerreinen. Dat doen we door onze grondposities in te zetten c.q. beschikbaar te stellen, bestemmingsplannen aan te passen, vergunningen te verlenen, onze kennis en kunde op het gebied van openbare ruimte in te brengen en partijen bij elkaar te brengen om de aanleg van energie infrastructuur te bevorderen.

Zo zorgen we ervoor dat bedrijven actief kunnen blijven en verder kunnen verduurzamen. Dat biedt ons tegelijkertijd de mogelijkheid om het Varsseveld Industrie Park (VIP) te ontwikkelen.

Op het vlak van de arbeidsmarkt, de tweede belangrijke randvoorwaarde, gaan we in 2024 de samenwerking tussen onderwijs en ondernemers versterken. Dit doen we door de afspraken rondom Technobasis en de Talententuin te vernieuwen. Daarnaast gaan we Stoer en het lokale bedrijfsleven nog beter aan elkaar verbinden.

Monitoring

In 2024 weten we waar we qua energie infrastructuur aan toe zijn en waar en wanneer er extra kabels door Liander gelegd gaan worden.

De afspraken met Technobasis en de Talententuin zijn in 2024 vernieuwd.

* 3.2 Versterken van compacte, toegankelijke en groene winkelcentra

Doelomschrijving

Als gemeente werken we vanuit onze rol aan compacte, toegankelijke en groene winkelcentra. Op die manier bieden we de detailhandel niet alleen kwalitatief goede randvoorwaarden om te ondernemen, maar dragen we ook bij aan de leefbaarheid en het voorzieningenniveau in de gemeente en het realiseren van onze klimaatopgaven.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ben Hiddinga
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling

Context

Het zijn de winkeliers die ondernemen in de sector detailhandel en vaak winkeliersverenigingen die door middel van acties en evenementen reuring en daarmee leefbaarheid in winkelcentra brengen. Ze vormen een belangrijk onderdeel van het voorzieningenniveau in de gemeente. We zien landelijk en ook lokaal een aantal ontwikkelingen en opgaven waarmee de detailhandel en de winkelkernen geconfronteerd worden. Denk daarbij aan internetshoppen, vergrijzende klandizie, horecaconcepten, evenementen en sociale activiteiten, klimaatadaptatie, transformatie en leegstand, inclusie en bereikbaarheid. Als gemeente hebben we daarin deels een rol te vervullen. We zijn verantwoordelijk voor de inrichting van de openbare ruimte, verkeersopgaven, bestemmingsplannen en vergunningen. Samen met ondernemers en vastgoedeigenaren proberen we de aantrekkelijkheid van de winkelkernen te behouden en te versterken. Wij nemen daarin het voortouw door een brugfunctie te vervullen.

Hier ligt nadrukkelijk een relatie met 1.5 - de klimaatadaptieve groene kernen.

Uitvoering 2024

In 2024 focussen we ons op de winkelcentra in Terborg en Ulft. Daar gaan we, als uitvoering van de gemaakte plannen bij het project Ondernemers aan Zet, een brugfunctie vervullen bij alle plannen rondom vergroening van de winkelcentra, transformatie en fysieke ontwikkelingen in en om de winkelcentra. Specifiek gaat het hierbij onder andere om ontwikkelingen rondom de Wesenthorst in Ulft en het Gravenpad in Terborg. Het gaat hier vooral om de inzet van accountmanagement en het maken van beleidskeuzes.

Aansluitend vraagt het om een nog betere samenwerking met de winkeliersverenigingen, omdat de winkeliers met onder andere de ondernemersfondsen voor activiteiten en reuring zorgen. Die samenwerking willen we versterken, bijvoorbeeld door met de ondernemersverenigingen het keurmerk KVO-W voor veilige winkelcentra te behalen.

Monitoring

Het resultaat van het vervullen van een brugfunctie zit in de gezamenlijkheid van de realisatie van projecten waaraan zowel de gemeente als de ondernemers een bijdrage leveren. Het gaat daarbij niet om de inhoud van de projecten, daarvoor zijn andere eenheden van de gemeente of de winkeliers verantwoordelijk, maar om de samenwerking.

* 3.3 Versterken van de agrarische sector

Doelomschrijving

We helpen, aanvullend op Europees, Rijks- en provinciaal beleid, agrarische ondernemers met een maatwerk aanpak om toekomstbestendig te worden. Op die manier faciliteren we hen en bij het in stand houden van een vitaal buitengebied.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ria Ankersmit
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling

Context

Agrarische ondernemers en het daarmee verbonden economisch ecosysteem in de gemeente en de regio zijn een belangrijke drager van het buitengebied. Waar circa 5% van de werkgelegenheid in deze sector te vinden is, wordt ruim 80% van het grondgebied in Oude IJsselstreek agrarisch gebruikt en is het daarom een belangrijk ruimtelijk en sociaaleconomisch onderdeel van het buitengebied.

De sector is aan grote en complexe ontwikkelingen onderhevig waar we als gemeente niet bepalend in zijn. Want net als bij de andere sectoren als toerisme, detailhandel en industrie zijn ook hier de ondernemers primair aan zet. Zij gaan over de invulling van bijvoorbeeld hun bedrijfsactiviteiten en opvolging. Primair zijn Europees, Rijks- en provinciaal beleid (juridisch) daarbij leidend.

Tegelijkertijd zien we in het buitengebied een snelle demografische verandering waarbij enerzijds veel agrariërs op leeftijd zijn en anderzijds veel nieuwe inwoners er voor de rust en ruimte gaan wonen.

Om het voor de agrarische ondernemers mogelijk te maken toekomstbestendig te zijn, richten we ons (door bijvoorbeeld regionale initiatieven als WATEA) op met name kleine en middelgrote agrariërs. Hier ervaren we de grootste opgaven en hier kan onze faciliterende rol aanvullend zijn op die van hogere overheden zodat de individuele agrarische ondernemer toekomstperspectief heeft. Daarbij is niet gezegd dat het toekomstperspectief bestaat uit de invulling van de bedrijfsactiviteiten zoals die nu is, maar kunnen andere (bedrijfs)activiteiten ook bijdragen aan een toekomstbestendig bestaan. Dit moet negatieve effecten op het vlak van ondermijning, leegstand, wonen en klimaat (onder andere droogte, bodem, natuur, grond- en oppervlaktewater en biodiversiteit) tegengaan en daarmee maakt het ook onderdeel uit van ons gemeentelijk speerpunt vitaal buitengebied.

Uitvoering 2024

Het voeren van (meer kennismakings)gesprekken met kleine en middelgrote agrariërs en versterken van het netwerk in de agrarische sector door de accountmanager agrarisch, omdat we zien dat met name het faciliteren van kleine en middelgrote agrariërs contacten, vertrouwen en kennis vereist.

Op basis van deze gesprekken wordt in overleg met betrokken partijen een maatwerk aanpak opgesteld en in werking gezet waarbij we als gemeente vanuit onze faciliterende rol opereren. De ondernemer in kwestie is immers aan zet en beleid van hogere overheden leidend.

Monitoring

Vanwege de maatwerkaanpak vanuit onze faciliterende rol kijken we allereerst naar het bereiken van kleine en middelgrote agrarische ondernemers en vervolgens naar de begeleiding en aandacht die we vanuit de gemeente kunnen bieden. Tijdens bijeenkomsten van de agrarische sector/WATEA inventariseren wie er aanwezig zijn, en na een kwart jaar bij de aanwezigen opvragen welke stappen ze hebben ondernomen en welke brede economische, sociale en maatschappelijke ondersteuning wij als gemeenten kunnen bieden. Aangezien het doel is om met een maatwerkaanpak individuele agrarische ondernemers toekomstperspectief te bieden, richten we ons niet op kwantiteit maar kwaliteit. We evalueren welke keuzes er gemaakt zijn en hoe die bijdragen aan een vitaal buitengebied.

* 3.4 Versterken van de (toekomstbestendigheid van de) industrie

Doelomschrijving

We investeren in randvoorwaarden zodat de industrie versterkt kan worden. Op die manier kan de werkgelegenheid in onze gemeente aantrekkelijk gehouden en gemaakt worden.

We bieden een betrouwbare, duurzame en veerkrachtige infrastructuur ter ondersteuning van de economische ontwikkeling.

We breiden het aanbod van nieuwe, duurzame bedrijfskavels uit en samen met ondernemers en betrokken partijen werken we verder aan het toekomstbestendig maken van onze bedrijventerreinen. Dat betekent dat de bedrijventerreinen toekomstbestendiger worden op sociaal economisch gebied, fysiek en qua duurzaamheid.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	

Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ben Hiddinga
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling

Context

We willen in onze gemeente voorzien in een duurzaam aanbod van bedrijfs- en werklocaties, afgestemd op de lokale economische agenda en arbeidsmarkt. We willen niet alleen nu, maar ook in de toekomst onze industriële sector behouden en versterken. Deze biedt namelijk werkgelegenheid voor onze inwoners. Als gemeente zijn wij niet de ondernemer, innovator of werkgever, wel kunnen we door goede randvoorwaarden ondernemers in staat stellen zich te ontwikkelen. Met een aantrekkelijker aanbod van bedrijfs- en werklocaties, versterken we de pull-factor voor mensen die in onze gemeente (willen) ondernemen, werken en daarmee ook wonen. Dit heeft een positieve invloed op bijvoorbeeld ons voorzieningenniveau en ons verenigingsleven.

Uitvoering 2024

Samen met de regio stellen we een nieuw Regionaal Programma Werklocaties 2024-2028 (RPW) op waarin we voldoende (regionaal) en kwalitatief goed aanbod aan bedrijfskavels creëren. Naast het aantrekken van nieuwe bedrijvigheid ontstaat daardoor meer ruimte voor de bedrijven in onze gemeente die groeien en op zoek zijn naar nieuwe, grotere huisvesting. Of voor bedrijven die vanuit het buitengebied willen verhuizen naar een bedrijventerrein.

Het bouwrijp maken van het Varssevelds Industrie Park (VIP) ronden we in 2024 af. Uiteindelijk geven we hiermee invulling aan het doel om het aanbod van nieuwe, duurzame bedrijfskavels uit te breiden.

Op het vlak van bestaande bedrijventerreinen kijken we naar toekomstbestendigheid, hierbij volgen we het programma van de Provincie: ToekomstBestendige Bedrijven Terreinen (TBBT).

Voor bedrijventerrein de IJsselweide werken we momenteel het schetsontwerp van de herinrichting van het terrein uit naar een definitief technisch ontwerp en besteden we de werkzaamheden aan. In 2024 gaan we vervolgens aan de slag met de realisatie van de werkzaamheden in de openbare ruimte. Het is aan de bedrijven om te kijken naar de eigen kavels.

Voor Hofskamp Zuid starten we in 2024 met een soortgelijke aanpak als bij de IJsselweide.

Voor de overige terreinen wordt (samen met de parkmanagementorganisaties) gekeken wat er noodzakelijk is om deze toekomstbestendig te houden. Waar mogelijk pakken we deze acties in 2024 ook direct op. We houden daarbij rekening met de rolverdeling, aangezien wij als gemeente over de openbare ruimte gaan en niet over de bedrijfskavels. Bovendien hebben de parkmanagementorganisaties de organisatiekracht en financiële middelen om zaken te organiseren die voor bedrijven belangrijk zijn. Een evenwichtige samenwerking is dan van belang.

Monitoring

- RPW 2024 - 2028 opgesteld
- Bouwrijp maken VIP fase 1 is afgerond
- Uitvoering civieltechnische werkzaamheden IJsselweide gestart
- Eerste analyse voor de overige terreinen is gedaan

* 3.5 Versterken van onderscheidend toeristisch recreatief aanbod

Doelomschrijving

We zien dat een groter en veelzijdiger toeristisch aanbod een bijdrage levert aan de lokale economie en het behoud van voorzieningen en daarmee de leefbaarheid. Door een veelzijdiger toeristisch aanbod wordt de gemeente ook aantrekkelijker voor nieuwe doelgroepen en toeristen en recreanten. We gaan daarom onze toeristische ondernemers helpen en uitdagen zowel het aanbod te verbreden en nieuwe doelgroepen te bedienen. We sluiten de gemeentelijke Kunst- en Cultuuragenda hierbij aan op deze ambities voor recreatie en toerisme.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	John Haverdil
Taakveld	3.4 Economische promotie

Context

Zoals beschreven in de Beleidsnotitie Recreatie en Toerisme en in de Cultuurnota is de ambitie om een veelzijdiger en meer onderscheidend vermogen op het toeristische, culturele en recreatieve aanbod te willen. Hiermee kunnen de huidige doelgroepen beter bediend worden en spreken we nieuwe doelgroepen aan. Een impuls in toerisme en recreatie zorgt immers niet alleen voor banen en bestedingen bij lokale ondernemers, maar draagt ook bij aan een vitale gemeente en het behoud van onze voorzieningen, ook op plekken waar deze onder druk staan. Het zorgt voor meer evenementen en het biedt kansen om onze culturele waarden te behouden. En dat zorgt voor geluk en welvaart bij onze inwoners.

In veel gevallen zal, net zoals bij de andere sectoren industrie, detailhandel en de agrarische sector, onze rol faciliterend van aard zijn. We zijn afhankelijk van de toeristische ondernemers. Wel kunnen we als gemeente, ondernemers en partijen bij elkaar brengen, een bijdrage leveren via ingrepen in de openbare ruimte en met een visie een langjarige ambitie vastleggen waar andere partijen op aan kunnen sluiten.

Uitvoering 2024

1. We brengen als initiator in 2024 partijen bij elkaar om samen met de Stichting DRU-IP en andere partijen een IJzer Biënnale te organiseren. We doen dit vanuit onze rol als opdrachtgever en subsidieverstrekker aan de Stichting DRU-IP. Dit past bij ons unique selling point: de rijke ijzerhistorie. Dit culturele evenement kan aanhaken op de Week van het IJzer.
2. In het verlengde hiervan zetten we vanuit onze rol als opdrachtgever en subsidieverstrekker aan de Stichting DRU-IP in op meer culturele evenementen, waarbij we een vervolg willen geven aan de Achterhoek Spektakeltoer. Hiermee hopen we dat de Stichting DRU-IP met andere partijen in staat gesteld wordt om een jaarlijks terugkerend programma op te zetten waarbij kunst, cultuur en toerisme hand in hand gaan. In nauwe afstemming met het DRU-IP herijken we de prestatieovereenkomst. Rollen, taken en verantwoordelijkheden worden daarin nog helderder vastgelegd.
3. We stellen ondernemers in staat om een sterkere verbinding met de Duitse markt aan te gaan. Dat doen we door partijen bij elkaar te brengen. Dat begint met een onderzoek door studenten van het Saxion. Samen met de gemeenten Aalten en Oost Gelre starten we een marketingcampagne in Duitsland op en we stimuleren ondernemers om in te spelen op Duitse toeristen en samenwerking te zoeken met Duitse toeristische organisaties.
4. Een ingreep in de openbare ruimte betreft het plaatsen van extra Schabracq straatmeubilair en -ornamenten. Op die manier maken we onze rijke ijzerhistorie op een laagdrempelige beleefbaar, omdat ze door hun kleurrijkheid in de openbare ruimte langs fietsroutes, bij toeristische trekpleisters en in de kernen komen te staan. En juist de ijzerhistorie is één van de bijzondere onderscheidende elementen in onze gemeente. We hebben als gemeente verschillende stalen ornamenten van de kunstenaar Schabracq in bezit welke nog niet in de openbare ruimte geplaatst zijn. In 2024 wordt dit kunstzinnige straatmeubilair opgeknapt en geplaatst. In 2025 wordt het project afgerond.

5. Een andere ingreep in de openbare ruimte betreft de realisatie van camperplekken, omdat een dergelijk overnachtingsaanbod er nauwelijks is en het nieuwe doelgroepen aantrekt. We bepalen op welke plekken langs het water deze vrije camperplekken het beste passen en brengen in kaart welke (basis)voorzieningen er moeten komen, om vervolgens de camperplekken te realiseren. De mate waarin we als gemeente die camperplekken realiseren, exploiteren en onderhouden is nog niet bekend.
6. Recreatievaart is in onze regio in opkomst. De Oude IJssel heeft economische potentie om de waterrecreatie verder te ontwikkelen. Dit biedt kansen voor toeristische ondernemers om nieuwe doelgroepen aan te trekken. Aan de hand van een economische toekomstvisie recreatievaart geven we daar richting aan. Daarbij kijken we niet alleen inhoudelijk naar onderdelen, zoals een passantenhaven en botenhuis, maar ook naar onze rol en randvoorwaarden. We brengen daarbij vooral de kansen in beeld, zodat andere partijen zich hierbij aan kunnen sluiten.

Monitoring

- We monitoren jaarlijks hoeveel toeristen er naar de gemeente komen. We monitoren of het aantal toeristen stijgt en wat voor toeristen dit zijn. Zo weten we of we inderdaad nieuwe doelgroepen bereiken.
- In 2024 bieden we de visie recreatievaart aan de gemeenteraad aan.

* 3.6 Cultuureducatie bevorderen in het primair en voorgezet onderwijs.

Doelomschrijving

We dragen bij aan het historisch besef van leerlingen en dagen hen uit een creatieve, onderzoekende houding te ontwikkelen door het stimuleren van cultuureducatie in het primair- en voortgezet onderwijs. Dit doen we door kinderen en jongeren in aanraking te laten komen met kunst, cultuur en erfgoed.

Termijn	Kort
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Janine Kock
Taakveld	5.3 Cultuur-presentatie, productie en participatie

Context

Kunst en Cultuur speelt een belangrijke rol bij het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid en het versterken van sociale cohesie. In de nota ‘Cultuur smeedt de toekomst’ (2022) is opgenomen:

“We werken aan de kwaliteit en borging van cultuureducatie binnen het basisonderwijs: We streven naar een doorlopende leerlijn voor cultuureducatie, die voortgezet wordt in het voortgezet onderwijs.

We vinden het van groot belang dat alle kinderen in aanraking komen met cultuur, omdat door diverse onderzoeken is aangetoond dat cultuur bijdraagt aan een historisch besef en leerlingen uitdaagt om een creatieve, onderzoekende houding te ontwikkelen.”

Op dit moment is cultuureducatie niet verplicht in het curriculum. Door cultuur te integreren in het curriculum van het onderwijs, zorgen we ervoor dat kinderen die van huis uit niet worden grootgebracht met cultuur, dit wel meekrijgen op school. Dat betekent dat er op zoveel mogelijk scholen sprake moet zijn van cultuuraanbod of integratie van cultuur binnen andere vakken.

Tussen gemeente, scholen en stichting KiCK (de stichting die het lokale cultuurprogramma voor onze gemeente ontwikkelt en organiseert) is in het verleden een convenant afgesloten waarin de samenwerking is bekrachtigd.

We gaan in de eerste helft van 2024 in gesprek met het onderwijs om te komen tot een nieuw convenant, waarin ook de doorlopende leerlijn vanaf het schooljaar 2024-2025 naar het voortgezet onderwijs is opgenomen.

Uitvoering 2024

In 2024 wordt uitvoering gegeven aan de opgenomen afspraken uit het convenant Cultuur en primair onderwijs met stichting KiCK. In het convenant hebben we opgenomen hoeveel leerlingen we willen bereiken.

Monitoring

Periodieke evaluatie van het convenant en accountgesprekken met Stichting KiCK.

We monitoren of elke school in onze gemeente een cultuuraanbod heeft. We doen dit door te kijken hoeveel scholen er zijn en hoeveel van die scholen een kunst, cultuur en erfgoedaanbod heeft. Daarbij kijken we ook hoeveel % van het curriculum uit dit aanbod bestaat.

Het is aan de scholen om te kiezen of ze wel of geen gebruik maken van het programma van stichting KiCK. Scholen kunnen ook via andere kanalen cultuur opnemen in hun onderwijs. Dit nemen we mee in onze monitoring.

* 3.7 Gelijke onderwijskansen bieden voor iedere jeugdige

Doelomschrijving

Alle jeugdigen (0-18 jaar) hebben in Oude IJsselstreek gelijke onderwijskansen, zodat ze met een goede start aan hun toekomst kunnen beginnen.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Marco Bennink
Taakveld	4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Context

De kansengelijkheid is door de coronacrisis afgenomen en nog niet volledig hersteld. We willen de komende jaren daarom extra inzetten op het verbeteren van de kansengelijkheid van de jeugd.

Gelijke kansen betekent dat elk kind kan opgroeien en zich kan ontwikkelen in de eigen omgeving met de hulp en ondersteuning die daarvoor nodig is. Hiervoor is een houding nodig waarbij we niet eenzelfde aanpak voor alle kinderen hanteren maar kinderen, afhankelijk van hun (gebrek aan) kansen verschillend/ongelijk behandelen. Dit vraagt ook dat wij het gesprek met onze (LEA-)partners over de maatschappelijke context voeren en faciliteren, met als doel dat verschillende talenten gelijk gewaardeerd worden en de norm over wat 'normaal' is wordt verruimd zodat ieder kind zich kan ontwikkelen en een gelijke kans heeft om volwaardig deel te nemen aan de maatschappij.

We vliegen dit vooral aan vanuit gelijke onderwijskansen omdat we ervan overtuigd zijn dat als een jeugdige zich optimaal kan ontwikkelen in het onderwijs, deze de grootste kans heeft op een goede toekomst. Om dit te bereiken is het wel essentieel om naast persoonskenmerken het hele systeem rondom de jeugdige mee te nemen zoals belemmerende en bevorderende omgevingsfactoren, gezondheid, ouders, familie, vrienden, sport en cultuur.

Uitvoering 2024

Kansengelijkheid via een gerichte aanpak

- Als we naar basisscholen kijken is de kans op onderwijsachterstanden vanwege de aanwezige belemmerende omgevingsfactoren het grootst op de scholen Dynamiek (Terborg), De Oersprong (Uft), De Plakkenberg (Silvolde), De Woelwaters (Uft), De Wijssel (Gendringen) en De Groeituin (Varsseveld). Op deze zes scholen loopt in het schooljaar 2023-2024 daarom de pilot ouderconsulent. We willen dit koppelen aan onze initiatieven op gebied van sport en cultuur.

- Naast deze nieuwe interventie gaan we in 2024 door met de uitvoering van het onderwijskansenbeleid waarbij we ons specifiek richten op de kinderen en ouders die vanwege belemmerende omgevingsfactoren extra hulp nodig hebben om optimale onderwijskansen te krijgen.

Samenwerking met onderwijsinstellingen

- We gaan in januari 2024 tijdens een conferentie met elkaar in gesprek op welke manier we de samenwerking tussen onderwijs en gemeente verder kunnen verbeteren. We delen met elkaar lokale, regionale en landelijke ontwikkelingen en signalen en bepalen op basis daarvan op welke specifieke thema's we ons zullen inzetten.
- We willen in 2024 in ieder geval met het onderwijs aan de slag met de thema's mentale weerbaarheid en pesten. We sluiten aan bij de landelijke week tegen pesten (in september) en op de landelijke dag tegen pesten (19 april). We maken samen met de scholen, de kindergemeenteraad en de jongerenraad een programma hiervoor.

Monitoring

Kansengelijkheid via een gerichte aanpak: de pilot ouderconsulent wordt in juli geëvalueerd en op basis van de resultaten wordt samen met de betrokken partners bepaald of en zo ja hoe we een vervolg geven op deze pilot. Kansengelijkheid in het onderwijs: in de conferentie in januari concrete afspraken maken over welke thema's we hoe gaan oppakken.

* 3.8 Duurzame en toekomstgerichte onderwijshuisvesting

Doelomschrijving

We verduurzamen de onderwijshuisvesting (en kinderopvang) binnen onze gemeente om hiermee ruimte te bieden voor inclusief, gelijkwaardig en thuisnabij onderwijs. Waar dit kan passen we de omvang van het aanbod aan op de gewijzigde vraag.

Termijn	Lang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Marco Bennink
Taakveld	4.2 Onderwijshuisvesting

Context

Als gemeente willen we er zijn voor onze toekomstige generatie en hen zo veel mogelijk kansen geven. Kinderen met dezelfde talenten hebben recht op gelijke kansen. Ieder kind moet zich volledig kunnen ontwikkelen. De kinderen en jongeren die dat nodig hebben, ondersteunen we daarbij. Goed onderwijs is essentieel voor de toekomst van de kinderen in onze gemeente. Goed onderwijs is inclusief, biedt alle kinderen gelijke kansen en is voor zo veel mogelijk kinderen dichtbij huis beschikbaar. Met goed onderwijs dringen we armoede en kansongelijkheid terug en leveren we een bijdrage aan een samenleving waarin iedereen mee kan doen.

Scholen zijn belangrijke ontmoetingsplekken en maken onderdeel uit van een breder netwerk van voorzieningen. We vinden het dan ook essentieel om de kwaliteit van de scholen én de schoolgebouwen te waarborgen. In het nieuwe Integraal Huisvestingsplan Onderwijshuisvesting (IHP) dat in 2023 is geactualiseerd hebben we onze ambities op onderwijsgebied geformuleerd, waarbij ook aansluiting gezocht is met de bredere maatschappelijke doelstellingen en ontwikkelingen binnen onze gemeente.

In samenspraak met het onderwijs en de kinderopvang is vanuit de lopende projecten en het nieuwe IHP 2023-2039 een ordening ontstaan van noodzakelijke aanpassingen binnen de onderwijshuisvesting, die voor 2024 opgestart of gerealiseerd worden.

Uitvoering 2024

- We ronden de realisatie van IKC De Wijssel af en nemen deze eind 2024 in gebruik.
- We stellen in 2024 de stedenbouwkundige randvoorwaarden vast voor de realisatie van het IKC Silvolde, stellen het ambitiedocument vast voor het IKC, realiseren de planvorming en starten de benodigde bestemmingsplanprocedures, zodat in 2025 gestart kan worden met de realisatie.
- We starten in 2024 vanuit het nieuwe IHP met de uitwerking van de volgende projecten:
  - Planvorming verdere Verduurzaming Locatie Isala van Almende in het verlengde van de aanpak ventilatie vanuit de SUVIS-subsidieregeling
  - Start planvorming IKC De Woelwaters in het verlengde van de planontwikkeling van het gebied De Wesenthorst in Ulft
  - In samenhang met de gebiedsgerichte aanpak in Terborg planvorming revitalisatie en optimalisatie Kulturhus De Rietborgh
  - Planvorming uitbreiding De Oersprong in relatie met de ontwikkelingen van de woningbouwplannen in het uitbreidingsgebied Biezenakker
  - In 2024 ontwikkelen we samen met de betrokken schoolbesturen en kinderopvangorganisaties een visie en uitwerking voor het onderwijs en onderwijshuisvesting voor Varsseveld, waarbij rekening gehouden wordt met de effecten van de geplande woningbouwplannen.

Monitoring

- We monitoren het aantal leerlingen en waar zij wonen, om onze locaties af te stemmen op het verwacht aantal leerlingen
- We monitoren of onze onderwijshuisvesting qua omvang en inhoud voldoet aan de ambities en inhoudelijke uitgangspunten, zoals vastgelegd in het IHP 2023

* 3.9 1 Vluchtelingen opvangen

Doelomschrijving

Mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking moeten bescherming kunnen krijgen. Daarom huisvesten we asielzoekers, statushouders en Oekraïense vluchtelingen overeenkomstig de regionale verdeling.

Termijn	Kort
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk, John Haverdil

Taakveld	n.t.b.
----------	--------

Context

Mensen die op de vlucht zijn voor oorlog of onderdrukking moeten bescherming kunnen krijgen. Het kabinet wil de huisvesting en ondersteuning van vluchtelingen beter spreiden, zodat ook 'in de regio' meer vluchtelingen kunnen worden opgevangen.

Op de Provinciale Regie Tafel zijn afspraken gemaakt over de Achterhoekse aanpak voor de huisvesting van vluchtelingen in onze regio. Het college van Oude IJsselstreek heeft op 26 juni 2023 ingestemd met deze Achterhoekse aanpak waarin ook een taakstelling is opgenomen voor de gemeente Oude IJsselstreek.

De regionale taakstelling betekent 1.079 asielzoekers huisvesten, 162 crisis noodopvangplekken realiseren, 1.650 Oekraïense vluchtelingen opvangen en 467 statushouders een permanente woning verschaffen. Binnen die regionale taakstelling heeft de gemeente Oude IJsselstreek zich geëngageerd aan het huisvesten van tenminste 142 asielzoekers, 238 Oekraïense vluchtelingen en 21 plekken in een crisisopvang, mocht dat nodig zijn. De regionale opgave betekent evenwel dat er in overleg met andere gemeenten geschoven kan worden in aantallen en doelgroepen zo lang de taakstelling op regionaal niveau maar gehaald wordt. De gemeente is samen met de woningcorporatie verantwoordelijk voor voldoende aanbod aan betaalbare woningen voor alle doelgroepen. Dit gaat over de huisvestingsopgave die belegd is in Programma 1, paragraaf 1.3.

Ook Oude IJsselstreek worstelt met krapte op de woningmarkt zoals elke gemeente. We moeten daarom creatief zijn in het oplossen van dit vraagstuk. Dat vraagt nadrukkelijk de samenwerking tussen alle betrokken partners. Gezamenlijk moeten oplossingen gezocht worden zodat zowel vluchtelingen, als de eigen inwoners, waaronder de statushouders, gehuisvest kunnen worden. Kamergewijze verhuur, mixen van doelgroepen met behoud van leefbaarheid, beschikbaar stellen van grondstukken, inzetten op flexwoningen of tiny houses, woningsplitsing, zelfs het opkopen en verbouwen van grote panden mag daarbij niet onbesproken blijven. Het is echter niet alleen een huisvestingsvraagstuk. Ook de sociale context vraagt nadrukkelijk aandacht. Immers onderwijs, zorg, Wmo, jeugdhulpverlening, werk etc. moet ook toegankelijk zijn en blijven, ondanks de toename van het aantal inwoners als gevolg van de verschrikkingen van oorlog en onderdrukking elders.

Uitvoering 2024

In 2023 worden grondstukken en panden beschikbaar gesteld, vergunningen aangevraagd en hebben we een begin gemaakt met het gereed maken van de locaties. In 2024 maken we deze locaties verder gereed, én zoeken we naar alternatieven, ook wat betreft woonvormen, zodat we onze taakstelling in 2024 behalen.

Monitoring

De taakstelling voor de gemeente is behaald.

* 3.9.2 De gezondheid en het welzijn van inwoners bevorderen

Doelomschrijving

We ontwikkelen en realiseren sport- en beweegprogramma's, zodat we gezondheidsverschillen verminderen en gezondheidsvaardigheden bevorderen en daarmee ook de sociale cohesie verbeteren.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Ria Ankersmit
Taakveld	5.1 Sportbeleid en activering

Context

De gemeente streeft ernaar een gezonde leefstijl te bevorderen met sport & bewegen en beleven van kunst en cultuur als middelen. Hierbij stellen we het verminderen van gezondheidsongelijkheden, het verbeteren van de fysieke en mentale gezondheid en het versterken van sociale cohesie ten doel. Ten aanzien van sport & bewegen speelt het lokale en regionale sport- en beweegakkoord hier een belangrijke rol in.

Uitvoering 2024

1. Wij stimuleren sport- en beweegmogelijkheden voor kwetsbare groepen, zoals inwoners met een beperking, ouderen en inwoners met een laag inkomen.
2. Helpgewoon Buurtsport realiseert een integrale aanpak ter bevordering van (preventieve) gezondheid en welzijn.
3. Sportverenigingen op sportpark IJsselweide worden professioneel ondersteund door de inzet van een (beroepsmatige) sportparkmanager.
4. We continueren het partnership met Achterhoek in Beweging en verbinden en inspireren verenigingen om te komen tot een toekomstbestendig sportlandschap.

Monitoring

1. Indicator (gericht op ouderen 65+): percentage 'voldoet aan de beweegrichtlijn' is gestegen van 36% naar minimaal 37%. (Bron: <https://www.achterhoekmonitor.nl/dashboard.php>) Indicator: percentage 'ervaren goede gezondheid' is tenminste gelijk gebleven aan 80,1%. (Bron: Factsheet 'Maatschappelijke waarde van sport en bewegen. Hoe verhoudt Oude IJsselstreek zich tot de rest van het land?' van kenniscentrum sport & bewegen.)
2. Indicator (18 jaar en ouder): percentage 'voldoet aan beweegrichtlijn' is van 45,9% gestegen naar 46,5% op 31 december 2024. (Bron: <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/beweegrichtlijnen>)
3. De sportparkmanager is aan de slag.

* 3.9.3 Samenwerken met Duitsland

Doelomschrijving

De ligging van onze gemeente aan de grens biedt geweldige kansen. Zoals extra potentieel aan vakmensen, meer voorzieningen die net een tikje anders zijn, en een diverser cultureel aanbod. Dat maakt onze gemeente en de regio extra aantrekkelijk. In de praktijk zorgt de grens nog vaak voor belemmeringen. Om deze weg te nemen investeren we op allerlei manieren in grensoverschrijdende samenwerking met Duitsland.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	3.1 Economische ontwikkeling

Context

Als voorzieningen aan de andere kant van de grens in Duitsland net zo toegankelijk zijn voor onze inwoners als de voorzieningen in eigen land, levert dat een positieve bijdrage aan de brede welvaart in onze gemeente en in de grensregio. Het betekent meer keus en een ruimer aanbod in een groter gebied. Datzelfde geldt voor studeren, stagelopen, werken en ondernemen.

We zien kansen in de grensoverschrijdende samenwerking en de lange traditie van samenwerken met onze Duitse burens. Daarom zijn we lid van twee euregionale samenwerkingsverbanden, EUREGIO Rijn Waal en EUREGIO Gronau. In Gronau werken we samen met onze buurgemeenten in Regio Achterhoek verband. In Rijn Waal trekken we samen op met de gemeente Doetinchem en de gemeente Montferland. De banden met de Duitse gemeenten in de grensregio, en dan met name Bocholt, zijn van oudsher sterk. Door de beperkende coronamaatregelen hebben we onze Duitse burens in de afgelopen tijd minder vaak kunnen ontmoeten. Nu is de tijd om de banden weer sterker aan te halen.

Uitvoering 2024

1. We onderzoeken samen met de Wirtschaftsförderung Bocholt en de gemeenten Aalten en Winterwijk hoe we het project GROS Regiodeal voort kunnen zetten. Het project richt zich op ondernemers, werkenden en werkzoekenden. Onderdeel van het project zijn de activiteiten van het Internationaal Netwerkbureau. Het Netwerkbureau is een adviesdienst voor Nederlandse en Duitse ondernemers, opgericht door Oude IJsselstreek en de Wirtschaftsförderung Bocholt. Het GROS project loopt eind 2023 af.
2. Samen met Bocholt, Aalten en Winterswijk nemen we deel aan de activiteiten van de JugendUni, een initiatief van Bocholt dat al enkele jaren loopt en in 2023 een doorstart heeft gemaakt. De JugendUni biedt buitenschoolse activiteiten op het gebied van techniek en de bètavakken voor Nederlandse en Duitse kinderen en jongeren van 7 tot 14 jaar.
3. Met de gemeente Montferland en de gemeente Emmerich zijn we in 2022 het EMOJI-project gestart (de afkorting staat voor de beginletters van de drie gemeente, waarbij die van Oude IJsselstreek zijn omgedraaid). Dit project gaat initiatieven voor samenwerking met Duitsland vanuit de samenleving zelf stimuleren en begeleiden. Deze werkwijze sluit goed aan bij de participatiegedachte in ons coalitieakkoord. Voor projecten die zo ontstaan vragen we INTERREG VI subsidie aan. Daarmee biedt het EMOJI-project de mogelijkheid om initiatieven uit Oude IJsselstreek te realiseren.
4. We onderzoeken de mogelijkheden voor een samenwerkingsproject voor de verbetering van de positie en huisvesting van Arbeidsmigranten i.s.m. Montferland en Emmerich.

Monitoring

1. A.d. h.v. de projectdoelen zoals geformuleerd in de projectaanvraag en overeen gekomen met de subsidieverstrekker Regio Achterhoek
2. Bocholt legt verantwoording aan de partners af in de Senaat (portefeuillehoudersoverleg)
3. Zoals onder 1, maar hier is de subsidieverstrekker EUREGIO Rijn Waal
4. P.M. Zit nog in de onderzoeksfase

Raadsplanning

Onderwerp	Kwartaal	Horend bij doel
Nieuw Regionaal Programma Werklocaties 2024-2028	Q1	3.4
Voortgangsinformatie ontwikkeling bedrijventerreinen	Q2, Q4	3.1, 3.4
Toekomstvisie recreatievaart	Q3	3.5
Voortgangsinformatie Uitvoeringsagenda's Kunst & Cultuur + Recreatie & Toerisme	Q2	3.5
Voortgangsinformatie Onderwijskansenbeleid	Q3	3.7
Programma dag van het pesten	Q2	3.7 met jongerenraad
Programma week van het pesten	Q4	3.7 met jongerenraad
Voortgangsinformatie Onderwijshuisvesting	Q3	3.8
Voortgangsinformatie opvang Vluchtelingen	Q2, Q4	3.9

Wat kost het?

Programma 3 (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	6.119	5.785	5.971	6.441	6.441
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	17	17	17	17
Autonome ontwikkelingen	-	441	739	407	520
Totaal lasten	6.119	6.243	6.727	6.865	6.978
Baten					
Bestaand beleid	1.275	1.121	1.121	1.121	1.121
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	51	51	51
Totaal baten	1.275	1.121	1.172	1.172	1.172
Totaal programma 3	4.843-	5.122-	5.555-	5.694-	5.806-
inclusief:					
Afschrijvingen/Rente	993	1.010	1.544	1.733	1.845
Verdeling interne kosten	1.367	1.217	1.217	1.217	1.217
Totaal	2.360	2.227	2.761	2.949	3.062

Beleidsmatige ontwikkelingen.

Lasten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Uitvoering Lokaal voedselbeleid	16.500 N	Bijdrage voor deelname aan het platform Achterhoek Food. Met het platform kan er langjarig ingezet worden op korte voedselketens. Met die korte voedselketens kan gezond en lokaal geproduceerd voedsel makkelijker haar weg vinden naar kantines, bedrijven en organisaties in de regio, terwijl het nieuwe verdienmodellen voor met name de agrarische sector in de regio faciliteert.

16.500 N

Autonome ontwikkelingen.

Lasten autonoom	afwijking	toelichting
Regiocoördinator	27.000 N	Voorjaarsnota 2024.
Leerlingenvervoer	326.715 N	De inzet van het budget leerlingenvervoer wordt voor het grootste gedeelte benut voor de inzet van ZOOV, die regionaal het leerlingenvervoer verzorgt. Deze kostenverhoging is het gevolg van forse verhogingen van de kosten (salarissen, verhoging brandstofprijzen etc).
Indexering diverse budgetten	32.697 N	Loon en prijsindexatie diverse budgetten. In programma 3 gaat het voornamelijk om budgetten voor overeenkomsten op het gebied van Economie en Toerisme.
Kapitaallasten	54.641 N	Verwerking van de kapitaallasten. De nieuwe investeringen zijn hierin meegenomen net als de rente-ontwikkeling.

441.053 N

Wat zijn onze reguliere taken in dit programma.

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2024	
	lasten	baten
Programma 3		
3.1 Economische ontwikkeling	1.182	-
<i>Algemeen beleid ter versterking van de economische bedrijvigheid. Regionale samenwerking Regio Achterhoek.</i>		
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	202	22
<i>Ondernemerscentrum en markten.</i>		
3.4 Economische promotie	477	150
<i>Reclamebelasting, promotie toerisme en arbeidsmarktinitiatieven</i>		
4.1 Openbaar basisonderwijs	389	-
<i>Materiële instandhouding en gebruiksvergoeding gymlokalen / sporthallen.</i>		
4.2 Onderwijshuisvesting	1.174	17
<i>Nieuwbouw, aanpassing en uitbreiding schoolgebouwen.</i>		
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.819	932
<i>Onderwijsbeleid, uitvoering onderwijsachterstanden, leerlingenvervoer, peuterspeelzalen, stimulering schooldeelname.</i>		
Totaal Programma 3	6.243	1.121

Programma 4: De dienstverlenende gemeente

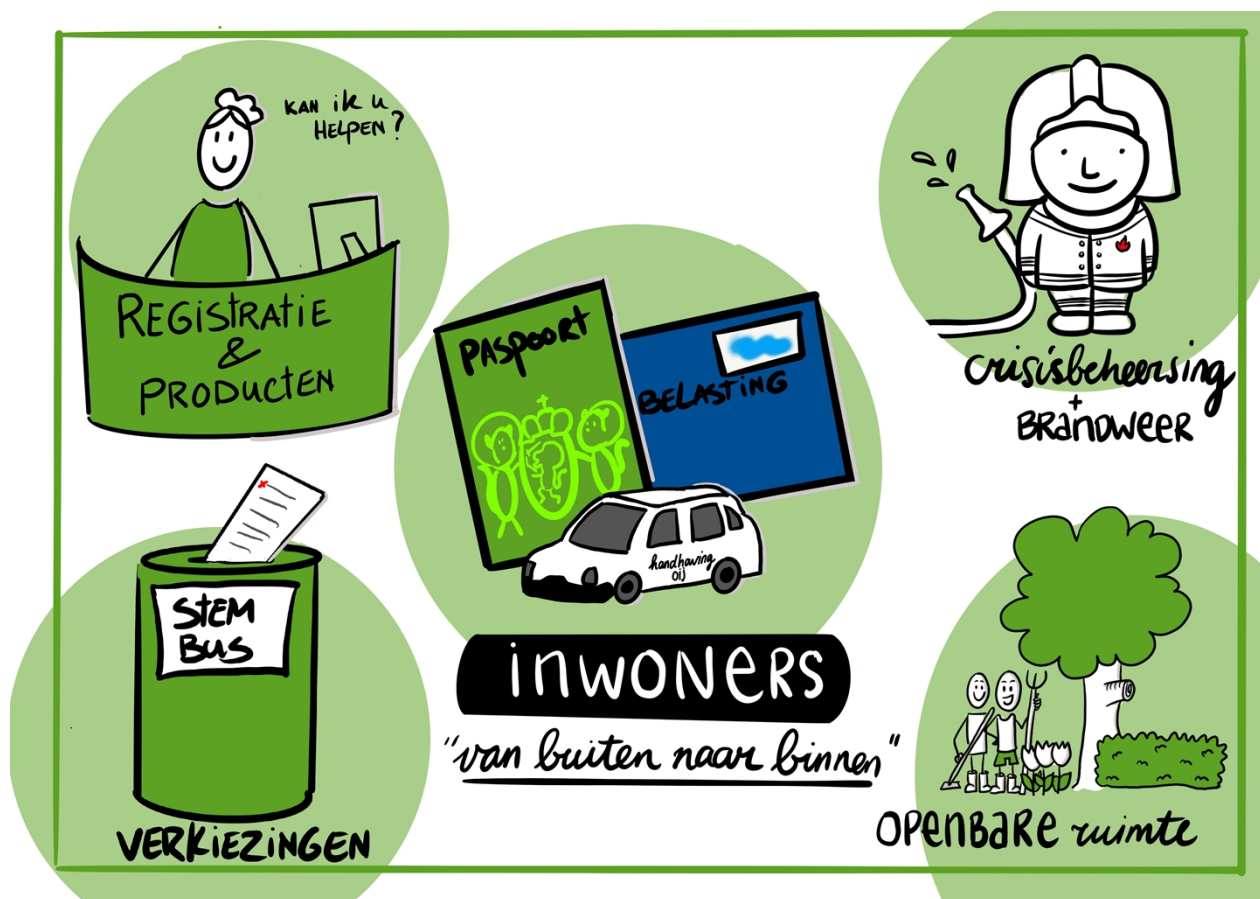
Inleiding

Bij de dienstverlening staat centraal: het verstrekken van diensten en producten en de contacten van de inwoners en bedrijven met de gemeente. Denk daarbij aan vragen, verzoeken, aanvragen of klachten. De gemeente levert passend, eigentijds en betrouwbare dienstverlening.

Naast de gemeente zelf, verlenen ook andere samenwerkingspartners diensten namens ons. Wij verwachten van hen dat zij zich committeren aan onze kwaliteit en manier van dienstverlening.

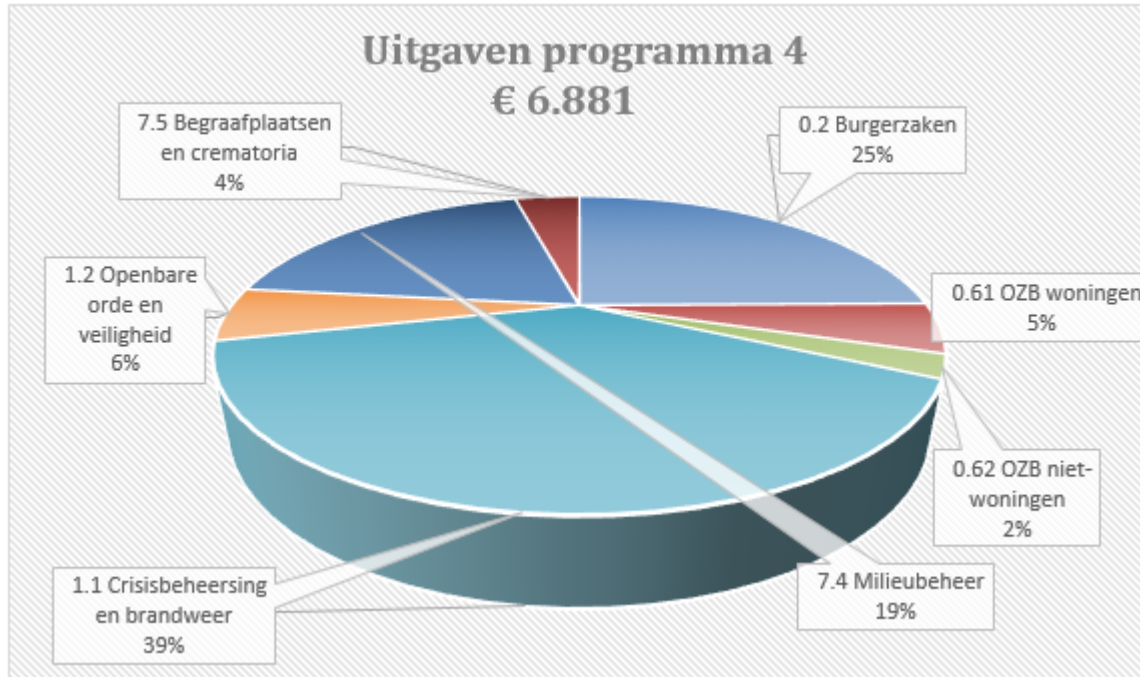
De kwaliteit van de dienstverlening heeft verschillende aspecten. In de eerste plaats de relatie tot de inwoner die een dienst nodig heeft zoals bejegening, klantgerichtheid en aansluiten op de behoefte. Ten tweede zijn snelheid, juiste informatie, integraliteit en deskundigheid belangrijk voor de kwaliteit van de dienstverlening. Verder moet het kanaal dat de inwoner kan gebruiken zoals de website, balie, telefoon of webportal goed geregeld en toegankelijk zijn. En tot slot is de werkwijze binnen de organisatie van belang: eenduidigheid, zorgvuldigheid, integraliteit en communicatie.

Omdat de dienstverlening vanuit de verschillende eenheden plaatsvindt is een goede verbinding nodig binnen en ook tussen de eenheden. Dit kan nog verder worden versterkt met als hoofddoel uniformiteit en herkenbaarheid naar buiten toe. Hiertoe zal een samenhangende aanpak en een adviseur dienstverlening nodig zijn. We zijn nog in de fase van onderzoek om te bepalen of en hoe deze middellange termijn ambitie te realiseren is.

Wat geven we eraan uit?

In totaal geven we binnen programma 4 bijna € 7 miljoen uit. In onderstaand overzicht is te zien waar het geld naar toe gaat.

Doelen en acties

* 4.1 Bereikbaarheid en persoonlijke dienstverlening

Doelomschrijving

We willen een sterke publieke dienst zijn, die toegankelijk is voor iedereen, waarbij vertrouwen in de gemeente essentieel is. Het optimaliseren (doorontwikkelen) van onze dienstverlening bij Publiekszaken draagt bij aan het toegankelijk maken en het opbouwen van vertrouwen in onze gemeente als overheidsorgaan. Wanneer onze dienstverlening optimaal is ingericht, sluiten we aan bij de behoefte van de samenleving als het gaat om de toegang tot de gemeente die eerlijk, begripvol en simpel is.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	-
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.8 Overige baten en lasten

Context

De samenleving verwacht een toegankelijke, eenvoudige en misschien wel simpele overheid. Mensen hebben enerzijds behoefte aan fysiek contact maar een steeds groter wordende groep wil ook graag via de digitale weg contact hebben met de gemeente op een door hen gekozen tijdstip. We willen aansluiten op deze behoefte en zetten daarom in op het door ontwikkelen van onze dienstverlening zowel op digitaal vlak als analoog. We willen daarmee onze bereikbaarheid vergroten.

Continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening is daarbij een belangrijk aandachtspunt. Tegelijkertijd komt er steeds meer wetgeving die van invloed is op onze dienstverlening. Ook de vragen die onze inwoner heeft worden complexer. Dat betekent dat onze persoonlijke dienstverlening de komende jaren aan veranderingen onderhevig is. We willen daar zorgvuldig uitvoering aan geven zodat de inwoners blijvend kunnen rekenen op de continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening.

Uitvoering 2024

Begin 2023 heeft er een onderzoek plaatsgevonden naar onze bereikbaarheid op het gebied van telefonie, mail en social media. Het doel van dit onderzoek is om te komen tot een objectieve beoordeling van onze dienstverlening/bereikbaarheid.

De uitkomsten waren over het algemeen voldoende, maar hebben ook laten zien dat we moeten inzetten op onder andere het verbeteren van de bereikbaarheid. We gaan daarbij ook toewerken naar een dienstverlening die nog beter aansluit bij de behoefte van de samenleving en onze collega's. De samenleving wordt complexer en vraagt een andere manier van werken.

Om onze bereikbaarheid te verbeteren gaan we ons richten op de volgende onderdelen:

Techniek

Om onze informatie/telefoons/mails/social media goed te verwerken zorgen we ervoor dat we voldoende uitgerust zijn. Dit houdt in dat we gaan kijken naar de ondersteunende applicaties (Micollab, teams, wie-wat-waar, Obi4one) en devices. Dit kan betekenen dat we een overstap moeten maken naar een andere applicatie voor ons telefoonverkeer of software waarin we onze bereikbaarheid aangeven.

Organisatie

Naast een goedwerkende techniek gaan we onze bereikbaarheid (nog) meer onder de aandacht brengen in onze organisatie. Er worden afspraken gemaakt over o.a. beantwoorden telefoon, terugbelverzoeken, doorschakelen naar collega's en openstellen agenda's. Het is van belang om de afspraken die wij maken over onze bereikbaarheid te borgen en na te komen. Het elkaar aanspreken op het gedrag is daarbij van groot belang.

Om de continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening te monitoren en te borgen stellen we een kwaliteitsmedewerker aan die de processen van dienstverlening van burgerzaken duurzaam onder de aandacht houdt en doorlopend procesverbeteringen doorvoert bij wijzigingen in wetgeving of veranderende wensen en behoefte van onze inwoners.

Monitoring

Ook in de komende jaren houden we bereikbaarheidsonderzoeken om onze voortgang op de dienstverlening te kunnen volgen en bij te kunnen sturen.

* 4.2 Aanpak ondermijning

Doelomschrijving

Ondermijning gaat over de vermenging van de onder- en bovenwereld. We willen hier als gemeente weerbaar tegen zijn. De gemeente wordt door de aanpak van ondermijning onaantrekkelijker voor criminele activiteiten.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	-
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	1.2 Openbare orde en veiligheid

Context

Ondermijnende criminaliteit kent veel verschillende uitingsvormen die de veiligheid, leefbaarheid, economie en onze democratie kunnen aantasten. Dit is ook de reden geweest om ondermijning op te nemen als prioriteit in het veiligheidsbeleid, vastgesteld door de raad. De gemeente staat voor een krachtige aanpak van ondermijning en ondermijnende criminaliteit. Om dit te bereiken werken we aan een sterke informatiepositie, integrale samenwerking en aan versterking en voorkoming van georganiseerde criminaliteit. Door de aanpak van georganiseerde ondermijnende criminaliteit te prioriteren, behouden we een brede scope. Dit biedt de mogelijkheid om in te kunnen spelen op bijvoorbeeld actualiteiten en/of trends die voor onze gemeente belangrijk zijn en waar we accenten op willen leggen.

Uitvoering 2024

- We sluiten aan bij de veiligheidsmonitor, in samenspraak met heel Achterhoek-West en -Oost.
- Investeren in het creëren van weerbaarheid op verschillende niveaus, zowel bij gemeente als bij inwoners, ondernemers en ketenpartners.
- We voeren in samenwerking met onze partners meer integrale controles uit om beter zicht te krijgen op criminele samenwerkingsverbanden en deze te verstoren.
- Actief gebruik maken van de verschillende mogelijkheden van wet- en regelgeving om ondermijnende criminaliteit tegen te gaan, waaronder de Wet Bibob.
- We intensiveren de samenwerking met onze netwerkpartners, zowel publiek als privaat.
- Continueren van het Lokaal Ondermijningsoverleg. Hier versterken we onze informatiepositie door interne en externe informatie, binnen de wettelijke mogelijkheden, bij elkaar te brengen.
- We investeren in het meldpunt Meld Misdaad Anoniem waar alle verdachte signalen van inwoners en ondernemers gemeld kunnen worden.
- We denken mee over beleid omtrent arbeidsuitbuiting en gaan aan de slag met het beleid op mensenhandel.
- Werken in het Keurmerk Veilig Buitengebied samen met private partijen aan het voorkomen van criminele activiteiten in het buitengebied.

Monitoring

Het uitvoeren van de veiligheidsmonitor zal herhaaldelijk terugkomen. Deze cijfers zullen inzicht geven in waar we stonden en waar we staan op het gebied van ondermijning. Daarnaast geven de integrale controles ons een beeld van hoe het staat met ondermijning binnen onze gemeente.

Door het organiseren van bijeenkomsten met belanghebbenden over het thema ondermijning, krijgen we inzicht of het fenomeen ondermijning helder is en of bekend is hoe met signalen van ondermijning om te gaan.

Wat kost het?

Programma 4 (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	6.155	6.533	6.536	6.602	6.602
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	8	8	8	8
Autonome ontwikkelingen	-	340	353	361	503
Totaal lasten	6.155	6.881	6.898	6.971	7.113
Baten					
Bestaand beleid	518	995	1.008	1.135	1.135
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	21	29	29	106
Totaal baten	518	1.016	1.037	1.164	1.241
Totaal programma 4	5.637-	5.864-	5.860-	5.807-	5.872-
inclusief:					
Afschrijvingen/Rente	79	88	87	78	77
Verdeling interne kosten	1.930	2.298	2.298	2.298	2.298
Totaal	2.009	2.386	2.385	2.376	2.374

Beleidsmatige ontwikkelingen.

Lasten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Bewustwording Cyberveiligheid	8.000 N	Voorjaarsnota 2024.

8.000 N

Autonome ontwikkelingen.

Lasten autonoom	afwijking	toelichting
MJOP onderhoud	15.547	V De totale bijstelling van de meerjarenonderhoudsplanning accommodaties resulteert in een lagere onttrekking. Alle budgettaire aanpassingen binnen het MJOP verlopen via de reserve (programma 5) en geven in totaliteit geen saldo voor de begroting. Voor programma 4 gaat het om de brandweergarages.
Rijbewijzen en reisdocumenten	11.000	N Afdracht rijksleges van de rijbewijzen en reisdocumenten.
Juridische proceskosten WOZ bezwaren	75.378	N De juridische kosten nav de WOZ bezwaren en beroepen (proceskosten) zijn al enkele jaren fors hoog. De komende 2 jaar hebben wij nog zeker met de huidige wetgeving te maken en het is alleen te hopen dat de wetgeving nadien zodanig wordt aangepast dat het voor de No Cure - No Pay bureaus niet meer aantrekkelijk is om namens de inwoners bezwaarschriften in te dienen. Als gemeente Oude IJsselstreek zetten we regelmatig communicatie in om inwoners bewust te laten worden van de hoge kosten als een bezwaarschrift via een No Cure - No Pay bureau wordt gedaan.
Abonnementskosten SMQ	20.000	V Voordeel vanwege wegvallen SMQ abonnement.
Bijdrage VNOG (Veiligheidsregio)	119.000	N Bijdrage gemeente Oude IJsselstreek op basis van de begroting VNOG 2024-2027. De stijging zit hem vooral in de stijgende lonen en prijzen.
Wet Goed Verhuurderschap	31.556	N Kosten voor uitvoering van de Wet Goed Verhuurderschap. Dit bedrag wordt via de Algemene Uitkering van het Rijk ontvangen.
Bijdrage ODA (Omgevingsdienst)	90.000	N Bijdrage gemeente Oude IJsselstreek op basis van de begroting ODA 2024-2027. De stijging zit hem vooral in de stijgende lonen en prijzen.
Indexering diverse budgetten	32.894	N Loon en prijsindexatie diverse budgetten. In programma 4 gaat het voornamelijk om budgetten op het gebied van Veiligheid, Verkiezingen en dienstverlenende producten als Reisdocumenten.
Kapitaallasten	15.629	N Verwerking van de kapitaallasten. De nieuwe investeringen zijn hierin meegenomen net als de rente-ontwikkeling.

339.910 N

Baten autonoom	afwijking	toelichting
Leges rijbewijzen en reisdocumenten	19.000	V Bijstelling van de gemeentelijke en rijksleges van de rijbewijzen en reisdocumenten.
Kleine bedragen	2.435	V Onder andere extra inkomsten precariobelasting.

21.435 V

Wat zijn onze reguliere taken in dit programma.

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2024	
	lasten	baten
Programma 4		
0.2 Burgerzaken	1.707	802
<i>Publieksbalie. Verstrekken met name reisdocumenten, rijbewijzen, diverse uittreksels. Organisatie verkiezingen en voltrekken huwelijken.</i>		
0.61 OZB woningen	355	50
<i>Belasting eigendom woningen, heffing en waardering onroerende zaken.</i>		
0.62 OZB niet-woningen	161	-
<i>Belasting eigendom en gebruik bedrijven, heffing en waardering onroerende zaken.</i>		
0.64 Belastingen overig	-	8
<i>Reclameopbrengsten, precario rechten</i>		
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.683	10
<i>Rampenplan, rampenbestrijding, preventie, brandweergarages en de bijdrage VNOG</i>		
1.2 Openbare orde en veiligheid	381	18
<i>Veiligheidsbeleid, toezicht en handhaving openbare orde, APV maatregelen</i>		
7.4 Milieubeheer	1.326	2
<i>Inzameling en verwerking van huishoudelijke afvalstoffen. Opbrengsten afvalstoffenheffing en reinigingsrechten.</i>		
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	267	126
<i>Beheer en onderhoud begraafplaatsen.</i>		
Totaal Programma 4	6.881	1.016

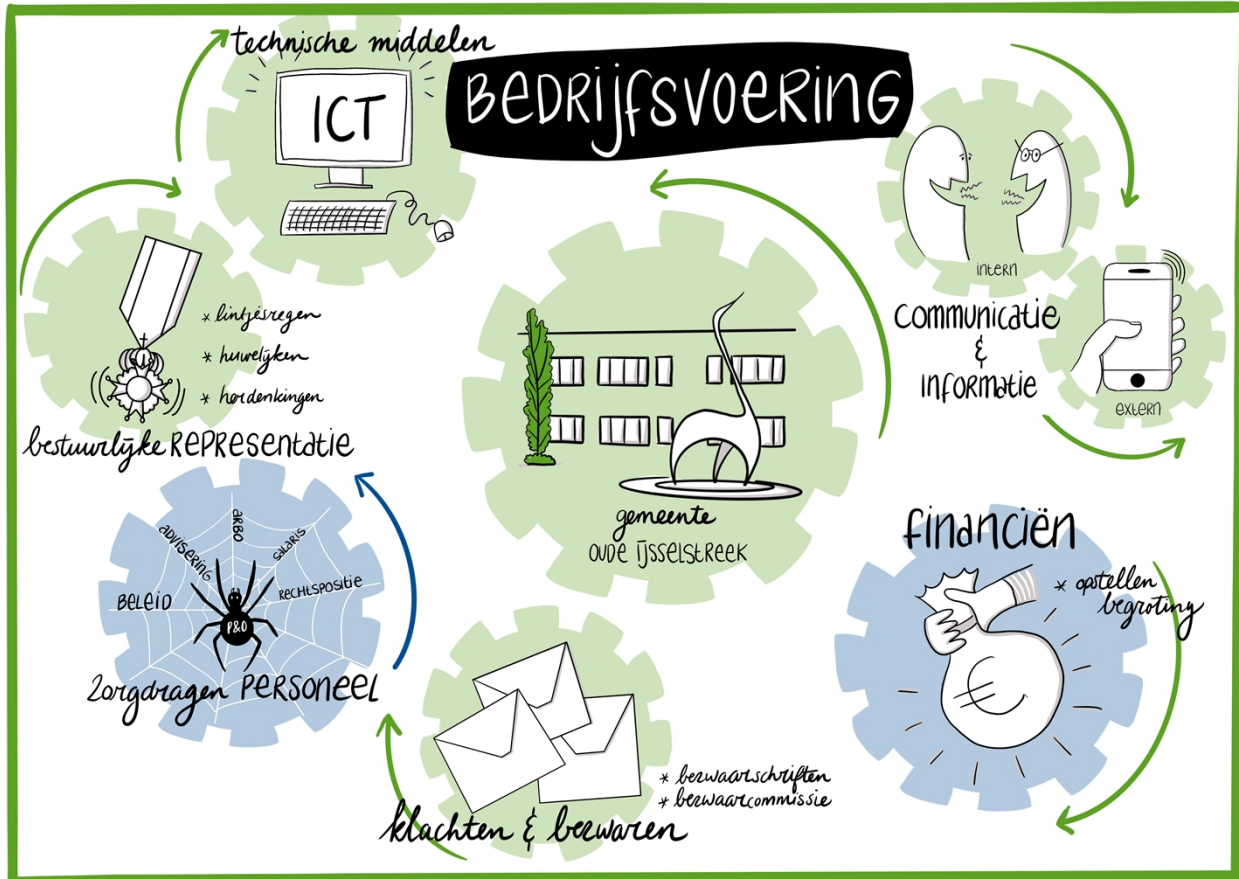
Programma 5: Bedrijfsvoering / overhead

Inleiding

We streven naar een goede bedrijfsvoering die voldoende bijdraagt aan de realisatie van de doelen en ambities van de programma's en ook de verwachtingen van onze inwoners stellen eisen aan de bedrijfsvoering. De expertise van de teams van financiën, P&O, informatisering, DIV, belastingen, inkoop, facilitair en gebouwen en communicatie ondersteunen de uitvoering van de beleidsmatige primaire processen en de ondersteunende secundaire processen. Dit doen zij door hun kader stellende, adviserende en uitvoerende rol op een goede manier op te pakken en daar inkleuring aan te geven. En werken daarbij nauw samen met de andere eenheden en teams.

De bedrijfsvoering is verantwoordelijk voor het beheer van de financiële middelen, waaronder de begrotingsplanning, financiële rapportages, controle en auditing. Verder houden we aandacht voor inclusief werkgeverschap, participatie en de invoering van de verschillende fases van de Wet open Overheid. We gaan het data gedreven werken als een nog vanzelfsprekender manier van werken verder ontwikkelen en zorgen dat de informatievoorziening op orde is. We deden door de coronacrisis ervaringen op in digitaal werken en werken op andere werkplekken dan het kantoor. We zetten deze koers van het hybride werken door en we doen onderzoek naar onze huisvestingsbehoefte door verschillende scenario's onderbouwd in beeld te brengen.

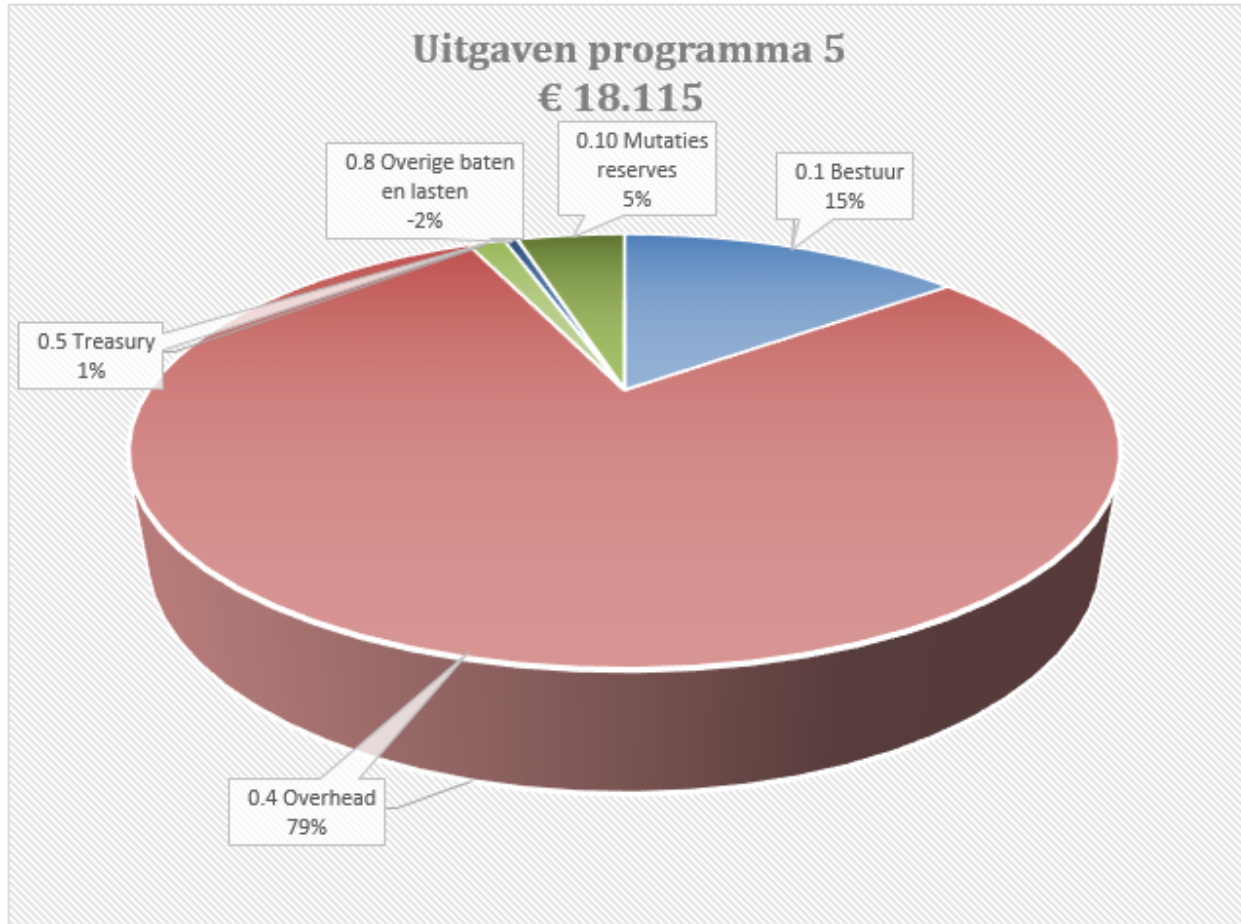
De concernstaf is de verbindende schakel tussen het gemeentebestuur en de eenheden van de organisatie en bevorderen de samenwerking. Zij ondersteunen het bestuur bij de ontwikkeling van strategische doelstellingen en monitoren de voortgang en de kwaliteit. Verder onderhoudt ze de relaties met andere stakeholders en kan bij crisis of een noodsituatie expertise en coördinatie geboden worden om snel en effectief te reageren. De concernstaf geeft ondersteuning aan het gemeentebestuur waaronder agendabeheer en advies. De Interne Beheersing zal planmatig worden aangepakt, het procesmatig werken versterkt door het beeld brengen van de belangrijkste bedrijfsprocessen in relatie tot de financiële rechtmatigheid. De informatiebeveiliging en privacy blijft een belangrijk aandachtspunt.

Wat geven we eraan uit?

In totaal geven we binnen programma 5 bedrijfsvoering ongeveer € 18 miljoen uit. In onderstaand overzicht is zichtbaar waar het geld naar toe gaat. Zoals te zien, gaat het grootste deel naar de overhead. Dit wordt onder het kopje 'toelichting overhead', aan het eind van dit hoofdstuk, verder uitgewerkt.

Doelen en acties

* 5.1 We zijn een inclusieve werkgever

Doelomschrijving

We streven naar inclusie en willen een afspiegeling zijn van de diversiteit in onze gemeenschap. Wij willen dat iedereen mee kan doen, ongeacht sekse, leeftijd, afkomst of beperking. Daarom bieden wij aan mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt de kans om deze afstand te verkleinen en zorgen we dat iedere medewerker zichzelf kan zijn, erbij hoort en dat ook zo voelt.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	-
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

-

Uitvoering 2024

We zetten onze personeelsinstrumenten (werving en selectie, gesprekscyclus, opleiden en ontwikkeling, personeelshandboek) in om te komen tot een personeelsbestand waarin iedereen zich gewaardeerd en gerespecteerd voelt.

We brengen het kennisniveau rondom wet- en regelgeving van inclusief werkgeverschap binnen de teams P&O en management omhoog.

We benoemen een verantwoordelijke voor de contacten met het Werkgeversservicepunt. We bieden werkplekken/werkervaringsplaatsen aan voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. We gebruiken daarbij ook de korte lijnen met STOER.

We faciliteren enkele inclusieve werkplekken binnen de eigen organisatie en de daarbij horende buddy's.

Monitoring

We houden tweemaal per jaar een onderzoek onder onze collega's met de volgende twee vragen:

- Wat maakt dat je je thuis voelt bij onze organisatie?
- Wat is nodig om je nog meer thuis te voelen bij onze organisatie?

De werkgroep Inclusief werkgeverschap/GENDERingen deelt de belangrijkste resultaten met het CMT en komt met een aantal aanbevelingen.

We meten de verhouding man/vrouw op het niveau van eenheidsmanagers, leiders en binnen onze teams en streven naar een gelijke verdeling. We meten de aantallen werkplekken/werkervaringsplaatsen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt.

We meten hoe wij ons verhouden tot de banenafpraak.

We vragen de vertrouwenspersoon om eenmaal per jaar een verslag uit te brengen met bevindingen over psychische incidenten en de mentale veiligheid van de medewerkers.

*** 5.2 Vergroten(cyber-)bewustzijn en weerbaarheid van inwoners, organisatie en de gemeente**

Doelomschrijving

We voorkomen en beperken schade door onder meer de impact van verstoring van onze voorzieningen tijdig in beeld te hebben. Daarom maken we onze collega's, inwoners en organisaties bewuster van (cyber-)risico's en vergroten we de (digitale) weerbaarheid aan de hand van standaarden. Daarnaast hebben we een beeld van het gedrag en cultuur waarmee we de weerbaarheid kunnen vergroten en kunnen voorbereiden op crisissituaties.

Termijn	Kort
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

De samenleving verandert gestaag naar een steeds meer digitaal-afhankelijke samenleving. Leven zonder smartphone is voor veel mensen ondenkbaar. Ook delen mensen steeds meer informatie over hun persoonlijke leven met verschillende partijen en wordt verwacht dat inwoners digitaal zaken doen met de overheid. Als deze diensten niet goed beveiligd zijn of niet beschikbaar zijn geworden door interne of externe factoren, zorgt dit voor lastige situaties voor de samenleving en voor de gemeente. Veel situaties kunnen voorkomen worden door bewust te zijn van de omgeving en te luisteren naar het onderbuikgevoel. Binnen de gemeente kunnen we afspraken maken over hoe we werken en voldoen aan standaarden en aan wet- en regelgeving. Als het dan toch misgaat, zorgen we er gezamenlijk voor dat we voorbereid zijn en weten welke stappen we moeten nemen om (zo goed als mogelijk) terug te keren naar het "normaal". Weerbaarheid en bewustzijn van inwoners en organisaties is één van de speerpunten uit het Integraal Veiligheidsbeleid. De weerbaarheid en bewustzijn van de gemeentelijke organisatie is onderdeel van het informatieveiligheids- en privacybeleid.

Uitvoering 2024

Voor 2024 zetten we verschillende activiteiten uit:

1. We voeren twee grotere programma's uit voor onze inwoners en organisatie;
2. Voor de gemeentelijk organisatie creëren we een doorlopend leerprogramma;
3. We voeren een extra programma uit met een kennistest, een mystery guest en een escaperoom;
4. We creëren een volledig eenheid overstijgend bedrijfscontinuïteitsplan. Het plan wordt getrap opgebouwd. Eerst met management en bestuur en vervolgens wordt het plan gespecificeerd richting uitvoeringsplannen;
5. We maken een dashboard, waarin we op organisatieniveau weergeven aan welke eisen van de BIO (Baseline Informatieveiligheid Overheid) wij wel en niet voldoen. Eind 2024 beoordelen we of we dit kunnen uitsplitsen naar de verschillende eenheden.

Monitoring

1. Er zijn twee bewustzijnsprogramma's uitgevoerd voor inwoners en organisaties.
2. Er is een doorlopend leerprogramma voor de gemeentelijke organisatie opgezet.
3. We hebben een extra programma voor bewustzijn uitgevoerd voor de gehele gemeentelijke organisatie (inclusief de raad) met een kennistest, mystery guest en een escaperoom.
4. We hebben een eenheid overstijgend bedrijfscontinuïteitsplan.
5. Er is een dashboard waarin de voortgang op de BIO inzichtelijk is.
6. We maken een plan van aanpak om in 2024 en verder de eenheidsmanagers deze dashboards te (laten) vullen.

* 5.3 Een betrouwbare gemeente

Doelomschrijving

- De inwoner beoordeelt de communicatie als betrouwbaar, transparant en duidelijk.
- Door de communicatie voelt de inwoner zich meer betrokken bij de opgaven waar we als gemeente en samenleving voor staan
- Door de inclusieve communicatie voorkomen we ongelijkheid in de bereikbaarheid van diensten
- Door inwoners meer te betrekken en meer samen te werken worden plannen en beleid beter

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	-
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

In heel Nederland staat de betrouwbaarheid van de overheid onder druk. Dit werkt door op lokaal niveau. We willen een betrouwbare partner zijn voor onze inwoners, ondernemers, organisaties en partners. We laten inwoners weten wat de gemeente doet, waarom de gemeente dat doet en wat dat voor hen betekent. We bouwen aan dit vertrouwen door uit te leggen wat we doen en waarom we dingen doen en door inwoners eerlijke, duidelijke en transparante informatie aan te bieden over besluiten en plannen. Hoewel we beseffen dat met participatie en communicatie alleen, het vertrouwen niet zal veranderen, kan het wel bijdragen aan een ander en eerlijker beeld van de gemeente en wederzijds begrip. We willen actief te laten zien hoe goede samenwerking verloopt, door te luisteren naar ideeën. Communicatie en participatie helpen om de maatschappelijke impact van beleid en projecten in beeld te brengen en om het geluid van de samenleving naar de organisatie te brengen. We zenden minder én gaan meer de dialoog aan. We betrekken de samenleving bij onze opgaven, zodat we ons beleid daar beter op af kunnen stemmen. Aan de inwoners laten we zien hoe hun inzichten zijn verwerkt.

Uitvoering 2024

- De gemeente informeert betrokkenen actief en persoonlijk over (lopende) projecten. We gebruiken een mix aan communicatiemiddelen en gaan naar de inwoners toe.
- De gemeente schrijft in heldere en begrijpelijke taal (zoveel mogelijk in B1): we vragen de meelesgroep van onbeperkt meedoen teksten te beoordelen.
- Het merkconcept 'Oude IJsselstreek maakt sterk' bouwen we verder uit en zetten het campagnematig in.
- We schenken actief aandacht aan positieve berichten zoals successen en mijlpalen
- We bouwen onze community (online platform), met inmiddels 982 deelnemers, verder uit
- We geven initiatiefnemers (gemeente of extern) advies voor een aanpak van participatie en bieden waar nodig ondersteuning.
- We leren medewerkers om vroegtijdig een participatie aanpak vorm te geven
- We geven de jongerenraad en kinderraad een stem in plannen en projecten en onderwerpen die zij belangrijk vinden
- We starten met een 'newsroom'; hiermee halen we actief op wat er buiten leeft, delen dit intern en gebruiken deze informatie in de communicatie
- We helpen medewerkers pro-actief, om te groeien naar een meer communicatieve organisatie.

Monitoring

- In college/raadsvoorstellen of startnotities staat een communicatie en/of participatie aanpak
- Merkconcept is zichtbaar in verschillende uitingen
- Toename inzet leesgroep onbeperkt meedoen
- Inzet panel 'Oude IJsselstreek spreekt'
- Concrete bijeenkomsten en communicatie-uitingen (online en offline) en terugkoppeling van bijeenkomsten
- Online community (onzeoudeijsselstreek.nl):
  - toename aantal deelnemers
  - zichtbare terugkoppeling op het platform over wat met ideeën van inwoners is gedaan

* 5.4 Versterken interne beheersing

Doelomschrijving

Doelstellingen van de organisatie zijn duidelijk en de (processen in de) organisatie is goed ingericht om die doelen te realiseren. Bijsturen is mogelijk doordat er sprake is van betrouwbare (management)informatie waarin de voortgang van de doelen wordt gemonitord. Dit alles met inachtneming van wet- en regelgeving.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	Dit raakt alle andere doelen
Portefeuillehouder(s)	Marco Bennink, Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

Als overheidsorganisatie ligt voor ons de focus vooral op het creëren van "publieke waarde". Daarvoor is het allereerst van belang dat we zo duidelijk mogelijk omschrijven welke maatschappelijke effecten we nastreven en hoe we die trachten te bereiken. Dit concreter maken van onze doelstellingen wordt ook aanbevolen vanuit zowel auditcommissie als de rekenkamer.

Vervolgens is het van belang dat onze (gemeentebrede) processen bijdragen aan het behalen van die doelstellingen. Hoe meer inzicht we hebben in “hoe” we dingen doen (dagelijkse werkzaamheden) en “wat” het oplevert (resultaten), hoe beter we kunnen (bij)sturen als we onze doelen niet dreigen te halen. En als bijsturen niet kan, hoe eerder we mogelijke afwijkingen kunnen melden, zodat de voorspelbaarheid toeneemt. Het geeft ons tevens de mogelijkheid om tussentijds beslissingen te nemen, bijvoorbeeld in het anders toewijzen van middelen, waardoor de kans op het alsnog halen van het doel toeneemt. Mede op aangeven van de accountant is het noodzakelijk om duidelijker in beeld te hebben hoe belangrijke processen verlopen, welke risico’s we daarin zien en of welke maatregelen we hebben getroffen om die risico’s te beheersen. De nieuwe verplichte rechtmatigheidsverklaring maakt dit des te relevanter.

Uitvoering 2024

- We gebruiken de SDG’s als kapstok voor het beter structureren en concreter maken van onze doelstellingen. De SDG’s worden hiertoe omgezet in lokale doelen.
- Naast bestuurlijk relevante doelstellingen formuleren we tevens (interne) doelstellingen op de belangrijkste overige taken die we als gemeente uitvoeren.
- We brengen de belangrijkste financiële processen in beeld, inventariseren welke risico’s we hierin lopen en toetsen of we voldoende maatregelen hebben getroffen om die te beheersen. Daarbij is specifiek aandacht voor de financiële rechtmatigheidsvereisten.
- We versterken de management- en bestuurlijke informatiecyclus door verbeterde rapportages. We ontwikkelen en implementeren een bijpassend sturingsinstrumentarium om tijdig te kunnen bijsturen.
- We zijn in staan een rechtmatigheidsverklaring af te geven en streven daarbij naar een goedkeurend oordeel
- We verantwoorden ons over informatiebeveiliging en kwaliteit middels de Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)
- We houden ons aan de wettelijke plicht van de Baseline Informatiebeveiliging Overheid (BIO). Deze regelgeving is vergelijkbaar met ISO 27001/2 en aanvullend aan de AVG. Hiervoor hebben we in 2023 een plan van aanpak met prioritering voorbereid waarin alle gestelde (nieuwe) eisen zijn opgenomen voor 2024.

Monitoring

- Alle 17 SDG’s zijn, in samenspraak met de raad, omgezet naar lokale doelen.
- De belangrijkste taken zijn op dezelfde manier uitgewerkt als de speerpunten in deze begroting.
- De belangrijkste bedrijfsprocessen vanuit het oogpunt van de accountant en de financiële rechtmatigheid zijn in beeld gebracht.

Met college, auditcommissie en raad wordt afgestemd of de stappen die we zetten aansluiten op de bestuurlijke wensen. In de ambtelijke organisatie vinden evaluaties plaats of de veranderende aanpak betere sturing mogelijk maakt en we zien daarop toe. Zowel intern als met de accountant wordt de voortgang van de stappen rond procesverbetering, risico-inventarisatie en rechtmatigheidsaanpak periodiek besproken. Uit de bevindingen van zowel onze eigen interne controle als de accountant blijkt de voortgang op dit onderwerp.

*** 5.5 Datagedreven werken om beter onderbouwd keuzes te maken**

Doelomschrijving

Datagedreven werken is onderdeel van het normale (werk)proces als dit meerwaarde heeft. Hierdoor hebben we een completer beeld van de situatie en kunnen we beter onderbouwd keuzes maken.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	

Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

Als gemeente willen we sturen op effectief en efficiënt beleid. We maken keuzes onderbouwd met informatie en monitoren of ons beleid de gewenste effecten heeft.

Hiervoor hebben we kwalitatief goede informatie nodig. Veel van deze informatie hebben wij al. We rapporteren naar mede overheden en in onze (digitale) systemen zit ontzettend veel informatie. Op een goede manier met deze informatie omgaan vraagt een andere manier van werken: datagedreven werken. We maken dit onderdeel van onze normale (werk)processen, zodat we dit kunnen gebruiken bij het maken en monitoren van beleid.

Daarbij houden we ook rekening met de ethische vraagstukken die dit met zich meebrengt. Zo waken we onder andere voor etnisch profileren of privacy schendingen.

Dit doen we niet alleen. We trekken hierin op met andere gemeentes en werken intensief samen met ons regionale Datalab GO.

Uitvoering 2024

In 2023 is een programmaplan opgesteld. Hierin staan acties beschreven voor:

- Het meenemen van collega's door het overbrengen van het nut en de noodzaak van datagedreven werken
- Het op orde brengen en beheren van de digitale infrastructuur
- Het faciliteren van de beleidsmakers- en uitvoerders om meer datagedreven te kunnen werken.
- Het oefenen met datagedreven werken in pilots, te beginnen met één pilot in het sociaal domein en één pilot in het fysiek domein.
- In 2024 maken we een start met het uitvoeren van de eerste acties uit dit plan. De invoering van datagedreven werken in de organisatie zal geleidelijk zijn en naar verwachting enkele jaren duren.

Monitoring

We hebben ons doel bereikt als datagedreven werken in elk team een plek heeft gekregen in de (werk)processen. In elk team is nagedacht waar datagedreven werken een meerwaarde heeft en op die plekken is het geïntegreerd in de werkwijze.

Concreet houdt dit in:

- In het bestuurlijk proces zien we dat datagedreven werken een rol heeft gekregen in de beleidsvoorstellen die naar college en raad worden gestuurd.
- In het uitvoerend proces wordt gewerkt met monitors en/of dashboards om de effecten van dat wat wordt uitgevoerd te meten.

* 5.6 Een toekomstbestendig en toegankelijk gemeentehuis

Doelomschrijving

We willen ons gemeentehuis toekomstbestendig maken en brengen naar de huidige eisen, zodat het gemeentehuis toegankelijk blijft voor onze inwoners en we hen optimaal kunnen blijven bedienen. Daarnaast is het gemeentehuis een werkomgeving die ondersteunend is aan ons werk zodat we ons werk op diverse manieren kunnen uitvoeren; faciliterend aan een hybride en vitale werkstijl.

Termijn	Middellang
Primair SDG doel	

Secundaire SDG doelen	
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

In het Meerjaren onderhoudsplan (MJOP) wordt bijgehouden wanneer welk onderhoud aan het gemeentelijk vastgoed plaats moet vinden en wat de geraamde kosten hiervan zullen zijn. Dit plan wordt opgesteld en bijgehouden door accommodatiebeheer. Uit dit plan blijkt dat het gemeentehuis dermate is verouderd dat in de komende jaren forse investeringen aan zowel het gebouw als de installaties nodig zijn om de kunnen voldoen aan de huidige eisen.

Tezamen met de consequenties van het hybride werken (denk aan behoefte aan minder vierkante meters werkplek en een ander gebruik van de vierkante meters), de digitalisering van onze dienstverlening, de verduurzamingsopgave en de vraag wat voor een werkgever we willen zijn vraagt dit om een herbezinning op én onderzoek naar de opties voor de toekomstbestendigheid van ons gemeentehuis.

Uitvoering 2024

In 2023 wordt een onderzoek uitgevoerd met als eindresultaat (een) financieel onderbouwd(e), uitgewerkt(e) scenario('s) waaraan we verdere uitwerking kunnen geven en uiteindelijk over kunnen gaan tot de realisatie van een toekomstbestendig gemeentehuis.

Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek zal begin 2024 een scenario worden gekozen. Het gekozen scenario zal in 2024 verder worden uitgewerkt. Denk hierbij aan het opstellen van een Programma van Eisen en het maken van een ontwerp.

In het Programma van Eisen zal op zijn minst naar voren moeten komen dat we onze inwoners optimaal blijven bedienen en onze medewerkers vitaal willen houden.

De verwachting is dat voor de fase van scenario-uitwerking een aanbestedingstraject nodig is én dat het een participatief traject gaat zijn met zowel inwoners als medewerkers.

We kunnen in dit traject gematigd vooruit kijken omdat er veel onzekerheden zijn.

De vervolgstappen zijn afhankelijk van de scenariokeuze.

Monitoring

We leveren eind 2024 een breed gedragen uitgewerkt scenario met Programma van Eisen op en weten de kosten voor de uitvoering van het gekozen scenario.

* 5.7 Publiceren Woo-informatie

Doelomschrijving

Wij willen een transparante organisatie zijn, omdat de vrije beschikbaarheid van informatie een belangrijke bijdrage levert aan participatie. Daarom publiceren we actief informatie zoals bedoeld in de Wet open overheid (Woo).

Termijn	Kort
Primair SDG doel	
Secundaire SDG doelen	-
Portefeuillehouder(s)	Otwin van Dijk
Taakveld	0.4 Overhead

Context

De directe aanleiding voor dit doel is de Wet open overheid (Woo) waarmee wij verplicht worden bepaalde informatie op een bepaalde wijze te publiceren, maar er ligt aanvullend ook een sterke relatie met de doelen 4.2. 'Bereikbaarheid en persoonlijke dienstverlening' en 5.4. 'Een betrouwbare gemeente'. Betrouwbaar zijn door te 'doen wat we zeggen' wordt namelijk voorafgegaan met transparantie door te laten zien wat we doen. Hiervoor willen we ook, waar mogelijk, verder gaan dan waartoe we wettelijk verplicht worden.

Uitvoering 2024

Het inkopen, implementeren, beheren en koppelen van een digitaal platform voor het publiceren van informatie: de Woo-index.

Concreet beginnen we in 2024 vervolgens met digitale publicatie van de volgende informatie:

- Bereikbaarheidsgegevens inclusief de met doel 4.2 te realiseren verbeteringen.
- Een beschrijving van de taken en bevoegdheden van de organisatie.
- Voorafgaand aan de collegevergaderingen de (concept) agenda's hiervoor en achteraf de definitieve agenda's, de besluitlijsten alsmede de collegebesluiten zelf. Met dit laatste gaan we op voorhand verder dan strikt genomen wettelijk verplicht wordt.
- Woo-verzoeken, de besluiten daarop (inclusief de daarmee opgevraagde informatie) en pro-actief zoveel mogelijk informatie die in regel gedurende een jaar middels Woo-verzoeken is en wordt opgevraagd.

Monitoring

Het publicatieplatform is via internet benaderbaar en toegankelijk voor iedereen, en hierop is de hierboven genoemde informatie gepubliceerd.

Wat kost het?

Bedrijfsvoering en overhead (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	20.026	19.127	21.633	14.860	15.433
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	117	1.042	105	105
Autonome ontwikkelingen	-	1.129-	4.196-	2.900	2.460
Totaal lasten	20.026	18.115	18.480	17.866	17.998
Baten					
Bestaand beleid	2.485	1.360	1.333	1.606	1.606
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	6.326	7.443
Autonome ontwikkelingen	-	62	25	266	388-
Totaal baten	2.485	1.422	1.357	8.199	8.662
Totaal bedrijfsvoering en overhead	17.541-	16.693-	17.122-	9.666-	9.336-
inclusief:					
Afschrijvingen/Rente	799	740	555	754	922
Verdeling interne kosten	14.561-	20.603-	20.582-	20.818-	20.246-
Totaal	13.762-	19.863-	20.026-	20.064-	19.324-

Beleidsmatige ontwikkelingen.

Lasten beleidsmatig	afwijking	toelichting
Personeel data gedreven werken	88.000 N	Voorjaarsnota 2024.
Data gedreven werken	25.000 N	Voorjaarsnota 2024.
Projectbudget bedrijfscontinuïteit	20.000 N	Voorjaarsnota 2024.
Bewustwording Cyberveiligheid	10.000 N	Voorjaarsnota 2024.
Werkcafe	20.500 N	Incidenteel 12.500 voor verbouw/aanpassingen van het werkcafe Gemeentehuis. Structureel 8.000 voor het project Gezonde Keuken.
Lokale rekenkamer	8.241 N	Presentiegelden Rekenkamer.
Inzet reserve sociaal domein	295.926 V	In de programmabegroting 2023-2026 is voor 2024 ingeschat dat er een positief resultaat binnen de hekjes zou overblijven. Deze komt te vervallen.
Reserve baten en lasten	241.092 N	Saldo begroting 2024-2027.
	116.907	N

Autonome ontwikkelingen.

Lasten autonoom	afwijking	toelichting
MJOP-onderhoud	70.376	V Bijstelling meerjarenonderhoudsplanning accommodaties. Alle budgettaire aanpassingen binnen het MJOP verlopen via de reserve (programma 5) en geven in totaliteit geen saldo in de begroting. Voor programma 5 gaat het om het meerjaren onderhoud van het gemeentehuis en de gemeentewerf.
Bestuur	147.180	N Loonkosten ontwikkeling college B&W, gemeenteraad en griffie. Daarnaast een bijstelling van het budget lokale rekenkamer naar € 1,10 per inwoner.
Toevoeging voorziening voormalig college B&W	68.000	V Actuele berekening voor de voorziening voormalig college B&W leden. Onder andere de ontwikkeling van de rekenrente zorgt voor een voordelig effect.
Vrijval stelpost loon en prijscompensatie	860.000	V Voorjaarsnota 2024
CAO 2023	1.012.000	N Voorjaarsnota 2024.
CAO 2024 en premies	833.000	N Loonkosten inclusief de verwachte ontwikkeling van de CAO 2024 en premies.
Periodieke verhogingen	210.000	N Effect periodieke verhogingen personeel.
Personeel VJN bestaand beleid	640.000	N Voorjaarsnota 2024 inclusief aanpassingen.
Personeel opvang vluchtelingen	280.000	N Voorjaarsnota 2024. Personeel voor opvang van vluchtelingen waarvoor een bedrag van 280.000 wordt verwacht van het Rijk.
Vrijval taakmutaties	62.074	V Vrijval van geormerkte taakmutaties uit de begroting 2023-2026.
Samenwerking automatisering	234.000	N Prijsstijgingen in de samenwerking automatisering en de inzet en het gebruik van de nieuwe apparatuur (incl. accounts) voor de raad. De meerkosten hiervan bedragen op jaarbasis zo'n 86.000.
ICT licenties en onderhoud	69.000	N Ontwikkeling van de licenties en onderhoudskosten binnen de ICT.
Arbo	8.000	N Prijsstijgingen bij advies rondom Arbo.
Overige personeelskosten	52.028	N Toename van de opleidingskosten, ambtsjubilea en contributies.
Indexering diverse budgetten	147.845	N Loon en prijsindexatie diverse budgetten. In programma 5 Bedrijfvoering gaat het voornamelijk om budgetten op het gebied van gemeentehuis.
Saldo 2023-2026	3.606.765	V Saldo begroting vanuit 2023-2026.
Kapitaallasten	156.481	N Verwerking van de kapitaallasten. De nieuwe investeringen zijn hierin meegenomen net als de rente-ontwikkeling.
Kapitaallasten (stelpost)	251.285	V De ervaring van de afgelopen jaren leert dat wij de investeringen zoals opgenomen op de investeringslijst gefaseerd uitgeven over de jaren. Dat is deels door eigen keuzes en capaciteit en deels door externe factoren. Hierdoor worden de geraamde kapitaallasten niet gehaald. De huidige raming kapitaallasten wordt middels deze stelpost hiermee gecorrigeerd.
	-1.128.966	V

Baten autonoom	afwijking	toelichting
Rijksbijdrage opvang vluchtelingen	280.000	V Gezien de compensatie over 2022 en het rijksbeleid, gaan we ervan uit dat we voor de extra kosten van het team opvang vluchtelingen, volledig gecompenseerd worden.
Reserve onttrekking beheer gebouwen MJOP	218.239	N Onttrekking reserve beheer gebouwen tbv het MJOP onderhoud.
Kleine bedragen	677	V Afronding en bijstelling van kleine bedragen.
	62.438	V

Wat zijn onze reguliere taken in dit programma.

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000) Bedrijfsvoering / Overhead / Algemene dekkingsmiddelen	2024	
	lasten	baten
0.1 Bestuur	2.685	-
<i>Salarissen, pensioenen en vergoedingen raad, college B&W, rekenkamer, griffie, bestuurskosten en de accountskosten.</i>		
0.4 Overhead	14.396	337
<i>Loonkosten ondersteunende organisatie en management, ICT kosten, huisvesting, bestuursondersteuning, gereedschappen en voertuigen.</i>		
0.5 Treasury	287	814
<i>Financiering, dividenden.</i>		
0.61 OZB woningen	-	6.547
<i>Belasting eigendom woningen, heffing en waardering onroerende zaken.</i>		
0.62 OZB niet-woningen	-	2.686
<i>Belasting eigendom en gebruik bedrijven, heffing en waardering onroerende zaken.</i>		
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	85.060
<i>Algemene uitkering, integratie-uitkeringen en decentralisatie uitkeringen.</i>		
0.8 Overige baten en lasten	(102)	287
<i>Nog functioneel toe te rekenen stelposten en taakstellende bezuinigingen, onvoorzien.</i>		
0.9 Vennootschapsbelasting(VpB)	3	-
<i>Het eventueel te betalen bedrag voor vennootschapsbelasting.</i>		
0.10 Mutaties reserves	845	735
<i>Storting en onttrekkingen aan algemene - en bestemmingsreserves.</i>		
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-
<i>Overschot of tekort ten opzichte van de begroting.</i>		
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-	84
<i>Grondexploitatie bedrijventerreinen bijdrage zand- en grindwinning.</i>		
3.4 Economische promotie	-	165
<i>Toeristenbelasting</i>		
Totaal Bedrijfsvoering / Overhead / Algemene dekkingsmiddelen	18.115	96.715

Toelichting overhead

Overhead, zoals bedoeld in het BBV, wordt samengevat als bedrijfsvoeringskosten of als kosten die voortvloeien uit de PIOFACH-taken (personeel, informatie, organisatie, financiën, automatisering, communicatie en huisvesting).

Overhead mag wel worden toegerekend aan grondexploitaties, investeringen en kostendekkende activiteiten als (subsidie)projecten.

Overhead 2024 x 1.000	
Personeel	3.915
Informatie	752
Organisatie	4.175
Financien	839
Automatisering	2.995
Communicatie	622
Huisvesting	1.097
Totaal	14.396

Indicatoren

Indicatoren	2024	Per 1000 inwoners
Formatie (fte)	322	8,12
Bezetting (fte)	282	7,11
Loonsom (x 1.000)	26.692	673
Extere inhuur (x 1.000)	2.479	62
Overhead (x 1.000)	14.396	363
Apparaatslasten (x 1.000)	33.903	855

Apparaatskosten toegerekend	
Grondexploitatie (x 1.000)	499
Investerings (x 1.000)	287
Totaal toegerekende apparaatskosten	786
Totaalbedrag loonsom	26.692
Apparaatslasten in % van de loonsom	3%

Algemene dekkingsmiddelen

Inleiding

Baten en lasten van de gemeente, die niet direct aan een programma zijn toe te rekenen, zijn in de algemene dekkingsmiddelen opgenomen. Het gaat hierbij om

- lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is;
- de algemene uitkering uit het Gemeentefonds;
- dividend;
- rente converteerbare hybride obligatielening van Alliander;
- het saldo van de financieringsfunctie;
- de overige algemene dekkingsmiddelen;
- het bedrag voor onvoorzien.

Beleid

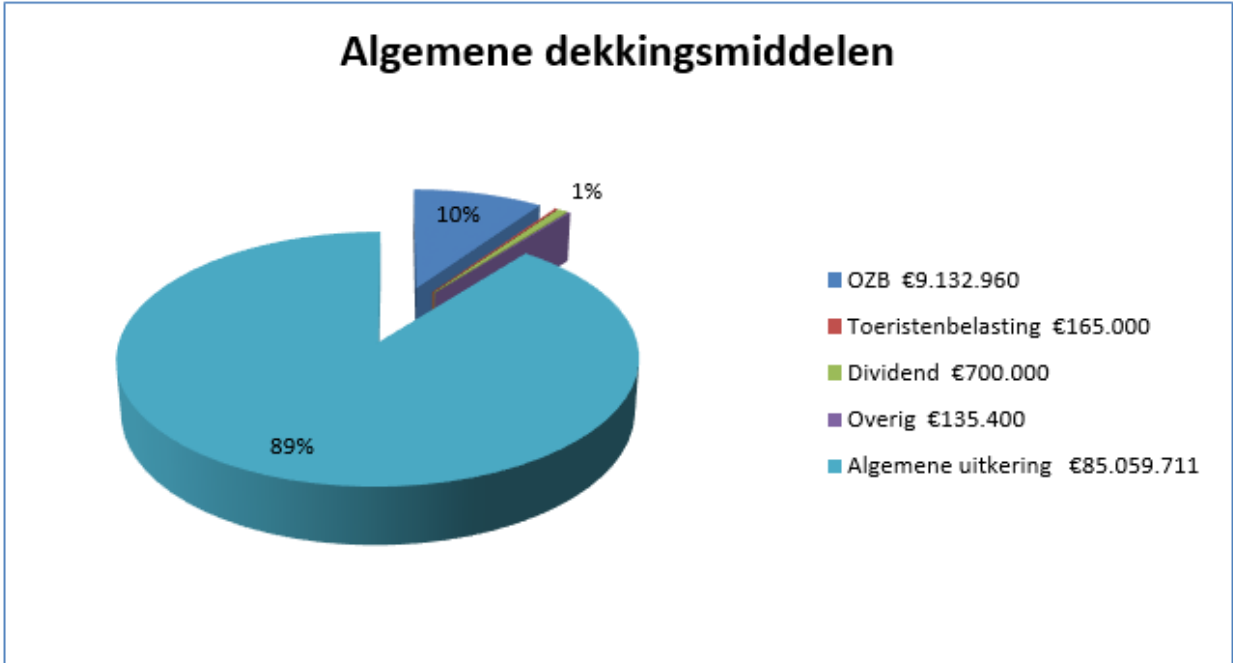
De beleidsruimte “Algemene dekkingsmiddelen” is beperkt. De belangrijkste regels zijn opgenomen in de Gemeentewet, het Besluit Begroting en Verantwoording, de Wet Financiering Decentrale Overheden en de Wet Waardering Onroerende Zaken. Voor zover de gemeente aanvullende lokale regels wil stellen voor het financiële beleid vindt dat plaats in een aantal verordeningen en nota’s.

In Oude IJsselstreek zijn de volgende kaderstellende notities en verordeningen vastgesteld:

- verordening financieel beleid, beheer en financiële organisatie (2016)
- verordening controle financieel beheer en financiële organisatie (2005)
- verordening periodiek onderzoek doelmatigheid en doeltreffendheid (2005)
- treasurywet (financiering) (2017)

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	2023	2024	2025	2026	2027
Lokale heffingen:					
- OZB	€ 8.733	9.133	9.133	9.133	9.133
- OZB Areaal	€ -	100	100	100	100
- Toeristenbelasting	€ 160	165	165	165	165
Algemene uitkering	€ 77.725	85.060	85.770	78.785	77.807
Dividend	€ 700	700	700	700	700
Overig	€ 108	135	135	135	135
Saldo financieringsfunctie	€ -	-	-	-	-
Totaal	87.426	95.293	96.003	89.018	88.041
Onvoorzien	49	50	50	50	50

Algemene dekkingsmiddelen (x 1.000)	Begroting 2023	Begroting 2024	Begroting 2025	Begroting 2026	Begroting 2027
Lasten					
Bestaand beleid	-	-	-	-	-
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Totaal lasten	-	-	-	-	-
Baten					
Bestaand beleid	87.426	90.232	92.555	85.678	85.678
Beleidsmatige ontwikkelingen	-	-	-	-	-
Autonome ontwikkelingen	-	5.061	3.448	3.340	2.362
Totaal baten	87.426	95.293	96.003	89.018	88.041
Totaal Algemene dekkingsmiddelen	87.426	95.293	96.003	89.018	88.041

Autonome ontwikkelingen

Baten autonoom	afwijking	toelichting
Toeristenbelasting	5.000	V Trendmatige stijging van 3% van het tarief.
Bijdrage Netterden zand en grindwinning	27.142	V Bijdrage Netterden zand en grindwinning conform concept overeenkomst.
OZB woningen / niet woningen	500.000	V OZB ontwikkeling inclusief areaaluitbreiding. Ten opzichte van 2023 zullen eigenaren gemiddeld 1,5% meer OZB betalen, afhankelijk van de waardeontwikkeling.
Algemene uitkering	4.528.504	V Algemene uitkering volgens meicirculaire 2023. Het financiële effect wordt veroorzaakt door accresontwikkeling, hoeveelheidsverschillen, taakmutaties en decentralisatie/integratieuitkeringen. Een groot deel van het bedrag is bestemd voor het opvangen van loon- en prijsontwikkelingen. Vanaf 2024 is geen specifiek deel sociaal domein. Op rijksniveau zijn deze middelen toegevoegd aan de Algemene Uitkering en is hier geen specifiek onderscheid in te maken.

5.060.646

 V

Toelichting

Lokale heffingen, waarvan de besteding niet gebonden is.

De lokale heffingen zijn uitgebreid beschreven in de betreffende paragraaf.

Algemene uitkeringen uit het Gemeentefonds

De berekening van de Algemene Uitkering is gebaseerd op de Meicirculaire 2023. Daarnaast zijn de compensatiegelden Jeugdzorg verwerkt volgens de voorgeschreven richtlijnen. Evenals alle andere posten is de raming van het gemeentefonds gebaseerd op constante lonen en prijzen. In de meerjarenraming is rekening gehouden met de gevolgen die voortvloeien uit de bij de begrotingsuitgangspunten genoemde aantallen. De financiële uitgangspunten zijn benoemd in het betreffende hoofdstuk.

De algemene uitkering valt uiteen in een algemeen deel en een deel wat betrekking heeft op de daarbij behorende onderwerpen (decentralisatie- en integratie-uitkeringen).

- *Algemene deel*
Het algemene deel omvat het deel van het budget, waar de gemeente vrij over kan beschikken. De verschillen in de hoogte van de uitkering komen ten opzichte van eerdere ramingen op grond van de meicirculaire 2022 onder andere door:
  - Compensatie voor loon- en prijsstijgingen en nieuw beleid.
  - Actualisering van aantallen (bv aantal inwoners, bijstandsgerechtigden, woningen, etc).
  - Actualisering van de WOZ-waarden van ons onroerend goed.
  - Het zogenaamd 'trap-op-trap-af' principe. Als het Rijk minder uitgeeft, ontvangen de gemeenten ook minder algemene uitkering. Ook wel accres genoemd.
  - Het deel voor het sociaal domein is in 2024 grotendeels opgenomen in de Algemene uitkering.
- *Integratieuitkeringen / Decentralisatieuitkering*
Deze uitkeringen zijn bedoeld voor een specifiek doel, hieronder vallen uitkeringen als voorschoolse voorziening peuters, armoedebestrijding kinderen, wet kwaliteitsborging bouwen en vergunningverlening/toezicht/handhaving.

Dividend

Het bedrag dat we aan dividend verwachten in de komende begrotingsperiode is gelijk gebleven, te weten € 700.000. Wel is er een verschuiving qua opbrengsten. Dividend vanuit de BNG bank ramen we deze begrotingsperiode op € 400.000 én dividend vanuit Alliander op € 300.000. Zie ook het onderdeel deelnemingen van de paragraaf Verbonden partijen

Saldo financieringsfunctie

Het saldo van de financieringsfunctie wordt bepaald door de verschillen in de geraamde rente en de gerealiseerde rente. Zie ook de paragraaf Financiering. Het percentage bespaarde rente dat wordt berekend over de stand van de eigen financieringsmiddelen per 1 januari is bepaald op 0%.

De rentelasten van de vaste activa (investeringen) worden aan de programma's toegerekend tegen het omslagpercentage van 2,02 % (voor enkele geactiveerde kapitaaluitgaven gelden (historisch bepaalde) uitzonderingspercentages). Op rekeningbasis vindt nogmaals een (her)berekening plaats en worden op nacalculatorische wijze de kapitaallasten doorbelast.

Rente converteerbare hybride obligatielening van Alliander

Eind 2021 hebben wij Alliander een geldlening verstrekt van € 2.565 miljoen. Hiervoor ontvangen 0,10% rente (de marktrente van dat moment) met een opslag van 1,975%. Deze opslag is een vrij te besteden voordeel voor onze gemeente én wordt derhalve vanaf nu, tot het moment dat de lening is afgelost of geconverteerd, verantwoord bij de algemene dekkingsmiddelen.

Onvoorzien

Op basis van wet- en regelgeving is in de begroting een stelpost onvoorzien opgenomen. Dit is ongeveer € 50.000 per jaar. Conform het meerjarenperspectief is het bedrag per inwoner € 1,25. Om van de stelpost onvoorzien gebruik te maken, moet het doel voldoen aan de 3 O's, onvoorzien, onvermijdbaar en onuitstelbaar.

	2024	2025	2026	2027
Aantal inwoners	39.665	39.715	39.765	39.815
Onvoorzienne uitgaven	49.581	49.644	49.706	49.769

Vennootschapsbelasting

Vennootschapsbelasting

Sinds 1 januari 2016 is de Wet modernisering vennootschapsbelastingplicht overheidsondernemingen (vpb) een feit. Dit betekent dat de belastingplicht ingevoerd is voor ondernemingen van overheden voor de vennootschapsbelasting. Het achterliggende doel van de wet is, mede onder druk van de Europese Commissie, het scheppen van een gelijkwaardig speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Het is de bedoeling dat overheden die winst of structureel overschotten behalen met activiteiten die concurreren met de 'markt', vennootschapsbelasting gaan betalen.

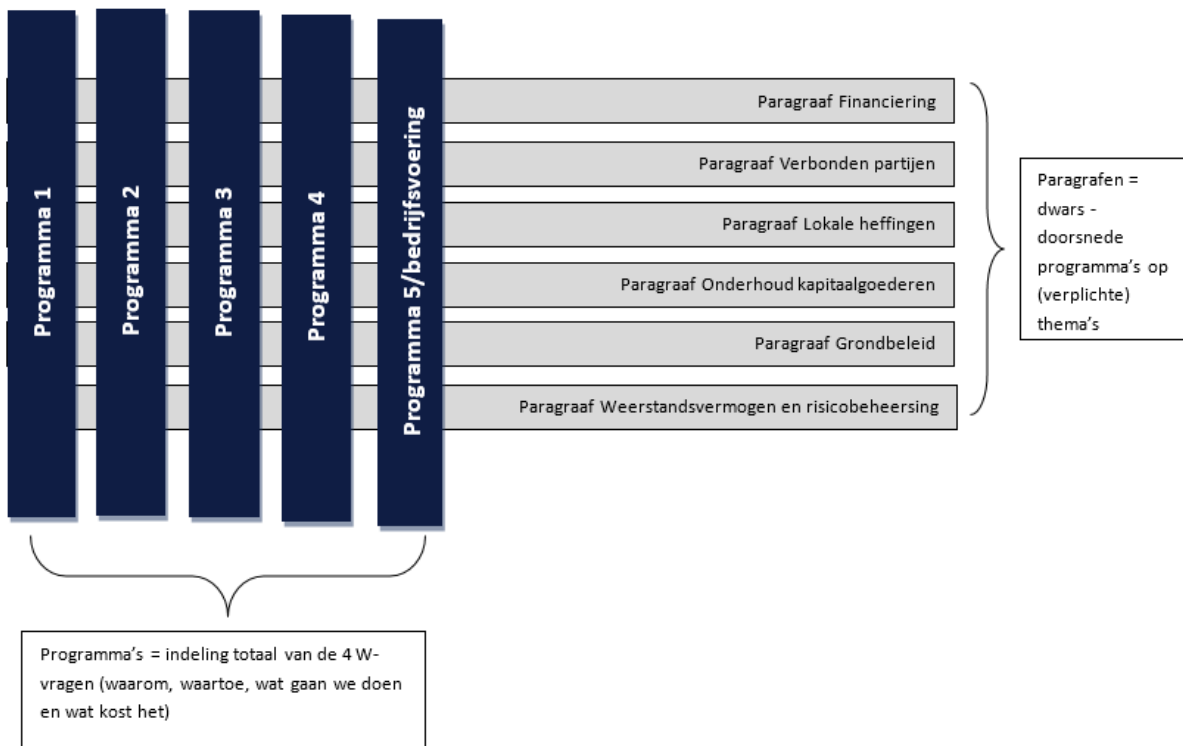
Overheidsondernemingen worden dus vpb-plichtig indien en voor zover zij een onderneming drijven. Dat betekent dat gemeenten vpb moeten betalen over de winst die ze met hun ondernemingsactiviteiten maken. De inventarisatie van vpb-plichtige activiteiten, de vpb-druk, het inrichten van de financiële administratie, de juridische structuur en het uiteindelijke beheer van de vpb-geldstroom is cruciaal voor het beheersen van de (fiscale) risico's.

Op basis van de gedefinieerde en beoordeelde clusters en na afstemming met de Belastingdienst medio 2020 is voor gemeente Oude IJsselstreek in de programmabegroting 2024-2027 structureel € 3.000 opgevoerd voor het cluster bedrijfsafval. Voor de overige clusters binnen de exploitatie en het grondbedrijf verwachten wij op dit moment dat, deze begrotingsperiode, geen of geringe afdracht zal moeten plaatsvinden. Het grondbedrijf is in 2022 afzonderlijk beoordeeld door een externe adviseur. Een definitief oordeel volgt uiteindelijk, ieder jaar, na controle door de Belastingdienst.

Paragrafen

Paragrafen

In de paragrafen geven we een dwarsdoorsnede van de begroting op een aantal onderwerpen door alle opgaven en programma's heen. Dit betekent dat hier algemene beleidsregels worden geformuleerd die doorwerken in verschillende opgaven en programma's. Het is dan ook mogelijk dat er doublures ontstaan met wat gemeld is in de programma's zelf. Zeven paragrafen zijn verplicht. De paragraaf bedrijfsvoering is ondergebracht bij programma 5 (bedrijfsvoering/overhead), aangezien vrijwel alle activiteiten feitelijk onderdeel uitmaken van de overhead. De gemeente is vrij om extra paragrafen toe te voegen.

Paragraaf Financiering

Inleiding

De paragraaf financiering geeft inzicht in de financieringspositie en de beheersing van de risico's die aanwezig kunnen zijn bij het aantrekken en/of uitzetten (uitlenen) van geld. In deze paragraaf brengen we de kansen en risico's rond financiering in beeld.

Beleid

Bij het aantrekken en uitlenen van geld is het van belang dat slechts beperkt risico wordt genomen. De belangrijkste kaders hierover zijn opgenomen in de volgende beleidsdocumenten:

- Financiële verordening, artikel 212 (2005)
- Treasurystatuut (2017)
Het treasurystatuut heeft de raad in 2017 vastgesteld. Het treasurystatuut is de vertaling van het door de gemeente gehanteerde treasurybeleid. In dit statuut zijn de doelstellingen, richtlijnen en limieten van het beleid vastgesteld. Doel van het treasurybeleid is enerzijds om op een verantwoorde wijze een zo goed (lees: hoog) mogelijk rendement te maken op belegde gelden. Anderzijds is het doel om op een verantwoorde wijze gelden aan te trekken tegen een zo aantrekkelijk (lees: laag) mogelijke rente. Kort gezegd levert een actief en gedegen treasurybeleid de gemeente juist geld op, respectievelijk bespaart het de gemeente geld.
- Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido).
Op de bepalingen in deze wet berust het treasurystatuut. Het uitgangspunt van de Wet Fido is het beheersen van risico's. Het doel is om doelmatig en doeltreffend om te gaan met de beschikbare financiële middelen.

Financiering

Financieringsbehoefte

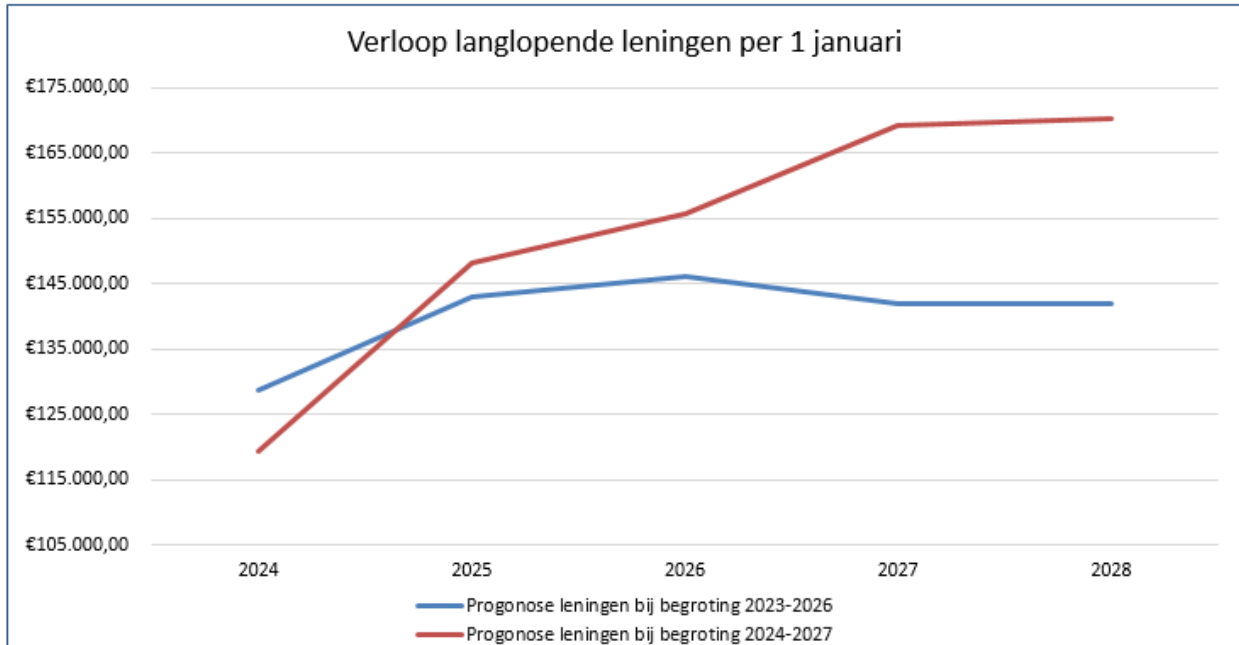
De financieringsbehoefte is het verschil tussen de boekwaarde van de investeringen en de vaste financieringsmiddelen. Deze zijn terug te vinden op de balans. Onder vaste financieringsmiddelen verstaan we de reserves en voorzieningen plus de vaste geldleningen. Hierbij houden we rekening met investeringen waarover is besloten (nieuwe investeringen). Een eventueel financieringstekort wordt eerst opgevangen door het opnemen van het goedkope kasgeld (tot de kasgeldlimiet - zie onder kasgeldlimiet-). Voor het overige deel wordt een vaste geldlening aangetrokken. Het komend jaar verwachten wij een financieringsoverschot. We gebruiken langlopende geldleningen ook om de voorraden te kunnen financieren. We verwachten daarom ook aankomende jaren langlopende geldleningen aan te moeten trekken.

Financieringsbehoefte (x 1.000)	1-1-2024
Financieringsbehoefte	
boekwaarde (im)materiële vaste activa	143.854
boekwaarde financiële vaste activa	11.366
<i>Totaal financieringsbehoefte</i>	155.220
Financieringsmiddelen	
reserves	34.145
voorzieningen	5.020
vaste geldleningen	119.341
<i>Totaal financieringsmiddelen</i>	158.506

Financieringsoverschot	3.286
------------------------	-------

Leningenportefeuille

De gemeente heeft behoefte aan externe financiering voor het herfinancieren van de huidige (aflopende) geldleningen, voor het bekostigen van investeringen en voor tijdelijke liquiditeitsbehoeften van de exploitatie uitgaven.

Leningenportefeuille (x 1.000)	2024
Stand leningen per 1 januari	119.341
Reguliere aflossingen	17.154
Nieuwe leningen (*1)	46.000
Stand leningen per 31 december	148.187

(*1) Op basis van de huidige (restant) investeringskredieten en de verwachte kosten voor (nieuwe) bouwgrondexploitaties. Toekomstige leningen worden afgesloten voor een duur van 20 jaar.

Renteschema

In onderstaand overzicht presenteren wij het rente schema van het 1e begrotingsjaar.

De totaal verschuldigde rente over onze langlopende leningen en het kort geld, minus de rente die wij ontvangen vanuit de bouwgronden in exploitatie, worden middels de kapitaallasten uiteindelijk verdeeld over de diverse taakvelden.

Renteschema		2024
a. De externe rentelasten over de korte en lange financiering		3.364.123
b. De externe rentebaten over de korte en lange financiering		0
Saldo externe rentelasten en rente baten		3.364.123

c1. Doorberekende rente aan de grondexploitatie	259.667	-
c2. Doorberekende rente van projectfinanciering aan taakvelden	0	
c3. De rentebaar van doorverstrekte leningen	0	
Aan de taakvelden toe te rekenen externe rente		-259.667
d1. Rente over eigen vermogen	0	
d2. Rente over voorzieningen	0	
Aan taakvelden toe te rekenen interne rente		0
Totaal aan taakvelden toegerekende rente		3.104.456
e. De werkelijk aan taakvelden toegerekende rente (renteomslag)		3.104.456
		-
f. Renteresultaat op het taakveld Treasury		0

Activa

De activa bestaan uit investeringen met maatschappelijk nut en investeringen met economisch nut. Investerings die kunnen leiden tot of bijdragen aan het verwerven van inkomsten zijn investeringen met economisch nut. Investerings met maatschappelijk nut hebben geen mogelijkheid tot het verwerven van inkomsten, zoals wegen en bruggen.

Op het moment dat een investering volledig is afgerond, worden de kapitaallasten berekend en het eerstvolgende jaar meegenomen in de exploitatie. De kapitaallasten bestaan uit rente en afschrijving. Als de investering helemaal is afgeschreven (bijvoorbeeld na 10 jaar), vallen de afschrijvingslasten vrij. Elk jaar hebben we daardoor zogenaamde 'vrijval' in de afschrijving. Dit is in feite de ruimte voor nieuwe investeringen, uitgaande van een vast bedrag per jaar voor kapitaallasten. In deze Programmabegroting houden we de komende jaren rekening met nieuwe kapitaallasten.

Risicobeheer

Wij zijn als gemeente voor onze uitgaven afhankelijk van externe financiering. De gemeente leent alleen geld voor de uitvoering van gemeentelijke taken binnen de kaders van de Wet Fido en het treasurystatuut. Er is sprake van totaalfinanciering; de gemeente trekt geen financiering aan voor specifieke projecten. Totaalfinanciering houdt in dat de gemeente alle uitgaven samen financiert. Deze wijze van financiering leidt tot eenvoud en efficiency. De gemeente gebruikt bij de financiering geen ingewikkelde financiële producten, zoals derivaten.

In de Wet Fido zijn kaders opgenomen ter beperking van het renterisico op de netto vlottende schuld (kasgeldlimiet) en het renterisico op de vaste schuld (renterisiconorm).

Kasgeldlimiet

Om het risico van kortlopende financiering te beperken is in de Wet Fido de kasgeldlimiet vastgesteld. De kasgeldlimiet is een vastgesteld percentage berekend over de lastenkant van de begroting. De kasgeldlimiet bedraagt 8,5 % van het begrotingstotaal. We sluiten een langlopende lening af zodra de hoogte van de kortlopende geldleningen de kasgeldlimiet drie opeenvolgende kwartalen overschrijdt. Wij benutten de kasgeldlimiet, afhankelijk van de rentestand, zo maximaal mogelijk.

Kasgeldlimiet (x 1.000)	2024
Begrotingstotaal per 1 januari	135.088

Vastgesteld percentage	8,5%
Kasgeldlimiet	11.482
Verwacht gemiddelde op te nemen kortlopende leningen	8.500
Ruimte (+)	2.982

Op grond van de Wet Fido is voor gemeenten de zogenaamde renterisiconorm ingesteld. Doel hiervan is dat gemeenten hun leningenportefeuille zodanig spreiden, dat de renterisico's gelijkmatig over de jaren worden gespreid in geval van herfinanciering en renteherzieningen van geldleningen. De renterisiconorm geeft een aanwijzing voor de gevoeligheid van de gemeente voor veranderingen in de rente.

De renterisiconorm is gesteld op 20% van het begrotingstotaal per 1 januari. Daar wordt het berekende renterisico op de vaste schuld tegen af gezet. Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisiconorm niet overtreffen. Navolgend schema laat de berekening over 2024 zien.

Renterisiconorm (x 1.000)	2024
Renterisiconorm	
Lasten begroting	135.088
Percentage risiconorm	20%
Totaal renterisiconorm	27.018
Aflossingen en renteherzieningen	
Reguliere aflossingen geldleningen	17.154
Geldleningen met renteherziening	0
<i>Totaal aflossingen en renteherzieningen</i>	17.154
Ruimte (+)	9.864

Op basis van de voorliggende begroting en het investeringsprogramma, met daarin ook opgenomen de restantkredieten uit voorgaande jaren, is de doorkijk voor de renterisiconorm voor de komende jaren als volgt:

Doorkijk renterisiconorm	2024	2025	2026	2027
Leningenportefeuille, ultimo jaar	119.341	148.187	155.658	169.254
Begrotingstotaal	135.088	133.846	134.654	133.753
Norm wet FIDO 20%	27.018	26.769	26.931	26.751
Aflossingen berekend	17.154	-	-	-
Aflossingen globaal benaderd		17.500	18.000	17.500
Ruimte binnen wet FIDO	9.864	9.269	8.931	9.251

Hierbij zijn de aflossingen in de jaren 2025 t/m 2027 globaal naar rato benaderd.

Op basis hiervan is de verwachting dat we de komende jaren ruim onder de norm blijven. Dit komt onder meer door:

- het verlengen van de aflossingstermijn voor nieuwe leningen op basis van 20 jaar
- Een hoger begrotingssaldo door het beter separaat ramen van baten en lasten op diverse plekken in de begroting (in plaats van alleen het saldo).

Paragraaf Verbonden partijen

Inleiding

Verbonden partijen zijn partijen waar de gemeente een bestuurlijke relatie mee heeft en waarin we een financieel belang hebben. We hebben een zetel in het bestuur (vertegenwoordiging) of we hebben vanwege eigendom van aandelen stemrecht in de aandeelhoudersvergadering. Met financieel belang wordt bedoeld dat de gemeente middelen ter beschikking heeft gesteld die in geval van een faillissement achterblijven.

Beleid

Het BBV schrijft voor om van de verbonden partijen een samenvattend overzicht te geven en onderscheid te maken in gemeenschappelijke regelingen, stichtingen/verenigingen en coöperaties/vennootschappen. Conform onze financiële verordening (verordening op grond van artikel 212 gemeentewet), lichten we de verbonden partijen op hoofdlijnen toe in deze paragraaf. Het gaat hierbij om partijen met aanmerkelijk financieel belang (dit zijn partijen waar we minimaal € 50.000 per jaar aan bijdragen). Per verbonden partij zijn de doelstellingen, activiteiten, ontwikkelingen en risico's benoemd. De paragraaf sluit af met het financieel overzicht.

De wijze waarop de verbonden partijen bijdragen aan het realiseren van onze maatschappelijke opgaven is in de programma's van deze begroting inzichtelijk gemaakt.

Erfgoed Centrum Achterhoek Liemers (Doetinchem)			
Relatie met de programma's	1. De gemeente waar het goed wonen is.		
Doelstelling	<ul style="list-style-type: none"> • Uitvoeren van alle wettelijke archieftaken voor de acht gemeenten in de Achterhoek. • Uitvoeren van de zogenaemde "Staring-taken" (diensten op het gebied van behoud van en onderzoek naar streekcultuur en -historie). Voor 15 gemeenten in Achterhoek en Liemers. 		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • Het beheren, toegankelijk maken en beschikbaar stellen van archiefbewaarplaatsen van de deelnemende overheidslichamen conform de Archiefwet. • Het toezicht door de streekarchivaris op het beheer van de niet naar de centrale archiefbewaarplaats overgebrachte archiefbescheiden van de (8) gemeenten in de Achterhoek. • Het in stand houden en bevorderen van het cultureel erfgoed in het gebied van de Achterhoek en de Liemers in de ruimste zin van het woord. 		
Deelnemende partijen	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem </td> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> • Montferland • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk </td> </tr> </table>	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem 	<ul style="list-style-type: none"> • Montferland • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk
<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem 	<ul style="list-style-type: none"> • Montferland • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk 		
Bestuurlijk belang	De burgemeester neemt namens Oude IJsselstreek zitting in het Algemeen Bestuur.		
Ontwikkelingen	Het ECAL richt zich vooral op het in goede, geordende en toegankelijke staat brengen en houden van archieven zowel fysiek als digitaal. Hierbij hoort ook het digitaliseren van de archieven en collecties. Voor 2023-2026 was de bijdrage vastgesteld voor vier jaar. Het ECAL heeft voor de periode van 2024-2026 de bijdrage verhoogd in verband met hogere structurele kosten.		

Risico's en getroffen beheersmaatregelen	Geen.
--	-------

GGD Noord- en Oost Gelderland(Warnsveld)			
Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente		
Doelstelling	De Gemeentelijke Gezondheids Dienst Noord- en Oost-Gelderland (GGD NOG) is de gezondheidsdienst van 22 gemeenten. Vanuit het missiestatement ' <i>een gezond houvast</i> ' bewaakt, beschermt en bevordert de GGD NOG de gezondheid van inwoners in de regio Noord en Oost-Gelderland.		
Activiteiten	<p>De GGD NOG geeft met zijn werkzaamheden invulling aan de verantwoordelijkheid van gemeenten voor de publieke gezondheid van haar inwoners. Daarnaast voert de GGD NOG ook een aantal wettelijke taken uit de Wet publieke gezondheid (Wpg) uit.</p> <p>De basistaken van de GGD NOG zijn onder andere:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Jeugdgezondheid (4-18 jaar) • Infectieziektebestrijding • Vaccinaties • Medische milieukunde • Technische hygiënezorg • Maatschappelijke zorg • Beleidsadvisering • Epidemiologie • Gezondheidsbevordering • Bevolkingsonderzoeken • Forensische zorg <p>Bovenstaande basisdienstverlening is voor alle deelnemende gemeenten gelijk op basis van een financiële bijdrage per inwoner.</p> <p>De GGD NOG voert daarnaast ook nog aanvullende dienstverlening tegen betaling uit. Dat gaat om de volgende drie taken:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wettelijke gemeentelijke taken: gemeenten hebben de keuze om deze taken in opdracht door de GGD NOG uit te laten voeren. • Autonome gemeentelijke taken: gemeenten hebben de keuze om deze taken in opdracht door de GGD NOG uit te laten voeren. • Externe taken: de GGD NOG voert deze uit in opdracht van externen (bijvoorbeeld politie) 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronckhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg • Epe 	<ul style="list-style-type: none"> • Ermelo • Harderwijk • Hattem • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet • Oldebroek 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	De portefeuillehouder Volksgezondheid (wethouder H.W. Ankersmit) is lid van het Algemeen Bestuur.		
Ontwikkelingen	<p>Het Algemeen Bestuur heeft een Bestuursagenda voor de periode 2019 - 2023 vastgesteld. Hierin staan de belangrijkste uitgangspunten en prioriteiten voor de GGD in de jaren 2019-2023. De GGD NOG werkt volgens de benadering van '<i>positieve gezondheid</i>'.</p> <p>In de Bestuursagenda 2019 - 2023 '<i>NOG Gezonder</i>' staan vier prioriteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> • NOG gezondere jeugd • NOG gezondere leefomgeving • NOG gezonder oud worden • NOG gezondere leefstijl 		

	<p>Voor alle vier de bovenstaande prioriteiten geldt:</p> <ul style="list-style-type: none"> • De GGD NOG sluit aan bij de landelijke ontwikkelingen en bij het gezondheidsbeleid van de gemeenten. • GGD NOG en gemeenten investeren samen in preventie en gezondheidsbevordering om gezondheidswinst te behalen. Daarbij is er specifiek aandacht voor het verkleinen van gezondheidsverschillen en het bevorderen van een gezonde leefstijl. • De GGD NOG besteedt specifieke aandacht aan het bereiken van kwetsbare groepen (mensen met een lage sociaaleconomische status, in armoede, laaggeletterdheid, nieuwkomers en psychisch kwetsbare mensen). • De GGD NOG zoekt innovatieve strategieën om het bereik en de effecten van gezondheidsprogramma's verder te vergroten. <p>Meer informatie is te vinden in de Bestuursagenda 'NOG Gezonder 2019 - 2023'.</p> <p>De GGD NOG werkt de prioriteiten uit de Bestuursagenda jaarlijks verder uit in een Programmabegroting. De Programmabegroting bestaat uit vijf onderdelen: Jeugdgezondheid, Algemene Gezondheidszorg, Kennis en Expertise, Organisatieprojecten en Overhead.</p> <p>Nieuwe Bestuursagenda 2023-2027 in ontwikkeling</p> <p>Na de gemeenteraadsverkiezingen in 2022 is er een nieuw Algemeen Bestuur aangetreden. Het nieuwe Algemeen Bestuur heeft ook een nieuwe concept Bestuursagenda 2023-2027 opgesteld. Dit concept ligt in het najaar voor een zienswijze voor aan de raden. Na het doorlopen van de zienswijze procedure stelt het Algemeen Bestuur naar verwachting de nieuwe bestuursagenda in november vast.</p>
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	<p>Het Algemeen Bestuur heeft de onderstaande risico's als belangrijkste risico's voor het risicomanagement vastgesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inhoudelijke risico's en risico's in de opbrengsten; • Risico's door personele omstandigheden; • Risico's in de bedrijfsvoering; <p>Bovenstaande risico's zijn gekwantificeerd om het weerstandsvermogen te bepalen. Het weerstandsvermogen was de afgelopen jaren met een percentage van vrijwel 100% op orde.</p> <p>Met het vaststellen van de Programmabegroting 2024 is het weerstandsvermogen gedaald naar 70%. Deze daling is het gevolg van het tekort op de jaarrekening 2022. De GGD NOG werkt aan een voorstel om het weerstandsvermogen de komende jaren weer op peil te gaan brengen.</p>

Omgevingsdienst Achterhoek (Hengelo Gld.)			
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente		
Doelstelling	Het uitvoeren van omgevingsrecht conform de landelijke kwaliteitscriteria.		
Activiteiten	Vergunningverlening en handhaving op het gebied van milieuwetgeving en aanverwante specialismen.		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Aalten • Gemeente Berkelland • Gemeente Bronkhorst • Gemeente Doetinchem 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Lochem • Gemeente Montferland • Gemeente Oost Gelre • Gemeente Oude IJsselstreek 	<ul style="list-style-type: none"> • Gemeente Winterswijk • Gemeente Zutphen • Provincie Gelderland
Bestuurlijk belang	Wethouder Hiddinga neemt namens de gemeente deel aan het Dagelijks Bestuur.		
Ontwikkelingen	<p>De invoering van de Omgevingswet zal voor zowel de ODA als de partners veel gevolgen hebben voor de wijze van werken. De afgelopen jaren is er veel voorbereid en geoefend waardoor er met vertrouwen gekeken kan worden naar de uitwerking van de nieuwe wet.</p> <p>De uitwerking van het InterBestuurlijkProgramma, volgend op het rapport van de commissie van Aartsen, heeft mogelijk veel invloed op het voortbestaan van de ODA als zelfstandige organisatie.</p> <p>Door de krapte op de arbeidsmarkt kan niet alles opgelost worden door meer personeel in te zetten. Daarom blijft de ODA zoeken naar innovatieve en flexibele manieren om de taken goed uit te voeren. Hierbij is de risicobenadering een belangrijk uitgangspunt. Daarvoor wordt steeds meer uitgegaan van data-analyse waardoor er meer zicht is op risico's. Ook het gebruik van innovatieve technieken helpt om efficiënt te werken, bijvoorbeeld met de inzet van een drone.</p>		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De Omgevingsdienst Achterhoek is een uitvoeringsorganisatie die - met de Gelderse Maat als uitgangspunt - conform wet- en regelgeving uitvoering geeft aan vergunningverlening, toezicht en handhaving (de zgn. VTH-taken). Formeel blijven de deelnemende organisaties hiervoor verantwoordelijk. Voor zover er sprake is van zelfstandige beleidsvoornemens hebben die hoofdzakelijk betrekking op het niveau van bedrijfsvoering.		

Regio Achterhoek (Doetinchem)			
Relatie met de programma's	<ol style="list-style-type: none"> 1. De gemeente waar het goed wonen is 2. Een leefbare gemeente 3. De werkende gemeente 4. De dienstverlenende gemeente 		
Doelstelling	De Regio Achterhoek wil met haar partners bereiken dat de Achterhoek in 2030 een sterke bloeiende en innovatie economie heeft, uitgaande van eigen kracht met een aantrekkelijke arbeidsmarkt. Met een duurzaam werk-, leer-, woon- en leefklimaat. Met gezonde inwoners en oog voor de brede welvaart. Belangrijke opgaven daarin zijn: zorgen voor voldoende arbeidskrachten, verhogen van de arbeidsproductiviteit, betaalbaar en betrouwbaar vervoer, een energie neutrale en circulaire Achterhoek, een passende woningvoorraad, een hogere score op leefbaarheid en een toename van de regionale volksgezondheid.		
Activiteiten	<p>De Regio Achterhoek samenwerking richt zich op een regionaal ruimtelijk-economische agenda, de Visie 2030 is daarvoor het kompas. Het is een samenwerking tussen overheden, ondernemers en maatschappelijke organisaties, dit vindt plaats onder de naam 8RHK Ambassadeurs. Onder de 8RHK Ambassadeurs vallen de entiteiten Achterhoek Raad, Achterhoek Board en Achterhoek Thematafels. De Achterhoek Raad heeft de Visie 2030 vastgesteld. Op basis van deze visie stelt de Achterhoek Board samen met de Achterhoek Thematafels de nodige inhoudelijke activiteiten vast, die worden beschreven in jaarlijkse plannen. De Achterhoek Raad ziet toe op de voortgang. De uitvoering van deze inhoudelijke activiteiten gebeurt aan de volgende zes Thematafels:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Smart werken en Innovatie • Onderwijs en Arbeidsmarkt • Wonen en Vastgoed • Mobiliteit en Bereikbaarheid • Circulaire energie en Energietransitie • De Gezondste Regio <p>De Regio Achterhoek is de juridische entiteit van deze structuur en voert de volgende taken uit:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Voert de regie op de algehele samenwerking (via een Dagelijks en Algemeen Bestuur) • Faciliteert het opstellen en uitvoeren van de Achterhoek Visie 2030, de jaarplannen en bijbehorende investeringsagenda • Adviseert Board en Raad over de lobby en subsidies en levert hiervoor ook de capaciteit 		
Deelnemende partijen	<table border="0" style="width: 100%;"> <tr> <td style="vertical-align: top;"> <ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem </td> <td style="vertical-align: top; padding-left: 20px;"> <ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk </td> </tr> </table>	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk
<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronckhorst • Doetinchem 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk 		
Bestuurlijk belang	Burgemeester Van Dijk heeft zitting in het Dagelijks en Algemeen Bestuur. Daarnaast zijn we bestuurlijk vertegenwoordigd aan alle zes Thematafels.		
Ontwikkelingen	<p>De verwachting is dat per 1 januari 2024 de gemeente Montferland zal toetreden tot de Regio Achterhoek. Hiermee zal de samenwerking bestaan uit acht deelnemende partijen. Automatisch zal de gemeente Montferland ook bestuurders en raadsleden afvaardigen naar respectievelijk de zes Thematafels en de Achterhoek Raad. De officiële behandeling van de toetreding vindt eind november of december 2023 plaats.</p> <p>De Regio Achterhoek doet opnieuw een gooi naar de subsidieregeling 'Regio Deal' (vijfde tranche) van het Rijk. De toekenning wordt in 2024 bekend gemaakt. Bij toekenning wordt naar alle waarschijnlijkheid een financiële cofinancieringsverklaring van onze gemeente gevraagd. Dit wordt meegenomen in de begrotingsbehandeling van 2025 en verder.</p>		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	Geen		

Relatie met de programma's	2. Een leefbare gemeente (sociaal domein)		
Doelstelling	Op zowel maatschappelijk als zakelijk verantwoorde wijze: <ul style="list-style-type: none"> • voorzien in de behoefte aan sociaal geldelijk krediet; • regelen van schulden van personen in financiële moeilijkheden conform de Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening; • voorzien in budgetbeheer; 		
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • kredietverlening • budgetbeheer • schuldhulpverlening • verzorgen van aanvragen wet schuldsanering natuurlijke personen 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Almelo • Berkelland • Borne • Bronckhorst • Dinkelland • Enschede • Haaksbergen 	<ul style="list-style-type: none"> • Hellendoorn • Hengelo (O) • Hof van Twente • Lochem • Losser • Montferland • Oldenzaal 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Rijssen-Holten • Tubbergen • Twenterand • Wierden • Winterswijk
Bestuurlijk belang	Portefeuillehouder sociale zaken is vanuit het college lid van het Algemeen Bestuur, een lid van het college is plaatsvervangend lid.		
Ontwikkelingen	<p>De Wet Gemeentelijke Schuldhulpverlening is ingegaan per 1 juli 2012. In algemene zin zien we een verslechterende financiële positie voor een deel van onze inwoners. Er wordt steeds vaker gebruik gemaakt van financiële ondersteuning om (dreigende) schulden op te lossen.</p> <p>Sinds 2018 voeren we de intake voor de dienstverlening van de Stadsbank uit in eigen beheer. De Stadsbank is actief met de gemeenten in gesprek om de dienstverlening beter in te richten en aan te sluiten bij de behoeften van de gemeenten. Vanaf 1 januari 2023 is er gestart met de Klantreis. Meer persoonlijke aandacht zodat onze inwoners sneller en beter geholpen worden en de kans op recidive te voorkomen.</p> <p>De budgetbeheerder is wekelijks in onze gemeente en er is met regelmaat casusoverstijgend overleg zodat de beloofde kwaliteit gewaarborgd wordt en er tijdig bijgestuurd kan worden. Gezien het feit dat er per 1 juli 2023 sprake is van de halvering van de termijnen van de MSNP en WSNP ligt ook voor 2024 de nadruk op coaching van onze inwoners richting (zelf)redzaamheid. Een nauwe samenwerking met de Stadsbank is hier van groot belang. Voor 2024 verwachten wij hier een verdere doorontwikkeling in.</p>		
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	De in gang gezette registratie en verantwoording van de geldstroom vormt een vast onderdeel van bestuurlijke rapportages vanuit het sociaal domein.		

Veiligheidsregio Noord- en Oost Gelderland (Zutphen)	
Relatie met de programma's	4. De dienstverlenende gemeente
Doelstelling	Het gemeenschappelijk en op regionaal niveau uitvoeren van veiligheidsbeleid, specifiek gericht op brandweertaken, geneeskundige hulpverlening bij ongevallen en rampen, rampenbestrijding en multidisciplinaire samenwerking, zowel preventief als repressief. Daarnaast draagt de VNOG bij aan de behartiging van deze belangen en zorgt zij voor afstemming met de taken van de gemeenten in het kader van bevolkingszorg.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> • inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; • adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen als ook in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; • adviseren van het college van burgemeester en wethouders over: <ul style="list-style-type: none"> ○ het voorkomen, beperken en bestrijden van brand; ○ het beperken van brandgevaar; ○ het voorkomen en beperken van ongevallen bij brand en al hetgeen daarmee verband houdt; ○ het beperken en bestrijden van gevaar voor mensen en dieren bij ongevallen anders dan bij brand;

	<ul style="list-style-type: none"> o voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; o instellen en in stand houden van een brandweer; o instellen en in stand houden van een GHOR; o voorzien in de meldkamerfunctie; o aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; o inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de eerder genoemde taken. 		
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Apeldoorn • Berkelland • Bronkhorst • Brummen • Doetinchem • Elburg • Epe 	<ul style="list-style-type: none"> • Ermelo • Harderwijk • Hattem • Heerde • Lochem • Montferland • Nunspeet • Oldebroek 	<ul style="list-style-type: none"> • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Putten • Voorst • Winterswijk • Zutphen
Bestuurlijk belang	De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in het algemeen bestuur.		
Ontwikkelingen			
Risico's en getroffen beheersmaatregelen			

Stichting Achterhoek Toerisme (Borculo)	
Relatie met de programma's	3. De werkende gemeente
Doelstelling	Gemeenten en bedrijfsleven willen de vrijetijdsector duurzaam en evenwichtig doorontwikkelen in omvang, kwaliteit en veelzijdigheid tot een grotere economische drager in de Achterhoek. STAT verzorgt de toeristische marketing van de Achterhoek om zo meer bezoekers te genereren die langer in de Achterhoek willen verblijven, meer willen besteden en een herhalingsbezoek plannen. Daarmee wordt een bijdrage geleverd aan de Achterhoekse economie en maatschappelijk opgaven, zoals instandhouding van voorzieningen, werkgelegenheid en het binden van jongeren aan de Achterhoek.
Activiteiten	Ondersteuning voor de leden voor allerlei toeristische activiteiten op het gebied van regionale marketing en promotie. Bevordering van gastheerschap, een goede infrastructuur qua routes, werken aan onderscheidend profiel, vitaliteit en kwaliteitsverbetering en verdere professionalisering van het aanbod. Daarnaast overkoepelend orgaan, regionale monitoring en sparring partner voor de gemeenten in de Achterhoek op het gebied van toerisme en recreatie.
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> • Aalten • Berkelland • Bronkhorst • Doetinchem • Lochem <ul style="list-style-type: none"> • Montferland • Oost Gelre • Oude IJsselstreek • Winterswijk

Bestuurlijk belang	De acht Achterhoekse gemeenten plus Lochem nemen deel in het bestuur. Door formeel een besluit te nemen tot deelneming in de stichting werd een correcte juridische procedure gevolgd, waardoor gemeentelijke vertegenwoordigers niet meer op persoonlijke titel deelnemen.
Ontwikkelingen	In de visie van STAT over de huidige periode staat vermeld dat STAT zich primair bezighoudt met doorontwikkeling van regiomarketing, versterking van de route infrastructuur, het opzetten kennisontwikkelingstraject en grip op Gastheerschap en informatievoorziening in de regio. Er is in onze regio nog steeds voldoende ruimte voor groei, maar het zorgt ook dat we moeten nadenken hoe we die groei zo tot stand kunnen brengen dat ook onze inwoners de voordelen van het toerisme blijven inzien. Achterhoek Toerisme speelt daar een verbindende, faciliterende en stimulerende rol in.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	Met STAT worden meerjarige contracten afgesloten. De stichting is afhankelijk van de bijdrage van gemeenten voor de uitvoering van hun activiteiten. Mochten deze inkomsten teruglopen, door bijv. een steeds meer terugtrekkende overheid die meer aan de markt overlaat, dan loopt de stichting het risico om haar taken voor de gemeenten niet meer te kunnen uitvoeren. Ook spelen de politieke agenda's van de verschillende gemeenten hierbij een rol. STAT moet van toegevoegde waarde blijven voor alle gemeenten. De gemeente OIJ huurt bij STAT een regio coördinator in die ingezet wordt voor toeristische productontwikkeling en lokale promotie en marketing. De regio coördinator ondersteunt daarbij tevens STROIJ, de toeristische organisatie in Oude IJsselstreek. Mocht STAT dit niet meer kunnen doen, dan heeft dit gevolgen voor deze inhuurstructuur en voor de toeristische organisatie in Oude IJsselstreek.

AGEM

AGEM	
Relatie met de programma's	1. De gemeente waar het goed wonen is
Doelstelling	De Agem is opgericht door de acht Achterhoekse gemeenten om de energietransitie te versnellen en de Achterhoek energieneutraal te maken. Hiervoor zijn verschillende activiteiten ontwikkeld (zie hieronder). Er wordt een nieuwe visie geschreven.
Activiteiten	<ul style="list-style-type: none"> Energieloket Achterhoek: alles m.b.t. energiebesparing voor inwoners, van inzicht en advies over energiebesparing, tot informatie over financieringsmogelijkheden. AGE: inkoop gemeentelijke energie. Coöperatie streekenergie; advies en begeleiding lokale energiecoöperaties. Agem Energie Experts; Agem Ontwikkeling (project- en adviesbureau) en Agem levering (levering energie aan klanten).
Deelnemende partijen	<ul style="list-style-type: none"> Achterhoekse gemeenten (Winterswijk heeft een aparte positie) Gemeente Doesburg Lokale energiecoöperaties
Bestuurlijk belang	De acht Achterhoekse gemeenten hebben in 2013 de Agem opgericht. De Agem is doorontwikkeld en er is nu een gemeentelijk deel (Energieloket, Anders Omgaan met Energie, AGE) en een niet gemeentelijk deel (streekenergie, Agem Energie Experts; ontwikkeling en levering). De betrokken partijen zitten samen in een federatie "Anders omgaan met energie". De gemeenten zijn de enige leden van de coöperatie Energieloket Achterhoek, de Stichting Vrijwilligers Anders Omgaan met Energie, en de enigste aandeelhouders van de AGE. We zitten in het bestuur van deze onderdelen van de Agem.
Ontwikkelingen	De Agem is in ontwikkeling, de opsplitsing van het gemeentelijke en niet gemeentelijke deel is voltooid maar op onderdelen zal het nog doorontwikkelen. Zo is de federatie "Anders omgaan met energie" opgericht en schrijft aan een gedeelde visie. Daarnaast moet de stichting "Vrijwilligers Anders Omgaan met Energie" vormgegeven worden.
Risico's en getroffen beheersmaatregelen	

Deelnemingen

BNG	
Activiteiten	De strategische doelstelling van de bank is het behoud van substantiële marktaandelen in Nederlandse publieke en semipublieke domein en het behalen van een redelijk dividend voor de aandeelhouders.
Deelnemende partijen	De Staat is houder van 50% procent van de aandelen, de andere 50% is verdeeld onder gemeenten, provincies en hoogheemraadschap.
Financieel	Wij bezitten 161.460 aandelen. We begroten voor de 2024-2027 € 400.000.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, de portefeuillehouder Financiën vertegenwoordigt onze gemeente.
Risico's	Financieel risico bij eventuele liquidatie is het verlies van maximaal de nominale waarde van onze aandelen en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting. De kans hierop schatten wij in op nihil.
Alliander N.V. (Arnhem)	
Primair doel	Netwerkbedrijf dat verantwoordelijk is voor een groot deel van de energieleidingen in Nederland.
Activiteiten	Kernactiviteit is het aansluiten van klanten op de energienetwerken en het distribueren van gas en elektriciteit.
Deelnemende partijen	Provincie Gelderland, Friesland, Noord Holland en de gemeente Amsterdam bezitten 75% van de aandelen. De overige 25% is verdeeld over diverse gemeenten.
Financieel	Wij bezitten 580.414 aandelen. We begroten voor 2024-2027 € 300.000.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, de portefeuillehouder Financiën vertegenwoordigt onze gemeente.
Risico's	Financieel risico bij eventuele liquidatie is het verlies van maximaal de nominale waarde van onze aandelen en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting. De kans hierop schatten wij in op nihil.
Vitens (Utrecht)	

Primair doel	Drinkwaterbedrijf dat drinkwater levert aan 5,6 miljoen klanten.
Activiteiten	Verantwoordelijk voor een gezonde en duurzame samenleving met zorg voor de bescherming van natuur en milieu.
Deelnemende partijen	De aandeelhouders bestaan uit provincies en gemeenten.
Financieel	Wij bezitten 40.057 aandelen. We begroten voor 2024-2027 geen dividend.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder, de portefeuillehouder Financiën vertegenwoordigt onze gemeente.
Risico's	Financieel risico bij eventuele liquidatie is het verlies van maximaal de nominale waarde van onze aandelen en het begrote bedrag aan dividend in onze begroting. De kans hierop schatten wij in op nihil.
STOER B.V.	
Primair doel	STOER B.V. is per 1 januari 2021 opgericht door de gemeente Oude IJsselstreek als het participatiebedrijf van de gemeente; een bijzonder bedrijf dat de werkgever is voor inwoners met een dienstverband Beschut werk of een Maatschappelijke baan
Activiteiten	STOER B.V. geeft namens de gemeente Oude IJsselstreek uitvoering aan het werkgeverschap en detacheert de inwoners met een dienstverband aan een passende werkgever
Deelnemende partijen	Gemeente is houder van 100% van de aandelen
Financieel	Gemeente is houder van 100% van de aandelen. De gemeente voert de financiële administratie voor STOER. De kosten die STOER maakt worden hierin separaat geadmistreerd en aan STOER doorbelast. Voor de werkzaamheden die STOER uitvoert ontvangt zij jaarlijks een vergoeding van de gemeente, gelijk aan de werkelijke kosten. Deze werkwijze leidt ertoe dat de totale baten en lasten van STOER tevens in de gemeentelijke begroting zijn opgenomen. Een verzoek tot het aanmerken van een fiscale eenheid voor de BTW tussen de gemeente en STOER is in behandeling bij de Belastingdienst. Het bij oprichting geplaatste kapitaal bedraagt € 10.
Bestuurlijk belang	Aandeelhouder; de burgemeester is vertegenwoordiger van de gemeente.
Risico's	Financieel risico bij eventuele liquidatie is het verlies van maximaal de nominale waarde van onze aandelen. De kans hierop schatten wij in op nihil.

Financieel overzicht

Verbonden partij (x 1.000)	Bijdrage 2024	Eigen vermogen		Vreemd vermogen	
		1-1-2024	31-12-2024	1-1-2024	31-12-2024
Regio Achterhoek	287	6.726	7.150	20.136	15.408
GGD Noord en Oost Gelderland	823	2.912	2.656	9.902	8.181
VNOG	2.386	15.524	17.183	38.214	35.715
ODA	853	416	0	1.656	2.744
Stadsbank ON	340	971	1.349	14.534	15.199

Erfgoedcentrum AL	208	193	106	662	600
Stichting Achterhoek Toerisme	69	0	0	1.859	1.874
Totaal	4.966				

Paragraaf Lokale heffingen

Inleiding

De gemeentelijke heffingen (belastingen, leges en rechten) zijn, na de algemene uitkering uit het gemeentefonds, de belangrijkste inkomstenbronnen van de gemeente. Deze heffingen zijn de enige inkomstenbronnen waarop de gemeenteraad invloed kan uitoefenen. Vooral voor de zuivere belastingen, dit zijn de heffingen waar geen direct aanwijsbare tegenprestatie van de overheid tegenover staat, is er geen maximum bedrag of opbrengst aangegeven. Voor leges en andere betalingen voor overheidsdiensten is bepaald dat geen winst mag worden gemaakt. De opbrengst van de heffing mag in totaliteit niet hoger zijn dan de kosten die de gemeente moet maken om de diensten te verlenen. De opbrengsten van de gemeentelijke heffingen zijn geraamd onder de verschillende producten. Een overzicht van de inkomstenbronnen van de gemeente is in bijlage E terug te vinden.

Beleid

Het (meerjaren)beleid voor de lokale belastingen is opgenomen in de door de gemeenteraad vastgestelde verordeningen. Om een beter overzicht te krijgen in de actuele verordeningen stellen we jaarlijks een nieuwe verordening vast voor iedere belasting cq heffing.

Uitgangspunten voor onze leges, heffingen en tarieven

Voor de leges, heffingen en tarieven hanteren we de volgende uitgangspunten:

- Voor 2024 stijgt de opbrengst OZB met 1,5% exclusief het areaal;
- De rioolheffing is maximaal 100% kostendekkend. Voor 2024 hanteren we € 950.000 (incl. bedrijfsopbrengsten) meer aan opbrengsten dan in 2023;
- De hoogte van de afvalstoffenheffing is afhankelijk van het tarief voor één of meerpersoonshuishoudens en het aantal ledigingen per jaar;
- Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten zijn maximaal 100% kostendekkend;
- De overige heffingen stijgen jaarlijks trendmatig met een indexering van 3%, met uitzondering van de reclamebelasting en lijkbezorgingsrechten;
- Leges en rechten zijn maximaal 100% kostendekkend.

Belasting / heffing	Omschrijving
Marktgeden	Heffen we voor innemen standplaatsen op warenmarkt Silvolde, Terborg, Ulft, Gendringen en Varsseveld.
Precariobelasting	Heffen we voor het verlenen van een standplaats op gemeentegrond
Lijkbezorgingsrechten	Heffen we voor gebruik algemene begraafplaatsen Varsseveld en Terborg. Eventuele overschotten of tekorten verrekenen we conform besluit met de reserve.
Leges	Dit zijn diverse gemeentelijke leges (bouwvergunning, uittreksels etc.
Toeristenbelasting	Belastingheffing van personen die niet in de basisregistratie personen zijn opgenomen, maar die tegen betaling/vergoeding wel verblijf houden door overnachtingen in bijv. hotels, pensions, vakantieonderkomens, mobiele kampeermiddelen.
OZB niet - woningen	Heffen we van zowel eigenaren als gebruikers van niet-woningen.
Woonlasten	Dit zijn de onroerendezaakbelastingen zakelijk recht woningen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing tezamen. De opbrengsten OZB-woningen zijn conform besluit dit jaar gedaald. Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing hanteren we een kostendekkend tarief.
Reinigingsrechten	Reinigingsrecht voor bedrijven en instellingen die geringe (passend in de normale containers) hoeveelheden afval aanbieden. Deze bedrijven hebben de gemeente verzocht dit afval tijdens normale inzamelingsactiviteiten mee te willen nemen.
Reclamebelasting	Belasting voor openbare aankondigingen in het centrum van Varsseveld, Terborg en Ulft en het bedrijventerrein Akkermansweide in Terborg, Bedrijventerreinen in Varsseveld en bedrijfsterrein de Rieze in Ulft. Wij innen deze belasting in feite als tussenpersoon. De inkomsten verrekenen we met door de gemeente gemaakte kosten. Het restant betalen we rechtstreeks door aan initiatiefnemers. Per saldo is dit dus budgetair neutraal.

Tarieven diverse heffingen	2022	2023	2024
----------------------------	------	------	------

Onroerende-zaakbelastingen			
Eigenaren van woningen, in % van de waarde	0,13552%	0,11952%	n.n.b.
Gebruikers van niet-woningen, in % van de waarde	0,15134%	0,14343%	n.n.b.
Eigenaren van niet-woningen, in % van de waarde	0,17863%	0,17100%	n.n.b.
Afvalstoffenheffing			
Meerpersoonshuishoudens met kleine grijze- of verzamelcontainer	219,48	240,00	
Meerpersoonshuishoudens met grote grijze- of verzamelcontainer	315,48	343,80	
Eénpersoonshuishoudens met kleine grijze- of verzamelcontainer	164,04	180,00	
Eénpersoonshuishoudens met grote grijze- of verzamelcontainer	260,04	283,80	
Extra grote grijze container	315,48	343,80	
Meerpersoonshuishoudens vast tarief			220,80
Eénpersoonshuishoudens vast tarief			170,40
Per lediging grote container rest afval			14,75
Per lediging kleine container rest afval			8,50
Per storting ondergrondse container			2,50
Reinigingsrechten			
Standaard containerset met kleine grijze container	179,28	196,00	
Standaard containerset met een grote grijze container	237,96	260,00	
Vast tarief			220,80
Per lediging grote container rest afval			14,75
Per lediging kleine container rest afval			8,50
Rioolheffing			
Per aansluiting	231,00	241,00	294,00
Toeristenbelasting			
Per overnachting	1,37	1,41	1,45

* De tarieven voor de OZB zijn nog niet bekend. De oorzaak hiervoor is dat we voor het belastingjaar 2024 nog niet beschikken over de juiste WOZ waarden. De berekening van de OZB tarieven vinden hierdoor pas in het 4e kwartaal plaats.

Woonlasten

Opbrengsten Woonlasten (x1.000)	2021 (werkelijk)	2022 (begroot)	2023 (begroot)	2024 (begroot)
Afvalstoffenheffing	3.552	3.547	3.886	4.295
Rioolheffing	3.948	3.910	4.084	4.982
OZB woningen	6.166	6.197	6.247	6.341
Totaal	13.666	13.654	14.217	15.618

Ten opzichte van 2023 stijgen de totale woonlasten met 9,8%, exclusief areaaluitbreiding.

Lokale lastendruk/ontwikkeling van de woonlasten

Om een indruk te hebben wat de “lokale lastendruk” is, berekenen we wat huishoudens aan belasting moeten betalen. Daarbij gaan we uit van de voor huishoudens gebruikelijke heffingen. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) stelt jaarlijks een atlas van de lokale lasten op. De tabel hieronder geeft de berekende belastingdruk voor Oude IJsselstreek in 2024. Het bedrag van de bruto woonlasten is opgebouwd uit de onroerendezaakbelasting, waarbij wordt uitgegaan van de gemiddelde woningwaarde (zowel landelijk als provinciaal als voor Oude IJsselstreek), de afvalstoffenheffing en de rioolheffing.

Uitgangspunten voor vergelijking van de belastingdruk oud en nieuw:

- de waarde van een woning is gemiddeld € 313.000 (2022 € 271.000)
- één- en meerpersoonshuishoudens.

De gemiddelde belastingdruk voor een eigenaar/bewoner in 2023 en 2024 ziet er in Oude IJsselstreek dan als volgt uit:

Jaar	Soort huishouden	OZB	Afval	Riool	Totaal
2023	Eenpersoonshuishouden met kleine grijze container	347	180,00	241	769,00
2023	Meerpersoonshuishouden met kleine grijze container	347	238,80	241	826,80
2023	Eenpersoonshuishouden met grote grijze container	347	283,80	241	871,80
2023	Meerpersoonshuishouden met grote grijze container	347	343,80	241	931,80
2024*	Eenpersoonshuishouden met kleine grijze container	352	217,15	294	863,15
2024*	Meerpersoonshuishouden met kleine grijze container	352	267,55	294	913,55
2024*	Eenpersoonshuishouden met grote grijze container	352	251,52	294	897,52
2024*	Meerpersoonshuishouden met grote grijze container	352	301,92	294	947,92
2024**	Eenpersoonshuishouden met ondergrondse container	352	212,90	294	858,90
2024**	Meerpersoonshuishouden met ondergrondse container	352	263,30	294	909,30

Uitgangspunten zijn:

* 5,5 ledigingen per jaar voor de rest (grijze) container

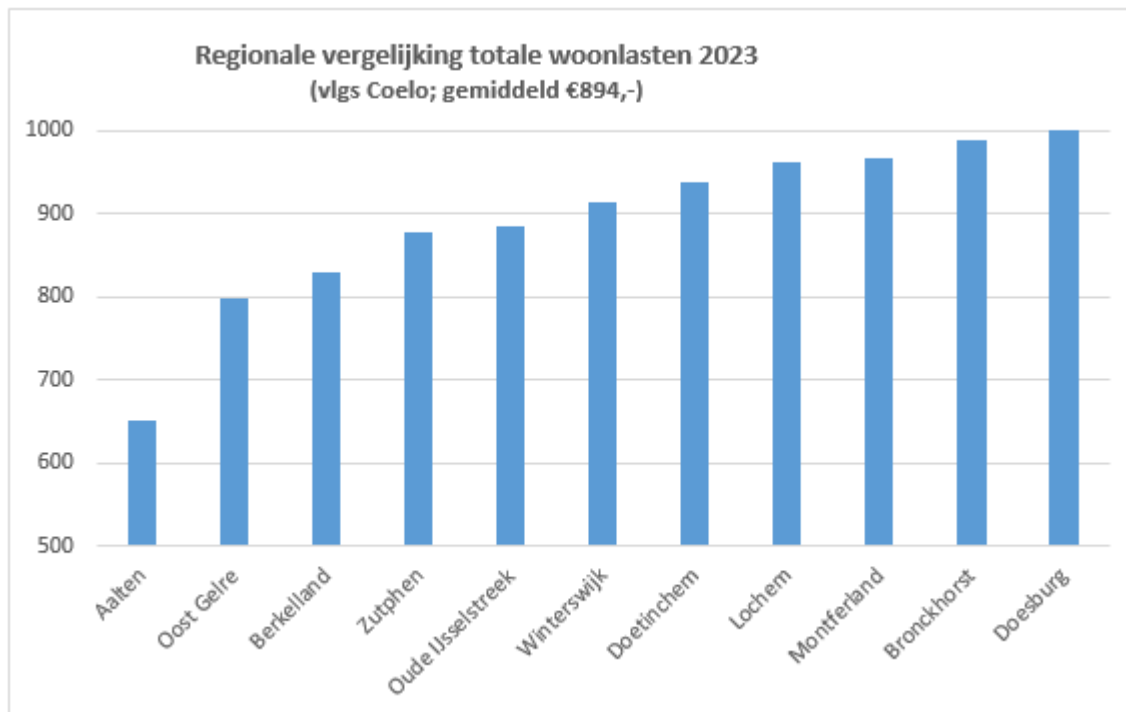
** 17 inworpen afvalzak in de ondergrondse containerbak

De afvalstoffenheffing en de rioolheffing stijgen; de ozb stijgt ook ten opzichte van 2023, waarmee de totale lastendruk in 2024 gemiddeld stijgt met 9,8% per jaar ($\pm$ € 85,-) voor huishoudens met een eigen woning. De stijging van de woonlasten worden voornamelijk veroorzaakt door de kostenstijgingen binnen afval en riolering. De afvalstoffenheffing stijgt in 2024 voor huishoudens. De marktprijzen op verwerking van afval fluctueren sterk. De extra kosten worden voornamelijk veroorzaakt door de prijsindexatie en de overgang naar een nieuw VANG beleid. De Afvalstoffenheffing zou echter nog sterker zijn gestegen, als het afval minder goed gescheiden wordt. Minder restafval heeft een positief effect op de afvalbegroting.

Binnen de riolering is de stijging van de rente van invloed op het tarief. Daarnaast is ook het effect van het nieuwe WRP meegenomen.

Regionaal vergelijk Coelo 2023

Uitgaande van gemiddelde waarden van woningen en van een meerpersoonshuishouden liggen de gemiddelde woonlasten in 2023 in Gelderland op € 940, landelijk op € 944 en regionaal (Achterhoek) op € 894. De lasten in Oude IJsselstreek waren gemiddeld € 913. Gemiddeld genomen is de lastendruk in 2023 in de Achterhoek met 0,79% gestegen t.o.v. 2022

Opbrengsten

Opbrengsten belastingen/heffingen (x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024
Algemene dekkingsmiddelen			
Woonlasten (OZB eigenaren woningen + afvalstoffenheffing + rioolrechten)	13.666	14.217	15.618
Precariobelasting	11	6	7
Toeristenbelasting	164	160	165
Tariefsgebonden heffingen			
Leges	1.161	799	1.293
Lijkbezorgingrechten	187	125	125
Marktgeden	21	20	20
OZB niet-woningen	2.622	2.686	2.791
Reinigingsrechten	30	35	35
Rioolrecht bedrijven	220	220	272
Reclamebelasting	153	150	150
Totaal opbrengsten	18.235	18.418	20.476

Lasten- en batenoverzicht van de kostendekkende tarieven

Hieronder hebben we inzichtelijk gemaakt, hoe bij de berekening van de tarieven wordt bewerkstelligd, dat de geraamde baten de geraamde lasten niet overschrijden. Dit hebben we gedaan voor de tarieven van belastingen die ten hoogste kostendekkend mogen zijn.

Afalstoffenheffing + reinigingsrecht		Lijkbezorgingsrechten	
Kosten Afval	4.122	Kosten begraafplaatsen	58
Opbrengsten afval excl. heffingen		Opbrengsten begraafplaatsen	1
Heffing bij bedrijven (Reinigingsrecht)	35	Netto kosten Begraafplaatsen	57
Netto kosten Afval	3.348	Overhead + salaris	180
Overhead + salaris	468	Rente	1
BTW	425	Onttrekking reserve	33
Rente	54	Overige toerekening begraafplaatsen	148
Overige toerekening afval	947	Totale kosten	205
Totale kosten	4.295	Opbrengst heffingen	125
Opbrengst heffingen	4.295	Dekking	61%
Dekking	100%		

Rioolheffing		Algemene dienstverlening	
Kosten Riolering	3.224	Kosten algemene dienstverlening	400
Opbrengsten Riolering excl. heffingen	3	Overige opbrengsten	0
Heffing bij bedrijven	272	Netto kosten algemene dienstverlening	400
Netto kosten Riolering	3.155	Overhead + salaris	480
Overhead + salaris	520	Overige toerekening algemene dienstverlening	480
BTW	475	Totale kosten	880
Rente	1.034	Opbrengst heffingen	801
Onttrekking voorziening	96	Dekking	91%
Overige toerekening riolering	1.933		
Totale kosten	4.982		
Opbrengst heffingen	4.982		
Dekking	100%		

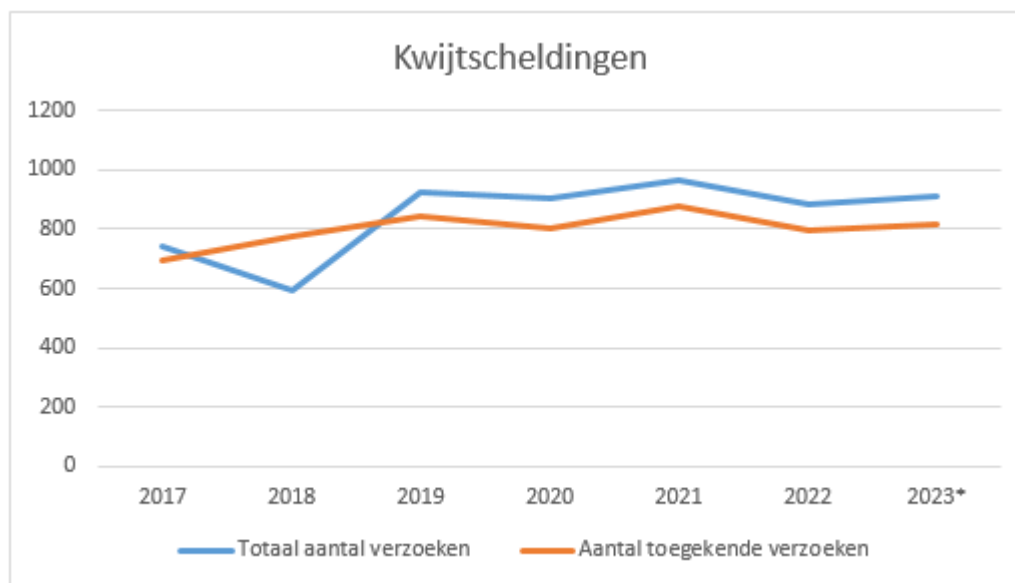
Omgevingsvergunning bouwen		Markten	
Kosten omgevingsvergunning bouwen	30	Kosten markten	21
Overige opbrengsten	0	Overige opbrengsten	0
Netto kosten Omgevingsvergunning bouwen	30	Netto kosten markten	21
Overhead + salaris	645	Overhead + salaris	19
Overige toerekening omgevingsvergunning	645	Overige toerekening markten	19
Totale kosten	675	Totale kosten	40
Opbrengst heffingen	361	Opbrengst heffingen	20
Dekking	53%	Dekking	50%

Kwijtschelding

Inwoners met een laag inkomen kunnen kwijtschelding krijgen voor de aanslag van de afvalstoffenheffing en rioolheffing. Bij de beoordeling van het verzoek vindt er een toets plaats naar inkomen en vermogen. De gemeente mag alleen kwijtschelding verlenen als het inkomen niet hoger ligt dan 100% van het bijstandsniveau.

Belastingjaar:	Totaal aantal verzoeken	Aantal toegekende verzoeken	Aantal afgewezen verzoeken	Aantal verzoeken in procenten	Afgeboekt t.g.v. toegekende kwijtschelding
2017	742	693	49	4,01%	258.861
2018	591	774	117	4,81%	320.149
2019	924	843	81	5,03%	322.095
2020	907	804	103	4,80%	302.318
2021	966	881	85	5,08%	352.757
2022	883	794	89	4,64%	303.833
2023*	911	820	91	4,74%	344.631

* De kwijtscheldingsgegevens voor 2023 zijn gebaseerd op basis van de gegevens zoals die op 1 september 2023 bekend zijn.

Paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen

Inleiding

In deze paragraaf zijn conform de voorschriften in het BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) het beleidskader en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties met betrekking tot de kapitaalgoederen van de gemeente opgenomen.

De kapitaalgoederen zijn grofweg als volgt te rubriceren:

Infrastructuur:

- Wegen
- Civiel technische kunstwerken
- Kunstwerken
- Openbare verlichting
- Riolering
- Water

Voorzieningen:

- Openbaar groen
- Speelplaatsen

Het onderhoud van kapitaalgoederen legt beslag op een belangrijk deel van de middelen en komt in bijna alle programma's voor. De kapitaalgoederen zijn vaak van groot belang voor het realiseren van de programma's. In deze paragraaf geven we inzicht in het onderhoud en beheer, conform de financiële verordening (art. 212 Gemeentewet). Niet alleen vanuit het financiële belang, maar ook vanuit het belang van de inwoner.

Beleids- en beheerplannen

De beleidsplannen stellen we tenminste eens in de 10 jaar vast, conform de eisen van de provincie. Dit betreft de inrichting van de openbare ruimte en het beoogde onderhoudsniveau voor het openbaar groen, verlichting, straatmeubilair, sportfaciliteiten, water, wegen, riolering, kunstwerken. Eens in de vier jaar evalueren we de beheerplannen en zo nodig stellen we ze bij.

De volgende nota's zijn vastgesteld:

Beleidsstuk/ beheerplan	Planperiode	Inhoud/opmerking
Beleidsnotitie Integraal Beheer Openbare Ruimte	2024 - 2027	Deze beleidsnotitie is een strategisch kader waarin maatschappelijke opgaven en bestuurlijke doelstellingen zijn vertaald naar het beheer van de openbare ruimte, voor alle objecten/kapitaalgoederen. De verwachting is dat deze beleidsnotitie in Q1 2024 wordt vastgesteld.
Wegenbeleidsplan	2019 - 2023	Het nieuwe Wegenbeleidsplan wordt opgenomen in de Beleidsnotitie Integraal Beheer Openbare Ruimte.
Beleidsnotitie Openbare verlichting	2022 - 2026	Deze korte beleidsnotitie is een aanvulling op en actualisatie van het beleidsplan openbare verlichting 'Licht op maat 2012-2016. Deze is in de tweede helft van 2022 vastgesteld.
Openbare verlichting Vervangingsplan	2022 - 2026	Het vervangingsplan is een onderdeel van het nieuwe beleidsplan.
Gemeentelijk rioleringsplan	2017 - 2022	Eind 2021 is dit plan voor een tweede keer verlengd. Inmiddels is besloten om het in 2023 te herzien.
Klimaatagenda	2022 - 2026	De Klimaatagenda is in juni 2022 vastgesteld.
Civieltechnische kunstwerken	2023-2027	

Visie Landschap, Natuur en Groene Kernen	2021-2031	
Bomenbeheerplan	2022 - 2032	
Speelruimtebeleid	2022 - 2032	
Bosbeheerplan	2022-2032	

Op basis van de vastgestelde plannen is per kapitaalgoed inzicht gegeven in het gemeentelijke beleid, de doelstellingen, de activiteiten die op stapel staan, de daarmee gemoeid zijnde financiële middelen en eventuele ontwikkelingen en risico's. Aan het einde van deze paragraaf bieden we integraal inzicht in de financiën die met het onderhoud van kapitaalgoederen gemoeid zijn.

Wegen

Beleid

Het gemeentelijke beleid is gericht op efficiënt en effectief onderhoud aan de wegen. De uitgangspunten zijn beschreven in het "beleidsplan wegen gemeente Oude IJsselstreek 2019-2023". Het beleidsplan geeft, op basis van het (door de raad) vastgestelde kwaliteitsniveau en het aanwezige areaal, aan wat gemiddeld per jaar nodig is om de kwaliteit van de wegen op peil te houden. In het beleidsplan staat aangegeven dat de wegen in de gemeente Oude IJsselstreek kwaliteitsniveau basis moeten hebben (volgens de richtlijnen van de CROW-systematiek). Één keer per twee jaar worden alle wegen in de gemeente Oude IJsselstreek geïnspecteerd op schades en beoordeeld op kwaliteit. Deze gegevens, samen met de vaste gegevens vanuit het beheerpakket, vormen de basis voor het uit te voeren onderhoud. Vanuit het beheerpakket kan een meerjarenplanning (3 jaar) voor het groot onderhoud aan de wegen worden opgesteld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig Niveau Basis (kwaliteitscijfer 5,5-6,5)	Planmatig onderhoud en groot onderhoud van wegen Rapportage kwaliteitsniveau van de wegen op basis van de weginspectie	jaarlijks iedere 2 jaar	Bestaand beleid Bestaande budgetten
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan wegen	Uitvoering van het beleidsplan Wegen 2019-2023 Opstellen en bijhouden meerjarenplanning voor groot onderhoud van wegen Up to date houden meerjarenplanning voor vervangingen (reconstructies van wegen)	jaarlijks jaarlijks jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie Bestaande formatie Bestaande formatie

Kwaliteit

In het huidige beleidsplan staat aangegeven dat de wegen in de gemeente Oude IJsselstreek kwaliteitsniveau Basis moeten hebben. Kwaliteitsniveau Basis is een voldoende (kwaliteitscijfer tussen 5,5 en 6,5).

Om te kunnen bepalen welk kwaliteitsniveau de wegen in onze gemeente hebben, vertaalt een onafhankelijk bureau structureel (per 2 jaar) de inspectiegegevens van de wegen naar een bijbehorend kwaliteitsniveau. De in 2022 uitgevoerde weginspectie toont aan dat de kwaliteit van de wegen een lichte stijging laat zien richting kwaliteitsniveau basis. Dit is het huidige kwaliteitsniveau van alle (soorten) verharde wegen in onze gemeente. Echter het kwaliteitsniveau van de wegen met een asfaltverharding is nog steeds onvoldoende. We gaan daarom de komende jaren, binnen het huidige onderhoudsbudget extra aandacht besteden aan de asfaltverhardingen en minder aan de elementverhardingen.

Financiën

In het beleidsplan Wegen, dat de raad in maart 2019 heeft vastgesteld, staat een aantal uitgangspunten voor de financiële berekening beschreven, zoals:

- Omvang van het huidige areaal;
- Berekening alleen voor verharde wegen;
- In stand houden van de bestaande situatie (dezelfde materialen, dezelfde constructieopbouw, dezelfde wegbreedte, enz.);
- Alleen kosten voor groot onderhoud, geen kosten voor vervanging, geen kosten voor klein onderhoud, geen kosten voor verzorgend onderhoud zoals straatvegen of onkruidbeheersing;
- In stand houden van het huidige areaal op het gewenste kwaliteitsniveau.

Met de hierboven genoemde uitgangspunten, het beheerareaal en de kwaliteitsambitie Basis is in het beleidsplan een berekening gemaakt voor de jaarlijkse onderhoudskosten. Deze kosten worden in het jaar van uitvoering ten laste gebracht van de exploitatie.

De BBV (Besluit Begroting en Verantwoording) staat niet toe dat de kosten voor vervangingen (reconstructies) worden meegeraamd in het onderhoudsbudget Wegen. Voor reconstructies van wegen en fietspaden is investeringsbudget vereist. We zijn hierbij voor de afgelopen jaren uitgegaan van een bedrag van gemiddeld € 600.000 per jaar. Door de inflatie en de stijgende materiaalprijzen zal dit bedrag de komende jaren niet toereikend zijn. De nieuwe meerjarenplanning voor de projecten 2024 - 2027 geeft aan dat de jaarlijkse investering welke aan de meerjarenplanning gekoppeld is verhoogd moet worden van € 600.000 naar gemiddeld € 1.500.000 per jaar.

Ontwikkelingen

Alle facetten die afgelopen jaren zijn besproken, zijn in het beleidsplan opgenomen. Ieder jaar bekijken we de onderhoudsplanning van de wegen opnieuw en stellen we eventueel bij.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten.

Civieltechnische kunstwerken en kunst in openbare ruimte

Beleid

De visie van de gemeente op het beheer en onderhoud van de civieltechnische kunstwerken en kunst in de openbare ruimte is kernachtig te verwoorden als "veilig, heel, doelmatig en schoon". Deze visie is uitgewerkt in het beheerplan dat het college in 2018 heeft vastgesteld.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel en veilig	Opstellen uitvoeringsplan naar aanleiding van jaarlijks te houden (globale) inspecties.	jaarlijks	Bestaande formatie en budgetten
	Opstellen meerjaren vervangingsplanning naar aanleiding van de in 2023 gehouden inspectie van de civieltechnische kunstwerken.	2023	Bestaande formatie en budgetten

Kwaliteit

In het beheerplan is opgenomen dat elke vijf jaar het volledige areaal door een gespecialiseerd bedrijf geïnspecteerd wordt. In de tussenliggende jaren voert de eigen dienst inspecties uit. Voor de kunst in de openbare ruimte is ervoor gekozen om de eigen dienst jaarlijks een globale inspectie uit te laten voeren. Het jaarlijks onderhoud (schoonmaken) is hierop afgestemd.

Planning

Aan de hand van de jaarlijks uit te voeren schouw, plannen we de onderhouds- en herstelwerkzaamheden in. Afhankelijk van de resultaten van de uit uitgevoerde inspecties, maken we een meerjaren planning voor het herstellen van de geconstateerde gebreken.

Financieel

Aan de hand van de uitgevoerde inspecties, wordt een meerjarenraming opgesteld, passend in de bestaande formatie en budgetten zoals opgenomen in het vastgestelde beheerplan.

Risico's

De risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten.

Openbare verlichting

Beleid

Openbare verlichting draagt bij aan een veilige en leefbare openbare ruimte. Het is daarom een beleidsterrein waarbij het van belang is dat de gemeente zelf een sturende rol vervult bij het definiëren van het beleid en het uitvoeren van het beheer en onderhoud.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Het openbare leven bij duisternis zo goed mogelijk te laten functioneren en bij te dragen aan een sociaal veilige, verkeersveilige en leefbare omgeving.	Uitvoeren beleidsplan Openbare verlichting 2022-2026	2022 - 2026	Bestaande budgetten en formatie
	Vervanging openbare verlichting (binnen de projecten)	Jaarlijks	Waar mogelijk bestaande budgetten en formatie
	Uitvoeren regulier onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
	Afhandelen storingen en klachten		
	Uitvoeren Vervangingsplan 2022-2026	2022 - 2026	Meerjaren investering 2022-2026
Subdoelstelling			
	Het toepassen van innovatieve ontwikkelingen op het gebied van de energieaanpak	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie

Kwaliteit

In de periode 2017 t/m 2021 zijn de meeste SOX en SON armaturen vervangen (90%) en waar mogelijk ook masten op leeftijd. In de periode 2022-2026 gaan we door met het vervangen van masten en armaturen. Dit doen we op basis van leeftijd (masten 50 jaar en armaturen 25 jaar). Naast het verminderen van het energieverbruik zorgt dit ook voor een daling van de veiligheidsrisico's en uniformiteit van masten en armaturen waardoor een rustig straatbeeld ontstaat.

Financieel

Voor het nieuwe vervangingsplan is de komende jaren een investering beschikbaar. De jaarlijkse kapitaallasten van deze investering worden uit het reguliere budget gedekt.

Ontwikkelingen

We blijven gebiedsgericht en zo energiezuinig mogelijk verlichten. Verlichte reclame aan lantaarnpalen staan en passen we niet toe. Bij toepassing van displays en LCD-/led-schermen in de openbare ruimte zijn we kritisch om lichthinder te voorkomen. We houden aandacht op sociale veiligheid, leefbaarheid en sfeer. We gaan het buitengebied niet meer verlichten dan nu het geval is.

Ons doel is om de afspraken over openbare verlichting uit het SER-energieakkoord uit 2013 te halen. Dit houdt in dat we in 2030 50% energie hebben bespaard ten opzichte van 2013. Eind 2020 was dit 28%. We investeren hiervoor in de vervanging van armaturen die ouder zijn dan 25 jaar door armaturen met ledverlichting. We gaan de komende jaren ook masten ouder dan 50 jaar vervangen. De kosten hiervoor bedragen gemiddeld € 339.150,00 per jaar voor de komende 4 jaar.

Circulaire economie en Smart City heeft de komende jaren onze aandacht waarbij we niet voorop lopen maar wel kijken wat passend is voor onze gemeente.

Het dimmen van de openbare verlichting voeren we verder in. Dit scheelt ongeveer 10% energieverbruik op de totale installatie.

Risico's

Ieder jaar testen we masten die 40 jaar of ouder zijn op stabiliteit. Uit deze meting, die vanaf 2013 jaarlijks wordt uitgevoerd, komen masten met een, vanuit inspectiejargon, "code rood" naar boven. Masten met deze code vertonen ernstige gebreken die de stabiliteit van de mast niet waarborgen. Deze masten dienen binnen 6 maanden na de meting vervangen te worden. We gaan door met het vervangen van oude verlichting. We gaan niet sneller vervangen dan op basis van leeftijd. Anders gooien we verlichting weg die nog niet afgeschreven is.

Riolering

Beleid

Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet, op 1 januari 2024, vervalt de verplichting voor het opstellen van een Gemeentelijk Rioleringsplan door gemeenten. Wel blijven gemeenten verplicht invulling te geven aan hun gemeentelijke watertaken en het onderbouwen van de benodigde rioolheffing. Gemeente Oude IJsselstreek heeft daarom gekozen een Water- en Rioleringsprogramma (WRP) op te stellen. Dit Water- en rioleringsprogramma (Wrp) beschrijft hoe de gemeente omgaat met de wettelijke zorgplichten voor afvalwater, hemelwater en grondwater. Ook wordt binnen dit plan geanticipeerd op raakvlakken met vakgebieden zoals Klimaatadaptatie en Landschap en groen.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Schoon, heel, veilig (Bescherming volksgezondheid, kwaliteit leefomgeving waarborgen en bescherming grond- en oppervlaktewater)	Uitvoeren van het verlengde GRP uit 2017	2017-2023	Bestaande formatie en budgetten
Subdoelstelling			
Efficiënt en effectief onderhoud aan riolering	Uitvoeren van het verlengde GRP uit 2017	jaarlijks	Idem
Voorkomen van "water op straat"	Oplossen knelpunten Uitvoeren van het verlengde GRP uit 2017	jaarlijks jaarlijks	p.m. Bestaande formatie en budgetten

Kwaliteit

Door middel van camera-inspecties bepalen we jaarlijks de kwaliteit van een deel van de vrijvervalriolering. Aan de hand van deze inspecties, en inspecties uit het verleden, stellen we met behulp van het rioolbeheersysteem een vervangingsplanning op.

Samen met de vrijvervalriolering maakt de electro-mechanische riolering (drukriolering) het grootste onderdeel uit van het gehele riolsysteem. Om ook hier inzicht te krijgen in de kwaliteit is nog niet zo lang geleden besloten om dit onderdeel ook periodiek te inspecteren. De eerste inspecties bevestigen de verwachte levensduur van bepaalde onderdelen. Aan de hand van de uitgevoerde inspecties stellen we hier ook een vervangingsplan voor op.

Binnen het WRP is rekening gehouden met de hierboven genoemde vervangingsplannen.

Planning

Het Water en rioleringsprogramma heeft een looptijd van 5 jaar en zal in 2028 worden herzien.

Financieel

Voor de dekking van de kosten van aanleg en beheer van riolering zijn verschillende bronnen. De aanleg van riolering in nieuwe bestemmingsplannen bekostigen we uit de exploitatieopzet van die plannen en verdisconteren we in de verkoopprijs. De kosten van het beheer en de aanleg van riolering, hemel- en grondwatervoorzieningen bij bestaande panden, dekken we uit de rioolheffing. De hoogte van deze heffing herzien we jaarlijks en stellen we vast met behulp van een kostendekkingsplan.

De rioolheffing maakt samen met de afvalstoffenheffing en de onroerendezaakbelasting onderdeel uit van het woonlastenprincipe. Uitgangspunt hiervan is een maximale stijging van 3% woonlasten per jaar. Voor de rioolheffing geldt in principe een kostendekkendheid van 100%.

Om de kosten te kunnen blijven dekken is in deze planperiode een verdere stijging van de riool- en waterzorgheffing noodzakelijk. Prijsstijgingen en planning van uit te voeren werkzaamheden kunnen van invloed zijn op de kosten. Jaarlijks zal beoordeeld worden of de rioolheffing moet worden bijgesteld om kostendekkend te zijn. Voor de periode 2024 - 2027 wordt onderstaande stijging voorgesteld.

Jaar	Verhoging (%)	Tarief (€)
2024	10 %	€ 265
2025	10 %	€ 292
2026	2 %	€ 297
2027	2 %	€ 303

Een bufferfonds van minimaal tussen de € 300.000 en € 500.000 is wenselijk om tegenvallers op te kunnen vangen.

Uitgangspunt is Water en Rioleringsprogramma. Met de vaststelling van dit plan, zijn ook de uitgangspunten voor de bepaling van de hoogte van de rioolheffing vastgesteld. Deze uitgangspunten zijn:

- Jaarlijkse stijging van de heffing met 3%;
- Jaarlijks beoordelen of dit percentage voldoende of juist onvoldoende is voor de dekking van de rioluitgaven;
- Een acceptabele stand van de voorziening riolering (ca. € 300.000) om eventuele tegenslagen op te kunnen vangen.

Ontwikkeling

Binnen het Water en Rioleringsplan 2024 2027 wordt geanticipeerd op raakvlakken met vakgebieden zoals Klimaatadaptatie en Landschap en groen.

Risico's

Met de jaarlijkse financiële actualisatie om de hoogte van de rioolheffing te bepalen beperken we eventuele risico's tot een aanvaardbaar niveau.

Water

Beleid

Het beleid rondom water is inmiddels opgenomen in de Klimaatagenda, die juni 2022 is vastgesteld door de gemeenteraad.

Financieel

De financiële aspecten van het onderdeel water zijn in het verleden opgenomen in het breed Gemeentelijk Rioleringsplan. Het voorstel is om dit in de toekomst zo voort te zetten in het Water en Rioleringsprogramma 2024 - 2027.

Ontwikkelingen

Zoals al beschreven in de paragraaf Riolering, is het klimaat aan het veranderen. Deze verandering is niet alleen van invloed op de riolering, maar ook op het watersysteem. Overtollig water uit de kernen dient ook op een verantwoorde wijze verwerkt te worden.

Planning

De Klimaatagenda is vastgesteld.

Risico's

Behoudens beperkte overstromingsrisico's zijn er geen risico's bekend.

Groen, natuur en landschap

Beleid

Voor de groenvoorziening hanteren we in de wijken beeldkwaliteit Basis en in centra beeldkwaliteit Hoog. Dit is conform het vastgesteld beeldkwaliteitsplan van 2016. Uit de laatst gehouden schouw (2022) blijkt dat de meeste groenonderdelen nog net scoren op kwaliteitsniveau 'basis', maar wel aan de onderkant.

Wat willen we bereiken?	Wat gaan we daarvoor doen?	Jaar	Wat mag het kosten?
Hoofddoelstelling			
Behoud van groenvoorzieningen op het vastgestelde kwaliteitsniveau voor een aantrekkelijke groene woon- en werkomgeving in Oude IJsselstreek	Uitvoeren planmatig onderhoud	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie
Subdoelstelling			
Streven naar de vastgestelde kwaliteit en werken aan een meer biodiverse inrichting en beheer van het openbaar groen.	Uitvoeren planmatig onderhoud en aanpassingen in de werkwijze.	Jaarlijks	Bestaande budgetten en formatie

Kwaliteit

Door middel van verschillende jaarlijkse inspecties op groenvoorziening en bomen toetsen we of de vastgestelde beeldkwaliteit en veiligheid behaald wordt.

Financieel

De werkzaamheden voeren we uit binnen de huidige budgetten en formatie. We merken in het groen ook de effecten van klimaatverandering en de hiermee gepaard gaande financiële effecten.

Ontwikkeling

De Visie landschap, natuur en groene kernen is de basis. Vanuit deze visie werken we verder aan vergroening. Dit doen we onder andere door meer bomen te planten en de biodiversiteit in de openbare ruimte en bermen te vergroten.

Risico's

Mogelijke risico's liggen vooral op het terrein van de wettelijke aansprakelijkheid. Hiervoor heeft de gemeente een verzekeringspolis afgesloten.

Speelplaatsen

Speelplekken en -toestellen

Gemeente Oude IJsselstreek kent ca 100 speelplekken, verspreid over de kernen.

Beleid

Het vastgestelde Speelruimteplan is de basis. De veiligheid van de speelvoorzieningen wordt gewaarborgd volgens de landelijke WAS (Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen).

Kwaliteit

Uit de inspectieronden is gebleken dat de toestellen voldoen aan het WAS, maar verouderd zijn.

Financieel

Voor het jaar 2023 en verder is er budget voor vervanging van verouderde toestellen en impuls voor bestaande speelplekken beschikbaar.

Ontwikkeling

De komende jaren werken we aan de implementatie van de nieuwe beleidsambities volgens het Speelruimteplan.

Risico's

Door het consequent (laten) uitvoeren van een inspectie van de speeltoestellen voldoet de gemeente aan haar verplichtingen in het kader van de Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen.

De risico's ten aanzien van de veiligheid (ongelukken) en aansprakelijkheid (claims) zijn daarmee beheersbaar.

Paragraaf Grondbeleid

Inleiding

Onder grondbeleid verstaan we het gehele instrumentarium dat de gemeente ter beschikking staat om ruimtelijke doelstellingen te realiseren. Het grondbeleid omvat alle strategieën van de gemeente rondom het verwerven, beheren, bewerken en uitgeven van gronden. Grondbeleid is een verzamelnaam van een aantal specifieke beleidsuitingen en kan worden ingezet om doelstellingen van de andere beleidsaspecten binnen de gemeente mede mogelijk te maken. Het grondbeleid heeft grote invloed op en samenhang met de realisatie van de beleidstaken zoals: ruimtelijke ontwikkeling - volkshuisvesting - verkeer en vervoer - zorg en welzijn - cultuur, sport en recreatie - economische structuur. Daarnaast kan het grondbeleid grote financiële gevolgen hebben. Met name de (financiële) risico's zijn van belang voor de financiële positie van de gemeente.

In het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (afgekort met BBV) staat in artikel 9.2 dat de paragraaf grondbeleid een verplicht onderdeel vormt van de begroting. De paragraaf grondbeleid moet ten minste ingaan op (artikel 16 van het BBV):

- Een visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen van de programma's die zijn opgenomen in de begroting;
- Een aanduiding van de wijze waarop de gemeente het grondbeleid uitvoert;
- Een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de totale grondexploitatie;
- Een onderbouwing van de geraamde winstneming;
- De beleidsuitgangspunten omtrent de reserves voor grondzaken in relatie tot de risico's van de grondexploitaties.

Nota grondbeleid

Het gemeentelijk grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken op het terrein van volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, recreatie en natuur. Het grondbeleid is geen doel op zich, maar dienstbaar aan de hiervoor benoemde beleidsvelden. De wijze waarop we deze doelstellingen willen bereiken, is vastgelegd in de nota grondbeleid.

Het grondbeleid van de gemeente Oude IJsselstreek is verantwoord in de nota grondbeleid gemeente Oude IJsselstreek 2016. De raad geeft hierin de kaders aan waarbinnen het college en de ambtelijke organisatie het grondbeleid moeten uitvoeren. De gemeente Oude IJsselstreek zet primair in op faciliterend grondbeleid, maar sluit actief grondbeleid niet uit. Zo kan actief grondbeleid een bijdrage leveren aan andere overkoepelende doelstellingen zoals het voorkomen van verpaupering, structurele leegstand of bij de realisatie van sociaal maatschappelijke doelstellingen in de zorg of op het gebied van welzijn.

De huidige nota grondbeleid dateert van 2016. Met de invoering en implementatie van de Omgevingswet op 1 januari 2024 is het aan te bevelen om in 2023 het grondbeleid door te lichten, zodat het aansluit op de nieuwe wetgeving.

Meerjaren Prognose Grondexploitaties

De lopende grondexploitaties zijn met het opstellen van de jaarrekening over 2022 geactualiseerd van peildatum 1 januari 2022 naar peildatum 1 januari 2023. De financiële consequenties voortvloeiend uit het actualiseren van de grondexploitaties, zijn in de jaarrekening over 2022 verwerkt. In deze paragraaf grondbeleid voor de begroting 2024 - 2027 is de actuele prognose van de te verwachten resultaten op de hiervoor benoemde geactualiseerde grondexploitaties gebaseerd. Naast de paragraaf grondbeleid werken we met een Meerjaren Prognose Grondexploitaties (MPG). Het MPG geeft meer gedetailleerd inzicht in de lopende grondexploitaties en moet gezien worden als aanvulling op de paragraaf grondbeleid behorende bij de jaarrekening. In de vergadering van donderdag 29 juni 2023 heeft de raad zowel de jaarrekening 2022 als het MPG op peildatum 1 januari 2023 vastgesteld. Met het vaststellen van het MPG zijn ook de financiële kaders voor de lopende grondexploitaties bepaald.

Winstneming

In de notitie "Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019)" van de commissie Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) is de aanbeveling opgenomen dat, volgens het realisatiebeginsel, wanneer voldoende zekerheid voor het nemen van winst bestaat, de winst dan ook dient te worden genomen. Binnen gemeente Oude IJsselstreek wordt het tussentijds nemen van winst actief toegepast. Bij het actualiseren van de grondexploitaties ten behoeve van de jaarrekening over 2022 heeft de gemeente (tussentijds) winst genomen.

Beleidsuitgangspunten reserves, voorzieningen en risico's voor grondzaken

De gemeente kent geen reserve voor (nadelige) resultaten van de grondexploitaties. Voor de gronden in exploitatie met verwachte nadelige resultaten wordt voor deze nadelige resultaten een verliesvoorziening getroffen. Risico's worden geïnventariseerd en zijn van invloed op het weerstandsvermogen van de gemeente. Deze zal groot genoeg moeten zijn om de risico's af te dekken wanneer deze zich ook daadwerkelijk voordoen. Daarmee kan worden gesteld dat met verwachte nadelige resultaten en risico's binnen de grondexploitatie in voldoende mate rekening wordt gehouden.

Wijziging in wet- en regelgeving

Vennootschapsbelasting

Per 1 januari 2016 is de vennootschapsbelasting voor publieke organisaties ingevoerd. Het heeft tot gevolg dat de gemeente belasting moet afdragen over de winst die we met "commerciële activiteiten" maken. Onder commerciële activiteiten verstaan we in dit verband activiteiten die zowel de gemeente als private partijen kunnen verrichten. Binnen de gemeente is een aantal jaren geleden een Quick scan (berekening) uitgevoerd om te bezien of de gemeente (voor het onderdeel grondexploitaties) in aanmerking komt voor de vennootschapsbelasting. Op basis van deze inventarisatie is gebleken dat de gemeente niet in aanmerking komt voor de vennootschapsbelasting. De uitkomst van de hiervoor benoemde exercitie is met de belastingdienst gedeeld en zij deelden die conclusie. Voor een groot deel was dit toe te rekenen aan het tekort op de grondexploitatie voor Hutten Noord. Deze grondexploitatie is echter met het opstellen van de jaarrekening over 2021 afgesloten. Daarnaast zijn in 2021 een tweetal nieuwe grondexploitaties geopend (Het Varsseveld Industrie Park en 't Kuipje) en is het resultaat als gevolg van de marktomstandigheden aan het veranderen. Vandaar dat we in 2022 in overleg met een extern deskundige een verkenning hebben uitgevoerd om te bezien of we te maken krijgen met de vennootschapsbelasting in relatie tot de lopende grondexploitaties. Op basis van deze verkenning is de verwachting dat we voor wat betreft 2022 en 2023 nog niet te maken krijgen met de vennootschapsbelasting aangezien nog geen sprake is van structureel positieve resultaten (welke thans worden voorzien) op de grondexploitaties, maar dat dit mogelijk vanaf 2024 wel gaat spelen (o.a. in verband met tot het afsluiten van een aantal grondexploitaties). In de toekomst zal het vraagstuk in overleg met de extern deskundige opnieuw tegen het licht gehouden worden.

Winstneming

In de notitie "Grondbeleid in begroting en jaarstukken (2019)" van de commissie BBV is de aanbeveling opgenomen dat, volgens het realisatiebeginsel, wanneer voldoende zekerheid voor winst nemen bestaat, de winst naar rato van voortgang dan ook dient te worden genomen. Dit passen wij ook actief toe en over 2022 hebben we tussentijds winst genomen op de grondexploitaties voor bedrijventerrein De Rieze in Ulft en bedrijventerrein Hofskamp - Oost II in Varsseveld.

Omgevingswet

De Omgevingswet treedt per 1 januari 2024 in werking. De Omgevingswet bundelt en moderniseert de wetten voor de leefomgeving. Hierbij gaat het onder meer om wet- en regelgeving over bouwen, milieu, water, ruimtelijke ordening en natuur. De wet voorziet in de integratie van de regels over onteigening, het voorkeursrecht, landinrichting, stedelijke herverkeveling en het kostenverhaal.

De huidige instrumenten van het **voorkeursrecht** worden vervangen door instrumenten die zo dicht mogelijk blijven bij de oude grondslagen voor vestiging van een voorkeursrecht zoals de omgevingsvisie (de oude structuurvisie) en het omgevingsplan (het bestemmingsplan). In de nieuwe wetgeving voor **onteigening** wordt een scheiding aangebracht tussen de onteigeningsprocedure en de schadeloosstellingsprocedure. Beide procedures worden afzonderlijk van elkaar doorlopen. Het bestuur dat het aangaat neemt een onteigeningsbeschikking dat door de bestuursrechter moet worden bekrachtigd. De rechtbank spreekt niet langer de onteigening uit. Nadat aan een aantal wettelijke voorwaarden is voldaan wordt een onteigeningsakte ingeschreven.

Overheden zijn **verplicht om de kosten te verhalen**. Het afsluiten van een overeenkomst tussen de initiatiefnemer van de bouwactiviteit en het bevoegd gezag heeft daarbij de voorkeur. Als het niet mogelijk is een overeenkomst af te sluiten, is de publiekrechtelijke weg verplicht. Dan verhaalt het bevoegd gezag de kosten op basis van de regels in een omgevingsplan, een omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of een projectbesluit. Zolang de kostenverhaalbijdrage niet is betaald, is het verboden om de bouwwerkzaamheden uit te voeren.

De wet biedt twee mogelijkheden van publiekrechtelijk kostenverhaal: kostenverhaal voor integrale gebiedsontwikkeling (concreet eindbeeld en tijdsplanning van de ontwikkeling) en kostenverhaal voor organische ontwikkeling (dan ontbreken een tijdsplanning en een eindbeeld). Kostenverhaal met tijdvak is mogelijk bij een omgevingsplan, omgevingsvergunning voor een buitenplanse omgevingsplanactiviteit of projectbesluit. Kostenverhaal zonder tijdvak kan alleen via het omgevingsplan plaatsvinden. Het exploitatieplan zoals we die vanuit de huidige Wet op de ruimtelijke ordening (Wro) kennen, verdwijnt en daarvoor in de plaats komt de kostenverhaalbeschikking.

Didam arrest

De Hoge Raad heeft op 26 november 2021 geoordeeld dat een overheidslichaam dat een onroerende zaak wil verkopen, gelegenheid moet bieden aan (potentiële) gegadigden om mee te dingen naar deze onroerende zaken, indien er meerdere gegadigden zijn voor de aankoop van de desbetreffende onroerende zaak of redelijkerwijs te verwachten is dat er meerdere gegadigden zullen zijn. Dit houdt in dat het overheidslichaam de koper moet selecteren aan de hand van objectieve, toetsbare en redelijke criteria. Deze verplichting vloeit voort uit het gelijkheidsbeginsel, dat in deze context strekt tot het bieden van gelijke kansen. Een overheidslichaam dient dit beginsel in acht te nemen bij een beslissing met wie en onder welke voorwaarden het een overeenkomst sluit tot verkoop van een aan hem toebehorende zaak. Op dit punt verschilt de positie van een overheidslichaam met die van een private partij. Het gelijkheidsbeginsel brengt ook mee dat het overheidslichaam, teneinde gelijke kansen te creëren, een passende mate van openbaarheid moet verzekeren met betrekking tot de beschikbaarheid van de onroerende zaak (I), de selectieprocedure (II), het tijdschema (III) en de toe te passen selectiecriteria (IV). Het overheidslichaam moet hierover tijdig voorafgaand aan de selectieprocedure duidelijkheid scheppen door informatie over deze aspecten bekend te maken en wel op een zodanige wijze dat (potentieel) gegadigden daarvan kennis kunnen nemen. Dit is een verstreckende uitspraak en het betekent in ieder geval dat de gemeente haar beleid hierop moet aanpassen. Inmiddels is het opstellen van de uitgifteprocedure (met daarin o.a. de uitgiftecriteria opgenomen) voor de verkoop van bedrijfskavels opgesteld en zullen de resterende kavels op bedrijventerrein De Rieze en Hofskamp Oost II op de markt gebracht worden. Daarnaast hebben we conform de vereisten vanuit het Didam arrest kavels voor de bouw van woningen op de markt gebracht (Slawijkseweg in Netterden).

Toelichting op het exploitatieresultaat van de grondexploitaties

Actualisatie grondexploitaties

Zoals aangegeven in de inleiding van deze paragraaf zijn de lopende grondexploitaties ten behoeve van de jaarrekening over 2022 geactualiseerd naar peildatum 1 januari 2023. Daarmee wordt, conform één van de vereisten die gesteld wordt aan de paragraaf grondbeleid, een actuele prognose van de te verwachten resultaten van de grondexploitaties afgegeven. Met het actualiseren van de grondexploitaties van peildatum 1 januari 2022 naar peildatum 1 januari 2023 zijn de volgende stappen doorlopen:

- De boekwaarden zijn bijgesteld op basis van gerealiseerde inkomsten en uitgaven in 2022;
- De ramingen van de nog te verwachten uitgaven en inkomsten zijn geactualiseerd;
- De planning en fasering zijn naar aanleiding van de laatste ontwikkelingen geactualiseerd;
- Eventuele gevolgen voortvloeiend uit gewijzigde wet - en regelgeving is verwerkt;
- De parameters rente, kostenstijging en zijn aangepast.

Resultaten van gronden in exploitatie

Het verwachte (eind)resultaat van alle gronden in exploitatie op peildatum 1 januari 2023 hebben we weergegeven in onderstaande tabel.

Projecten	Boekwaarde per 31.12.2022 (A)	Nog te realiseren (B)			Resultaat op eindwaarde (C = A + B)	Resultaat netto contant	Toelichting
		Uitgaven	Inkomsten	Saldo			
60820004 - Slawijkseweg Netterden	166.520	33.874	248.045	-214.171	-47.650	-46.716	Voordelig

60820007 - Kromkamp Sinderen	104.593	59.079	167.285	-108.206	-3.614	-3.473	Voordelig
60820013 - Kuipje Breedenbroek	-145.492	337.997		337.997	192.505	188.731	Nadelig
60320002 - De Rieze V+VI Uift	2.061.057	254.979	2.811.235	-2.556.256	-495.199	-466.637	Voordelig
60320003 - Hofskamp-Oost II	1.433.138	160.943	1.714.200	-1.553.257	-120.119	-115.455	Voordelig
60320004 - Het Varsseveld Industriepark	4.637.035	21.171.184	25.868.150	-4.696.966	-59.931	-49.164	Voordelig
Totaal	8.256.851	22.018.057	30.808.916	-8.790.859	-534.008	-492.715	Voordelig

* De grondexploitatie voor 't Kuipje in Breedenbroek kent een tekort en voor het tekort is dan ook een voorziening getroffen.

Actuele ontwikkelingen

De geactualiseerde grondexploitaties op peildatum 1 januari 2023 zijn door de raad op donderdag 29 juni 2023 als financieel kader vastgesteld. Echter, de ontwikkelingen lopende het jaar staan niet stil en vandaar dat in deze alinea de belangrijkste ontwikkelingen die van invloed zijn op het resultaat van de lopende grondexploitaties worden toegelicht.

De belangrijkste actuele ontwikkeling binnen de lopende grondexploitaties doet zich voor bij Het VIP. We worden geconfronteerd met een energievraagstuk die op zich niet uniek is binnen Nederland. Het gaat er kortweg gezegd om dat we zeer waarschijnlijk niet tijdig genoeg de beschikking hebben over voldoende energie (stroom) voor de te vestigen bedrijven binnen het plangebied. Als gemeente zijn we volop in overleg met o.a. Liander en Tennet om te zoeken naar oplossingen. Het energievraagstuk kan mogelijke gevolgen hebben voor de ontwikkeling van het bedrijventerrein en dan met name op het uitgiftetempo van de kavels en daarmee vervolgens weer op de doorlooptijd van de grondexploitatie. In de 2e helft van 2023 brengen we financieel een aantal scenario's in beeld wat één en ander kan gaan betekenen voor de ontwikkeling van Het VIP. Dan moet bijvoorbeeld gedacht worden aan het knippen in de ontwikkeling (een deel in exploitatie en een deel niet). De uitkomsten van de scenario's zullen in ieder geval gedeeld worden met het college en het kan ertoe leiden dat mogelijk een herziene grondexploitatie voor Het VIP ter vaststelling aan de raad voorgelegd gaat worden.

Risico's

Inleiding

Grondexploitaties kenmerken zich (onder meer) door het feit dat in een vroeg stadium kosten worden gemaakt, terwijl de opbrengsten (en dus de dekking van de exploitaties) veelal op een later moment worden geboekt. In dergelijke trajecten doen zich financiële risico's voor (marktontwikkeling, tegenvallende opbrengsten, et cetera). Omdat de risico's binnen de grondexploitaties zich waarschijnlijk nooit gelijktijdig en / of met een maximale omvang aandienen, kan voor de bepaling van de weerstandscapaciteit niet worden volstaan met een optelling van de afzonderlijke project risico's. Sommige risico's zullen zich nooit voordoen, terwijl andere zich in hun maximale omvang aandienen. Met het actualiseren van de grondexploitaties op peildatum 1 januari 2022 zijn ook de kansen en bedreigingen in beeld gebracht en met behulp van een rekenmodel zijn middels willekeurige scenario's bepaald en gerangschikt van "best case" tot "worse case". Het model levert vervolgens een bandbreedte aan waartussen het financiële resultaat zich waarschijnlijk begeeft. Deze exercitie is per project (lopende grondexploitatie) uitgevoerd en met de uitkomsten is de omvang van de benodigde (vereiste) weerstandscapaciteit specifiek voor de grondexploitaties hierop afgestemd.

Vertrekpunt voor de uitgevoerde risicoberekeningen zijn de geactualiseerde grondexploitaties op peildatum 1 januari 2023. Zoals aangegeven voert het model simulaties uit waarbij een fysiek proces niet één keer maar vele malen wordt gesimuleerd, elke keer met andere startcondities. Het resultaat van deze verzameling simulaties is een verdeling die het hele gebied van mogelijke uitkomsten weergeeft (simulatiere resultaten als afwijking ten opzichte van het begrote resultaat). Dit betekent dat in percentages kan worden aangegeven hoe groot de kans is dat het resultaat zich binnen bepaalde waarden bevindt. Voor het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit is dit een belangrijk gegeven. De uitkomst van de risico - analyse per project resulteert in een grafiek waarbij het totaal oppervlak onder de grafiek 100% bedraagt. Voor het bepalen van de vereiste weerstandscapaciteit gaan we uit van een bandbreedte van 80% waarbinnen het resultaat van de grondexploitatie zich beweegt (de uiterste resultaten < 10% en > 90% worden buiten beschouwing gelaten). In de praktijk wordt het resultaat bij het 90e percentiel (de waarde waarbij slechts 10% van de trekkingen in de simulatie een slechter resultaat geeft) als voldoende zeker beschouwd.

Resultaat risico - analyse op peildatum 1 januari 2023

Onderstaande tabel laat een samenvatting van de analyse per complex zien. Behalve het risico (risico ten opzichte van het resultaat) is ook de vereiste weerstandscapaciteit per complex aangeduid indien geen rekening wordt gehouden met verevening met resultaten en risico's van andere complexen. Wel wordt rekening gehouden met het resultaat van het betreffende complex zelf. De optelling van de aldus per complex bepaalde vereiste weerstandscapaciteit, is dus de totaal benodigde risicobuffer wanneer geen rekening wordt gehouden met verevening van positieve en negatieve risico's en resultaten tussen de grondexploitatiecomplexen. Naast risico's op grondexploitaties kent de gemeente meerdere risico's. Het totaal aan geïnventariseerde risico's vormt de benodigde weerstandscapaciteit. Daarnaast wordt de aanwezige weerstandscapaciteit in beeld gebracht. De verhouding tussen de beschikbare capaciteit en de vereiste capaciteit vormt het weerstandsvermogen en dat zegt iets over de mate waarin de gemeente in staat is om eventuele tegenvallers op te vangen.

Omschrijving	Formule	Slawijkseweg	Kromkamp	Kuipje	De Rieze V + VI	Hofskamp Oost II	Het VIP	Totaal	Toelichting
Resultaat grondexploitatie	A	-46.716	- 3.473	188.731	- 466.637	-115.455	-49.164	-492.715	Positief
Resultaat plus voorziening	B	-46.716	- 3.473	-	- 466.637	-115.455	-49.164	-681.446	Positief
Minimumresultaat (90% zekerheid)	C	- 9.316	26.560	232.331	- 330.037	-8.455	1.102.792	1.013.875	Negatief
Risico t.o.v. resultaat	$D = C - A$	37.400	30.033	43.600	136.600	107.000	1.151.956	1.506.590	Negatief
Netto risico (indien > 0)	$E = D + B$	-	26.560	43.600	-	-	1.102.792	1.172.952	Negatief

Het totaal aan vereiste weerstandscapaciteit in relatie tot de lopende grondexploitatie is begroot op € 1.172.952 op peildatum 1 januari 2023. Bij de toelichting op het resultaat van de lopende grondexploitaties in deze paragraaf is bij de actuele ontwikkelingen al ingegaan op het energievraagstuk in relatie tot de ontwikkeling van het bedrijventerrein Het VIP. Dit vormt dan ook een risico voor de gemeente waarvan de financiële omvang nu nog niet in beeld is, aangezien het ook afhangt van de keuzes die we maken in relatie tot de lopende grondexploitatie.

Paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing

Inleiding

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente middelen kan vrijmaken om grote tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat het beleid direct veranderd moet worden. Hierbij wordt een relatie gelegd tussen de omvang van de financiële risico's en de middelen waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om deze risico's af te dekken (weerstandscapaciteit).

De benodigde omvang van het weerstandsvermogen is afhankelijk van de financiële risico's die de gemeente loopt en de kans dat de risico's daadwerkelijk effectief worden. Hiervan maken wij een inschatting per risicocategorie.

Om de ontwikkeling van onze financiële positie te monitoren en tijdig bij te kunnen sturen, indien nodig, wordt voorgesteld rekening te houden met een ratio beschikbaar/benodigd weerstandsvermogen van minimaal 2. Dat geeft een buffer om bij tegenvallers met langere termijn doorwerking, tijd te hebben om structureel bij te sturen.

Beleid

Het bestaande beleid is vastgelegd in de nota Weerstandsvermogen. Daarnaast geldt de begrotingsdoctrine. Beleidsuitgangspunten:

- Gemeente Oude IJsselstreek gebruikt incidentele weerstandscapaciteit om incidentele tegenvallers te dekken;
- De begroting moet elk jaar structureel sluitend zijn. Structurele tegenvallers moeten opgevangen worden door structurele middelen.
- Het weerstandsvermogen wordt zoveel mogelijk intact gelaten en er wordt terughoudend opgetreden bij beschikking over de algemene reserve. Dit omdat niet alle risico's volledig gekwantificeerd kunnen worden. Om een goed beeld te houden op de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit worden deze minimaal tweemaal per jaar (bij de programmabegroting en de jaarrekening) geïnventariseerd en beoordeeld;
- De post onvoorzien wordt alleen gebruikt voor éénmalige tegenvallers; deze tegenvallers dienen te voldoen aan de criteria: onvoorzienbaar, onvermijdbaar en onuitstelbaar
- De algemene reserve wordt volledig meegerekend bij de bepaling van de weerstandscapaciteit.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft de relatie weer tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en alle risico's waarvoor geen voorzieningen zijn gevormd of die niet verzekerd zijn. De weerstandscapaciteit bestaat uit de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt om niet-begrote kosten te dekken. De risico's zijn alle voorzienbare risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn voor de financiële positie.

Weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit geeft de mate aan waarin de gemeente zelf in staat is om niet-begrote kosten te dekken uit structurele middelen, zonder direct het bestaande beleid te moeten aanpassen dan wel bezuinigingen door te voeren. Hierbij kan gedacht worden aan de mogelijkheden die er zijn tot het verhogen van de inkomsten (bijvoorbeeld via belastingverhoging). Bij de incidentele weerstandscapaciteit gaat het om de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen die éénmalig kunnen worden ingezet. De bestemmingsreserves en niet-benutte belastingcapaciteit nemen we uit oogpunt van behoedzaamheid niet in de weerstandscapaciteit mee.

Onderstaande tabel bevat het overzicht van de weerstandscapaciteit per begin van het boekjaar 2024.

Weerstandscapaciteit (x € 1.000)	Bedrag
a. Begrotingsruimte (post onvoorzien)	50
b. Algemene reserves	26.382
c. Stille reserves	1.000
Totaal weerstandscapaciteit per 1-1-2024	27.432

Toelichting

A. Begrotingsruimte

Voor de dekking van niet voorziene uitgaven is in de begroting een structureel bedrag van € 1,25 per inwoner, ofwel een totaalbedrag van afgerond € 50.000 opgenomen.

B. Algemene reserve

Algemene reserve (x 1.000)	Werkelijke stand 31-12-2022	Begrote stand 1-1-2023	Begrote stand 1-1-2024
Algemene reserve	24.018	24.245	26.382

C. Stille reserves

Een stille reserve is het verschil tussen de hogere directe opbrengstwaarde bij verkoop en de boekwaarde van de diverse activa zoals ze op de balans staan. De mogelijke meeropbrengsten bij verkoop kunnen voor andere doelen worden aangewend. Dit geldt alleen voor bezittingen die direct verhandelbaar of verkoopbaar zijn. Bijvoorbeeld panden en objecten, maar ook bos-en landbouwgronden die niet of met een lagere boekwaarde op de balans staan. Bij de berekening van de weerstandscapaciteit wordt rekening gehouden met 50% van het verschil tussen de boekwaarde en de actuele WOZ-waarde. We nemen voor de weerstandscapaciteit het bedrag van € 1.000.000.

Risico's

Door de risico's in beeld te brengen, kunnen we het benodigd weerstandsvermogen bepalen. Voor elk risico wordt beoordeeld of het risico kan worden vermeden, verminderd, overgedragen of geaccepteerd. Daarbij wordt een inschatting gemaakt van de kans dat het risico zich voordoet en het bedrag ten hoogste van de maximale risico.

De komende jaren willen we ons risicomanagement verbeteren, als onderdeel van de versterking van de gehele interne beheersing. Dit kan leiden tot aanpassing van de in deze paragraaf genoemde risico's. Voor dit moment hebben we ervoor gekozen om de bestaande risico-inschatting grotendeels in stand te laten en alleen op een beperkt aantal onderdelen aanpassingen te doen. In totaal is het risico voor Oude IJsselstreek berekend op € 7,1 miljoen.

De belangrijkste risico's voor Oude IJsselstreek (x 1.000) :

Risico's	Mate inschatbaarheid	Beheersing	Financieel gevolg	Risico
a. Aansprakelijkheid/eigendom/Bedrijfsvoering				
Schadeclaims	Slecht	Verminderen	400	40
Eigendommen	Slecht	Verminderen	450	45
Personeel/inhuur	Redelijk	Accepteren	1.000	500
ICT	Slecht	Verminderen	4.000	400
Bedrijfsvoering overig	Slecht	Accepteren	800	160
b. Financiële risico's				
Bestuursdwang/proceskosten	Slecht	Verminderen	300	150
Renterisico	Redelijk	Accepteren	3.000	1.500
Algemene uitkering	Slecht	Accepteren	2.500	625
c. Grondexploitatie				
Zie paragraaf Grondbeleid	Redelijk	Accepteren	1.173	1.173
d. Verbonden partijen				
Zie paragraaf verbonden partijen	Goed	Verminderen	4.648	465
e. Open einde regelingen				

Sociaal Domein	Slecht	Verminderen	4.000	1.000
f. Garant en borgstellingen				
Garant- en borgstellingen	Redelijk	Accepteren	175.579	1.756
g. Overige (externe) factoren				
Overige factoren	Slecht	Verminderen	5.000	2.000
Totaal			203.235	9.852

Toelichting categorieën

a. Aansprakelijkheid/ eigendommen /bedrijfsvoering

Dit betreft onder andere aansprakelijkheid voor schadeclaims vanwege onzorgvuldig, onjuist of niet tijdig handelen. Daarnaast hebben we een beperkt risico op het gebied van brand- en stormschade op gemeentelijke gebouwen. Ook hebben we risico's op de eigen percelen ten aanzien van verontreiniging.

Daarnaast lopen we risico op de personeelslasten/ inhuur. Het wordt steeds moeilijker om bepaalde vacatures te vervullen. Er zijn niet/ zeer moeilijk mensen meer te vinden. Dat kan leiden tot hogere personeelslasten, omdat er meer extern moet worden ingehuurd/ingekocht. Op dit moment is de markt dusdanig, dat zelfs dit niet meer altijd lukt, wat ook maakt dat de tarieven zeer sterk zijn gestegen. Dit leidt, naast extra kosten, ook tot een nog hogere druk op de staande organisatie, wat vervolgens tot hoger ziekteverzuim kan leiden.

De risico's ten aanzien van ICT worden de komende jaren steeds groter met betrekking tot bijvoorbeeld hacks, ransomware, DDOS-aanvallen. Natuurlijk zijn er de nodige maatregelen genomen om hackers zoveel mogelijk te weren, en worden medewerkers regelmatig gewaarschuwd om de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen, maar hackers zijn inventief en bedenken telkens nieuwe wegen om de beveiliging te omzeilen. De financiële gevolgen van een hack kunnen groot zijn.

De post bedrijfsvoering overig betreft tot slot een aantal specifieke risico's:

- Personeelslasten/inhuur; gemeente is eigen risicodragers voor de ww.
- Eigen risicodragers wachtgeldverplichtingen bestuurders.
- Gemeente is pensioenverzekeraar van bestuurders.

b. Financiële risico's

- Bestuursdwang en proceskosten
- Renterisico: dit risico is fors verhoogd ten opzichte van de vorige begroting (van 250.000 naar 1,5 miljoen euro). Met name door de situatie in Oekraïne zijn de rentetarieven voor langlopende leningen in 2022 en 2023 in korte tijd zeer sterk gestegen. De gemiddelde rente die we voor 2024 verwachten is ruim 2%. Conform de systematiek van de laatste jaren is dit ook het percentage waar in de meerjarenraming mee is gerekend. De rente voor nieuwe langlopende leningen ligt inmiddels echter boven de 3,5%. Als de omstandigheden rond rentetarieven en onze financieringsbehoefte (voornamelijk door de investeringsbegroting) gelijk blijft, betekent dit dat we de komende jaren een steeds hogere rente betalen, die kan oplopen tot miljoenen meer in de jaarschijf 2027 dan nu in de meerjarenraming is verwerkt.

- Algemene uitkering: gezien de grilligheid en onvoorspelbaarheid van de uitkeringen vanuit het Rijk, is er een reëel risico dat de hoogte van de algemene uitkering anders wordt dan zoals dit nu op basis van de meicirculaire 2023 in de begroting 2024 is verwerkt. Tegelijkertijd kan dit ook een positief effect hebben, want de algemene uitkering zoals nu in de begroting verwerkt, is vanaf 2026 vele malen lager dan daarvoor en de insteek vanuit de VNG is om met het Rijk hierover betere afspraken te maken.

c. Grondexploitatie

- zie paragraaf "Grondbeleid"

d. Verbonden partijen

- Zie paragraaf "Verbonden partijen"

e. Open-einde regelingen

De uitgaven die gemoeid zijn met open-einde regelingen zijn, zoals de naam al aangeeft, moeilijk te beïnvloeden door de gemeente omdat het beroep op deze regelingen en subsidies niet te maximeren is.

Regelingen en maatregelen Sociaal Domein (Jeugd, WMO):

In het sociaal domein blijft sprake van belangrijke ontwikkelingen die kansen en onzekerheden meebrengen, waaronder:

- In regionaal verband is verblijfszorg jeugd per 1 juli 2022 op een andere manier ingekocht. Onderdeel van deze inkoop is een andere manier van samenwerking met minder aanbieders en een andere bekostigingsvorm. In de begroting is een inschatting gemaakt van het financiële effect van deze nieuwe inkoop. Er werden in eerste instantie kostenbesparingen verwacht, maar de huidige situatie is dat dit niet op korte termijn gerealiseerd kan worden en de kosten juist stijgen.
- De doordecentralisatie van Beschermd Wonen van centrumgemeenten naar alle gemeenten is enkele keren uitgesteld en staat momenteel gepland voor 1 januari 2025. Per dat moment wordt ook een ander bekostigingsmodel vanuit het Rijk ingevoerd, met een ingroeipad. Het financiële effect van dit hele proces is nog niet bekend;
- Vanaf 2022 is de gemeente waar een jeugdige staat ingeschreven verantwoordelijk voor de zorgvraag en de betaling ervan van de jeugdige, ook wanneer deze verblijft in een instelling in een andere gemeente. Het jaar 2022 is nadrukkelijk een overgangsjaar, waarin we soms zorg moeten voorfinancieren en later kunnen declareren bij andere gemeenten en vice versa. Of en in hoeverre dit leidt tot bijstellingen op de huidige meerjarenbegroting is op dit moment niet bekend.
- De invoering van het abonnementstarief in de Wmo (per 1 januari 2019) heeft een aanzuigende werking gehad en we zien de afgelopen jaren een nadrukkelijke stijging in de kosten voor met name huishoudelijke hulp. In hoeverre dit nog verder doorzet de komende jaren is niet bekend. Tegelijkertijd is het de bedoeling dat per 2025 wederom een aanpassing komt op het abonnementstarief, waarmee we mogelijk weer terug zouden gaan naar de situatie van voor 2019. Dit gaat wel gepaard met een korting op het gemeentefonds. Of en welk financieel effect dit per saldo voor ons heeft is nog niet bekend.
- Er zijn in de Hervormingsagenda Jeugd afspraken gemaakt over de toekomst van de jeugdzorg en de financiering daarvan. Vanwege de val van het kabinet is op dit moment onduidelijk of en wanneer de Hervormingsagenda daadwerkelijk vorm en inhoud in de praktijk krijgt en welke financiële gevolgen dit heeft.

Regelingen en maatregelen Sociaal Domein (Participatie)

- Uitvoering Participatiewet in eigen beheer: De uitvoering van de participatiewet in eigen beheer per 1 januari 2021 en de oprichting van STOER brengt risico's met zich mee, die voorheen onder primaire verantwoordelijkheid van Laborijn vielen. De hoogte van deze risico's is in grote mate afhankelijk van de manier waarop de nieuwe werkwijze verder wordt doorontwikkeld.
- De gemeente Oude IJsselstreek is al jaren een zgn. nadeelgemeente. Dit houdt in dat de gemeente al jaren minder Buig ontvangt dan dat zij werkelijk nodig heeft om de uitkeringen te betalen. De verwachting is dat dit ook de komende jaren zal zijn. Voor het ontvangen van een vangnetuitkering om dit nadeel deels te compenseren moet aan een aantal voorwaarden worden voldaan. Op voorhand is niet zeker of de gemeente hieraan voldoet. Een aantal van deze voorwaarden zijn deels afhankelijk van politieke keuzes zoals het inzetten van boetes en maatregelen en het actief opleggen en innen terugvorderingen en verhaal. De keuzes die hierin gemaakt worden moeten we zien in het licht van de vastgestelde visie. Werken vanuit de bedoeling is niet louter gericht op handhaving maar zaken in perspectief zetten en integraal afwegen.

- Exploitatiesubsidies
- Leerlingenvervoer
- ZIN (Zorg in Natura)

f. Garant/borgstellingen

Het overzicht van de borg-/garantstellingen is opgenomen in de jaarstukken 2022.

g. Overige (externe) factoren

- Economische ontwikkelingen, die buiten de invloedssfeer van de gemeente vallen.
  - Planschade.
  - Schade ten gevolge van veranderend klimaat en of extreme weersomstandigheden.
  - Leges.
  - Hypotheken personeel.
  - Fluctuatie kosten en opbrengsten Afvalscheiding.
  - Uitkering gemeentefonds inclusief Btw- compensatiefonds (BCF).
  - Vennootschapsbelasting (VPB).
  - Omgevingswet
  - Na-ijl effecten Corona
  - Algehele maatschappelijke en macro-economische (mondiale) ontwikkelingen
  - Gevolgen van overbelasting van het energienetwerk op ruimtelijke ontwikkelingen
- We hebben dit risico ook fors verhoogd (van 1 naar 2 miljoen euro) ten opzichte van vorig jaar.

Berekening prognose weerstandsvermogen (x 1.000)

De verhouding tussen de aanwezige weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit bepaalt of het weerstandsvermogen voldoende is. Een ratio >2 is uitstekend te noemen.

		beschikbare weerstandscapaciteit (x € 1.000)		27.432		
Weerstandsvermogen	=	$\frac{\text{-----}}{\text{-----}}$	=	$\frac{\text{-----}}{\text{--}}$	=	2,78
		benodigde weerstandscapaciteit (risico's) (x € 1.000)		9.852		

Kengetallen

Het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) schrijft voor dat in deze paragraaf een verplichte basisset van 5 kengetallen wordt opgenomen. Deze kengetallen zijn:

- Netto schuldquote
- Solvabiliteitsratio
- Grondexploitatie
- Structurele exploitatieruimte
- Belastingcapaciteit (woonlasten meerpersoonshuishouden)

Het is van belang deze kengetallen in breder perspectief te zien, aangezien deze op zichzelf stand maar een deel van het totale beeld van de gemeentelijke financiën weergeven.

Kengetallen (x 1.000)	Rekening 2022	Begroting 2023	Begroting 2024 (stand 31-12)
----------------------------------	--------------------------	---------------------------	---

1a Netto schuldquote	85,7%	109,9%	109,9%
1b Netto schuldquote gecorrigeerd	77,2%	99,6%	100,6%
2 Solvabiliteitsratio	22,7%	15,8%	15,9%
3 Grondexploitatie	6,2%	16,1%	16,6%
4 Structurele exploitatieruimte	1,3%	1,03%	0,65%
5 Belastingcapaciteit*	93,3%	91,2%	96,7%

* Percentage 2024 is gebaseerd op het landelijk gemiddelde van € 940 (2023) voor meerpersoonshuishoudens met een koopwoning.

Signaleringswaarden	Waarde Oude IJsselstreek	Categorie A	Categorie B	Categorie C
Netto schuldquote	109,9%	<90%	90-130%	>130%
Netto schuldquote, gecorrigeerd	100,6%	<90%	90-130%	>130%
Solvabiliteitsratio	15,9%	>50%	20-50%	<20%
Grondexploitatie	16,6%	<20%	20-35%	>35%
Structurele exploitatieruimte Begroting	0,65%	Begr en MJR >0%	Begr of MJR >0%	Bgr en MJR <0%
Structurele exploitatieruimte MJR 2027	-5,52%			
Belastingcapaciteit	96,7%	<95%	95-105%	>105%
Weerstandsvermogen	278%	>100%	80-100%	<80%

Financiële positie

Financiële begroting

Toelichting

Het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) schrijft voor, dat er naast de programmabegroting en de paragrafen ook een “financiële begroting” wordt gemaakt. Hierin wordt inzicht gegeven in:

- de meerjarenraming/ prognose meerjarenperspectief 2024 - 2027
- het overzicht van baten en lasten
- overzicht van incidentele baten en lasten
- de financiële uitgangspunten

Meerjarenraming

In de meerjarenraming wordt de ontwikkeling van het saldo aangegeven vanaf het uitgangspunt in de programmabegroting 2023 en vervolgens de autonome en structurele ontwikkelingen. Immers, we sturen op een structureel meerjarig sluitend resultaat.

NB. Alle positieve bedragen dragen bij aan een positieve ontwikkeling van het begrotingssaldo, negatieve bedragen verslechteren het resultaat.

De toelichting op de autonome ontwikkelingen en beleidsmatige ontwikkelingen 2024 zijn onder de betreffende programma's benoemd.

Meerjarenraming 2024- 2027 (x1000)		2024	2025	2026	2027
Resultaat programmabegroting 2023-2026		3.607	6.703	265	265
Autonome ontwikkelingen					
1	Indexaties	-705	-750	-750	-750
1	Huur accommodaties	227	227	227	227
1	Civieltechnische kunstwerken	-42	-42	-237	-42
1	Pachten en huren	37	37	37	37
1	Groenvoorzieningen	-	70	70	70
1	Ecologische bermbeheer	-35	-80	-80	-80
1	Doorontwikkeling DRU	-50	-	-	-
1	Wet kwaliteitsborging bouwen	-24	-24	-24	-24
1	Bijdrage GR: ECAL	-25	-25	-25	-25
1	Riolering	4	4	4	4
1	Kleine bedragen	-20	-6	-6	-6
2	Indexering diverse budgetten	-515	-523	-523	-523
2	Uitkeringen	-250	-388	-530	-530
2	Buurtspportcoaches	139	139	139	139
2	Indexaties	-292	-292	-292	-292
2	Samen sterker thuis	-50	-50	-50	-50
2	Hulp bij het huishouden	-942	-942	-942	-942
2	Individuele groepsondersteuning WMO	-294	-294	-294	-294
2	Jeugdhulp in de buurt	-586	-586	-586	-586
2	Toegang tot jeugdhulp	-150	-150	-150	-150
2	Gezins- en woonvormen	-770	-770	-770	-770
2	Bijdrage GR: GGD	-66	-66	-66	-66
2	Asiel	-73	-	-	-
2	Sociale kaart	-20	-	-	-
2	Leef- en woonvoorziening	-106	-106	-106	-106
2	WSW reiskosten	-23	-23	-23	-23
2	Maatschappelijke banen	150	150	150	150
2	Onderwijsachterstanden beleid	-397	-397	-397	-397
3	Regiocoördinator	-27	-27	-27	-27
3	Onderwijshuisvesting	-	20	20	20
3	Leerlingenvervoer	-327	-277	-226	-226
3	Indexering diverse budgetten	-33	-33	-33	-33
3	Bijdrage kinderopvang IKC Gendringen	-	31	31	31
4	Reisdocumenten/rijbewijzen	8	11	11	53
4	OZB woningen bezwaarschriften	-75	-75	-	-
4	OZB woningen wegvallen SMQ abonnement	20	20	20	20

4	Bijdrage GR: VNOG	-119	-121	-248	-336
4	Wet goed verhuurderschap	-31	-32	-30	-30
4	Bijdrage GR: ODA	-90	-90	-90	-90
4	Indexering diverse budgetten	-32	-32	-32	-32
5	Bestuur	-147	-147	-172	-147
5	Voorziening wethouders	68	53	53	53
5	Overhead / prijsstijgingen index	-23	-23	-23	-23
5	Kleine bedragen	-	6	-11	-
5	Vrijval stelpost loon- en prijsstijgingen (prg begr 23-26)	860	728	337	337
5	CAO 2023	-1.012	-1.012	-1.012	-1.012
5	CAO en premies 2024	-833	-833	-833	-833
5	Periodieke verhogingen	-210	-210	-210	-210
5	Personeel fysiek domein (programma 1)	-283	-283	-283	-283
5	Personeel sociaal domein (programma 2)	-122	-122	-122	-122
5	Personeel dienstverlening (programma 4)	-98	-87	-41	-31
5	Personeel bestuur en bedrijfsvoering (programma 5)	-137	-137	-57	-57
5	Vrijval taakmutatie	62	63	63	63
5	Samenwerking automatisering	-234	-234	-234	-234
5	Automatisering: licentie en onderhoud	-69	-69	-69	-69
5	Arbo	-8	-8	-8	-60
5	Overige p-budgetten	-52	-55	-60	-52
5	Diverse indexaties	-125	-133	-134	-133
5	Meerjarenonderhoudsplanning (MJOP) reserve	-218	-256	-14	-668
99	Zand en grindwinning	27	27	27	27
99	Toeristenbelasting	5	5	5	5
99	Algemene uitkering	4.528	2.915	2.808	1.830
99	OZB	350	350	350	350
99	Waardevermeerderingen (niet)woningen	150	150	150	150
div	MJOP onderhoud	218	256	14	668
div	Kapitaallasten	-657	-1.554	-1.414	-1.566
div	Diverse kleine bedragen	2	-7	-1	-
div	Stelpost kapitaallasten	251	543	328	189
Totaal autonome ontwikkelingen		-3.291	-5.566	-6.391	-7.507
Subtotaal resultaat autonome ontwikkelingen		316	1.137	-6.126	-7.242
Beleidsmatige ontwikkelingen					
1	Mobiliteitsaanpak kleine verkeersmaatregelen	-100	-	-	-
1	Opstellen mobiliteitsplan	-15	-	-	-
1	Natuur en milieueducatie	-18	-18	-18	-18
1	Subsidie landschap en biodiversiteit	-25	-25	-25	-25
1	Energietransitie	69	69	69	69
1	Cofinanciering Leader	57	57	57	57
2	Lokale Toekomsttuin	-100	-250	-250	-250
2	Minimaregelingen	-208	-208	-208	-208
2	Doorontwikkeling schuldhulpverlening	-78	-78	-78	-78
2	Sportstimulering	-23	-23	-23	-23
2	Inzet stelpost risico's	267	404	404	404
3	Uitvoering lokaal voedselbeleid	-16	-16	-16	-16
4	Bewustwording cyberveiligheid & privacy	-8	-8	-8	-8
5	Lokale rekenkamer	-8	-8	-8	-8

5	Bewustwording cyberveiligheid & privacy intern	-10	-10	-10	-10
5	Projectbudget bedrijfscontinuïteit	-20	-	-	-
5	Inzet reserve Sociaal Domein (begrotingssaldo)	296	-	-	-
5	Kantine	-21	-8	-8	-8
5	Personeel datagedreven werken	-88	-88	-	-
5	Personeel ecologisch bermenbeheer	-	-54	-54	-54
5	Datagedreven werken - Datawarehouse	-25	-25	-25	-25
Totaal beleidsmatige ontwikkelingen		-74	-289	-201	-201
Totaal resultaat 2024-2027		241	849	-6.326	-7.443

* Saldo resultaat wordt voor 2024 en 2025 toegevoegd aan de algemene reserve en 2026 en 2027 wordt onttrokken.

Overzicht van baten en lasten

Bij de afzonderlijke programma's is steeds een overzicht van de baten en lasten opgenomen. In de volgende tabel treft u een totaaloverzicht van alle programma's aan. Volgens het BBV mogen de mutaties in de reserves niet via de programma's lopen, maar moeten afzonderlijk zichtbaar zijn.

Daardoor ontstaan er twee exploitatiesaldo's, te weten een saldo vóór resultaatbepaling en een saldo na resultaatbepaling. Concreet betekent dit dat er eerst een telling wordt gemaakt van de begroting zonder de mutaties in de reserves (= vóór resultaatbepaling). Daarna volgt een telling rekening houdend met stortingen in- en onttrekkingen aan de reserves (= na resultaatbepaling).

Overzicht baten en lasten (x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Lasten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	44.197	42.883	43.544	42.887
2. De leefbare gemeente	59.893	59.707	59.407	58.777
3. De werkende gemeente	6.243	6.727	6.865	6.978
4. De dienstverlenende gemeente	6.881	6.898	6.971	7.113
Bedrijfsvoering	17.217	16.974	17.209	17.341
Algemene dekkingsmiddelen	-	-	-	-
Vennootschapsbelasting	3	3	3	3
Onvoorzien	50	50	50	50
Totaal lasten	134.483	133.242	134.050	133.149
Baten				
1. De gemeente waar het goed wonen is	24.133	22.853	22.973	23.127
2. De leefbare gemeente	12.344	12.273	12.128	11.511
3. De werkende gemeente	1.121	1.172	1.172	1.172
4. De dienstverlenende gemeente	1.016	1.037	1.164	1.241
Bedrijfsvoering	687	682	676	676
Algemene dekkingsmiddelen	95.293	96.003	89.018	88.041
Totaal baten	134.594	134.019	127.131	125.768
Totaal saldo van baten en lasten (voor bestemming)	110	777	6.919-	7.381-
Mutaties reserves				
Toevoegingen aan reserves	604	604	604	604
Onttrekkingen aan reserves	735	675	1.197	542
Totaal mutatie reserves	131	72	593	62-
Totaal saldo lasten	135.088	133.846	134.654	133.753
Totaal saldo baten	135.329	134.695	128.328	126.310
Resultaat na bestemming	241	849	6.326-	7.443-

Overzicht van incidentele baten en lasten

Overzicht van incidentele baten en lasten (x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Bestaand beleid				
Lasten				
<i>1 De gemeente waar het goed wonen is</i>				
Accommodatie Wesenthorst	-184	-	-	-
<i>2 Een leefbare gemeente</i>				
Bijdrage cultuur- en erfgoedpact Achterhoek	-87	-	-	-
<i>5 Bedrijfsvoering</i>				
Personeelslasten	-145	-110	-	-
Personeelslasten griffie	-73	-	-	-
Vitaliteitsonderzoek	-48	-	-	-
<i>Reserve mutaties</i>				
Reserve accommodaties (MJOP)	-588	-588	-588	-588
Reserve onderwijshuisvesting	-17	-17	-17	-17
Reserve sociaal Domein	-296	-	-	-
Baten				
<i>1 De gemeente waar het goed wonen is</i>				
Accommodatie Wesenthorst	34	-	-	-
<i>2 Een leefbare gemeente</i>				
Bijdrage cultuur- en erfgoedpact Achterhoek	87	-	-	-
<i>Reserve mutaties</i>				
Reserve accommodaties (MJOP)	820	798	1.077	1.077
Reserve sportaccommodaties	100	100	100	100
Reserve begraafplaatsen	33	33	33	33
Totaal bestaand beleid incidenteel	-364	216	605	605
Ontwikkelingen				
Lasten				
<i>correctie bestaand beleid:</i>				
<i>5 Bedrijfsvoering</i>				
Vitaliteitsonderzoek	48	-	-	-
<i>1 De gemeente waar het goed wonen is</i>				
Accommodatie Wesenthorst	29	-	-	-
Mobiliteitsaanpak	-100	-	-	-
Mobiliteitsplan	-15	-	-	-
Doorontwikkeling Dru Industriepark	-50	-	-	-
Spuk Nationaal Isolatie Programma (NIP)	-315	-	-	-
<i>2 Een leefbare gemeente</i>				
SPUK Leefomgeving	-26	-26	-	-
SPUK een tegen eenzaamheid	-26	-21	-	-
SPUK coördinatiekosten regionale aanpak preventie	-19	-19	-	-
SPUK Mentale gezondheid	-13	-13	-	-
SPUK Aanpak overgewicht en obesitas	-46	-46	-	-
SPUK OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	-7	-7	-	-
SPUK Versterking kennis en adviesfunctie	-7	-7	-	-
Volksgesondheid GGD	-19	-19	-	-

<i>5 Bedrijfsvoering</i>				
Personeelslasten	-214	-214	-	-
Kantine	-13	-	-	-
Projectbudget bedrijfscontinuïteit	-20	-	-	-
<i>Reserve mutaties</i>				
Reserve Sociaal Domein	296	-	-	-
Baten				
<i>1 De gemeente waar het goed wonen is</i>				
Spuk Nationaal Isolatie Programma (NIP)	315	-	-	-
<i>2 Een leefbare gemeente</i>				
SPUK Leefomgeving	26	26	-	-
SPUK een tegen eenzaamheid	26	21	-	-
SPUK coördinatiekosten regionale aanpak preventie	19	19	-	-
SPUK Mentale gezondheid	13	13	-	-
SPUK Aanpak overgewicht en obesitas	46	46	-	-
SPUK OKO & Vroegsignalering alcoholproblematiek	7	7	-	-
SPUK Versterking kennis en adviesfunctie	7	7	-	-
<i>Reserve mutaties</i>				
Reserve accommodaties (MJOP)	-218	-256	-14	-668
Totaal ontwikkelingen incidenteel	-276	-489	-14	-668
Totaal incidentele baten en lasten	-640	-273	591	-63

Het BBV schrijft voor dat we het begrotingssaldo tevens presenteren exclusief de bovenvermelde incidentele posten, dat geeft het structurele begrotingssaldo weer.

Voor de provincie vormt dat het toetsingskader en dat laat het volgende beeld zien:

Presentatie van het structureel begrotingssaldo(x 1.000)	2024	2025	2026	2027
Saldo van baten en lasten	110	777	-6.919	-7.381
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	131	72	593	-62
Begrotingssaldo na bestemming	241	849	-6.326	-7.443
Waarvan incidentele baten en lasten (saldo)	-640	-273	591	-63
Structureel begrotingssaldo	881	1.122	-6.917	-7.380

Financiële uitgangspunten

Beleidsuitgangspunten

De basis voor het financiële beleid is opgenomen in hoofdstuk "Financien onder controle" in het coalitieprogramma 2022-2026. Centraal staat daarin het behouden van een gezonde financiële positie. Daarbij zijn de volgende uitgangspunten gedefinieerd:

- De begroting is meerjarig structureel sluitend.
- Trendmatige verhoging van de woonlasten (Onroerendezaakbelasting (Ozb), Rioolrechten en afvalstoffenheffing). Dat betekent een maximale stijging van 3%. De tarieven van de rioolrechten en afvalstoffenheffing zijn kostendekkend.
- De uitvoering van het sociaal domein vindt plaats binnen de beschikbare budgetten. De algemene reserve van het sociaal domein is bestemd voor het sociaal domein ("binnen de hekjes").
- Overschotten gaan terug naar de algemene reserve.

In de begroting kijken we op de volgende 3 punten hiervan af.

- De eerste betreft het meerjarig structureel sluitend zijn van de begroting. Het Rijk heeft eenzijdig de financiering naar de gemeenten zeer ingrijpend verlaagd vanaf 2026. Op landelijk niveau lopen gesprekken tussen VNG en het Rijk voor een oplossing voor deze "ravijnjaren". De val van het kabinet zorgt ervoor dat uitsluitel nog langer op zich laat wachten. De VNG adviseert daarom aan gemeenten om de jaren 2026 en verder dan ook niet structureel sluitend op te stellen. Deze uitzonderlijke omstandigheden maken dat wij om die reden bewust afwijken van de eerder gekozen lijn.
- Ten tweede de verhoging van de woonlasten. In de voorjaarsnota 2024 hebben wij al aangegeven dat wij niet kunnen garanderen dat we -gezien de uitzonderlijke prijsstijgingen waarmee wij ons geconfronteerd zien- voor de begroting 2024 kunnen vasthouden aan de wens om de lokale heffingen niet meer dan 3% te laten stijgen. Voor 2024 voorzien we aanzienlijk hogere prijsstijgingen dan waarvoor we door het Rijk gecompenseerd worden. Het gaat om een verschil van meerdere miljoenen. Dat maakt dat we er in deze begroting voor kiezen om de woonlasten meer te laten stijgen (met iets minder dan 10%) dan waar we eerder vanuit zijn gegaan.
- Hekjes in het sociaal domein: in het voorjaar van 2023 hebben we de raad geïnformeerd over de moeilijkheden om vast te blijven houden aan de hekjes. Daarom is deze begroting opgesteld zonder rekening te houden met de "hekjes" in het sociaal domein.

De aanpassingen in deze begroting ten opzichte van de vorige begroting, zijn specifiek toegelicht in het hoofdstuk "Wat mag het kosten". De aanpassingen leidden in eerste instantie tot een negatief resultaat in de jaren 2024 en 2025. Daarom hebben we specifiek de volgende posten ten opzichte van de vorige begroting of de voorjaarsnota 2024 niet of voor een lager bedrag opgenomen in deze begroting:

- Subsidieregeling woningisolatie (€ 200.000 geschrapt in zowel 2024 als 2025)
- Verlaging budget maatschappelijke banen (€150.000 verlaagd in alle jaren)
- Onderwijskansenbeleid (€ 50.000 verlaagd in alle jaren, doordat we dit deel nog toerekenen aan het sociaal domein)
- Personeel datagedreven werken (met € 90.000 verlaagd in alle jaren)
- Personeel burgerzaken kwaliteit (met € 46.000 verlaagd in 2024 en 2025)
- Personeel burgerzaken i.v.m. piek ID-bewijzen (gehalveerd in alle jaren, waarvan € 52.000 in 2024)
- Personeel cultuurmakelaar (voor € 62.000 niet meer apart begroot in 2024 en 2025, omdat dit ondergebracht wordt onder de SPUK GALA-uitkering; hij blijft dus wel bestaan)

Financiële sturing op basis van integrale besluitvorming

Om een integraal afgewogen beleidsontwikkeling te garanderen is het belangrijk om zowel bestuurlijk als ambtelijk een zelf opgelegde discipline te handhaven.

Het gaat dan om twee dingen:

- Een gelijkmatige, voorspelbare financiële ontwikkeling omdat onzekerheid op dit punt tot bestuurlijke onrust leidt en direct de bestuurlijke aandacht afleidt van waar het werkelijk inhoudelijk om gaat.
- Beperking van tussentijdse beleidswijziging vooral met significante financiële impact. Het risico wordt dan groot dat tot verkeerde/onnodige beleidswijzigingen wordt besloten.

Dat stelt ons als bestuur ook voor de nodige uitdagingen. Enerzijds dat we accepteren dat:

- 100% controle niet mogelijk is
- Inschattingen verkeerd kunnen zijn

Anderzijds dat we vóóraf spelregels afspreken, vastgesteld in de begrotingsdoctrine.

Tussentijds bijsturen van inhoudelijk beleid zonder financiële consequenties is altijd mogelijk. Tussentijdse voorstellen met financiële consequenties, die per definitie dus niet integraal kunnen worden afgewogen met andere beleidsontwikkelingen, moeten zoveel mogelijk worden vermeden.

Op basis van deze discipline moet tussentijdse besluitvorming over ontwikkelingen met financiële en/of capaciteitsgevolgen voldoen aan twee O's: Onvermijdelijk en Onuitstelbaar. Alle andere voorstellen met structurele financiële en of capaciteitsgevolgen worden opgespaard tot de volgende begroting zodat een meerjarige integrale afweging mogelijk blijft.

Begrotingsdoctrine

In de vorige programmabegroting is op grond van de financiële verordening de volgende begrotingsdoctrine vastgelegd voor de jaren 2022-2027:

1. De begroting is elk jaar structureel sluitend.
2. Overschotten terug naar algemene reserve.
3. Verwachte tekorten of overschotten binnen programma oplossen. Gedurende het jaar wordt een verwacht begrotingsoverschot of -tekort niet tussen programma's gecompenseerd om te voorkomen dat er onnodig en/of verkeerd wordt bijgestuurd op strategisch belangrijke onderwerpen.
4. Tussentijdse voorstellen (zoals eerder bij de P&C cyclus inhoudelijk toegelicht) kunnen alleen op basis van de twee O's (onuitstelbaar en onvermijdelijk).
5. De reserves moeten minstens voldoende zijn om een weerstandsratio van 2 te behouden die in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing wordt vastgesteld.
6. Investerings op basis van meerjarenraming.

Zoals we bij de beleidsuitgangspunten hierboven al hebben aangegeven, wijken we, gezien de uitzonderlijke omstandigheden en het advies van de VNG, in deze begroting bewust af van het eerste punt "de begroting is elk jaar structureel sluitend". In plaats daarvan is de begroting 2024 structureel sluitend, alsmede het eerste jaar van de meerjarenraming 2025-2027. De jaarschijven 2026 en 2027 zijn dat niet.

Technische uitgangspunten

De begroting is op de volgende punten als volgt doorgerekend:

- **Loonontwikkeling**
De CAO gemeenteamttenaren loopt eind 2023 af. Vooruitlopend op een nieuwe CAO hanteren wij voor 2024 de aanname dat de salarissen per 1 januari 2024 met 3% stijgen. T.a.v. de premies (waaronder pensioenen) gaan we uit van de informatie als bekend ten tijde van opstellen van de begroting.
- **Prijzontwikkeling**
De budgetten en subsidies zijn bijgesteld naar het daadwerkelijk verwachte prijsniveau 2024. Er wordt dus geen generieke prijscompensatie toegepast.
- **Geen meerjarige loon- en prijscompensatie**
Voor de begrotingsjaren 2025-2027 gaan we uit van het prijsniveau 2024. Er is dus zowel voor de inkomsten als de uitgaven geen rekening gehouden met verdere loon- en prijsstijging. Er worden constante prijzen geraamd.
- **Renteontwikkeling**
Voor de berekening van de kapitaallasten (renteomslag) is uitgegaan van 2,02 %. Bij het opmaken van de jaarrekening wordt de renteomslag opnieuw berekend en tot de werkelijke omvang doorbelast aan de producten. In de meerjarenraming 2025-2027 is ook gerekend met die renteomslag, maar bij de huidige rentetarieven voorzien we dat de werkelijke renteomslag voor die jaren (fors) hoger zal liggen. We verwijzen hierbij nadrukkelijk ook naar de risicoparagraaf.

- **Rijksuitkeringen**
De meicirculaire 2023 van het Ministerie van Binnenlandse Zaken is bepalend voor de op te nemen raming in de begroting 2024-2027. Taakmutaties worden waar mogelijk specifiek toegerekend aan het betreffende programma.
- **Toerekening rijksuitkering aan Sociaal Domein vervallen (geen "hekjes")**
De herijking van het gemeentefonds heeft geleid tot het gebruik van andere maatstaven. Hierdoor is niet meer te herleiden welke middelen het Rijk specifiek beschikbaar stelt voor het sociaal domein. Bij het opstellen van deze begroting is daarom niet uitgegaan van een bepaalde toerekening van de algemene uitkering aan het sociaal domein, om daarmee het budgettair kader te bepalen (de "hekjes"). In plaats daarvan zijn de ramingen zo goed mogelijk bepaald en bepalen die -net als in de rest van de begroting- het budgettair kader.
- **Belastingen en tarieven**
Voor de rioolheffing en afvalstoffenheffing (voor beide netto na kwijtschelding) gaan we uit van maximaal 100% kostendeckendheid. De tarieven die gezamenlijk de woonlasten bepalen (riool, afval, OZB) bepalen we zodanig dat deze minder dan 10% stijgen. De paragraaf Lokale Heffingen geeft een verdere toelichting op de belastingen en leges.

Geprognostiseerde balans

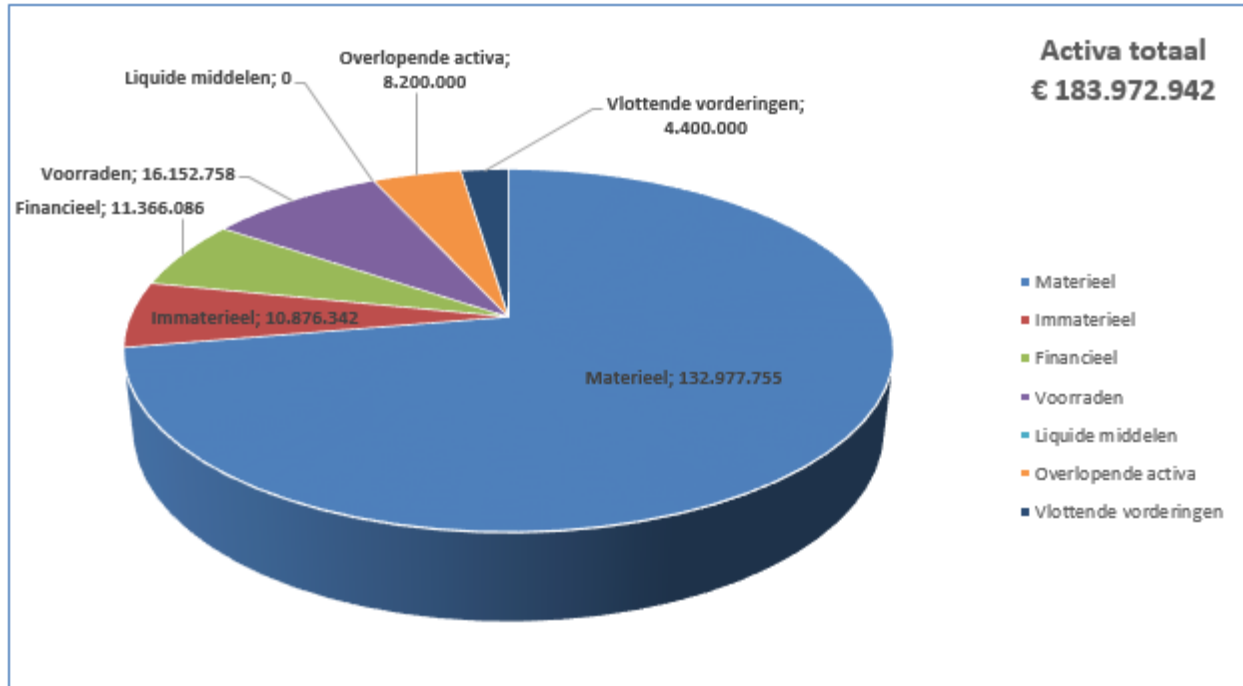
BALANS

ACTIVA	31-12-2024	31-12-2023
Vaste activa		
Immaterieel		
Kosten verbonden aan het sluiten van geldleningen en het saldo van agio en disagio	€	€
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	€ 6.093.871	€ 6.380.616
Kosten van onderzoek en ontwikkeling van een bepaald actief	€ 7.295.726	€ 4.495.726
Subtotaal immaterieel	€ 13.389.597	€ 10.876.342
Materieel		
Investerings met economisch nut:		
- gronden uitgegeven in erfpacht	€ 12.256	€ 12.256
- Investerings economisch nut, dekking via diverse heffingen:	€ 54.511.429	€ 53.133.800
- overige investeringen met economisch nut	€ 60.010.194	€ 48.522.538
Investerings met maatschappelijk nut < 2017	€ 16.625.490	€ 18.637.940
Investerings met maatschappelijk nut vanaf 2017	€ 18.338.078	€ 12.671.221
Subtotaal materieel	€ 149.497.447	€ 132.977.755
Financieel		
Kapitaalverstrekkingen aan:		
1. Deelnemingen	€ 274.955	€ 274.955
2. Gemeenschappelijke regelingen	€	€
3. Overige verbonden partijen	€ 3.750	€ 3.750
Leningen aan:		
1. Openbare lichamen als bedoeld in art. 1 ond. A. wet Fido	€	€
2. Woningbouwcorporaties	€	€
3. Deelnemingen	€ 2.565.016	€ 2.565.016
4. Overige verbonden partijen	€	€
Overige langlopende leningen	€ 10.010.991	€ 8.522.365
Uitzettingen in 's Rijks schatkist > 1 jaar	€	€
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier > 1 jaar	€	€
Overige uitzettingen met een rentetypische looptijd > 1 jaar	€	€
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	€	€
Subtotaal financieel	€ 12.854.712	€ 11.366.086
Totaal vaste activa	€ 175.741.757	€ 155.220.183
Vlottende activa		
Voorraden		
Grond- en hulpstoffen gespecificeerd naar:		
Onderhanden werk, Het VIP (Varsseveld Industrie Park)	€ 13.060.960	€ 4.612.000
Onderhanden werk, waaronder bouwgronden in exploitatie	€ 9.339.579	€ 11.540.758
Subtotaal voorraden	€ 22.400.539	€ 16.152.758
Uitzettingen met een rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Vorderingen op openbare lichamen	€ 1.300.000	€ 1.300.000
Verstrekte kasgeldleningen aan Openbare lichamen	€ 0	€ 0
Overige verstrekte kasgeldleningen	€ 0	€ 0
Uitzettingen in 's Rijks schatkist < 1 jaar	€ 0	€ 0
Rekening-courant verhoudingen met het Rijk	€ 0	€ 0
Rekening-courant verhoudingen met niet-financiële instellingen	€ 0	€ 0
Uitzettingen in de vorm van Nederlands schuldpapier < 1 jaar	€ 0	€ 0
Overige vorderingen	€ 3.100.000	€ 3.100.000
Overige uitzettingen	€ 0	€ 0
Subtotaal uitzettingen	€ 4.400.000	€ 4.400.000
Liquide middelen		
Kas- banksaldi	€ 148.488	€ 0
Overlopende activa	€ 8.200.000	€ 8.200.000
Totaal vlottende activa	€ 35.149.027	€ 28.752.758
Totaal generaal	€ 210.890.783	€ 183.972.942

BALANS		
PASSIVA	31-12-2024	31-12-2023
Vaste passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserves	€ 26.382.607	€ 26.241.515
Bestemmingsreserves	€ 7.052.896	€ 7.903.830
Resultaat jaarrekening	€ 0	€ 0
Subtotaal eigen vermogen	€ 33.435.504	€ 34.145.346
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	€ 4.408.695	€ 4.663.936
Onderhoudsegalisatievoorzieningen	€ 0	€ 0
Door derden beklemde middelen met specifieke aanwendingsrichting	€ 258.112	€ 355.915
Subtotaal voorzieningen	€ 4.666.808	€ 5.019.852
Vaste schulden met een rentetypische looptijd van één jaar of langer		
Obligatieleningen	€ 0	€ 0
Onderhandse leningen van:		
1. Binnenlandse pensioenfondsen en verzekeringsinstellingen	€ 0	€ 0
2. Binnenlandse banken en overige financiële instellingen	€ 148.186.922	€ 119.340.945
3. Binnenlandse bedrijven	€ 0	€ 0
4. Openbare lichamen als bedoeld in art.1 ond. A wet Fido	€ 0	€ 0
5. Overige binnenlandse sectoren	€ 0	€ 0
6. Buitenlandse instellingen, fondsen, banken, bedrijven en overige	€ 0	€ 0
Waarborgsommen	€ 1.550	€ 1.550
Subtotaal vaste schulden	€ 148.188.472	€ 119.342.495
Totaal vaste passiva	€ 186.290.783	€ 158.507.692
Viottende passiva		
Netto-vlottende schulden met rentetypische looptijd korter dan één jaar		
Kasgeld	€ 8.500.000	€ 8.500.000
Banksaldi	0	865.250
Overige schulden	€ 3.600.000	€ 3.600.000
Subtotaal netto-vlottende schulden	€ 12.100.000	€ 12.965.250
Overlopende passiva	€ 12.500.000	€ 12.500.000
Totaal viottende passiva	€ 24.600.000	€ 25.465.250
Totaal generaal	€ 210.890.783	€ 183.972.942
Gewaarborgde geldleningen	€ 175.500.000	€ 175.500.000

Toelichting op de balans activa

De activa bestaan uit vaste en vlottende activa.

Vaste activa bestaan uit de bezittingen van de gemeente die zij langdurig gebruikt voor haar bedrijfsvoering. Deze bestaan uit de (im)materiële vaste activa en financiële vaste activa. De vlottende activa zijn bezittingen met een looptijd korter dan 1 jaar en bestaan uit de voorraden, vlottende vorderingen, liquide middelen en overlopende activa.

a. (Im)materiële vaste activa

Dit betreft voornamelijk materiele vaste activa die bestaan uit investeringen met economisch of maatschappelijk nut.

- In erfpacht gegeven gronden worden gewaardeerd tegen uitgifteprijs
- Investerings met economisch nut zijn gewaardeerd ten verkrijging- of vervaardigingprijs.
- Investerings met maatschappelijk nut zijn gewaardeerd ten verkrijging- of vervaardigingprijs. Reserves en specifieke investeringsbijdragen mogen in mindering worden gebracht. Op het saldo wordt afgeschreven, waarbij vervroegd afschrijven is toegestaan.
- Activa met een verkrijgprijs minder dan € 10.000 worden niet geactiveerd, uitgezonderd gronden en terreinen.
- Bijdragen aan activa in eigendom van derden.
- De afschrijvingstermijnen zijn te vinden onder bijlage I.

Immateriële vaste activa (IVA) betreft vaste activa die niet stoffelijk van aard zijn en tevens niet onder de financiële vaste activa worden begrepen. Dit betreft voornamelijk kosten van onderzoek en ontwikkelingen (afschrijvingstermijn maximaal 5 jaar).

b. Financiële vaste activa

Financiële vaste activa (FVA) betreffen:

- Verstrekte langlopende geldleningen met een maatschappelijke bestemming.
- Verstrekte hypotheekleningen aan eigen personeel (sinds 2009 niet meer toegestaan).
- Aandelen in gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en effecten.

c. Voorraden

De voorraden bestaan vanaf 2016 uit bouwgronden in exploitatie. De niet in exploitatie genomen bouwgronden (Niegg) zijn per 1 januari 2016 komen te vervallen. De gronden die voorheen onder deze categorie vielen, zijn nu opgenomen op de balans onder de materiële vaste activa, mits er geen korte termijn ontwikkeling is te verwachten.

d. Vlottende vorderingen (uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar)

Dit betreft vorderingen op openbare lichamen, debiteuren, crediteuren en uitzettingen in de schatkist. De uitzettingen in de schatkist worden per kwartaal vastgesteld.

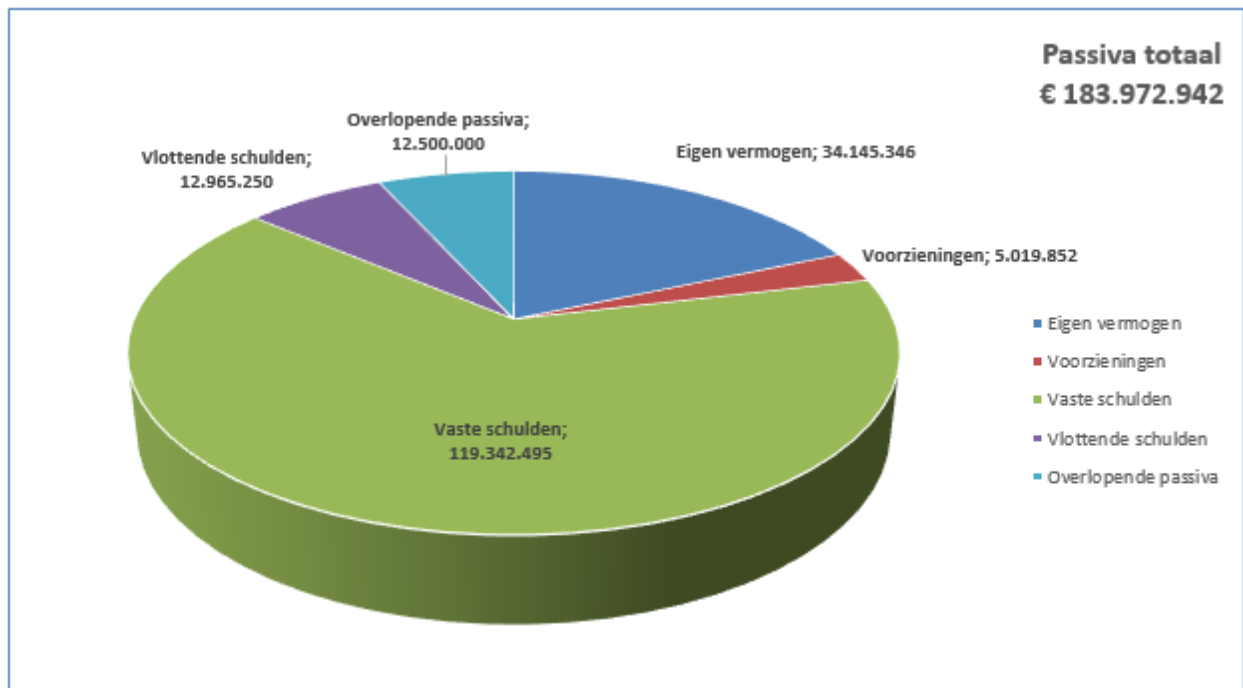
e. Liquide middelen

Dit betreft onze banksaldi bij de banken (BNG en Rabobank) en interne kas (balie burgerzaken).

f. Overlopende activa

Hieronder worden gerekend de nog te ontvangen bedragen, vooruitbetaalde bedragen en de overige overlopende activa.

Toelichting op de balans passiva

De passiva bestaan uit vaste en vlottende passiva.

Vaste passiva zijn het lang vermogen waarmee de bezittingen zijn gefinancierd, bestaande uit het eigen vermogen (algemene reserve en bestemmingsreserves) en het vreemd vermogen (voorzieningen en vaste schulden).

Vlottende passiva bestaan uit de kortlopende vorderingen, namelijk de netto vlottende schulden en overlopende passiva.

a. Eigen vermogen: algemene reserve en bestemmingsreserves

De algemene reserve is bedoeld om mogelijke risico's en fluctuaties in de exploitatie op te kunnen vangen. Het is een vermogensbestanddeel dat bedrijfseconomisch gezien vrij opneembaar is. De bestemmingsreserves zijn door de raad vastgesteld. Hier zijn specifieke bestemmingen aan gegeven.

b. Voorzieningen

Voorzieningen worden gevormd voor kosten die al voorzien worden, maar waarvan de kosten in de komende jaren komen, dan wel per jaar sterk fluctueren (egalisatie).

c. Vaste schulden

Dit zijn de schulden met een looptijd van één jaar of langer. De langlopende leningen.

d. Vlottende schulden

De vlottende schulden zijn schulden met een looptijd korter dan een jaar. Bijvoorbeeld de saldi bij diverse banken en kasgeldleningen.

e. Overlopende passiva

Hieronder worden bijvoorbeeld gerekend de nog te betalen bedragen, van derden verkregen middelen en vooruit ontvangen bedragen.

Bijlagen

Bijlage A: Kerngegevens

Kerngegevens per 1 januari 2023	Werkelijk 2022	Raming 2023	Raming 2024
Sociaal:			
Bijstandsontvangers:	nvt	610	605
Leerlingen in het voortgezet onderwijs:	1.987	1.987	1.934
Inwoners:			
Totaal	39.387	39.615	39.665
< 18 jaar	6.745	6.745	6.645
> 18 jaar	32.642	32.870	33.020
Fysiek:			
Oppervlaktes(ha):			
Oppervlakte	13.595	13.595	13.595
waarvan - openbaar groen, zonder bermen	1.388	1.388	1.388
binnenwater	200	200	200
Aantal m2 gazon:	811.639	811.639	811.639
Aantal bomen:	37.234	37.600	38.000
Aantal lichtpunten:	7.863	7.863	7.863
Wegen, fiets- en voetpaden:			
Aantal m2 wegen met een asfaltverharding	1.820.500	1.478.277	1.478.277
Aantal m2 wegen met een elementverharding	453.700	563.946	563.946
Aantal m ² parkeren met asfaltverharding	13.400	6.742	6.742
Aantal m ² parkeren met elementverharding	157.500	220.452	220.452
Aantal m ² trottoir/voetpad met asfaltverharding	3.600	5.210	5.210
Aantal m ² trottoir/voetpad elementverharding	359.700	433.074	433.074
Aantal m ² fietspad met asfaltverharding	114.500	100.120	100.120
Aantal m ² fietspad met elementverharding	14.900	18.824	18.824
Aantal m ² semi-verharde paden + zandwegen	119.100	118.610	118.610
Kunstwerken:			
Aantal betonnen bruggen	31	31	31
Aantal houten bruggen	13	13	13
Aantal stalen bruggen	3	3	3
Aantal m1 stalen damwand	900	900	900
Aantal m1 aanlegsteiger	12	12	12
Fonteinen, waterelementen en vijvers (stuks)	5	5	5
Aantal m1 duikers	nvt	8.781	8.781
Kunst in de openbare ruimte:			
Reguliere kunst (stuks)	35	48	48
Herdenkingsmonumenten (stuks)	13	32	32
Riolering:			
Aantal km riolering -gemengd	140	144	144
Aantal km riolering -vuilwater	29	106	106
Aantal km riolering -hemelwater	40	67	67
Aantal vuilwateroverstorten	46	20	20
Aantal verbeterd gescheiden overstorten	13	13	13
Aantal bergbezinkbassins	19	19	19
Aantal rioolgemalen	37	42	42
Aantal km persleiding (gemalen)	21	21	21
Aantal pompunits buitengebied	987	1.010	1.010
Aantal km persleiding (pompunits)	177	294	294

Aantal IBA's	16	16	16
Aantal straatkolken	15.000	16.800	16.800
Aantal rioolaansluitingen	17.500	17.880	17.880
Aantal woonruimten:	17.566	17.566	17.592
Aantal kernen:	11	11	11
Waarvan groter dan 500 adressen	3	3	3

Bijlage B: Investeringslijst (investerings 2024-2027)

INVESTERINGEN 2024-2027   2024   2025   2026   2027

Investering x1.000						Toelichting
Pgr	Investering					
1	Vervanging voertuigen buitendienst	295	295	295	295	Vanuit programmabegroting 2019-2022; wordt periodiek bijgesteld.
5	Bouwkundige aanpassingen Gemeentehuis	25	25	25	25	Vanuit VJN 2023. Interventies om hybride samenwerken beter te faciliteren.
5	Onderzoek huisvesting	75	PM	PM		We gaan onderzoek naar de gemeentelijke huisvesting doen en hier kan mogelijk een investering uit volgen.
1	Infrastructuur (wegen) en fietspaden	600	600	600	600	Wegreconstructies en fietspaden.
1	Aanvulling Infrastructuur (wegen) en fietspaden	900	900	900	900	Vanuit VJN 2024. Het huidige kwaliteitsniveau van wegen met een asfaltverharding ligt onder het gewenste kwaliteitsniveau. De oorzaak hiervan is dat in de vorige planning een aantal wegen doorgeschoven zijn en deze daardoor het kwaliteitspeil omlaaghalen. In de nieuwe planning zijn deze wegen, aangevuld met andere wegen die gereconstrueerd moeten worden weer verwerkt. De verwachting is dat na uitvoering van de nieuwe meerjarenplanning het kwaliteitsniveau stijgt tot het gewenste niveau.
1	Openbare verlichting	339	339	339	339	Afkomstig uit het vastgestelde plan openbare verlichting voor vervanging van masten en armaturen.
1	Vergroenen van de kernen	400				Project om te Vergroenen (De Bongerd en parkeerplaats Debbeshoek Ulft).
1	Civiele technische kunstwerken				239	Vanuit VJN 2024. Bij de opstelling van het nieuwe beheerplan is een doorkijk gemaakt naar de benodigde kosten voor het instant houden van het areaal. Uit de gehouden inspecties is gebleken dat een drietal bruggen in aanmerking komen voor vervanging in 2027. Het gaat hierbij om de volgende bruggen: Wegabrug in Ulft, Zuiderkruisbrug in Ulft en Vijverpadbrug in Gendringen.
1	Snelheidsremmende maatregelen Oude IJsselweg	113				Vanuit VJN 2024. De verkeersveiligheid van het kruispunt Oude IJsselweg/N317 is al enige jaren in de aandacht; de ontwikkeling van de zorglocatie van Zozijn aan de Oude IJsselweg heeft de aanpak van dit kruispunt nog urgenter gemaakt.
1	Snelheidsremmende maatregelen Marmelhorstweg	122				Vanuit VJN 2024. De Marmelhorstweg vormt in het fietsroutenetwerk tussen Gendringen en Sinderen nog een belangrijke functie, in combinatie met reeds gerealiseerde vrijliggende fietspaden. Het gaat om het vergroten van de verkeersveiligheid, naar aanleiding van een verkeersveiligheidsanalyse; de maatregelen die hiervoor geschikt zijn, zijn bedoeld om de snelheid van het gemotoriseerde verkeer te verlagen; voor deze maatregelen is een rijkssubsidie beschikbaar.
1	Varsseveld busroute	140				Vanuit VJN 2024. De busroute van lijn 74 (Doetinchem-Enschede) is een bestaande lijn; de bereikbaarheid van de halte bij het NS station moet verbeterd worden; de aansluiting tussen de beide openbaar vervoer netwerken is belangrijk voor de toegankelijkheid van het openbaar vervoer.
1	Stichting subsidie Accommodaties	425				Vanuit VJN 2024. Vanuit de regeling Stichtingsubsidie Accommodaties Welzijn, Cultuur en Sport zijn er aanvragen ontvangen voor Transformatie Kerk Etten, Padelbanen Ulft/Gendringen en monumentale tribune Varsseveld.
1	Fietsverbinding Megchelen-Landfort		600			Vanuit VJN 2024. De visie LPOIJ is in februari 2022 door de raad vastgesteld. Daarbij zijn afspraken vastgelegd dat uit een woningbouw ontwikkeling een bijdrage wordt geleverd aan de realisatie van het fietspad Gendringen-Megchelen.
1	Plaatsing Schabracqmeubilair	150				Vanuit VJN 2024. Voor het opknappen en plaatsen van de totale voorraad Schabracqmeubilair dat bij de brandweerkazerne ligt wordt nu eenmalig budget gevraagd.
1	Maai-zuigmachine berg en watergangbeheer	400				Vanuit VJN 2024. Dit betreft de aanschaf van een maai-zuigmachine voor berm- en watergangbeheer, horend bij ecologisch bermbeheer.
1	Vervanging ondergrondse containers	169	83	83	89	Vanuit VJN 2024. Dit betreft de vervanging van de bestaande 112 ondergrondse containers, als eerste zijn er 19 glascontainers gepland voor 2024 omdat de afschrijvingstermijn van dit type container korter is dan voor de overige typen. Als de containers niet tijdig vervangen worden lopen we tegen grotere veiligheidsrisico's en hogere reparatiekosten aan.

1	Aanpassing sportpark IJsselweide	PM	PM	PM	PM	Vanuit VJN 2024. Naar aanleiding van het locatie onderzoek voor de samenwerkende voetbalverenigingen in Uift (Uiftse Boys en SDOUC) heeft het college sportpark IJsselweide aangewezen als voorkeurslocatie voor vestiging van de nieuwe fusieclub. Er worden investeringen verwacht voor de sportinfrastructuur (denk aan kunstgrasvelden kleedaccommodaties, mogelijke verschuivingen bestaande accommodaties etc.) en overige randvoorwaarden, zoals waterberging en het verbeteren van de verkeerssituatie.
1	Duurzaamheidsinvestering van Pallandt.	595				Vanuit collegevoorstel 2023. Onderdeel van de verlenging van de overeenkomst ten behoeve van het sportcomplex van Pallandt. Betreffen duurzaamheidsinvesteringen voor een toekomstbestendige accommodatie. 70% in de vorm van een lening, 30% bijdrage in activa van derden.
3	IKC (primair onderwijs) Gendringen	5.104				De totale investeringskosten voor de nieuwbouw van het IKC Gendringen bedragen 8.074.000. Er is reeds beschikbaar gesteld in de voorgaande programmabegrotingen 2.970.000, het resterende bedrag van 5.104.000 is opgevoerd voor 2024, dit is gebaseerd op de actuele marktprijzen. Het opgenomen budget betreft de stichtingskosten van het gebouw inclusief kinderopvang. Hierbij worden de investeringskosten van de kinderopvang van ca 1,2 miljoen euro gedekt door huurinkomsten. Kosten voor de aanpassing van de verkeerssituatie etc. zijn nog niet inzichtelijk en dus nog niet meegenomen.
3	IKC Gendringen openbare ruimte	PM	PM			Vanuit VJN 2024. Na de realisatie van het IKC Gendringen wordt de omliggende openbare ruimte opnieuw ingericht. Momenteel is het nog onduidelijk hoe dat eruit komt te zien. Nadat de definitieve bouwtekeningen zijn gemaakt wordt een stedenbouwkundige uitwerking van de openbare ruimte gemaakt en wordt becijferd welke investering dat met zich meebrengt voor met name wegconstructie, parkeerplaatsen en groen.
3	IKC Silvolde		3.639	6.757		De totale kosten voor de uitbreiding en aanpassing van het IKC Silvolde bedragen 10.916.000. Er is reeds beschikbaar gesteld in de voorgaande programmabegrotingen 520.000 euro het resterende bedrag van 10.396.000 is opgevoerd voor 2025 en 2026. De opgenomen budgetten zijn gebaseerd op de actuele marktprijzen en betreft de stichtingskosten van het IKC (onderwijs) en gymlokaal inclusief de kosten van sloop en tijdelijke huisvesting. Hierbij worden de investeringskosten van de kinderopvang van 1,6 miljoen euro gedekt door huurinkomsten. Kosten voor de aanpassing van de verkeerssituatie etc. zijn nog niet inzichtelijk en dus nog niet meegenomen.
3	Onderwijshuisvesting IHP	PM	PM	PM	PM	Op basis van het IHP worden de komende jaren investeringen verwacht voor diverse scholen. We gaan starten met onderzoeken naar onderwijshuisvesting dat is de fase ná Gendringen en Silvolde. Zo gauw als we weten welke investeringen dit vraagt en we het kunnen koppelen aan ruimtelijke ontwikkelingen in de nabijheid van de betreffende school zullen we in de begroting concrete investeringsbedragen opnemen.
3	Stimuleringsfonds toekomstbestendige bedrijventerreinen		300	300	300	Vanuit VJN 2024. I.v.m. de oprichting van een stimuleringsfonds voor ondernemers op bedrijventerrein IJsselweide is een groter investeringsbudget noodzakelijk. Het fonds heeft als doel de ondernemers te stimuleren om investering te doen op private terreinen voor duurzaamheid en beeldkwaliteit.
3	Revitalisering bedrijventerreinen Hofskamp Zuid Varsseveld		1.200	1.200		Vanuit VJN 2024. Vanaf 2024 starten we met de planvorming en participatie voor Hofskamp Zuid, hetgeen zal leiden tot investeringen in 2025 en 2026.
1	Oude IJsselzone	100	100	100	100	Conform VJN 2022 en Begroting 2021: De visie LPOIJ is in februari 2022 door de raad vastgesteld. Voor de uitvoering van onderdelen uit de visie is een meerjarig voorbereidingskrediet noodzakelijk en daarnaast ook budget voor concrete uitvoeringsmaatregelen en -projecten. De omvang hiervan is afhankelijk van de keuzes die worden gemaakt in welke maatregelen en projecten worden opgepakt. Er is in ieder geval structureel 100.000 nodig.
1	Speelruimteplan	190	190	190	190	Vanuit VJN 2023. Een nieuw speelruimteplan 'Samen naar buiten in Oude IJsselstreek' is klaar. In dit speelruimteplan ligt de nadruk niet op de traditionele speelplek met schommel en wipkip voor onze jonge inwoners. De nadruk ligt op de extra betekenis die speelruimte heeft als: ravotgroen en natuurlijk spelen en als klimaatbestendige, centrale ontmoetingsplek in de wijk waar jong maar zeker ook oud(ers) vriendschappen sluiten. Er is meer aandacht voor sportmogelijkheden en inclusiviteit voor jong en oud bij de inrichting van speelplekken en speelbuurten oftewel we werken aan een beweegvriendelijke openbare ruimte.
1	Varsseveld de Tuit	2.500				Raadsbesluit 2021. Een bedrag van 2,5 miljoen euro per boekjaar voor het doen van aankopen ten behoeve van de ontwikkeling van (een deel van) het plangebied "De Tuit - Varsseveld-West" in Varsseveld.

Pgr **Revolverende leningen**

1	Toekomstbestendig Wonen Lening/ Alles onder 1 dak-lening (starters, duurzaam, blijvers, klus, asbest)	PM	PM	PM	PM	In de vorige meerjarenbegroting was een aanvullende storting aan SVN voorzien. Er is momenteel nog saldo bij de SVN beschikbaar is om als lening te verstrekken, zodat aanvullende storting vooralsnog niet nodig is. In het kader van de voorlopige herijking van het investeringsprogramma als gevolg van druk op de leningenportefeuille door de renterisiconorm uit de wet FIDO is deze post daarom voorlopig op PM gezet.
Totaal investeringen*		12.642	8.271	10.789	3.077	

Riolering* x1.000	2024	2025	2026	2027	Toelichting	
Pgr Investering						
1	Aanpassingen aan mechanische riolering	489	489	489	489	Conform nieuwe gemeentelijke Water en RioleringsPlan (WRP) 2024-2027
1	Reconstructies wegen nav wegininspecties/rioolvervanging	250	250	250	250	Conform nieuwe gemeentelijke Water en RioleringsPlan (WRP) 2024-2027
1	Riolering vervanging vrijvervalriolering	2.004	2.004	2.004	2.004	Conform nieuwe gemeentelijke Water en RioleringsPlan (WRP) 2024-2027
Totaal investeringen*		2.743	2.743	2.743	2.743	

* De hieruit voortvloeiende kapitaallasten zijn verwerkt in de begroting.

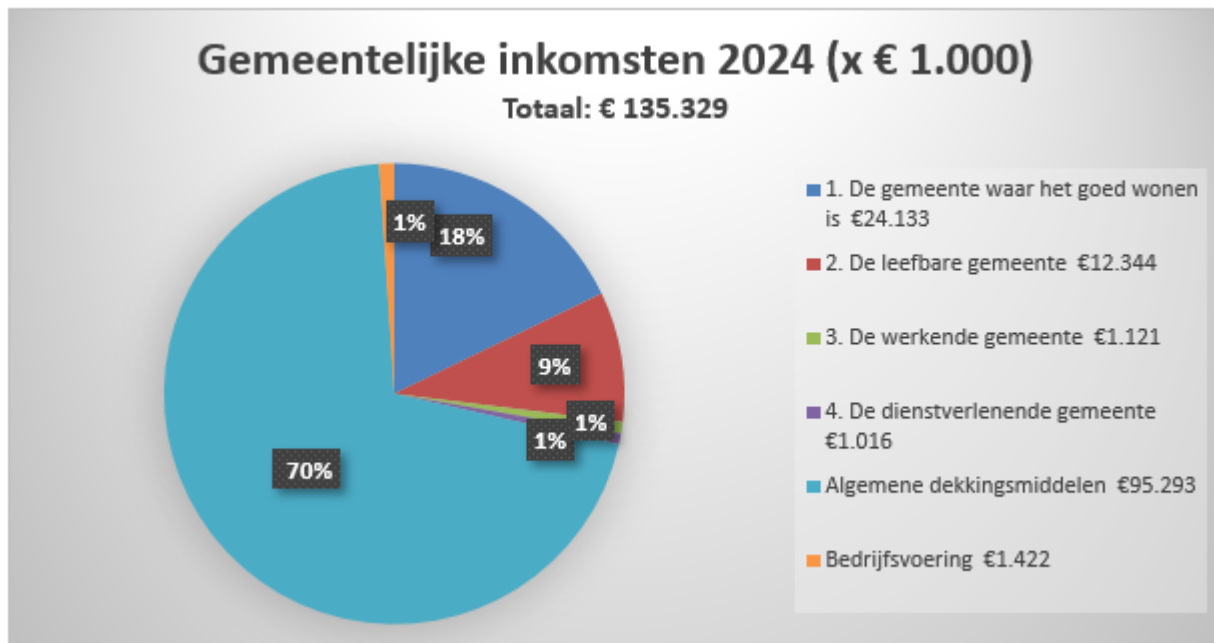
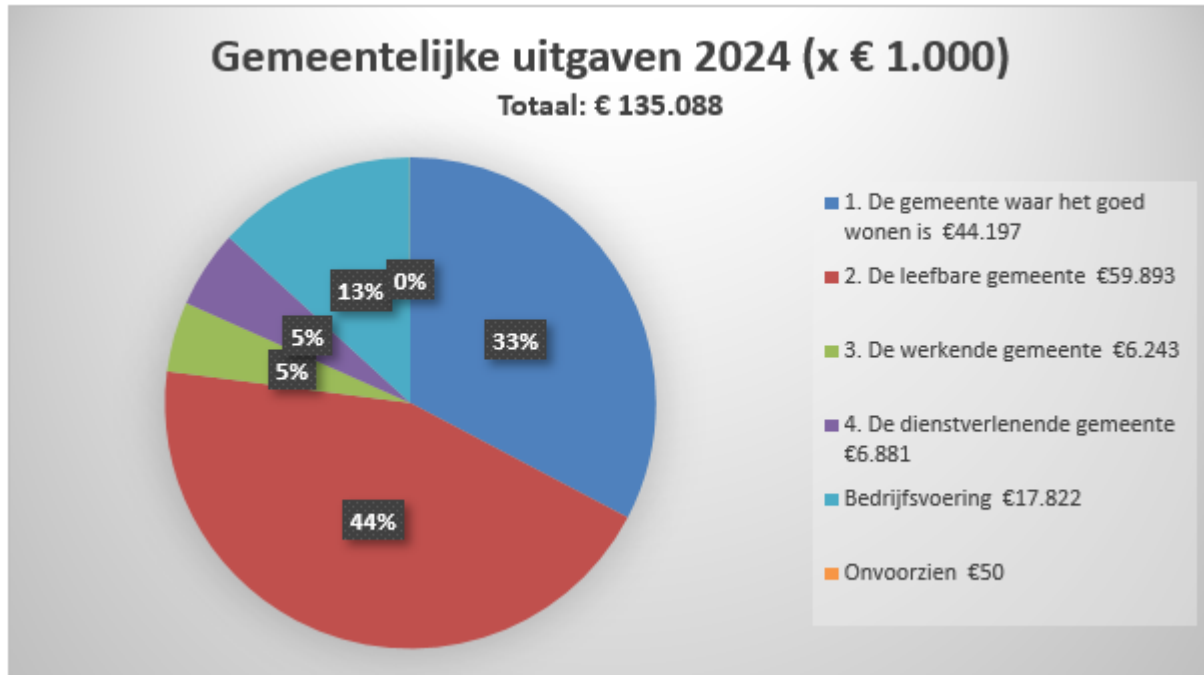
* Bovenstaande investeringslijst is exclusief restantkredieten die per 31 december 2023 nog open staan.

Bijlage C: Reserves en voorzieningen 2024-2027

Omschrijving	Saldo 31-12-2023	perc. rente	mutaties in 2024 toevoegingen	mutaties in 2024 onttrekkingen	Saldo 31-12-2024	perc. rente	mutaties in 2025 toevoegingen	mutaties in 2025 onttrekkingen	Saldo 31-12-2025
Reserves									
<i>A. Algemene reserve</i>									
Algemene reserve	26.241.515	0%	241.092	100.000	26.382.607	0%	848.506	100.000	27.131.113
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>									
Reserve begraafrechten	210.503	0%		33.422	177.081	0%		33.391	143.690
Reserve uitgestelde raadsbesluiten *	77.397	0%		25.000	52.397	0%		25.000	27.397
Reserve gemeentelijke objecten	1.125.400	0%	587.602	601.757	1.111.245	0%	587.602	542.044	1.156.803
Reserve Sociaal Domein	4.000.000	0%			4.000.000	0%			4.000.000
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen *	224.595	0%	16.643	25.000	216.238	0%	16.643	25.000	207.881
Reserve Klimaatmiddelen *	350.761	0%		100.000	250.761	0%		100.000	150.761
Reserve Omgevingswet *	673.691	0%		150.000	523.691	0%		150.000	373.691
Reserve toekomstbestendigheid verenigingen *	140.000	0%		70.000	70.000	0%		70.000	0
Reserve Afval *	501.484	0%		150.000	351.484	0%		150.000	201.484
Reserve organisatie ontwikkeling *	500.000	0%		250.000	250.000	0%		250.000	0
Reserve Recreatie en Toerisme *	100.000	0%		50.000	50.000	0%		50.000	0
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>7.903.830</i>	<i>-</i>	<i>604.245</i>	<i>1.455.179</i>	<i>7.052.896</i>	<i>-</i>	<i>604.245</i>	<i>1.395.435</i>	<i>6.261.707</i>
* inschatting onttrekking, derhalve niet geraamd in begroting									
Totaal reserves	34.145.346		845.337	1.555.179	33.435.504		1.452.751	1.495.435	33.392.820
Omschrijving	31-12-2023	perc. rente	mutaties in 2024 toevoegingen	mutaties in 2024 onttrekkingen	31-12-2024	perc. rente	mutaties in 2025 toevoegingen	mutaties in 2025 onttrekkingen	31-12-2025
Voorzieningen									
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>									
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	234.990	0%		141.620	93.370	0%		61.621	31.749
Voorziening pensioenverplichting vm wethouders	3.970.841	0%	162.765	177.030	3.956.576	0%	177.765	177.030	3.957.311
Voorziening wachtgeldverplichting vm bestuur	349.577	0%		99.356	250.221	0%		75.683	174.538
Voorziening Verlof sparen	108.529	0%			108.529	0%			108.529
Totaal	4.663.936		162.765	418.006	4.408.695		177.765	314.334	4.272.126
<i>Door derden bekleemde middelen</i>									
Bufferfonds riolering	355.915	0%	5.342.839	5.440.642	258.112	0%	5.490.000	5.483.113	264.999
Totaal voorzieningen	5.019.852		5.505.604	5.858.648	4.666.808		5.667.765	5.797.447	4.537.126

Omschrijving	Saldo 31-12-2025	perc. rente	mutaties in 2026 toevoegingen	mutaties in 2026 onttrekkingen	Saldo 31-12-2026	perc. rente	mutaties in 2027 toevoegingen	mutaties in 2027 onttrekkingen	Saldo 31-12-2027
Reserves									
<i>A. Algemene reserve</i>									
Algemene reserve	27.131.113	0%		6.426.485	20.704.628	0%		7.542.979	13.161.649
<i>B. Overige bestemmingsreserves</i>									
Reserve begraafrechten	143.690	0%		33.360	110.330	0%		33.329	77.001
Reserve uitgestelde raadsbesluiten *	27.397	0%		27.397	0	0%			0
Reserve gemeentelijke objecten	1.156.803	0%	587.602	1.063.090	681.315	0%	587.602	409.095	859.822
Reserve Sociaal Domein	4.000.000	0%			4.000.000	0%			4.000.000
Reserve huisvesting onderwijsgebouwen *	207.881	0%	16.643	25.000	199.524	0%	16.643	25.000	191.167
Reserve Klimaatmiddelen *	150.761	0%		100.000	50.761	0%		50.761	0
Reserve Omgevingswet *	373.691	0%		150.000	223.691	0%		150.000	73.691
Reserve toekomstbestendigheid verenigingen *	0	0%			0	0%			0
Reserve Afval *	201.484	0%		150.000	51.484	0%		51.484	0
Reserve organisatie ontwikkeling *	0	0%			0	0%			0
Reserve Recreatie en Toerisme *	0	0%			0	0%			0
<i>Totaal overige bestemmingsreserves</i>	<i>6.261.707</i>	<i>-</i>	<i>604.245</i>	<i>1.548.847</i>	<i>5.317.105</i>	<i>-</i>	<i>604.245</i>	<i>719.669</i>	<i>5.201.681</i>
* inschatting onttrekking, derhalve niet geraamd in begroting									
Totaal reserves	33.392.820		604.245	7.975.332	26.021.733		604.245	8.262.648	18.363.330
Omschrijving	31-12-2025	perc. rente	mutaties in 2026 toevoegingen	mutaties in 2026 onttrekkingen	31-12-2026	perc. rente	mutaties in 2027 toevoegingen	mutaties in 2027 onttrekkingen	31-12-2027
Voorzieningen									
<i>Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's</i>									
Voorziening wachtgeldverplichting vm personeel	31.749	0%		31.749	0	0%			0
Voorziening pensioenverplichting vm wethouders	3.957.311	0%	177.765	177.030	3.958.046	0%	177.765	177.030	3.958.781
Voorziening wachtgeldverplichting vm bestuur	174.538	0%		75.683	98.855	0%		75.683	23.172
Voorziening Verlof sparen	108.529	0%			108.529	0%			108.529
Totaal	4.272.126		177.765	284.462	4.165.429		177.765	252.713	4.090.481
<i>Door derden beklemde middelen</i>									
Bufferfonds riolering	264.999	0%	5.560.260	5.549.667	275.592	0%	5.631.780	5.632.113	275.259
Totaal voorzieningen	4.537.126		5.738.025	5.834.129	4.441.022		5.809.545	5.884.826	4.365.741

Bijlage D: Overzicht in beeld

Bijlage E: Staat van personeelslasten

Staat van personeelslasten (x 1.000)	2024 fte	2024	2025	2026	2027
Gemeenteraad		478	478	478	478
College	6	737	737	737	737
Griffie	5	413	340	340	340
Directie	1	155	155	155	155
	12	1.783	1.710	1.710	1.710
Management	4	515	515	515	515
Team Management	6	678	678	678	678
BMO	4	315	315	315	315
Faciliteir	4	279	272	272	272
Organisatie Ondersteuning	6	433	420	420	420
Contractmanagement	11	1.062	1.051	1.010	1.010
Projectleiders	8	806	806	806	806
Frontoffice Publieksbalie	7	494	490	490	490
Telefonisch Informatie Centrum (TIC)	6	377	375	377	377
Backoffice Publieksbalie/Belastingen	8	637	637	561	561
Backoffice Publieksbalie	4	312	314	314	314
Consulenten	18	1.645	1.645	1.639	1.639
Backoffice Sociaal Domein	13	884	842	842	842
Buitendienst	42	2.588	2.588	2.583	2.583
Beheer Openbare Ruimte	18	1.495	1.490	1.490	1.490
Handhaving	6	426	426	426	426
Vergunningen	10	775	775	780	780
Civiele Werken	5	438	434	434	434
Welzijn & Onderwijs	20	1.798	1.820	1.826	1.826
RO	12	1.122	1.129	1.135	1.135
Economie/Verkeer/Toerisme/Milieu	19	1.763	1.776	1.782	1.782
DIV	9	707	719	719	719
INCL WG SCHAP	2	126	126	126	126
AJBZ	4	376	376	376	376
I&A	15	1.295	1.292	1.292	1.292
OOV	3	259	259	259	259
Financiën	10	905	905	905	905
P&O	7	660	660	651	651
Communicatie	8	696	696	696	696
Werk en inkomen *	32	2.826	2.826	2.826	2.826
	322	26.692	26.657	26.545	26.545
Nieuwe vacatures in programmabegroting		728	771	557	547
		27.420	27.428	27.102	27.092
Verv. Personeel bij ziekte		250	250	250	250
Verv. Personeel OR		30	30	30	30
Verkoop / aankoop verlof		13	13	13	13
Opleidingen		345	345	345	345
Flexibele schil		190	190	190	190
Overwerk buitendienst		30	30	30	30
		858	858	858	858

	334	30.061	29.996	29.670	29.660
		2024	2025	2026	2027
Salaris 23		25.649	25.614	25.502	25.502
Cao 24		933	933	933	933
Pensioen		-100	-100	-100	-100
Periodieken		210	210	210	210
		26.692	26.657	26.545	26.545
vacatures		728	771	557	547
		27.420	27.428	27.102	27.092

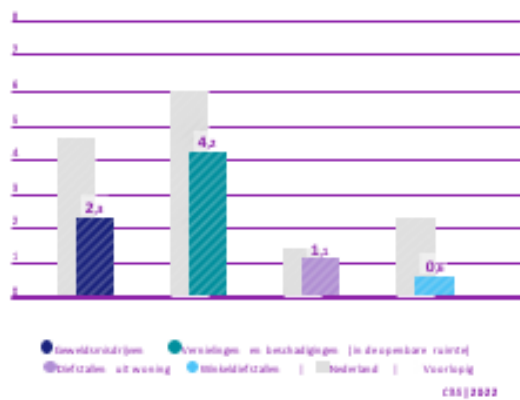

Bijlage F: Indicatoren

Wij nemen conform de richtlijnen uit het BBV een uniforme basisset beleidsindicatoren op in onze begroting en jaarverslag. De set behandelt een breed spectrum van onderwerpen, van misdrijven en afval tot bijstandsuitkeringen en nieuwbouwwoningen.

Misdrijven
Oude IJsselstreek, per 1.000 inwoners

Voortijdige schoolverlaters zonder startkwalificatie (VSV-ers)

1,6% Oude IJsselstreek
1,9% Nederland

CSO | 2022

Sport, cultuur en recreatie

Niet-sporters

55,3% Oude IJsselstreek
49,2% Nederland

Milieuzetenschap | 2020

Sociaal domein

Banen
per 1.000 inwoners van 15-64 jaar

802,6 Oude IJsselstreek
825,4 Nederland

Milieuzetenschap | 2022

Volksgezondheid en Milieu

Omvang huishoudelijk restafval
kg per inwoner

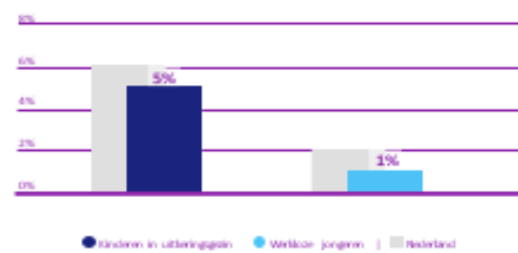

Jongeren met een delict voor de rechter

0% Oude IJsselstreek
1% Nederland

CSO | 2021

Achterstand onder jeugd
Oude IJsselstreek

Percentage bekende hernieuwbare elektriciteit

29,1% Oude IJsselstreek
33,2% Nederland

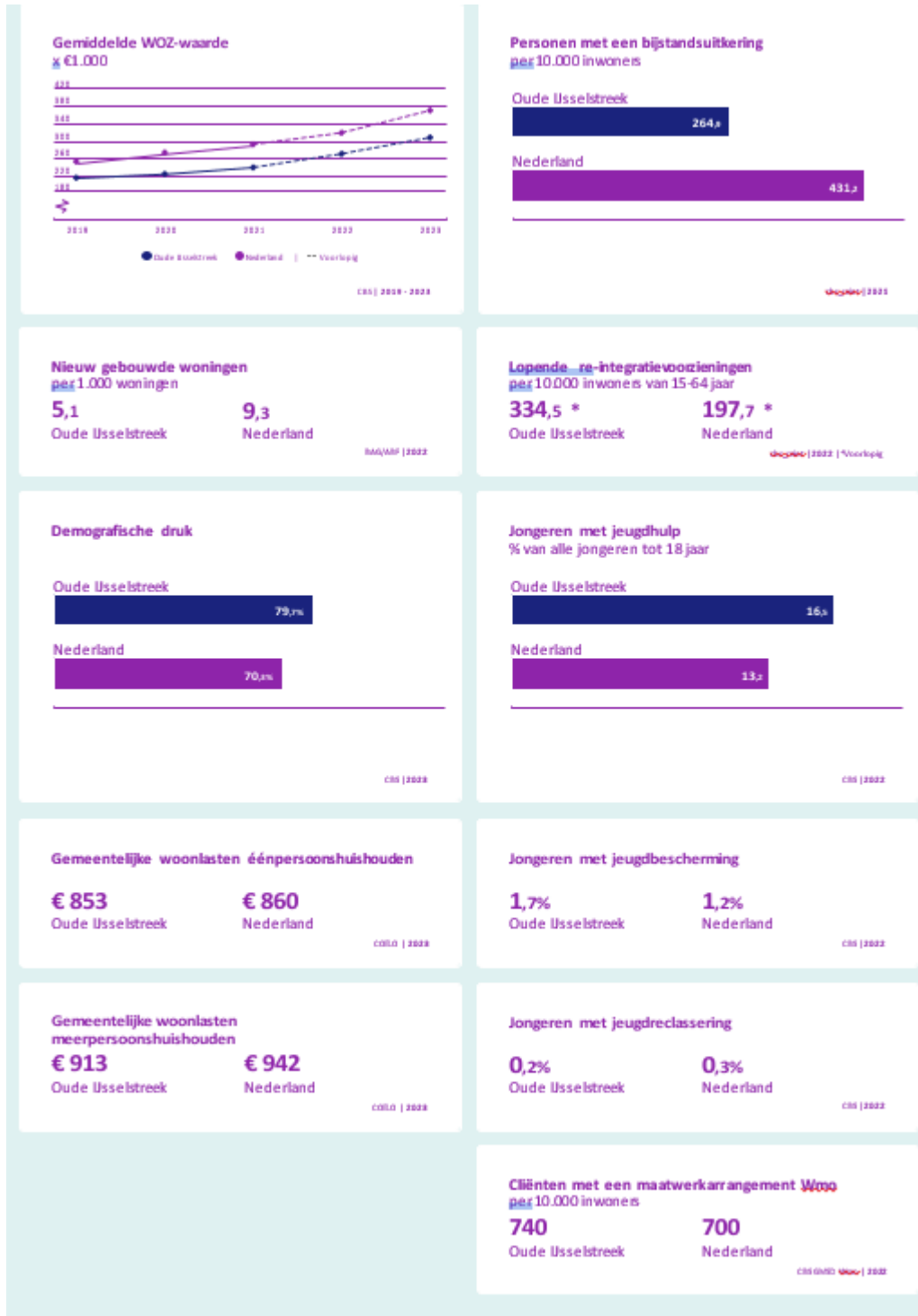
bermeling | 2021

Netto arbeidsparticipatie

71,5% Oude IJsselstreek
72,2% Nederland

CSO | 2022

Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

<https://www.waarstaatjegemeente.nl/home>

Bijlage G: Overzicht geraamde baten en lasten taakvelden

Overzicht baten en lasten per taakveld (x 1.000)	2023		2024		2025		2026		2027	
	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten	lasten	baten
Programma 1										
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	1.459	1.182	1.535	1.274	1.386	1.274	1.369	1.274	1.115	1.274
2.1 Verkeer en vervoer	6.812	159	7.771	159	7.840	159	8.072	159	7.913	159
2.2 Parkeren	374	-	371	-	367	-	366	-	364	-
2.5 Openbaar vervoer	126	-	149	-	149	-	149	-	149	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	8.108	8.095	3.872	3.897	2.710	2.638	2.820	2.660	2.907	2.660
5.2 Sportaccommodaties	3.807	1.110	3.776	1.259	3.775	1.259	3.756	1.259	3.813	1.259
5.4 Musea	188	-	213	-	213	-	213	-	213	-
5.5 Cultureel erfgoed	131	11	155	11	119	11	110	11	122	11
5.7 Openbaar groen en (openlucht)recreatie	5.347	37	6.717	37	6.672	37	6.924	37	6.377	37
7.2 Riolering	8.443	8.914	10.016	10.491	10.295	10.770	10.432	10.907	10.586	11.061
7.3 Afval	4.164	4.735	4.494	5.069	4.502	5.079	4.502	5.079	4.502	5.079
8.1 Ruimte en leefomgeving	948	23	1.030	23	979	23	974	23	973	23
8.2 Grondexploitatie(niet-bedrijventerreinen)	859	857	584	499	635	499	635	460	635	460
8.3 Wonen en bouwen	2.273	407	3.512	1.414	3.242	1.104	3.224	1.104	3.219	1.104
Totaal Programma 1	43.039	25.529	44.197	24.133	42.883	22.853	43.544	22.973	42.887	23.127
Programma 2										
5.1 Sportbeleid en activering	741	-	920	269	920	269	904	253	651	-
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2.438	488	2.512	358	2.421	271	2.415	271	2.402	271
5.6 Media	1.031	81	1.132	-	1.081	-	1.081	-	1.081	-
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	3.242	291	3.735	333	3.662	333	3.575	245	3.445	116
6.2 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen	2.045	150	2.202	-	2.202	-	2.202	-	2.202	-
6.3 Inkomensregelingen	13.444	9.095	15.153	10.316	15.213	10.322	15.273	10.328	15.273	10.328
6.4 WSW en beschut werk	5.158	60	5.374	60	5.230	60	5.230	60	5.230	60
6.5 Arbeidsparticipatie	1.920	75	1.969	85	2.038	95	2.120	105	2.119	105
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1.682	382	2.188	382	2.188	382	2.188	382	2.188	382
6.71a Huishoudelijke hulp (WMO)	4.652	-	6.264	-	6.264	-	6.264	-	6.264	-
6.71b Begeleiding (WMO)	2.229	-	2.685	-	2.685	-	2.685	-	2.685	-
6.71c Dagbesteding (WMO)	827	-	665	-	665	-	665	-	665	-
6.71d Overige maatwerkarrangementen (WMO)	986	-	581	-	581	-	581	-	581	-
6.72a Jeugdhulp begeleiding	720	-	898	-	898	-	898	-	898	-
6.72b Jeugdhulp behandeling	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

6.72c Jeugdhulp dagbesteding	769	-	889	-	889	-	889	-	889	-
6.72d Jeugdhulp zonder verblijf overig	3.982	-	4.355	-	4.343	-	4.299	-	4.299	-
6.73a Pleegzorg	582	-	540	-	533	-	505	-	505	-
6.73b Gezinsgericht	1.118	-	1.808	-	1.794	-	1.739	-	1.739	-
6.73c Jeugdhulp met verblijf overig	1.673	-	1.553	-	1.532	-	1.450	-	1.450	-
6.74a Jeugd behandeling GGZ zonder verblijf	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
6.74b Jeugdhulp crisis/LTA/GGZ-verblijf	860	-	798	-	787	-	745	-	745	-
6.74c Gesloten plaatsing	86	-	80	-	79	-	75	-	75	-
6.81a Beschermd wonen	198	250	464	250	464	250	464	250	464	250
6.81b Maatschappelijke- en vrouwenopvang	56	-	50	-	50	-	50	-	50	-
6.82a Jeugdbescherming	768	-	1.595	-	1.725	-	1.725	-	1.264	-
6.82b Jeugdreclassering	576	-	115	-	95	-	95	-	556	-
7.1 Volksgezondheid	984	-	1.369	291	1.369	291	1.292	233	1.058	-
Totaal Programma 2	52.767	10.872	59.893	12.344	59.707	12.273	59.407	12.128	58.777	11.511
Programma 3										
3.1 Economische ontwikkeling	1.046	-	1.182	-	1.210	-	1.208	-	1.207	-
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	201	22	202	22	201	22	201	22	200	22
3.4 Economische promotie	421	150	477	150	477	150	477	150	477	150
4.1 Openbaar basisonderwijs	352	-	389	-	389	-	389	-	389	-
4.2 Onderwijshuisvesting	1.481	17	1.174	17	1.687	68	1.882	68	2.002	68
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	2.618	1.087	2.819	932	2.764	932	2.708	932	2.703	932
Totaal Programma 3	6.119	1.276	6.243	1.121	6.727	1.172	6.865	1.172	6.978	1.172
Programma 4										
0.2 Burgerzaken	1.286	306	1.707	802	1.718	823	1.766	950	1.801	1.027
0.61 OZB woningen	419	50	355	50	355	50	280	50	280	50
0.62 OZB niet-woningen	137	-	161	-	161	-	161	-	161	-
0.64 Belastingen overig	-	6	-	8	-	8	-	8	-	8
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	2.667	9	2.683	10	2.691	10	2.800	10	2.908	10
1.2 Openbare orde en brandweer	295	18	381	18	379	18	379	18	377	18
7.4 Milieubeheer	1.158	2	1.326	2	1.326	2	1.318	2	1.318	2
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	193	126	267	126	267	126	267	126	267	126
Totaal Programma 4	6.155	518	6.881	1.016	6.898	1.037	6.971	1.164	7.113	1.241

Bedrijfsvoering / Overhead / Algemene dekkingsmiddelen										
0.1 Bestuur	2.537	-	2.685	-	2.627	-	2.652	-	2.627	-
0.4 Overhead	15.225	57	14.396	337	14.476	337	14.464	337	14.497	337
0.5 Treasury	114	819	287	814	314	809	321	803	305	803
0.61 OZB woningen		6.097		6.547		6.547		6.547		6.547
0.62 OZB niet-woningen		2.636		2.686		2.686		2.686		2.686
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	77.725	-	85.060	-	85.770	-	78.785	-	77.807
0.8 Overige baten en lasten	718	287	(102)	287	(394)	287	(178)	287	(39)	287
0.9 Vennootschapsbelasting(VpB)	3	-	3	-	3	-	3	-	3	-
0.10 Mutaties reserves	1.429	2.073	845	735	1.453	675	604	7.523	604	7.985
0.11 Resultaat van de rekening van baten en lasten	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur		57		84		84		84		84
3.4 Economische promotie		160		165		165		165		165
Totaal Bedrijfsvoering / Overhead / Algemene dekkingsmiddelen	20.026	89.910	18.115	96.715	18.480	97.360	17.866	97.217	17.998	96.702
Saldo van baten en lasten	128.105	128.105	135.329	135.329	134.695	134.695	134.654	134.654	133.753	133.753

Bijlage H: Verdeling taakvelden over de programma's

Prg	Programma	Tkvlid	Omschrijving taakveld
1	De gemeente waar het goed wonen is	0.3	Beheer overige gebouwen en gronden
		2.1	Verkeer en vervoer
		2.2	Parkeren
		2.5	Openbaar vervoer
		3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur
		5.2	Sportaccommodaties
		5.4	Musea
		5.5	Cultureel erfgoed
		5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie
		7.2	Riolering
		7.3	Afval
		8.1	Ruimtelijke ordening
		8.2	Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)
		8.3	Wonen en bouwen
		2	Een leefbare gemeente(sociaal domein)
5.3	Cultuur-presentatie,productie en participatie		
5.6	Media		
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie		
6.2	Wijkteams		
6.3	Inkomensregelingen		
6.4	Begeleide participatie		
6.5	Arbeidsparticipatie		
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)		
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+		
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-		
6.81	Geëscaleerde zorg 18+		
6.82	Geëscaleerde zorg 18-		
3	De werkende gemeente	7.1	Volksgesondheid
		3.1	Economische ontwikkeling
		3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen
		3.4	Economische promotie
		4.1	Openbaar basisonderwijs
		4.2	Onderhuisvesting
4	De dienstverlenende gemeente	4.3	Onderwijsbeleid en leerlingzaken
		0.2	Burgerzaken
		0.61	OZB woningen
		0.62	OZB niet woningen
		0.64	Belastingen overig
Bedrijfsvoering		1.1	Crisisbeheersing en brandweer
		1.2	Openbare orde en veiligheid
		7.4	Milieubeheer
		7.5	Begraafplaatsen en crematoria
		0.1	Bestuur
		0.4	Overhead
		0.5	Treasury
		0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds
		0.8	Overige baten en lasten
		0.9	Venootschapbelasting
		0.10	Mutaties reserve
0.11	Resultaat vd rekening baten en lasten		

Bijlage I: Afschrijvingstabel

Investeringen met een economisch nut		termijn
Duurzame bedrijfsmiddelen		
<ul style="list-style-type: none"> ICT hard en software ICT telecommunicatieapparatuur en infrastructuur Kantoorinrichting en meubilair Kantoomachines Gereedschappen, instrumenten en kleine werktuigen 		3 5 10 5 5
Riolering (op basis van gemiddelde levensduur conform gemeentelijke rioleringsplan 2012-2020)		
<ul style="list-style-type: none"> Riolering, bergbezinkvoorzieningen en IBA's (individuele behandeling afvalwater) Herbestrating na rioleringswerken, waarbij het afzonderlijke en dus geen gemengde investering betreft 		40 20
Terreinen en gronden		
<ul style="list-style-type: none"> Verwerving gronden 		NIET
Tractiemiddelen (op basis van gemiddelde economische levensduur tractiemiddelen)		
<ul style="list-style-type: none"> Tractoren, vrachtwagens, bestelauto's, pick-up, zoutstrooiers en overige machines en werktuigen 		8
Afvalinzameling		
<ul style="list-style-type: none"> Ondergrondse containers Plastic inzamelingcontainers (mini) 		20 15
Gebouwen en (sport) accommodaties		
<ul style="list-style-type: none"> Nieuwbouw, bouwkundige aanpassingen en uitbreidingen Nieuwbouw van tijdelijke gebouwen (niet woning) Nieuwbouw van tijdelijke gebouwen (wooneenheden) Renovatie en restauratie Technische installaties Hekwerken en terreinafstering 		40 10 20 20 15 10
Investeringen in de openbare ruimte met een maatschappelijk nut		termijn
Openbaar groen		
<ul style="list-style-type: none"> Duurzame recreatieve voorzieningen (uitkijktoren, rondvaartboot) Herstructurering buitengebied en bossen Plantsoenen, parken en groenstroken, aanleg en renovatie Plantsoenen, parken en groenstroken, meubilair 		20 20 15 10
Speelplaatsen		
<ul style="list-style-type: none"> Aanleg en speelvoorzieningen 		15
Openbare ruimte		
<ul style="list-style-type: none"> Herstructurering omgeving na aanleiding van (centrum) plannen Bodemsanering 		25 1
Sportparken en terreinen		
<ul style="list-style-type: none"> Atletiekbanen Sportvelden (gras) aanleg en renovatie Sportveld (kunstgras) aanleg en renovatie 		15 20 20
Verkeer		
<ul style="list-style-type: none"> Wegen, straten, pleinen en parkeerplaatsen, aanleg en renovatie Recreatieve fietspaden en zandwegen, aanleg en renovatie Verkeersinstallaties, straatmeubilair en overige fysieke maatregelen Bewegwijzering en verkeersborden Openbare verlichting (gemiddelde economische levensduur diverse elementen) 		20 15 15 10 25
Immateriële activa		termijn
<ul style="list-style-type: none"> Kosten van onderzoek, planvorming en ontwikkeling Bijdragen in activa van derden: deze schrijven we af als ware het onze eigen actief. 		5 div.

